

www.competencemap.bg

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG051PO001-2.1.06. "Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите на работната сила по браншове и региони"
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси", съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Инвестира във вашето бъдеще

Европейски социален фонд

www.bia-bg.com

Проучване на пазара на труда в България през 2012 г.

---

*Текущо състояние и очаквани тенденции в секторен и регионален
разрез, в т.ч. основни параметри, демографски тенденции,
образователна, професионална, квалификационна структура на
заетите лица*

София, декември 2012 г.

РЕЗЮМЕ

В настоящото проучване на пазара на труда в България през 2012 г. е изследвана динамиката на населението на България, която се обуславя от трайното присъствие на две негативни тенденции:

- постоянен отрицателен естествен прираст на населението;
- незатихваща отрицателна нетна миграция;

През последните години в България се наблюдава трайна и сравнително равномерна тенденция на намаляване броя на населението. Посочените демографски проблеми имат най-непосредствен ефект върху пазара на труда. Те са сериозно предизвикателство пред неговото развитие в дългосрочен план, тъй като в тази перспектива значителното намаление на хората в работоспособна възраст се отразява негативно върху предлагането на труд.

Ефектите на световната икономическа и финансова криза продължават да се проявяват в голяма степен чрез **коефициента на икономическа активност**. Трайна е тенденцията той да намалява от 67,8% през 2008 г. до 67,1% през 2012 г. Коефициентът на заетост спада от 50.8% през 2008 г. на 45.6% през 2011 г. и 46.69% през 2012 г. Делът на обезкуражените лица през 2012 г. е 14% (9% за 2008 г.), а този на заетите/работещите бедни (18–64 г.) – 7,7%.

Задълбочават се социално-икономическите различия на регионално ниво. За България е характерна задълбочаваща се тенденция към моноцентризм, който се изразява в увеличаващо се население и съсредоточаване на икономическата и административната активност в София-град. По данни на Министерски съвет Югозападен регион - основно столицата - формира 55,7% от брутната добавена стойност в национален мащаб, следван със сериозна разлика от Южен Централен - с 11,6%. На практика за територията на България са характерни не толкова различията между отделните региони, колкото между столицата и една страна и регионите – от друга.

През първите 9 месеца на 2012 г. безработните намаляват от 419,7 хил. на 392,3 хил., но спрямо съответните тримесечия на предходната година те продължават да се увеличават съответно с 4,8 на сто, с 10 на сто и с 13,5 на сто. В действителност безработицата е по-висока, когато се вземат под внимание не само регистрираните безработни в бюрата по труда, но и обезкуражените лица. През 2012 г. техният брой /15-64/се увеличава от 223,7 хил. за 2011г. на 225,6 хил. Спад спрямо съответните тримесечия на предходната година се отчита за първото и третото тримесечие – съответно с 3,5 на сто и с 8,7 на сто. За второто тримесечие на 2012 г. се отбелязва ръст с 2,4 на сто.

Реалната безработица през 2012 г. е значително по-висока от официално регистрираната. Безработните и обезкуражените/15-64/ са 634 600 или 19.2 на сто към 31.12.2012г.

До 2020 г. в Европа над 40% от работниците трябва да са с висше образование, за да може да се отговори на икономическите тенденции. България и сега, и тогава ще изостава от този показател. Прогнозата е у нас висшистите през 2020 г. да достигнат 34%. Към момента едва 23% от всички българи в работоспособна възраст са с висше образование.

Поради глобалната икономическа криза, започнала в края на 2008 г., и съкращаването на работни места в чужбина се очакваше да се активизира потокът на реемигрантите. Данните обаче не потвърждават такова развитие.

Все по-осезаемо се усеща липсата на висококвалифицирани специалисти в секторите изчислителна техника, комуникации и софтуер, в които има най-висок ръст на експорта - 17 на сто. Износът на продукти от тези сектори е за 1 милиард лева при заявки за близо 3 милиарда, на които фирмите не могат да отговорят. В същото време у нас завършващите право, социология и бизнес администрация са повече от необходимото и пазарът не може да ги поеме.

Анализирани са състоянието и тенденциите в доходите и средният месечен осигурителен доход на заетите лица на възраст между 15 и 64 г. общо за страната и в определените референтни области и икономически дейности, в които се разкриват референтни звена по проекта на БСК за създаване на Информационна система за оценка на компетенциите (ИСОК). Специално внимание е отделено на младежката заетост и на доходите на младите хора от труд. Анализирани са състоянието и тенденциите в заетостта през периода на криза и е направен сравнителен анализ със състоянието и тенденциите на пазара на труда в ЕС.

Населението на възраст между 15 и 64 г. в страната продължава устойчиво да намалява. През второто тримесечие на 2012 г. населението на България в тази възрастова група се стопява до 4 930 хил. души, докато през същото тримесечие на 2008 г. то е било 5 187 хил. души.

Тенденцията на спад на заетите лица между 15 и 64-годишна възраст продължава и през 2011 г., но с по-слаби темпове спрямо намалението им през 2010 г., когато се наблюдава най-голям спад. На едногодишна база намалението за 2011 г. е с повече от 102 хил. души представляващо спад от 3,4 на сто, а за периода на кризата намалението им е с 398 хил. души, (-12 на сто) спрямо 2008 г. При жените спадът е от 30,9 хил. души (-2,2 на сто) до 1 400,3 хил. на едногодишна база и със 150,5 хил. души (-9,7 на сто) за периода на криза. При мъжете - от 71,2 хил. души (-4,5 на сто) до 1 508 хил. души на едногодишна база и с 247,5 хил. души (-14,1 на сто) за периода на криза.

За първото полугодие на 2012 г. заетите лица от възрастовата група между 15 и 64 г. продължават да намаляват, като съотношението между мъжете и жените остава в полза на мъжете. На едногодишна база за първото тримесечие намалението е с 33,5 хил. души (-1,2 на сто) и с 20,1 хил. души (-0,7 на сто) до 2 875,4 хил. заети през второто тримесечие, въпреки включването и на сезонните работници. За целия период на криза заетите лица намаляват към второто тримесечие на 2012 г. с 440,3 хил. души (-13,3 на сто).

През време на кризата мъжете се оказват по-засегнатата част от заетите лица. Заетите сред тях продължават да намаляват по-бързо отколкото жените, но и през 2011 г. съотношението между мъжете и жените на пазара на труда остава в полза на мъжете. Тогава те са със 107,7 хил. повече от жените, докато през 2008 г. са били с 204,7 хил. повече. При мъжете спадът за периода е 14,1 на сто, докато при жените работата са загубили 9,7 на сто.

Една от причините кризата да засегне по-тежко мъжете е, че тя се отрази по-силно върху отрасли с преобладаващо мъжко участие. Друга причина е все още съществуващата разлика в доходите от труд между мъжете и жените, която продължава да нараства.

През първата половина на 2012 г. и в ЕС-27, и у нас тенденциите са аналогични както на едногодишна база, така и спрямо 2008 г. – наблюдава се намаление на броя на заетите лица. През първото тримесечие на 2012 г. за ЕС-27 спадът е с 0,4 на сто на едногодишна база, а у нас той е 1,2 на сто. За второто тримесечие данните са съответно 0,4 на сто за ЕС и 0,7 на сто за България. Общото намаление спрямо 2008 г. е с 2,3 на сто за ЕС и с 13,1 на сто за нашата страна през първото тримесечие и съответно с 2,2 на сто за съюза и с 13,3 на сто у нас през второто тримесечие.

Младите хора продължават да бъдат най-засегнатата част от заетите лица в цяла Европа, особено у нас.

В България работата на непълно работно време остава по-слабо разпространена форма на заетост отколкото в страните-членки на ЕС. През 2011 г. делът на работещите на по-малко от 8 часа дневно е 2,2 на сто от всички заети на възраст между 15 и 64 г., докато за ЕС-27 той е 18,8 на сто.

Данните показват, че дори в кризата **средната месечна работна заплата на наетите лица** у нас продължава да нараства, като в частния сектор ръстът е по-голям от този в общественя. Една от причините за нарастването на средната месечна работна заплата е освобождаването предимно на ниско квалифицирана работна сила и запазването на по-висококвалифицираните работници, които са с по-високи възнаграждения. За периода средната месечна работна заплата нараства със 221 лв., което е ръст от 32,7 на сто, достигайки до 766 лв. за 2012 г.

Средният месечен осигурителен доход за страната през 2008 г. по данни на НОИ е бил 500,56 лв. (при СМРЗ 545 лв.), през 2009 г. – 554,78 лв. (при СМРЗ 609 лв.), през 2010 г. – 570,33 лв. (при СМРЗ 647 лв.) и през 2011 г. – 594,15 лв. (при СМРЗ 707 лв.), за 2012г – 618, 1 лв. Номиналното нарастване на средномесечния осигурителен доход за 2012 г. спрямо 2011 г., е 4,0%, а реалното нарастване е 1,6% при хармонизираната средногодишна инфлация 2,4% за 2012 г. Средният осигурителен доход на работещите при условията на трета категория труд лица е 614,19 лв. и спрямо 2011 г. се е увеличил с 4,6 %. Осигурителният доход на работещите при условията на първа и втора категория труд е 898,89 лв., като за тях нарастването спрямо 2011 г. е 1,4%.

Средният месечен осигурителен доход остава под средната месечна работна заплата (СМРЗ), но съотношението между СМРЗ и СОД нараства през целият период. Това се дължи на нарастването на дела на лицата, които получават доход от труд над максималния осигурителен доход.

Запазва се значителната разлика в осигурителния доход на осигурените мъже и жени. Средният осигурителен доход на мъжете през 2012 г. е 655,83 лв., а за жените – 579,22 лв., разликата е 13,2% в полза на мъжете.

През 2012 г. има слабо намаление от 0,2% в **средния осигурителен доход на самоосигуряващите се лица.** За 2012 г. средният осигурителен доход на самоосигуряващите се лица без земеделските производители е **443,19 лв.** или 0,1% намаление спрямо 2011 г., а средният осигурителен доход на земеделските производители е 241,05 лв. или с 0,7% по-нисък от 2011 г.

Морските лица, които от началото на 2010 г. са включени като отделна група и се осигуряват за собствена сметка, имат за 2012г.среден осигурителен доход 521,90 лв. или 0,2% намаление спрямо 2011 г.

Осигурените по трудови и служебни правоотношения лица представляват 88,3 на сто от всички осигурени в страната. В кризата те намаляват с 11,3 на сто при 10 на сто общ спад на осигурените.

Основната заетост в страната се създава в градовете. Броят на осигурените лица в градовете е значително по-голям от този в селата. Тази тенденция се запазва през целия наблюдаван период /2008 – 2012 г./. Делът на осигурените лица през 2012 г. в градовете е 91,5 на сто, а в селата е твърде нисък - едва 8,3 на сто. в градовете са 81,5 на сто от осигурените по трудови и служебни правоотношения лица. Продължават да се задълбочават съществените различия по населено място, възрастови групи и пол на осигурените по трудови и служебни правоотношения.

Тенденцията при младите хора до 24 г. следва общата тенденция на разпределение. Преобладаващата част от осигурените по трудови и служебни правоотношения сред тях са предимно в градовете и представляват 92,6 на сто от общо осигурените младежи през 2012 г. Това изисква бърза, целенасочена и последователна промяна в политиката и приемане на специални комплексни мерки, насочени към създаване на благоприятни условия за развитие на икономиката в селските райони, предотвратяване на тяхното обезлюдяване и задържане особено на по-младото поколение.

Средният месечен осигурителен доход на заетите по трудово и служебно правоотношение на възраст до 24 г. е значително по-нисък от СОД за хората между 15 и 64 г. и в 10-те референтни области през целия период и при двата пола.

Общият СОД при младите хора през периода нараства за всички области. През 2011 г. СОД общо за наетите до 24 г. достига 410 лв. За мъжете той е 435 лв., а за жените – 383 лв. Тази тенденция се запазва и през трите тримесечия на 2012г..

У нас все още преобладава заетостта на по-нискоквалифицирана работна сила, тъй като икономиката е ориентирана към сфери и дейности, които не изискват високо образование и квалификация и е с ниска добавена стойност. По категории персонал най-много наети лица има в последните три категории (квалифицирани работници и сродни на тях занаятчи, машинни оператори и монтажници и професии, неизискващи специална квалификация), както и в категорията, свързана с услуги за населението, охраната и търговията. Кризата засегна най-силно същите тези групи, като най-много са освободените лица от професиите, неизискващи специална квалификация – 22,6 на сто, което представлява 141 хил. души за целия период.

Средният месечен осигурителен доход е по-висок в първите три категории персонал, свързани с по-високо образование и квалификация на наетите лица. Най-нисък е в квалификационните групи професии, свързани с услуги за населението, охраната и търговията и с професии, неизискващи специална квалификация. Тази тенденция е характерна за всички референтни области и референтни икономически дейности.

Анализът показва, че в икономически дейности, свързани с висока добавена стойност и изискващи високо образование и квалификация, дори в криза броят на наетите лица нараства, но дори и в тези случаи младите хора губят работата си, в т.ч. и мъжете, които са предпочитани за работа в сравнение с жените до 24 г. В тези икономически дейности в условията на криза се избират предимно хора с високо образование и голям опит. Тези наети лица са заети основно в първите три квалификационни групи професии.

От референтните икономически дейности типично женски професии за младежите се оказват търговията на дребно и хотелиерството и ресторантьорството – в тях през 2011 г. са заети близо 20 хил. жени до 24 г. повече в сравнение с мъжете.

Типично мъжки от референтните икономически дейности се оказват търговията на едро и специализираните строителни дейности. За 2011 г. там са наети близо 5 хил. младежи повече.

Анализът на професионално-квалификационната структура на зетите лица в дефинираните 20 пилотни сектора е ориентиран към изследване на спецификата в разпределението на осигурените лица по отделни квалификационни групи и на основните тенденции в изменението на структурата за периода 2008-2011 година. Данните за секторите са агрегирани на база определени икономически дейности, включени в обхвата на съответния сектор, като за целите на анализа са направени собствени изчисления. Ползвана е информацията от персоналния регистър на осигурените лица в НОИ за зетите лица по икономически дейности и тяхното разпределение по отделни професионално-квалификационни групи за периода 2008-2011 г.

Регионалният анализ на професионално-квалификационната структура на зетите лица е ориентиран към дефиниране на основните тенденции в разпределението на работещите по трудов договор в отделните категории за периода 2008-2011 г. в приоритетните за целите на проекта области. Изследвано е състоянието на отделните професионални групи съгласно НКПД по приоритетни области за посочения времеви интервал, на базата на което е направена сравнителната оценка за изменението на професионално-квалификационната структура в регионален аспект. Анализирани са изменението на общия брой на зетите лица и на тяхното разпределение по квалификационни групи в приоритетните области – Бургас, Варна, Кърджали, Перник, Плевен, Пловдив, Русе, София-град, Стара Загора и Шумен за периода 2008-2011 г., на базата на което са формулирани най-важните тенденции в тяхното развитие.

Заглавие на анализа:	Проучване на пазара на труда в България през 2012 г. - текущо състояние и очаквани тенденции в секторен и регионален разрез, в т.ч. основни параметри, демографски тенденции, образователна, професионална, квалификационна структура на заетите лица
Срок за изпълнение:	31.12.2012 г.
Дата на представяне:	31.12.2012 г.
Наименование на дейността:	Основни анализи и проучвания
Задача :	5.2.5. Проучване на пазара на труда в България през 2012 г.
Код:	ISBN 978-954-9636-16-1
Версия:	☐ Чернова ☐ Междинна версия ☒ Финална версия
Тип:	Анализ
Ниво на разпространение:	☒ Публично ☐ Ограничено
Изготвили:	Григор Димитров, Йорданка Велинова, Станислава Велева, Людмила Векова, Димитър Златинов
Отговорник:	Григор Димитров
Ръководител на дейността:	Силвия Тодорова
Редактори:	Анета Алашка, Екатерина Попова
Партньор (ако има такъв):	☐ КНСБ ☐ КТ „Подкрепа“
Кратко резюме (до 200 думи):	<p>Целта на този документ е проучване на пазара на труда в България през 2012 г. - текущо състояние и очаквани тенденции в секторен и регионален разрез, в т.ч. основни параметри, демографски тенденции, образователна, професионална, квалификационна структура на заетите лица.</p> <p>Извършени са събиране, анализ и синтез на информация от различни аспекти на пазара на труда от НСИ, НОИ, АЗ, МТСП, Министерство на здравеопазването, Икономически и социален съвет, Световната банка и други. Използвани са констатации, изводи и насоки за работа от национални и регионални програми.</p> <p>При разработката на анализа са използвани резултатите от подобни изследвания и анкетни проучвания, проведени по проекта, както и други, обобщение на опита на регионални и браншови организации, членуващи в БСК.</p>
Ключови думи (до 10 бр.):	демографски тенденции, пазар на труда, професионално-квалификационна структура, мобилност на работната сила, мерки за заетост, миграция на трудовите ресурси, програми за заетост, иновативни подходи, социален и граждански диалог, политики за управление на заетостта;

СЪДЪРЖАНИЕ

Резюме	2
Съдържание	8
Използвани съкращения:.....	12
Раздел 1. Въведение	13
1.1. Цел на документа и връзка с другите проучвания/ изследвания/ анализи	13
1.1.1. Основна цел на проекта	13
1.1.2. Специфични цели:	13
1.1.3. Сред основните дейности в рамките на проекта са:	13
1.2. Структура на документа	14
Раздел 2. Методология и работни дефиниции	16
2.1. Методология.....	16
2.2. Работни дефиниции.....	17
Раздел 3. Състояние на населението на България през 2012 г. – общ преглед	21
3.1. Миграционни процеси.....	23
3.2. Възрастова структура на населението	23
3.3. Образователна структура на населението	24
Раздел 4. Анализ на трудовия пазар през 2012 г.	26
4.1. Състояние и развитие на трудовия пазар в страните от ЕС.....	26
4.2. Анализ на трудовия пазар в страната	29
4.2.1. Обща характеристика на пазара на труда.....	29
4.2.2. Сфери на заетост	30
4.2.3. Заети лица и коефициент на заетост.....	31
4.2.4. Безработни лица и коефициент на безработица	32
4.2.5. Основни фактори, които определят състоянието на пазара на труда.....	36
4.2.6. Влияние на финансовата и икономическата криза върху пазара на труда	36
4.2.7. Особености на пазара на труда.....	37
Раздел 5. Анализ на доходите на заетите лица и на средния месечен осигурителен доход през 2012	51
5.1. Състояние и тенденции на доходите на заетите лица и на средния месечен осигурителен доход общо за страната	51
5.1.1. Заети лица от 15 до 64 години.	51
5.1.2. Наети лица по трудови и служебни правоотношения	55
5.1.3. Средна месечна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение.....	56
5.1.4. Структура на разходите за труд на работодателите за наетите по трудово и служебно правоотношение.....	58
5.1.5. Структура на средния осигурителен доход общо за заетите лица на възраст от 15 до 64 години	59
5.1.5.1. Самоосигуряващи се лица в трудоспособна възраст и среден осигурителен доход	60
5.1.5.2. Наети лица по трудови и служебни правоотношения и среден осигурителен доход	62
5.2. Анализ на доходите и на средния месечен осигурителен доход на заетите лица в секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена	66
5.2.1. Анализ на доходите и средния месечен осигурителен доход по региони	67

5.2.1.1.	Заети лица на възраст от 15 до 64 години по региони.....	67
5.2.1.2.	Доходи и среден месечен осигурителен доход на наетите лица на възраст между 15 и 64 години по региони.....	69
5.2.1.2.1.	Област Плевен	72
5.2.1.2.2.	Област Русе	74
5.2.1.2.3.	Област Варна.....	75
5.2.1.2.4.	Област Шумен.....	76
5.2.1.2.5.	Област Бургас.....	77
5.2.1.2.6.	Област Стара Загора.....	79
5.2.1.2.7.	Област Перник	80
5.2.1.2.8.	Област София-град.....	81
5.2.1.2.9.	Област Кърджали.....	82
5.2.1.2.10.	Област Пловдив.....	84
5.2.2.	Анализ на доходите и средният месечен осигурителен доход на наетите лица на възраст от 15 до 64 г. по сектори.....	85
Раздел 6.	Анализ на младежката заетост и на средния месечен осигурителен доход.....	96
6.1.	Състояние и тенденции на заетите лица до 24-годишна възраст и на средния месечен осигурителен доход общо за страната.	96
6.1.1.	Заети лица до 24-годишна възраст	96
6.1.2.	Безработни лица до 24-годишна възраст и коефициент на безработица (КБ).....	97
6.1.3.	Осигурени лица до 24-годишна възраст и среден осигурителен доход за страната	98
6.1.3.1.	Среден осигурителен доход на лица до 24-годишна възраст за страната	101
6.2.	Анализ на заетите до 24 г. възраст лица и на средния месечен осигурителен доход в секторите и регионите, в които са разкрити референтни звена.	105
6.2.1.	Анализ на осигурените по трудови и служебни правоотношения лица до 24 г. възраст и средния месечен осигурителен доход по региони.....	105
6.2.1.1.	Област Плевен	109
6.2.1.2.	Област Русе	110
6.2.1.3.	6.2.1.3. Област Варна	112
6.2.1.4.	Област Шумен.....	114
6.2.1.5.	Област Бургас.....	116
6.2.1.6.	Област Стара Загора.....	118
6.2.1.7.	Област Перник	120
6.2.1.8.	Област София-град.....	122
6.2.1.9.	Област Кърджали.....	123
6.2.1.10.	Област Пловдив	125
6.2.2.	Анализ на доходите и средния месечен осигурителен доход на наетите лица до 24-годишна възраст по сектори	126
Раздел 7.	Анализ на образователната структура на заетите лица в секторен и регионален разрез	139
Раздел 8.	Анализ на общото състояние и тенденции на развитие на професионално-квалификационната структура на заетите лица	144
8.1.	Анализ на структурата на заетите лица по трудово правоотношение по основни квалификационни групи професии	144

Раздел 9. Анализ на професионално-квалификационната структура на заетите лица в секторен и регионален разрез	150
9.1. Състояние и тенденции в изменението на професионално-квалификационната структура на заетите лица в приоритетните сектори.....	150
9.1.1. Сектор „Електроника“	150
9.1.2. Сектор „Електротехника“	153
9.1.3. Сектор „машиностроене“	156
9.1.4. Сектор „Производство на метали“	159
9.1.5. Сектор „Производство на мебели“	161
9.1.6. Сектор „Месопреработване“	163
9.1.7. Сектор „Туризм“	166
9.1.8. Сектор „Производство на химични продукти“	169
9.1.9. Сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“	171
9.1.10. Сектор „Производство на други машини с общо предназначение, мехатронни системи и автоматизация“	174
9.1.11. Сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“	176
9.1.12. Сектор „Строителство“	178
9.1.13. Сектор „Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води“	180
9.1.14. Сектор „Транспорт“	182
9.1.15. Сектор „Производство и консервиране на плодове и зеленчуци“	185
9.1.16. Сектор „Охрана“	187
9.1.17. Сектор „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване“	189
9.1.18. Сектор „Производство на мляко и млечни продукти“	191
9.2. Регионален анализ на професионално-квалификационната структура на заетите лица по основни квалификационни групи професии.....	193
9.2.1. Категория „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“	195
9.2.2. Категория „Аналитични специалисти“	197
9.2.3. Категория „Техници и други приложни специалисти“	198
9.2.4. Категория „Административен персонал“	200
9.2.5. Категория „Персонал, зает с услуги за населението и охрана“	202
9.2.6. Категория „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“	204
9.2.7. Категория „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“	206
9.2.8. Категория „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“	208
9.2.9. Категория „Професии, неизискващи специална квалификация“	210
9.3. Анализ на професионално-квалификационната структурата на заетите лица по приоритетни области	211
9.3.1. Област София-град	211
9.3.2. Област Пловдив.....	214
9.3.3. Област Варна	216
9.3.4. Област Бургас	218
9.3.5. Област Стара Загора	221
9.3.6. Област Плевен.....	223

9.3.7.	Област Шумен	226
9.3.8.	Област Кърджали	229
9.3.9.	Област Русе.....	231
9.3.10.	Област Перник.....	234
Раздел 10.	Заключение и препоръки, включително за промяна на нормативната уредба	237
	Литературни източници	240
	Списък на таблиците и фигурите	241

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ:

<i>Съкращение</i>	<i>Описание на съкращението</i>
АЗ	- Агенция по заетостта
БДС	- Брутна добавена стойност
БВП	- Брутен вътрешен продукт
БРЗ	- Брутна работна заплата
БСК	- Българска стопанска камара-съюз на българския бизнес
ЕИСК	- Европейски икономически и социален комитет
ЕК	- Европейска комисия
ЕС	- Европейски съюз
ЗНЗ	- Закон за насърчаване на заетостта
ИОО	- Институт „Отворено общество“
ИСС	- Икономически и социален съвет
ИСОК	- Информационна система за оценка на компетенциите
КСО	- Кодекс за социално осигуряване
КТД	- Колективно трудово договаряне
МЗ	- Министерство на здравеопазването
МРЗ	- Минимална работна заплата
МТСП	- Министерство на труда и социалната политика
МФ	- Министерство на финансите
НКИД	- Национален класификатор на икономическите дейности
НКПД	- Национален класификатор на професиите и длъжностите
НЦОК	- Национален център за оценка на компетенциите
НОИ	- Национален осигурителен институт
НСИ	- Национален статистически институт
СМРЗ	- Средна месечна работна заплата
СОД	- Среден осигурителен доход
СП	- Световна банка
СРЗ	- Средна работна заплата

Раздел 1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. ЦЕЛ НА ДОКУМЕНТА И ВРЪЗКА С ДРУГИТЕ ПРОУЧВАНИЯ/ ИЗСЛЕДВАНИЯ/ АНАЛИЗИ

Настоящият документ е разработен в рамките на проект „Разработване и внедряване на информационна система за оценка на компетенциите на работната сила по браншове и региони“. Проектът се осъществява в периода 2009-2013 г. от Българска стопанска камара - съюз на българския бизнес, в съответствие с договор № BG051PO001-2.1.06/23.10.2009 г. по мярка BG 051PO001-2.1.06 "Повишаване гъвкавостта и ефективността на пазара на труда чрез активни действия на социалните партньори" по Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" 2007-2013, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд и Европейския фонд за регионално развитие. Партньори по проекта са Конфедерация на независимите синдикати в България и Конфедерация на труда "Подкрепа".

1.1.1. ОСНОВНА ЦЕЛ НА ПРОЕКТА

Обща цел на проекта е повишаване на адаптивността, ефективността и балансиране на търсенето и предлагането на пазара на труда чрез изграждане на система за оценяване на компетенциите на работната сила на браншово и регионално ниво.

1.1.2. СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ:

- Анализ и дефиниране на изискванията към компетенциите на работната сила при отчитане на европейските, национални и браншови изисквания и стандарти;
- Изграждане на браншова и регионална референтна мрежа и информационна система за оценяване и актуализиране на компетенциите на работната сила съобразно настоящите и бъдещи потребности на пазара на труда;
- Подобряване на координацията и информационния обмен между националните, браншови и регионални структури на работодателите и синдикалните организации и отговорните държавни институции при оценяване на компетенциите на работната сила;
- Национално признаване и създаване на предпоставки за интегриране на информационната система за оценяване на компетенциите на работната сила в бъдещото електронно правителство за повишаване на адаптивността, ефективността и балансиране на търсенето и предлагането на работна сила.

1.1.3. СРЕД ОСНОВНИТЕ ДЕЙНОСТИ В РАМКИТЕ НА ПРОЕКТА СА:

- Подготовка на не по-малко от 16 основни анализа и проучвания, както и на не по-малко от 60 експертни разработки (доклади, позиции и др.);
- Разработване на обща концепция на информационната система, индикатори, карта за оценка на компетенциите на работната сила по основни браншове и региони и пилотен тест на секторни модели за оценка на компетенциите на работната сила;
- Подготовка и изграждане на референтна мрежа от 30 секторни и регионални звена;

- Проектиране, разработване, тестване и внедряване на информационната система за оценка на компетенциите на работната сила с индикатори за оценка на браншово и регионално ниво;
- Провеждане на обучения за осигуряване изграждането и функционирането на информационната система за оценка на компетенциите по браншове и региони, вкл. 625 обучения на работното място, консултирани не по-малко от 125 лица и организации и обучени не по-малко от 2500 души на ключови компетенции;
- Експлоатация, развитие, национално признаване и създаване на условия за интегриране в електронното правителство на информационната система за оценка на компетенциите на работната сила;
- Провеждане на не по-малко от 20 работни форума, конференции, кръгли маси, дискусии, семинари и др.;
- Подготовка на най-малко 4 пакетни предложения за промени в приложимата нормативна уредба.

1.2. СТРУКТУРА НА ДОКУМЕНТА

---

1. Състояние на населението на страната през 2012 г.

1.1. Общ преглед на състоянието на населението на страната.

1.1.1. Общ брой на населението;

1.1.2. Структура на населението – по пол и възраст;

1.1.3. Териториално разпределение на населението;

1.2. Анализ на състоянието на населението в секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена.

2. Анализ на трудовия пазар през 2012г.

2.1. Състояние и развитие на трудовия пазар в страните от ЕС.

2.2. Анализ на трудовия пазар в страната.

2.2.1. Обща характеристика на трудовия пазар.

2.2.2. Основни фактори, които определят състоянието и поведението на трудовия пазар през годината.

2.2.3. Характеристика на пазара на труда за секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена.

3. Анализ на доходите на заетите лица и на средния месечен осигурителен доход

3.1. Състояние и тенденции на доходите на заетите лица и на средния месечен осигурителен доход общо за страната.

3.2. Анализ на доходите и на средния месечен осигурителен доход на заетите лица в секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена.

4. Анализ на младежката заетост и на средния месечен осигурителен доход

4.1. Състояние и тенденции на заетите до 25 г. възраст лица и на средния месечен осигурителен доход общо за страната.

4.2. Анализ на заетите до 25 г. възраст лица и на средния месечен осигурителен доход в секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена.

5. Анализ на образователната структура на заетите лица в секторен и регионален разрез.

- 5.1. Общ анализ на реализацията на завършващите висше образование по професионални направления.
- 5.2. Анализ на образователната структура на заетите лица по икономически дейности в секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена.
- 5.3. Анализ на реализацията на завършващите висше образование по професионални направления в секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена.

6. Анализ на професионално-квалификационната структура на заетите лица в секторен и регионален разрез.

- 6.1. Общ анализ на изменението на професионално-квалификационната структура на заетите лица за 20-те икономически дейности, определени като приоритетни.
- 6.2. Анализ на професионално-квалификационната структура на заетите лица по икономически дейности в секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена, чрез използване на разработения квалификационен индекс и факторен анализ за определяне на основните тенденции.
- 6.3. Анализ на професионално-квалификационната структура на заетите лица по икономически дейности в секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена.
- 6.4. Анализ на професионално-квалификационната структура на заетите лица в най-големите предприятия от секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена на аналогичен принцип.

Раздел 2. МЕТОДОЛОГИЯ И РАБОТНИ ДЕФИНИЦИИ

2.1. МЕТОДОЛОГИЯ

Методологията на анализа е съобразена със спецификата на основните източници на данни и начина на тяхното набиране

Извършено е:

- събиране, анализ и синтез на информация от различни аспекти на пазара на труда от НСИ, НОИ, АЗ, МТСП, Министерство на здравеопазването, Икономически и социален съвет, Световната банка и други.
- анализ и използване на констатации, изводи и насоки на работа от Национални и регионални програми ;
- анализ и използване на констатации, изводи и насоки на работа от анализи и други разработки на АЗ, МТСП, Икономически и социален съвет, Световната банка, синдикати, научни и учебни организации;
- резултатите от анкетите, провеждани от БСК по различни проблеми;
- събиране, анализ и синтез на теоретични и емпирични изследвания по проблемите на пазара на труда;
- консултации с партньорите по проекта и с експерти в тази област;
- използване на резултатите от провеждането на аналитични и други проучвания от този проект, както и полезна информация от проектите на другите партньори по него.

Използваната методология включва :

- информационни източници за провеждане на анализа,
- използване на различни индикатори и критерии;
- методи и техники за събиране на данни;
- методи и инструменти за обработка на данни;
- методи и подходи за анализ на резултатите от анализа.

Прилаганите основни методи на работа са:

- анализ, синтез и обобщение на информация;
- пренасяне на резултати по аналогия;
- мултипликация на опита от подобни, апробирани в практиката изследвания;
- предварително обсъждане с партньорите по проекта, заинтересовани страни и експерти.

При разработката на анализа са използвани резултатите от подобни изследвания на местен и чужд опит по политики на пазара на труда, анкетни проучвания, проведени по проекта и по други поводи, обобщение на опита и „добри практики“ в регионални и браншови организации – членове на БСК, както и други подходящи информационни източници по обекта на анализа.

В разработката на анализа на пазара на труда в ЕС са използвани данни от Евростат.

Източници на информация: данни от НСИ, Национален осигурителен институт (НОИ), МТСП, Министерство на здравеопазването, Национален институт за здравна информация, Агенция за икономически анализи и прогнози (АИАП), Институт по пазарна икономика, Агенция по заетостта (АЗ), рейтингови агенции, собствени бази данни, бази данни на международни организации (Световна банка, МВФ и т.н.), медии.

2.2. РАБОТНИ ДЕФИНИЦИИ

Компетентност - доказана способност за използване на знания, умения и личности, социални и методологични дадености в работни ситуации, в професионално и личностно развитие.

Компетентностен модел или профил на компетентност - логическа връзка между компетенции, гарантиращи постигане на най-добри резултати на дадена позиция

Компетенции - съвкупност от знания, умения, нагласи и поведения на личността за постигане на резултати в определена професионална роля или организация;

Оценка на персонала - Процес на определяне на ефективността от дейността на служителите при реализиране на задачите на организацията. Компетенциите са качествените критерии за извършване на оценката.

Методи за оценка на персонала - Систематизирана съвкупност от стъпки и действия за оценяване на персонала. Оценяват се нивото на компетенциите, потенциалът, мотивацията, ефективността на представянето, качеството на управлението. Групи методи за оценка:

- Атестация
- Тестване и измерване, тренажори
- Интервюта
- Делови игри

Система за оценяване на персонала – съвкупност от инструменти, свързани с четирите функции за управление на персонала:

- Подбор на персонала;
- Мотивация и възнаграждение;
- Обучение и развитие;
- Контрол.

Център за оценка - Комплексна процедура, при която се използват различни инструменти за оценка на персонала, съпоставят се данните, получени от прилагането на различни методи, и се формира обобщена и по-точна характеристика на оценявания служител.

Референтни звена – секторни и регионални. Тези референтни звена са ключова част от структурата на изгражданата Национална референтна мрежа за оценяване на компетенциите на работната сила.

Секторните референтни звена (СРЗ) са специфични организационни структури, извършващи практическите действия по реализацията и внедряването на Информационна система за оценка на компетенциите на работната сила (ИСОК). Те са своеобразно свързващо звено между

структурите, които разработват методиката и инструментариума за оценка на компетенциите, от една страна, и работодателите и заетите лица в сектора, от друга страна.

Пилотните СРЗ са 20: Сектор С – Преработваща промишленост: (10.1 Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия, 10.3 Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци, 10.5 Производство на мляко и млечни продукти, 11 Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води, 20 Производство на химични продукти, 24 Производство на основни метали, 26 Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти, 27 Производство на електрически съоръжения, 28 Производство на машини и оборудване, с общо и специално, 31 Производство на мебели, 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета, 28.29 Производство на други машини с общо предназначение, неklasифицирани другаде и 62.01 Компютърно програмиране, мехатронни системи и автоматизация)

Сектор F – Строителство (43 Специализирани строителни дейности); **Сектор G – Търговия** (46 Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети; 47 Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети); **Сектор H – Транспорт, складиране и пощи** (52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта); **Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;** **Сектор J - Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения** (62 – Дейности в областта на информационните технологии) и **Сектор N – Административни и спомагателни дейности** (80 Дейности по охрана и разследване, 81 – Дейности по обслужване на сгради и озеленяване).

Регионалните референтни звена са консултативни, експертни и оперативни, постоянно действащи структури за формиране на политики, сътрудничество и партньорство с цел внедряване на компетентностния подход в управлението, развитието и оценяването на потенциала на работната сила в региона. Предвижда се в България да бъдат изградени 10 (десет) пилотни регионални центрове за оценка на компетенциите (РЦОК) в областите: Плевен, Русе, Шумен, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив, Кърджали, Перник и София-град. Основната цел на РЦОК е усъвършенстване на уменията и адаптивността на работната сила в съответствие с тенденциите на развитие на регионалната икономика и подобряване на баланса между търсене и предлагане на местния пазар на труда в количествено и качествено изражение.

Сектор обозначава група от една или няколко икономически дейности, в които се осъществява сходна стопанска дейност. При групирането се търси максимално съответствие с наложените Европейски практики при анализ на пазар на труда, описанието и оценката на сходни и/или близки компетенции на работната сила.

Бранш - дял, клон или отдел в производство, търговия, индустрия и др., обединяващ стопански субекти, осъществяващи стопанска дейност в един и същи сектор на икономиката.

Браншови камари и съюзи - сдружения, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, чиито членове осъществяват стопанска дейност; организации на работодатели, защитаващи интересите на своите членове.

Икономически отрасъл – съвкупност от предприятия, произвеждащи еднородна или специфична продукция по еднотипни технологии.

Икономически сектор представлява значима част от икономиката, притежаваща сходни общи характеристики, които позволяват тя да бъде отделена от другите части на икономиката с теоретична или практическа цел.

Производствената дейност се разделя на три икономически сектора: първичен (добивен), вторичен (обработващ) и третичен (услуги) сектор съгласно теорията за икономическите сектори.

Първичният сектор произвежда (добива) основно суровини или храни за пряка консумация от населението. Към него се отнасят стопанските отрасли и дейности: селско стопанство, горско стопанство, рудодобив, лов и риболов, въгледобив, добив на нефт, газ и други суровини.

Вторичният сектор (обработващ) обхваща обработващите промишлени отрасли и дейности, занаятчийски дейности в домакинствата и строителството. Отраслите от този сектор преработват суровини, добити от първичния сектор.

В зависимост от характера на производството, отраслите от този сектор се разделят на **тежка и лека индустрия**.

Тежката индустрия обхваща следните отрасли: енергетика, металургия, машиностроене, химическа промишленост, дървообработваща и дървопреработваща, производство на строителни материали, стъкларска и порцеланово-фаянсова промишленост.

Леката индустрия обхваща: текстилна, трикотажна, шивашка, кожаро-кожухарска, обувна, кожено-галантерийна, ХВП.

Третичният сектор (услуги) обхваща отрасли и дейности "произвеждащи" услуги за населението, които пряко подпомагат човешкия живот. Секторът включва: транспорт, съобщения, търговия, туризъм, образование, наука, култура, спорт, здравеопазване, управление, жилищно стопанство, финанси и застраховки.

Регион - според административно-териториалното деление на страната съответства на всяка една от 28-те области. За целите на проекта район и регион се използват синонимно като дефиниращи административните области на страната.

Работна сила – лицата на 15 и повече навършени години, които влягат или предлагат своя труд за производство на стоки и услуги. Работната сила включва заетите и безработните лица - текущо икономически активното население. Измервателна единица – хил.

Заети лица – лицата на 15 и повече навършени години, които през наблюдавания период: извършват работа за производство на стоки и услуги поне 1 час срещу заплащане (в пари или в натура) или друг доход; не работят, но имат работа, от която временно отсъстват поради отпуск, болест, бременност, раждане и отглеждане на малко дете, неблагоприятни климатични условия, стачка или други подобни причини. Лицата, които са в неплатен отпуск по причини на работодателя, се смятат за заети, ако продължителността на този отпуск е до три месеца. Измервателна единица – хил.

Наети лица – лица на 15 и повече навършени години, които съгласно Кодекса на труда или Закона за държавния служител са в трудово или служебно правоотношение с работодателя и получават възнаграждение в пари или натура под формата на работна заплата за извършена в определен обем и качество работа. Измервателна единица – брой.

Лица извън работната сила – лицата на 15 и повече навършени години, които не са заети, нито са регистрирани като безработни през наблюдавания период (текущо икономически неактивно население). Измервателна единица – хил.

Цялото население на 15 и повече навършени години – обхваща заетите, безработните и лицата извън работната сила, които представляват три взаимно изключващи се категории лица на 15 и повече навършени години. Безработните и лицата извън работната сила представляват реално незаетата работна сила /всички неработещи/.

Коефициент на икономическа активност – относителният дял на икономически активното население от населението на същата възраст. Един от аналитичните показатели за икономическа активност. Измервателна единица – %

Коефициент на заетост – относителният дял на заетите лица от населението на същата възраст. Един от аналитичните показатели за икономическа активност. Измервателна единица – %

Статус в заетостта – според него лицата се класифицират в следните групи: работодатели, самостоятелно заети лица, наети лица и неплатени семейни работници.

Професионално-квалификационна структура – разпределение на заетите лица по основни професионално-квалификационни групи съгласно НКПД.

Статистически район - Съгласно Заповед № РД 07-421 от 11.12.2008 г. на председателя на НСИ, обнародвана в „Държавен вестник“, брой 11 от 10.02.2009 г. и в сила от 14.02.2009 г. териториалните единици "статистически район" и „област“ са определени както следва:

Статистически район	Област
Северозападен	Видин, Враца, Ловеч, Монтана, Плевен
Северен централен	Велико Търново, Габрово, Разград, Русе, Силистра
Североизточен	Варна, Добрич, Търговище, Шумен
Югоизточен	Бургас, Сливен, Стара Загора, Ямбол
Югозападен	Благоевград, Кюстендил, Перник, София, София (столица)
Южен централен	Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян, Хасково

Данните са на база на използваните от НСИ и НОИ класификации:

- Национална класификация на икономическите дейности - Версия 2003 (НКИД-2003), в сила до 31.12.2007 г.;
- Класификация на икономическите дейности (КИД - 2008) в сила от 1.01.2008 г., съвместима със Статистическата класификация на икономическите дейности на Европейската общност NACE, Rev. 2;
- Национална класификация на професиите и длъжностите - 2005, съвместима с Международната стандартна класификация на професиите ISCO '88;
- Международна класификация на статуса в заетостта (ICSE-93);
- Класификация на териториалните единици за статистически цели в България, съответстваща на Европейската класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS);
- Източници на данни: "Заетост и безработица" на НСИ и интернет сайта на НСИ - www.nsi.bg

Раздел 3. СЪСТОЯНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2012

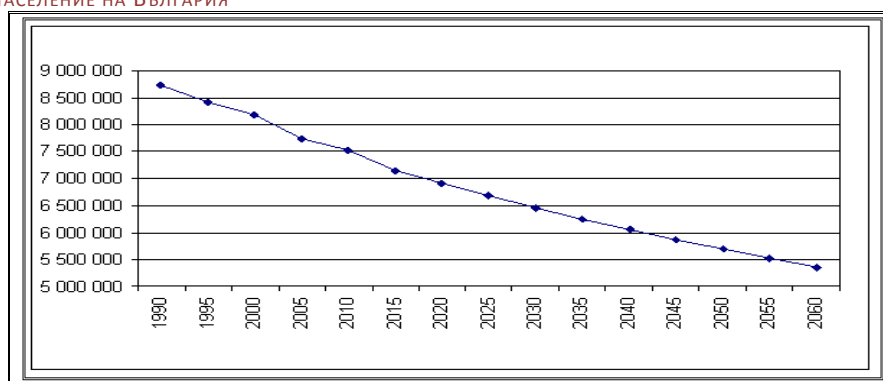
Г. – ОБЩ ПРЕГЛЕД

Динамиката на населението на България се обуславя от трайното присъствие на две негативни тенденции:

- постоянен отрицателен естествен прираст на населението;
- незатихваща отрицателна нетна миграция;

През последните години в България се наблюдава трайна и сравнително равномерна тенденция на намаляване броя на населението. По данни от последното преброяване на Националния статистически институт (НСИ) към 01 февруари 2011 г. населението, живеещо постоянно на територията на България е 7 364 570 души. През периода 1990 – 2010 г. населението на страната е намаляло с 1 184 хил. души (средногодишно намаление с 0,73%), а за последните 10 години - с 635,9 хил. души (средногодишен темп на намаление 0,8%). Прогнозите за развитието на населението показват, че негативната тенденция в динамиката на населението ще продължи и в бъдеще и неговият брой ще намалява през следващите 50 години с темп между 0,52 и 0,75% средногодишно.

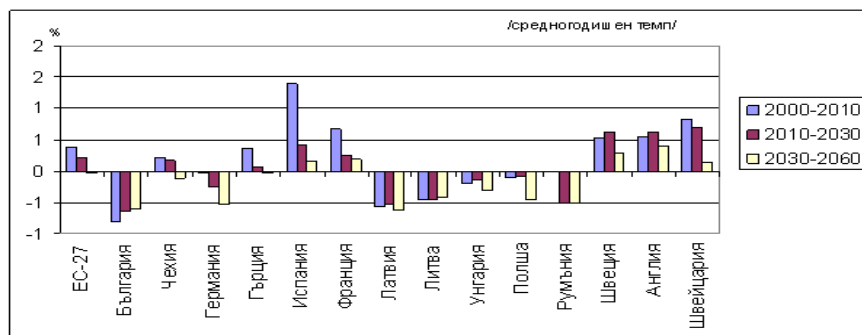
Фиг. 1 НАСЕЛЕНИЕ НА БЪЛГАРИЯ

източник: НСИ

Очаква се през 2060 г. населението на България да бъде между 5.1 и 5.8 млн. души. Заедно с Литва и Латвия България е една от европейските страни с най-бързо намаление на населението. В по-голямата част от останалите страни на ЕС се наблюдава растеж или незначителен спад на населението.

Фиг. 2 Динамика на населението на страни от ЕС 2000 -2060 г.

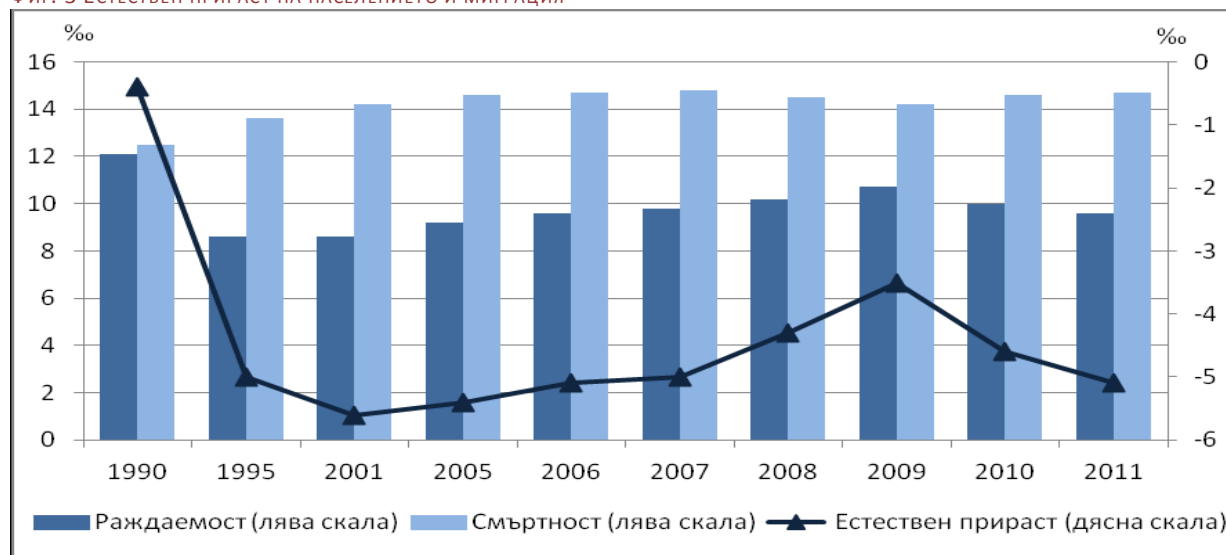

източник: НСИ

Намалението на населението е резултат на:

- естествения прираст, който се определя като разлика между раждаемостта и смъртността;
- миграцията - движението на хора от и към страната.

Фиг. 3 ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО И МИГРАЦИЯ

източник: НСИ

Данните показват, че намалението на населението през последните две години се определя от размера на отрицателната миграция. За 2010 г. над 40% от това намаление се дължи на емиграцията.

Трайна е тенденцията на намаляване на раждаемостта на населението. Коефициентът на раждаемост нараства от 9 на хиляда през 2004 г. до 10.7 на хиляда през 2009 г. От 2010 г. обаче има трайно намаление. Намалението на населението в страната и нарастването на отрицателния естествен прираст се дължат главно на продължителния акумулиращ ефект на ниската раждаемост. Раждаемостта не може да компенсира нивата на смъртност.

Динамиката на развитието на икономиката и особено в периода на стабилизиране и подем създава условия за подобряване на раждаемостта. Една от сериозните причини за намалялата раждаемост са ниските доходи на населението, съчетани с икономическата нестабилност и прогресивно увеличаващата се безработица.

Сериозен проблем от позициите на бъдещето на пазара на труда е значително по-бързото възпроизводство на ромското население – по експертни данни на 100 живородени деца 70 са от тази общност. Последното преброяване на населението показва, че делът на тази етническа група през последните 20 години нараства с 1,2 п.п. до 4,9%. Тези фактори ще се отразяват негативно върху качеството и възможностите на работната сила, която ще се предлага на пазара на труда в бъдеще.

Смъртността в България постоянно и с нарастващи темпове изпреварва раждаемостта. В резултат от по-голямата смъртност спрямо раждаемостта през последните 20 години е налице тенденция на ръст на отрицателния естествен прираст на населението.

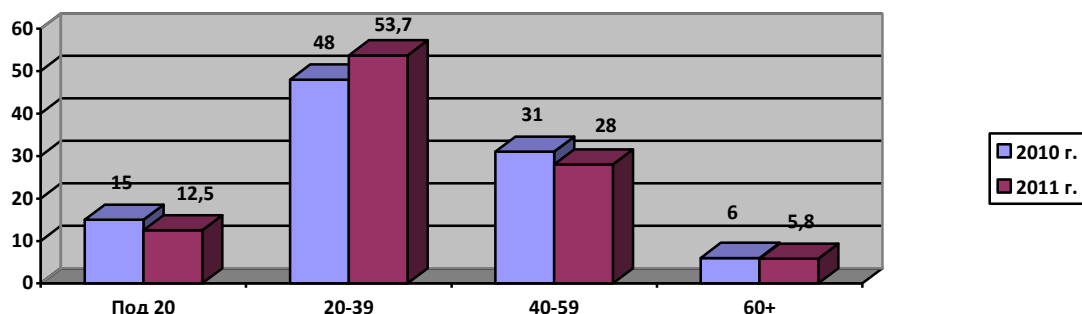
Средната продължителност на живота се покачва от 72,4 години през 2004 г. на 73,6 години през 2011 г.. По този показател България се нарежда на едно от последните места сред страните от

ЕС пред Румъния и Литва (73,5 г.)¹ През следващите 50 години се очаква средната продължителност на живота в България да се покачи с 11 години и да достигне до 81,7 г. и 86,6 г. съответно за мъжете и за жените.

3.1. МИГРАЦИОННИ ПРОЦЕСИ

Данните на НСИ от преброяването на населението към 01 февруари 2011 г. показват, че броят на емигрантите през последните 10 години е 131 539 души. От тях 60 623 (46.1%) са жени, като 67,1% от тях са във фертилна възраст. Напусналите страната българи в работоспособна възраст през периода 2001-2010 г. формират 88.7% от изходящия към чужбина поток.

Фиг. 4 СТРУКТУРА НА ЕМИГРАНТИТЕ ПО ВЪЗРАСТ

източник: НСИ

3.2. ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Понижаването на раждаемостта, емиграцията предимно на млади хора, както и увеличената продължителност на живота водят до постепенно застаряване на населението в България. Средната възраст се покачва от 40.1 години през 2002 г. до 41.7 години през 2011 г. България е петата в света държава с най-високи нива на средна възраст на населението като се очаква тя да достигне до около 44 години през 2050 г.

През периода 2001-2011 г. се наблюдава абсолютно намаление на броя и на трите възрастови групи – население в подтрудоспособна възраст /до 15 г./, в трудоспособна възраст /15-64 г./ и в надтрудоспособна възраст /над 65 години/. Тревожно е, че най-бърз е спадът на контингента на най-младите – до 14 години, чийто брой намалява средногодишно с 1,5%. В резултат настъпва слаба, но негативна промяна в структурата на населението - намалява относително делът на населението в подтрудоспособна възраст (с 1,2 п.п. за разглеждания период до 13,8%) за сметка на покачване на дела на населението в трудоспособна и надтрудоспособна възраст – съответно с 0,4 и 0,8 п.п. През 2010 г. населението в надтрудоспособна възраст е 17,7% от цялото население .

Относително бързото намаляване на най-младото поколение ще доведе до проблеми при осигуряване на необходимата работната сила на пазара на труда през следващите години. Сега на всеки един над 65 г. се падат близо четирима души на възраст между 15 и 64 г. Очакваното драматично нарастване на населението над 65 г. при запазване на сегашните демографски тенденции ще намали това съотношение до под 1:2 през 2060 г.

1 По данни на Евростат

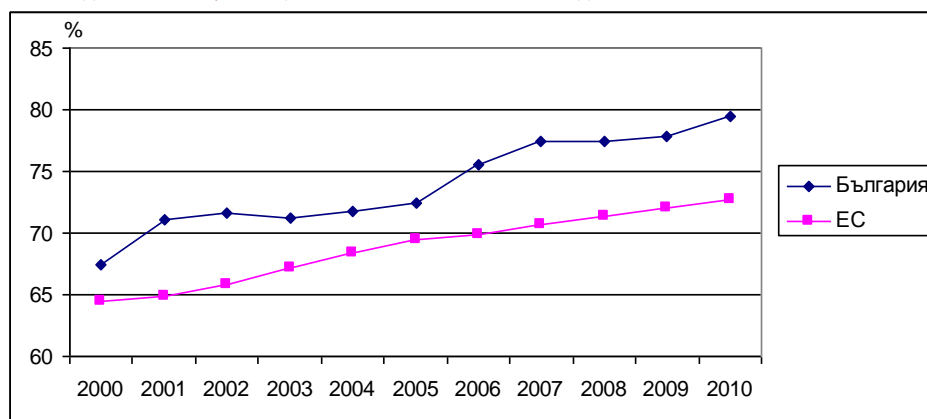

3.3. ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

През последните 20 години се наблюдава тенденция на подобряване на образователната структура на българското население. Делът на завършилите висше и средно образование се покачва от 44,9 на сто през 1992 г. на 52 на сто през 2001 г., а през 2010 г. достига до 63 на сто от българското население на възраст над 7 години.

По данни на Евростат 79,4% от българите между 25 и 64-годишна възраст имат завършено най-малко средно образование през 2010 г., което изпреварва средния дял за ЕС с 6,7 п.п. Същата тенденция се наблюдава и при разглеждането на съвкупността на населението между 20 и 24 години, завършили най-малко средно образование /84,4%/ , т.е. преобладаващата част от младото поколение в България има по-добро базисно образование, отколкото в ЕС като цяло. Делът на висшистите в България, обаче, постепенно изостава от средното в Европа и през 2010 г. ЕС изпреварва България по този показател с 3.3 п.п. За тази динамика допринася емиграцията на млади българи, които завършват висшето си образование в Европа и попълват работната сила на европейските страни с относително по-висок жизнен стандарт.

Фиг. 5 НАСЕЛЕНИЕ МЕЖДУ 25 И 64 Г., ИМАЩО ЗАВЪРШЕНО НАЙ-МАЛКО СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ. ИСТОЧНИК: ЕВРОСТАТ

Висок е процентът на децата, които отпадат рано от образователната система - 13,9%, при изискване на ЕС е да е по ниско от 10 на сто. Това са преди всичко млади хора от нискодоходните слоеве и от ромския етнос, които имат нарастващ относителен дял в населението на България. Този факт влияе неблагоприятно върху потенциала и качеството на работната сила през следващите години.

Много съществен остава делът на населението с образование, по-ниско от средното. През 2011 г. почти всеки пети от българите над 19-годишна възраст е нискообразован. Ниската грамотност ограничава възможностите за намиране на работа, обезкуражава хората и затова рискът за безработица и бедност сред тях е много голям.

Посочените демографски проблеми имат най-непосредствен ефект върху пазара на труда. Те са **сериозно предизвикателство пред неговото развитие в дългосрочен план, тъй като в тази перспектива значителното намаление на хората в работоспособна възраст се отразява негативно върху предлагането на труд.**

В краткосрочен и средносрочен аспект е възможно намалението на населението в работоспособна възраст да бъде компенсирано от интегрирани политики на държавата за насърчаване на трудовото участие. Тези политики обаче само временно ще смекчат въздействието на демографските процеси, които в дългосрочен план ще имат превес.

Покачването на коефициента на икономическа активност над 70% е едно от сериозните предизвикателства пред икономическата и социалната политика през следващите години.

	2008	2009	2010	2011	2012	2012/2008
Работни места	2 434 320	2 310 488	2 149 846	2 129 093	2 085 053	-349 267
Икономически активно население						
Ик. активно население (15+)	3 560 400	3 491 600	3 400 900	3 341 400	3 344 300	-216 100
Коеф.на ик.активност (15+)	53,8%	53,0%	52,0%	52,5%	53,1%	-0,7%
Ик. активно население (15-64 г.)	3 504 700	3 441 500	3 356 300	3 279 100	3 303 900	-200 800
Коеф.на ик.активност (15-64 г.)	67,8%	67,2%	66,5%	65,9%	67,1%	-0,7%
Ик. активно население (15-24 г.)	300 800	286 200	269 900	253 600	247 900	-52 900
Коеф.на ик.активност (15-24 г.)	30,1%	29,5%	28,9%	29,5%	30,4%	0,3%
Заети лица (по данните за БВП), в т.ч.:	3 825 279	3 725 024	3 550 798	3 430 989	3 281 944	-543 335
Наети	2 817 179	2 723 324	2 574 398	2 493 489	2 385 474	-431 705
Самонаети	1 008 100	1 001 700	976 400	937 500	896 470	-111 630

Източник: НСИ и собствени изчисления

Мерките за повишаване на икономическата активност на населението трябва да бъдат насочени към удовлетворяване изискванията на работодателите по отношение най-вече на образователните и професионалните качества на работниците, защото в противен случай това ще доведе до покачване на безработицата.

Негативните демографски тенденции налагат по-пълноценно използване на потенциала на по-възрастните лица. Плавното повишаване на нормативно установената възраст за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, което води до осигуряване на по-дълъг трудов живот на възрастните, беше друг фактор, действащ в посока на увеличение на работната сила през последното десетилетие. Това, в допълнение към покачващата се средна възраст на населението, доведе до изпреварващо нарастване на контингента между 55 и 64-годишна възраст в работната сила за последните осем години. В резултат настъпи промяна във възрастовата структура на работната сила – делът на най-възрастните се покачи с 3.8 п.п., а на младите /между 15 и 34 г./ намаля с 6 п.п.

Равнището на заетост зависи от степента на завършено образование, както и от професионалната квалификация. По-големите възможности за намиране на работа на високообразованите рефлектира в по-висок дял на висшистите при заетите, отколкото в работната сила. Обратното е валидно за лицата с по-ниска степен на образование. Икономическата криза засегна най-силно лицата с ниска образователна степен. Това се изразява в много по-бързото покачване на коефициента на безработица при по-слабо образованите лица, отколкото при лицата с висше и средно образование. Докато през последните две години вероятността едно лице с висше образование да остане без работа се покачва едва с 2,2 п.п. до около 5%, то за лицата с начално и по-ниско образование тази вероятност нараства с 18,1 п.п. и през 2011 г. достига близо 45%.

За да се поддържа съотношението население в трудоспособна възраст спрямо цялото население на нивото от 2011 г. - около 68%, при равни други условия горната граница на диапазона на работоспособността ще трябва да се разшири и възрастта за пенсиониране през 2060 г. трябва да се покачи до 74 г., т.е. повече, отколкото се очаква да нарасне средната продължителност на живота.

Равнището на безработица е най-високо за долните възрастови групи. Това определя младежите като най-рисковата група от гледна точка на вероятността да попаднат в групата на безработните. Недостатъчната квалификация, опит и образование ги прави неконкурентоспособни на пазара на труда.

Раздел 4. АНАЛИЗ НА ТРУДОВИЯ ПАЗАР ПРЕЗ 2012 Г.

4.1. СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ТРУДОВИЯ ПАЗАР В СТРАНИТЕ ОТ ЕС

В съответствие със стратегията „Европа 2020“, Европейската стратегия за заетост се стреми към създаване на повече и по-добри работни места в целия ЕС. В тази насока чрез стратегията се насърчават мерки за постигане на три основни цели до 2020 г.:

- 75% заетост сред хората на възраст между 20 и 64 години;
- дял на преждевременно напусналите училище под 10% и завършване на висше образование от поне 40% от хората на възраст между 30 и 34 години;
- поне 20 млн. по-малко бедни или застрашени от бедност и социално изключване хора.

Националните правителства (чрез Комитета по заетостта) и европейските институции ежегодно изготвят „пакет от мерки в областта на заетостта“, който включва:

Насоки за заетостта: насоки за националните политики за заетост, които се предлагат от Европейската комисия (ЕК), одобряват се от националните правителства, приемат се от Съвета и включват общите приоритети и цели.

Национални програми за реформи: доклади, изготвяни от националните правителства, описващи техните политики за заетост, които се анализират от Комисията за съответствие с целите на „Европа 2020“ и водещите инициативи.

Съвместен доклад за заетостта: доклад на ЕК, съдържащ анализ на бъдещите тенденции и даващ по-подробна информация за основните послания във връзка със заетостта в годишния обзор на растежа. Този доклад се основава на състоянието на заетостта в Европа, прилагането на насоките за заетостта и на резултатите от прегледа от Комитета по заетостта на проектите на страните за национални програми за реформи.

Конкретни препоръки за отделните страни: препоръки на ЕК към националните правителства, придружаващи Съвместния доклад за заетостта.

„Промени в заетостта и социалната сфера в Европа“ (заменил доклада „Заетостта в Европа“): този ежегоден доклад предоставя основна аналитична и статистическа информация в подкрепа на Съвместния доклад за заетостта, както и други инструменти, важни за Европейската стратегия за заетост. Предишните издания на доклада могат да бъдат намерени в базата данни с документи.

Стратегическите цели на страните от ЕС в областта на заетостта са подчинени на:

- даване на „нов импулс на съчетанието от гъвкавост и сигурност“, като се ангажират всички заинтересовани лица в засилването на елементите на това съчетание и като се подсилват механизмите за контрол на националните споразумения в областта на съчетанието от гъвкавост и сигурност;
- разработване съвместно със страните от ЕС и социалните партньори на нова концепция за **качеството на работата**;
- изследване на ефекта от политиките за заетост и по-специално върху заплатите, данъчното облагане и адекватното заплащане на труда, върху макроикономическото положение в отделните страни от ЕС и в съюза като цяло;
- разработване на ръководни принципи за политики в подкрепа на създаването на работни места;
- проучване на въздействието на изменението на климата върху трудовите пазари;

- младежка заетост;
- самостоятелна заетост.

В анализа си „Заетост и социалните тенденции Европа 2012“ се посочва, че рисковете за влизане и излизане от бедността се различават значително в различните държави-членки. Определят се три основни групи страни.

В първата група, състояща се от Австрия, Франция и Великобритания, процентът от населението, за които е възможно включване и излизане от бедността, е висок.

Във втората група, състояща се от балтийските държави, България, Гърция, Италия, Малта и Испания, има висок риск от влизане в бедност и ниски шансове за излизане от това състояние. Доказателство за това са данните от преди кризата. Ситуацията се влошава, тъй като перспективите за развитие на тези страни са негативни.

В последната група страни са скандинавските държави и страните от Бенелюкс. При тях опасността от влизане и излизане от зоната на бедност е ниска. Заедно с това при тях социалната поляризация е висока и хората от групата с риск от бедност имат малки шансове за излизане от нея.

По данни на BUSINESSSEUROPE над 700 000 работни места ще бъдат загубени до края на 2012 г. и още 400 000 - през 2013 г. Очаква се безработицата в ЕС да достигне 11% през 2013 г., а в еврозоната – 11,5%. Безработицата в ЕС през октомври 2012 г. е останала без промяна спрямо май на ниво от 10,4%.

Безработицата в България през юни 2012 г. се е увеличила до 12,4%, показват сезонно изгладените данни на европейската статистическа служба Евростат. Евростатистиката е оставила без промяна данните за безработицата у нас през май на 12,2%.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU-27	8.7	8.5	8.9	9.0	9.1	9.0	8.2	7.2	7.1	9.0	9.7	9.7
Euro area	8.5	8.1	8.4	8.8	9.0	9.1	8.5	7.6	7.6	9.6	10.1	10.2
Belgium	6.9	6.6	7.5	8.2	8.4	8.5	8.3	7.5	7.0	7.9	8.3	7.2
Bulgaria	16.4	19.5	18.2	13.7	12.1	10.1	9.0	6.9	5.6	6.8	10.2	11.2
Czech Republic	8.7	8.0	7.3	7.8	8.3	7.9	7.2	5.3	4.4	6.7	7.3	6.7
Denmark	4.3	4.5	4.6	5.4	5.5	4.8	3.9	3.8	3.3	6.0	7.4	7.6
Germany	7.5	7.6	8.4	9.3	9.8	11.2	10.3	8.7	7.5	7.8	7.1	5.9
Estonia	13.6	12.6	10.3	10.0	9.7	7.9	5.9	4.7	5.5	13.8	16.9	12.5
Ireland	4.2	3.9	4.5	4.6	4.5	4.4	4.5	4.6	6.3	11.9	13.7	14.4
Greece	11.2	10.7	10.3	9.7	10.5	9.9	8.9	8.3	7.7	9.5	12.6	17.7
Spain	11.1	10.3	11.1	11.1	10.6	9.2	8.5	8.3	11.3	18.0	20.1	21.7
France	9.0	8.3	8.6	9.0	9.3	9.3	9.2	8.4	7.8	9.5	9.7	9.7
Italy	10.1	9.1	8.6	8.4	8.0	7.7	6.8	6.1	6.7	7.8	8.4	8.4
Cyprus	4.9	3.8	3.6	4.1	4.7	5.3	4.6	4.0	3.6	5.3	6.5	7.8
Latvia	13.7	12.9	12.2	10.5	10.4	8.9	6.8	6.0	7.5	17.1	18.7	15.4
Lithuania	16.4	16.5	13.5	12.5	11.4	8.3	5.6	4.3	5.8	13.7	17.8	15.4
Luxembourg	2.2	1.9	2.6	3.8	5.0	4.6	4.6	4.2	4.9	5.1	4.5	4.8
Hungary	6.4	5.7	5.8	5.9	6.1	7.2	7.5	7.4	7.8	10.0	11.2	10.9
Malta	6.7	7.6	7.5	7.6	7.4	7.2	7.1	6.4	5.9	7.0	6.8	6.5
Netherlands	3.1	2.5	3.1	4.2	5.1	5.3	4.4	3.6	3.1	3.7	4.5	4.4
Austria	3.6	3.6	4.2	4.3	4.9	5.2	4.8	4.4	3.8	4.8	4.4	4.2
Poland	16.1	18.3	20.0	19.7	19.0	17.8	13.9	9.6	7.1	8.2	9.6	9.7
Portugal	4.0	4.1	5.1	6.4	6.7	7.7	7.8	8.1	7.7	9.6	11.0	12.9
Romania	7.3	6.8	8.6	7.0	8.1	7.2	7.3	6.4	5.8	6.9	7.3	7.4
Slovenia	6.7	6.2	6.3	6.7	6.3	6.5	6.0	4.9	4.4	5.9	7.3	8.2
Slovakia	18.8	19.3	18.7	17.6	18.2	16.3	13.4	11.1	9.5	12.0	14.4	13.5
Finland	9.8	9.1	9.1	9.0	8.8	8.4	7.7	6.9	6.4	8.2	8.4	7.8
Sweden (1)	5.6	5.8	6.0	6.6	7.4	7.7	7.1	6.1	6.2	8.3	8.4	7.5
United Kingdom	5.4	5.0	5.1	5.0	4.7	4.8	5.4	5.3	5.6	7.6	7.8	8.0
Croatia	.	.	14.8	14.2	13.7	12.7	11.2	9.6	8.4	9.1	11.8	13.2
Turkey	.	.	.	.	.	9.2	8.7	8.8	9.7	12.5	10.7	.
Norway	3.2	3.4	3.7	4.2	4.3	4.5	3.4	2.5	2.5	3.1	3.5	3.3
Japan	4.7	5.0	5.4	5.3	4.7	4.4	4.1	3.9	4.0	5.1	5.1	4.6
United States	4.0	4.8	5.8	6.0	5.5	5.1	4.6	4.6	5.8	9.3	9.6	8.9

(1) Break in series, 2001.
 Source: Eurostat (une_rt_a)

източник: Евростат

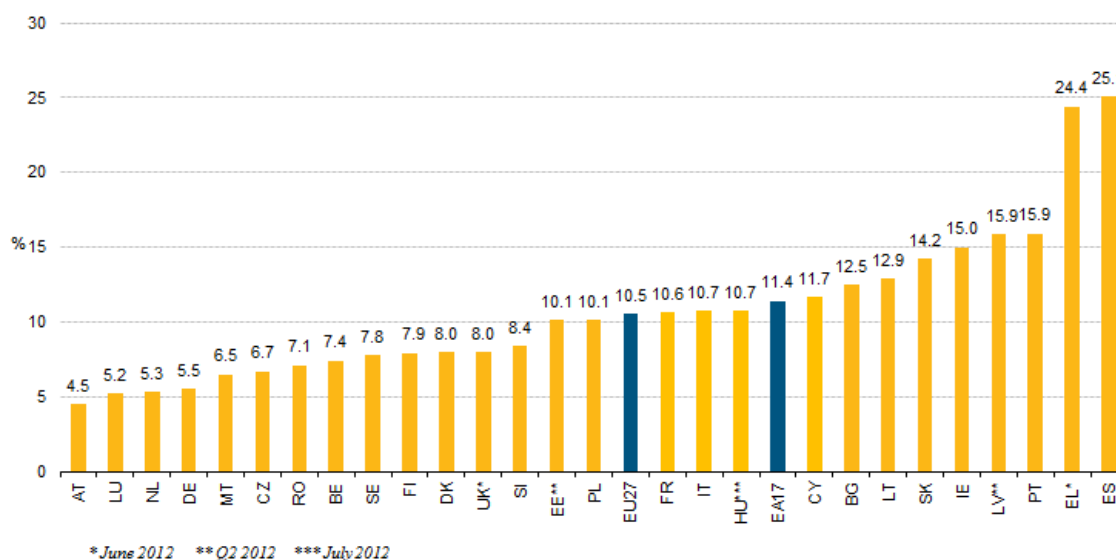
Данните показват, че във всички държави-членки на ЕС без работа са общо 25,112 млн. души, от които 17,8 млн. са граждани на страни от европейския валутен съюз. В сравнение с месец май безработните в ЕС са се увеличили със 127 хил. души, а в еврозоната – със 123 хил. души. На годишна база обаче и в ЕС, и в еврозоната безработните са нараснали с по над 2 млн. души.

Австрия остава европейската държава с най-ниска безработица – 4,5%, следвана от Холандия (5,1%), Германия (5,4%) и Люксембург (5,4%), .

В Испания е отчетено най-високо равнище на безработицата (24,8%). На второ място по най-висока безработица в ЕС се нарежда Гърция, но данните, с които Евростат разполага, са за април 2012 г. (22,5%).

Регистриран е спад на безработицата в 7 от държавите в ЕС и ръст в други 19. Без промяна е останало нивото на безработицата в Швеция.

Най-голямо намаление на безработицата продължава да се отчита в Естония, Латвия и Литва, а **най-голямо увеличение** – в Гърция, Испания и Кипър.

източник: Евростат

Младежката заетост е един от най-големите проблеми на ЕС.

Данните на Евростат показват:

- Около 5,5 млн. младежи в ЕС са безработни. Това означава, че една пета от хората на възраст под 25 години, които искат да работят, не могат да намерят работа.
- Равнището на безработицата сред младите хора е над 20% - двойно по-високо от равнището за всички останали възрастови групи, взети заедно, и почти 3 пъти по-високо от това при групата над 25 години.
- Понастоящем 7,5 млн. души на възраст между 15 и 24 години нито работят, нито учат.

Страните с най-високо ниво на млади безработни в ЕС са тези, които са засегнати най-силно от финансовата и икономическа криза. **Гърция** е сред тях и в момента изпреварва по ниво на младежка безработица другата сериозно засегната от кризата държава – Испания.

Младежите в Италия също срещат сериозни затруднения при намирането на работа. Този факт поставя страната, според различни статистически данни, на едно от челните места в ЕС по ниво на младежка безработица. По последни данни тя е 36,5%. При младежите безработицата нараства средно с 0,6% всеки месец. Във възрастовата граница 15-24 години безработните са над

600 000 и представляват над 10% от населението в тази възраст. Според най-големия профсъюз - Националната конфедерация на труда, през 2013 г. безработицата ще нарасне още.

Германия отчита 8,1% безработица сред младите хора до 25-годишна възраст. Смята се, че ситуацията в Европа може да предизвика „ефекта на доминото“ и да повлияе и на пазара на труда във Федералната република. Още повече, че над 30 на сто от безработните младежи са дълготрайно безработни – не могат да намерят работа повече от 12 месеца. Това са 1,6 млн. души. За сравнение – през 2008 г. те са били 0,9 млн. души.

Равнището на безработицата в **Чехия** при хората на възраст между 16 и 24 години надхвърля границата от 15%. Въпреки това държавата е сред страните с добри и не толкова тревожни показатели на фона на останалите в ЕС. Проблемите през последните две години обаче се усещат - пазарът на труда не може да поеме новите кадри, излизаци от висшите училища.

Европейската комисия предлага пакет от мерки, чиято цел е общността да се справи с този проблем, засягащ почти всеки четвърти младеж в ЕС, а в Гърция и Испания - почти всеки втори. Целта е: **Младежите на възраст под 25 години задължително да получат предложение за работа, чиракуване или стаж през първите четири месеца, след като излязат от училище.** Тази мярка, бе предложена от самите европейски ръководители в началото на 2012 г. на тяхна извънредна среща на високо равнище.

„Младежта в движение“ е друг пакет от политически инициативи за образование и заетост за младите хора в Европа. Този пакет от инициативи, чието начало бе дадено през 2010 г., е част от стратегията за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Целта на „Младежта в движение“ е подобряване на образованието и възможностите за намиране на работа на младите хора, намаляване на високата безработица сред тях и повишаване на младежката заетост, съобразяване в по-голяма степен на образованието и обучението с нуждите на младите хора, насърчаване на повече младежи да се възползват от стипендии на ЕС за образование или обучение в чужбина, стимулиране на държавите от ЕС да вземат мерки за улесняване на прехода от образование към работа.

4.2. АНАЛИЗ НА ТРУДОВИЯ ПАЗАР В СТРАНАТА

4.2.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПАЗАРА НА ТРУДА.

Населението на възраст между 15 и 64 г. в България и през 2012 г. продължава да намалява, като за третото тримесечие е вече 4 913,6 хил. През 2012 г. спадът се ускорява, като за тримесечията той е съответно с 1,2 на сто, 1,6 на сто и 2 на сто спрямо ревизираните данни за 2011 г.

Работна сила на възраст между 15 и 64 г. и коефициент на икономическа активност

За 2011 г. по ревизирани данни икономически активните лица в България намаляват спрямо 2010 г. с 54 хил. души, което е спад от 1,6 на сто. Икономическата им активност намалява с 0,6 п.п. от 66,5 на сто на 65,9 на сто на годишна база.

През 2012 г. по данни на НСИ работната сила /РС/ на възраст между 15 и 64 г. нараства. И през 2012 г. мъжете формират по-голямата част от нея. Икономическата активност на мъжете е по-висока от тази на жените и разликата между тях нараства през тримесечията съответно от 7,5 п.п. на 7,6 п.п. за второто и на 7,9 п.п. за третото тримесечие. Икономическата активност на мъжете нараства с 3,4 п.п. от 69,1 на сто на 72,5 на сто през 2012 г., а при жените – с 3 п.п. от 61,6 на сто на 64,6 на сто.

ТАБЛИЦА 1: НАСЕЛЕНИЕ, РАБОТНА СИЛА И КОЕФИЦИЕНТ НА ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНОСТ НА ЛИЦА 15-64 Г. ПО ТРИМЕСЕЧИЯ ПРЕЗ 2012 Г.

	Q1/2011*	Q2/2011	Q3/2011	Q4/2011	за 2011г.	Q1/2012	Q2/2012	Q3/2012
население (в хил.)	5 010.7	5 009.8	5 011.5	5 012.4	5 011.1	4 948.2	4 929.9	4 913.6
изменение						-1.2%	-1.6%	-2.0%
работна сила (в хил.)	3 267	3 281,4	3 342,7	3 318,2	3 302,3	3 235,5	3 283,3	3 370,7
КИА**	65.2%	65.5%	66.7%	66.2%	65.9%	65.4%	66.6%	68.6%
мъже (в хил.)	1746.0	1750.7	1782.6	1759.1	1759.6	1719.8	1748.0	1791.5
КИА-мъже	69.4%	69.6%	70.8%	69.9%	69.9%	69.1%	70.5%	72.5%
жени (в хил.)	1521.0	1530.7	1560.1	1559.1	1542.7	1515.8	1535.3	1579.2
КИА-жени	61.0%	61.4%	62.6%	62.5%	61,9%	61.6%	62.7%	64.6%

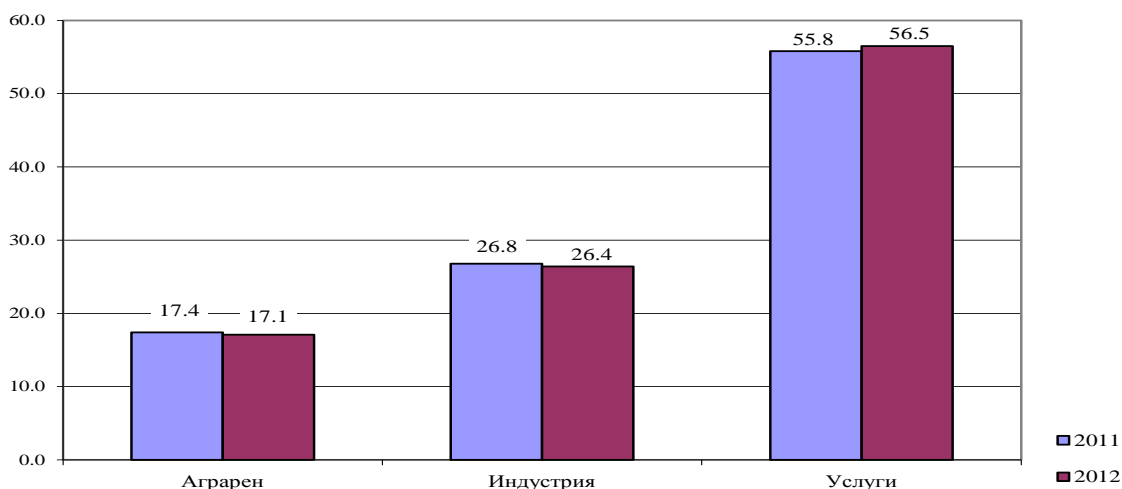
* 2011 - ревизирани данни

** коефициент на икономическа активност

източник: НСИ

4.2.2. СФЕРИ НА ЗАЕТОСТ

Структурата на заетите лица по икономически дейности през четвъртото тримесечие на 2011 и 2012 година е показана на графиката. Незначително се увеличава броя на заетите лица в сферата на търговията и услугите - от 55.6 на сто на 56.5 на сто. Намалява броя на заетите в индустрията – от 26.8 на сто на 26.4 на сто. Подобно е и положението в сферата на селското стопанство.

източник: НСИ

По степени на образование през 2012 г. с най-нисък дял остава работната сила с начално и по-ниско образование – под 2 на сто. С най-голям дял са хората със средно образование – 61 на сто от работната сила у нас, а тези с висше образование са 26 на сто. Последната група е с най-висок коефициент на икономическа активност – 87 на сто. Икономическата активност е най-слаба при хората с начално и по-ниско образование – 34 на сто.

ТАБЛИЦА 2 РАБОТНА СИЛА НА 15-64 Г. ПО СТЕПЕНИ НА ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ 2012 Г. ИЗТОЧНИК: НСИ

По степени на образование	Q1/2012 (хил.)	дял	Q2/2012 (хил.)	дял	Q3/2012 (хил.)	дял	КИА
Общо работна сила	3235.5		3283.3		3370.7		68,6%
Висше	846.3	26.2%	853.0	26.0%	885.2	26.3%	87.1%
Средно, в т.ч.:	1959.4	60.6%	1986.1	60.5%	2039.8	60.5%	72.9%
- с придобита профес. квал.	1261.1	39.0%	1284.9	39.1%	1331.0	39.5%	77.9%
Основно	370.8	11.5%	374.9	11.4%	384.1	11.4%	41.9%
Начално и по-ниско	59.0	1.8%	69.3	2.1%	61.6	1.8%	33.7%

4.2.3. ЗАЕТИ ЛИЦА И КОЕФИЦИЕНТ НА ЗАЕТОСТ

Общият брой на заетите лица на възраст между 15 и 64 г. през деветмесечието на 2012 г. е 2 890 хил. души, като на едногодишна база намалява с 1,2 на сто. През цялата 2012 г. заетите лица са по-малко спрямо съответното тримесечие на 2011 г., т.е. налице е спад, като той е най-голям през първото тримесечие – 1,8 на сто, а през второто и третото е съответно 1,2 на сто и 0,6 на сто по-малко заети лица. Дори и със сезонната заетост през второто и третото тримесечие на 2012 г. са заети по-малко хора в сравнение с 2011 г. Това показва, че негативните тенденции в икономическото развитие на страната все още оказват натиск върху пазара на труда и хората продължават да губят работните си места.

Заетите лица през 2011 г. намаляват с 3,4 на сто спрямо 2010 г. Заетостта през 2011 г. при хората на възраст между 15 и 64 г. намалява с 1,2 п.п. спрямо 2010 г. до 58,5 на сто, а при тези на възраст между 20 и 64 г. - с 1,5 п.п. до 63,9 на сто. Този показател се следи в рамките на стратегията на България „Европа 2020“.

ТАБЛИЦА 3 - ЗАЕТИ ЛИЦА 15-64 Г. И КОЕФИЦИЕНТ НА ЗАЕТОСТ ПО ТРИМЕСЕЧИЯ ПРЕЗ 2012 Г.

	Q1/2011*	Q2/2011	Q3/2011	Q4/2011	за 2011г.	Q1/2012	Q2/2012	Q3/2012
Заети лица (в хил.)	2866.6	2910.6	2997.2	2935.6	2 908,3	2815.9	2875.4	2978.4
КЗ (%)	57.2	58.1	59.8	58.6	58,5%	56.9	58.3	60.6
Мъже (в хил.)	1512.4	1535.4	1583.9	1532.6	1508,0	1467.9	1506.2	1560.3
КЗ-мъже (%)	60.1	61.0	62.9	60.9	60,9%	59.0	60.8	63.1
Жени (в хил.)	1354.2	1375.1	1413.3	1403.0	1400,3	1348.0	1369.2	1418.0
КЗ-жени (%)	54.3	55.2	56.7	56.3	56,2%	54.8	55.9	58.0

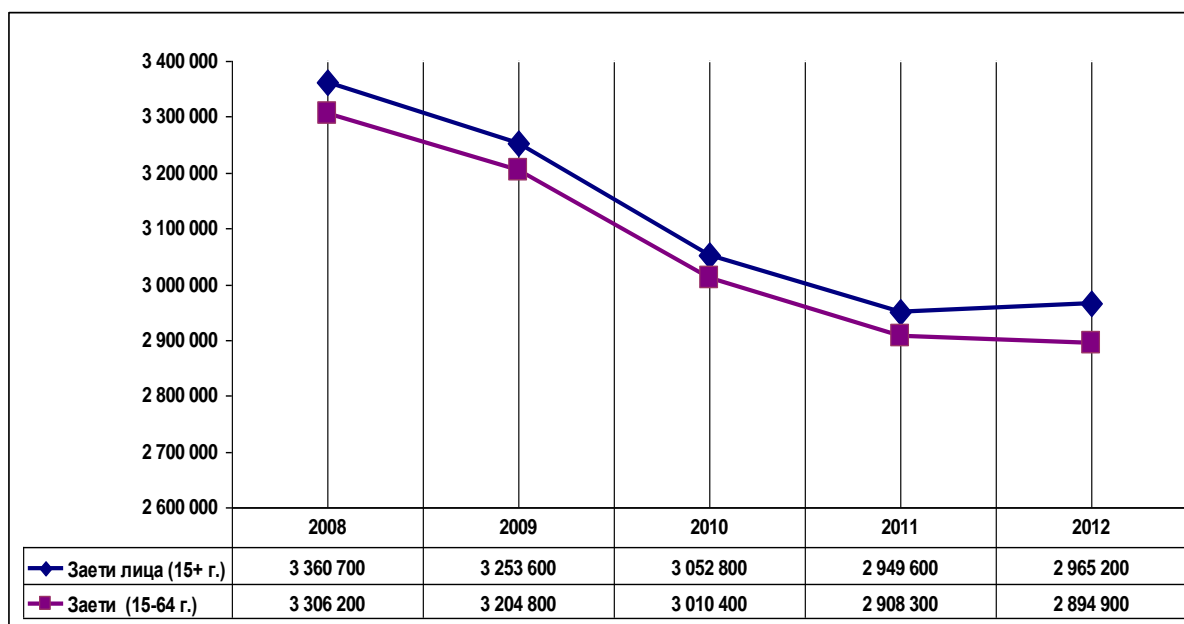
* 2011 - ревизирани данни

източник: НСИ

ТАБЛИЦА 3А - ЗАЕТИ ЛИЦА 2005-2012 Г.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Заети лица (15+ г.)	2 980 000	3 110 000	3 252 600	3 360 700	3 253 600	3 052 800	2 949 600	2 965 200
Заети (15-64 г.)	2 945 200	3 071 700	3 208 800	3 306 200	3 204 800	3 010 400	2 908 300	2 894 900
Заети (15-24 г.)	226 700	240 500	249 800	262 600	240 000	207 400	190 200	178 300

източник: НСИ

През 2012 г. хората със средно образование са преобладаващата част от заетите лица на възраст между 15 и 64 г. Те представляват 61 на сто от всички заети лица. Най-нисък е дялът на заетите без образование – около 1 на сто. Сред хората със средно образование 65 на сто намират работа. Най-висока степен на заетост има при хората с висше образование – 81 на сто. Хората без образование все по-трудно намират работа, като дори и по време на сезонната заетост през 2012 г. заетостта при тях се е увеличила едва до 17,7 на сто. Това показва, че само 17,7 от всеки сто човека с начално и по-ниско образование са имали работа през 3-то тримесечие на 2012 г.

ТАБЛИЦА 4 ЗАЕТИ ЛИЦА НА 15-64 Г. ПО СТЕПЕНИ НА ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ 2012 Г.

По степени на образование	Q1/2012 (в хил.)	дял	Q2/2012 (в хил.)	дял	Q3/2012 (в хил.)	дял	КЗ (%)
Общо заети лица	2815,9		2875,4		2978,4		60,6
Висше	802,6	28.5%	802,1	27.9%	828,8	27.8%	81.5
Средно	1713,0	60.8%	1756,6	61.1%	1819,4	61.1%	65.0
в т.ч. с придобита профес. квалификация	1110,8	39.4%	1143,6	39.8%	1190,6	40.0%	69.7
Основно	275,1	9.8%	282,6	9.8%	297,8	10.0%	32.5
Начално и по-ниско	25,2	0.9%	34,0	1.2%	32,3	1.1%	17.7

източник: НСИ

И през третото тримесечие на 2012 г. най-висока остава заетостта при хората на възраст между 35 и 44 г. – 78,3 на сто, следвани от хората на възраст между 44 и 55 г. – 75,7 на сто. Най-ниска остава заетостта при хората на възраст между 15 и 24 г. – само 24,8 на сто.

През 2011 г. заетите лица намаляват във всички възрастови групи спрямо 2010 г., а коефициентът им на заетост бележи намаление в 4 от петте възрастови групи: при хората на възраст между 25 и 34 г. - с 2,4 п.п. до 68,3 на сто, в групата между 15 и 24 г. - с 2,1 п.п. до 20,1 на сто, в групата между 35 и 44 г. - с 2 п.п. до 77,4 на сто, при хората на възраст между 45 и 54 г. - с 0,9 п.п. до 74,9 на сто. В групата между 55 и 64 г. се наблюдава слабо нарастване от 0,4 п.п. до 43,9 на сто.

По статус в заетостта работодателите и през третото тримесечие на 2012 г. са съвсем малка част от заетите лица на 15+ години – 3,5 на сто, като работодателите мъже са двойно повече от жените-работодатели. Самостоятелно заетите лица са 7,5 на сто от всички заети, като отново мъжете са преобладаващата част от тях (81 хил. жени на 144 хил. мъже). Неплатените семейни работници са най-малката част от заетите лица – 0,9 на сто, като преобладават жените (двойно повече са от мъжете). Най-съществен си остава дялът на наетите работници – 88,2 на сто от заетите лица, като разликата между жените и мъжете е незначителна в полза на мъжете (1359 хил. мъже на 1302 хил. жени).

4.2.4. БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА И КОЕФИЦИЕНТ НА БЕЗРАБОТИЦА

Безработните лица през тримесечията на 2012 г. намаляват от 419,7 хил. на 392,3 хиляди, но спрямо съответните тримесечия на предходната година те продължават да се увеличават съответно с 4,8 на сто, с 10 на сто и с 13,5 на сто. Спрямо съответните тримесечия на предходната година през цялата 2012 г. се отчита нарастване на коефициента на регистрираната безработица съответно с 0,7 п.п. до 13 на сто, с 1,1 п.п. до 12,4 на сто и с 1,3 п.п. до 11,6 на сто.

В действителност безработицата е по-висока, когато се вземат под внимание не само регистрираните безработни в бюрата по труда, но и наличието на обезкуражени лица. През 2012

г.. броят им намалява от 245,7 хил. на 210 хил., като намаление спрямо съответните тримесечия на предходната година се отчитат за първото и третото тримесечие – с 3,5 на сто и 8,7 на сто, а за второто тримесечие на 2012 г. има нарастване с 2,4 на сто. Реалната безработица през 2012 г. е значително по-висока от официално регистрираната и се движи в диапазона 20,6 на сто през зимата и 17,9 на сто през третото тримесечие.

ТАБЛИЦА 5 БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА НА 15-64 Г. И КОЕФИЦИЕНТ НА БЕЗРАБОТИЦА ПРЕЗ 2012 Г.

	Q1/2011*	Q2/2011	Q3/2011	Q4/2011	за 2011	Q1/2012	Q2/2012	Q3/2012
Безработни лица	400 400	370 800	345 500	382 600	374 825	419 700	407 900	392 300
Обезкуражени лица	254 500	231 200	229 900	225 400	235 250	245 700	236 800	210 000
Общо: обезкуражени и безработни	654 900	602 000	575 400	608 000	610 075	665 400	644 700	602 300
Реална безработица, вкл. обезкуражените лица	20.0%	18.3%	17.2%	18.3%	18.5%	20.6%	19.6%	17.9%
Регистрирана безработица	12.3%	11.3%	10.3%	11.5%	11.2%	13.0%	12.4%	11.6%

* 2011 - ревизирани данни
 източник: НСИ

Реална безработица	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Безработни и обезкуражени (15+)	445 600	351 600	424 400	572 600	609 300	638 000
Коеф. - Безработни и обезкуражени (15+)	12,5%	9,7%	11,9%	16,4%	17,9%	18,7%
Безработни и обезкуражени (15-64)	440 200	348 400	420 900	568 200	606 000	634 600
Коеф. - Безработни и обезкуражени (15-64)	12,4%	9,8%	12,0%	16,5%	18,0%	18,8%
Безработни и обезкуражени (15-24)	89 200	71 900	88 100	110 200	107 700	109 800
Коеф. - Безработни и обезкуражени (15-24)	28,3%	22,7%	29,0%	38,2%	41,0%	42,0%

източник: НСИ

Обезкуражените лица (15-64 г.), които са част от икономически неактивните лица и желаят да работят, но не търсят активно работа през 2011 г. са 233.5 хил., повече с 83.6 хил. спрямо 2008 г. През 2012 г. те са 225.6 хил., по-малко със 7.9 хил. души спрямо 2011 г.

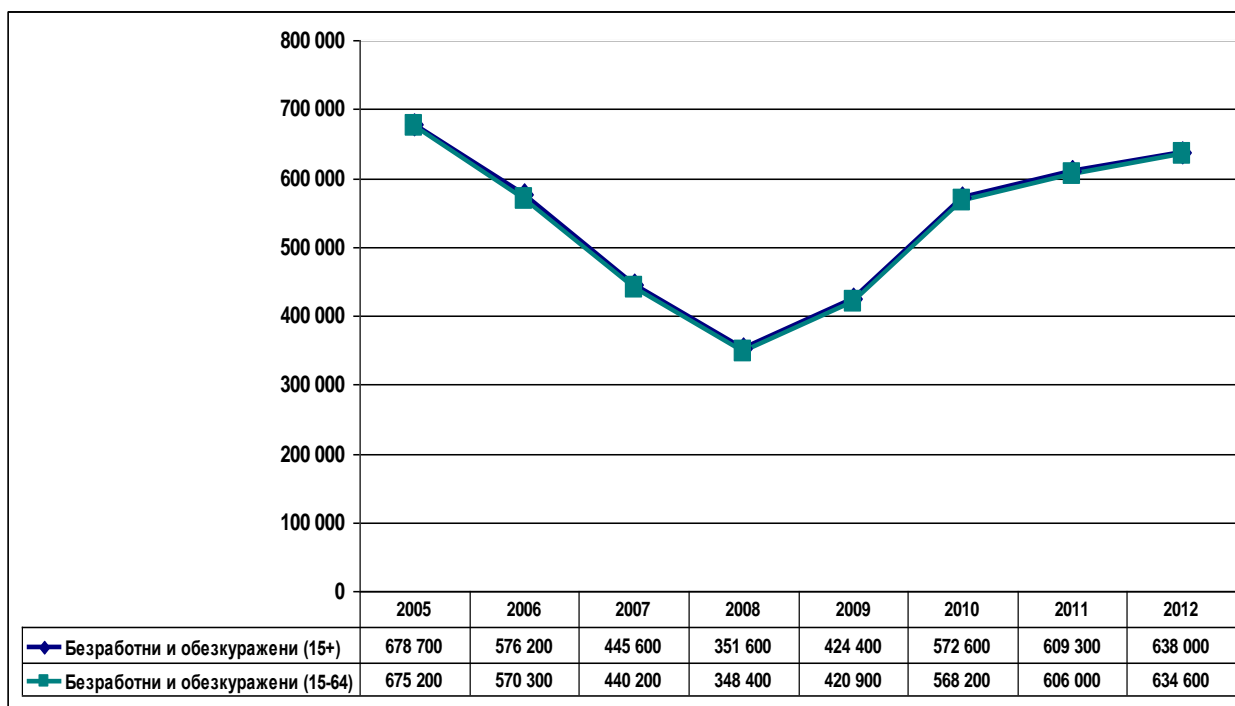

Сред новорегистрираните в бюрата по труда безработни през 2011 г. според икономическите дейности с най-висок дял са освободените от „Търговията” – 15.7% (при 15.5% през 2010г.) и от „Преработващата промишленост” – 14.8% (при 15.7% през 2010г.), а най-нисък е от „Селското,

горско и рибно стопанство" – 3.6% (при 4.0% през 2010г.). По причина на освобождаване от работа с най-висок дял в структурата на новорегистрираните са освободените от работа поради съкращение и напускане – 53,9 на сто, като този дял е нараснал с 1,9 п.п. спрямо 2010 г. , а делът на лицата регистрирали се след работа в чужбина нараства двойно – от 0,6 на сто на 1,2 на сто през 2011 г. Делът на освободените от работа в резултат на масови уволнения намалява значително – от 3.7 на сто на 1.4% през 2011г., като най-много масови уволнения има в: БДЖ, хранително-вкусовата промишленост, строителството, търговията и услугите.

В структурата на изходящия поток през 2011 г., който обхваща 443 688 лица, делът на постъпилите на работа безработни е 47,3 на сто (при 44.8 на сто през 2010 г.). Техният брой е 209,7 хил., като спрямо 2010 г. се увеличават с 8619 лица или с 4.3 на сто. Отпадналите от регистрацията в бюрата по труда по различни причини са 234 хил. лица, като тази група намалява спрямо 2010 г. с 14 041 лица (с 5.7 на сто). Те са основната причина за наблюдавания спад в изходящия поток през годината с дял от 52,7 на сто (55.2 на сто през 2010г.). Основните причини за това са: неспазване на определения за посещение на бюрата по труда срок и график за потвърждаване на статута на безработните лица; отказ от подходяща работа; неизпълнение на плана за действие; отказ от включване в квалификационен курс; неспазване на 7-дневния срок за уведомление на бюрото по труда при промяна на декларираните обстоятелства; регистрирани трудови договори в НОИ; пенсиониране; смяна на местожителството; прекратена регистрация по собствено желание и други.

Реалната безработица е достига през 2012г. до 638 000 души по данни на НСИ и се е увеличила спрямо 2008г. с 286 200 души. За този период обезкуражените са се увеличили с 75800 души, или 1, 5 пъти.

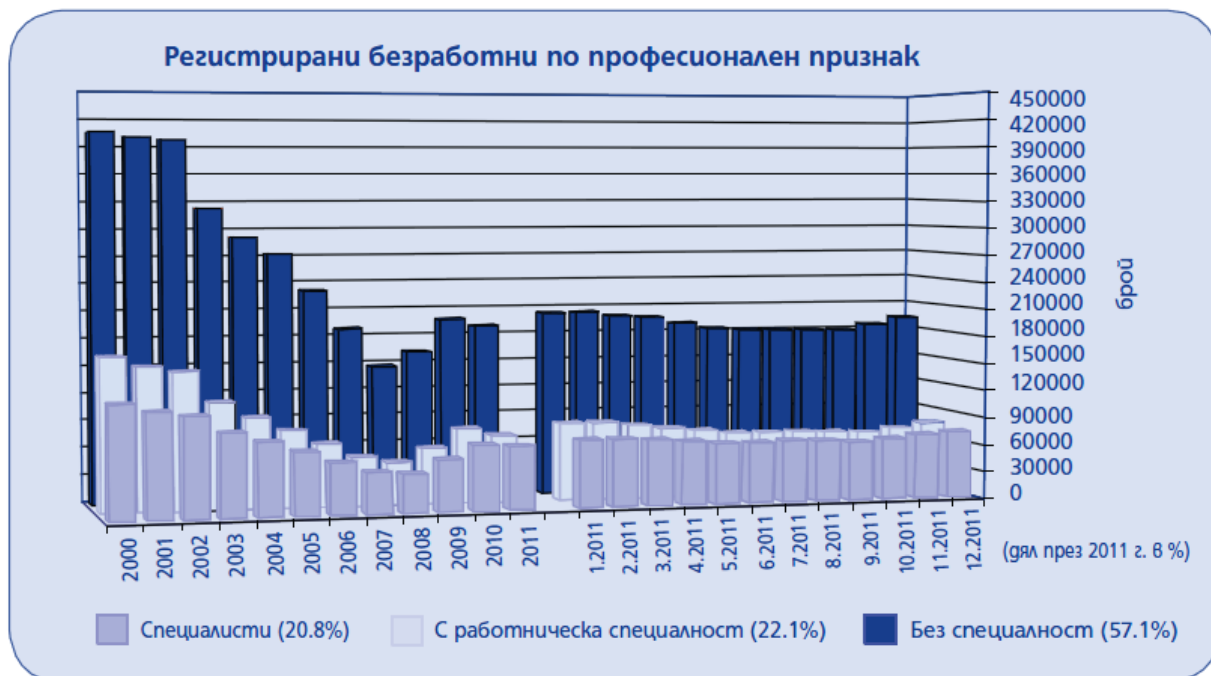
По данни на НСИ.

На базата на обобщените данни Агенцията по заетостта е очертала за 2011 г. профила на среднестатистическия безработен, регистриран в бюро по труда, като : Жена (54.7%), която е продължително безработна с регистрация в бюрото по труда над една година (57.6%), на възраст над 40г. (57.6%), без квалификация и специалност (44.8%) и с основно образование (65.1%) или с начално и по-ниско образование (54.5%).

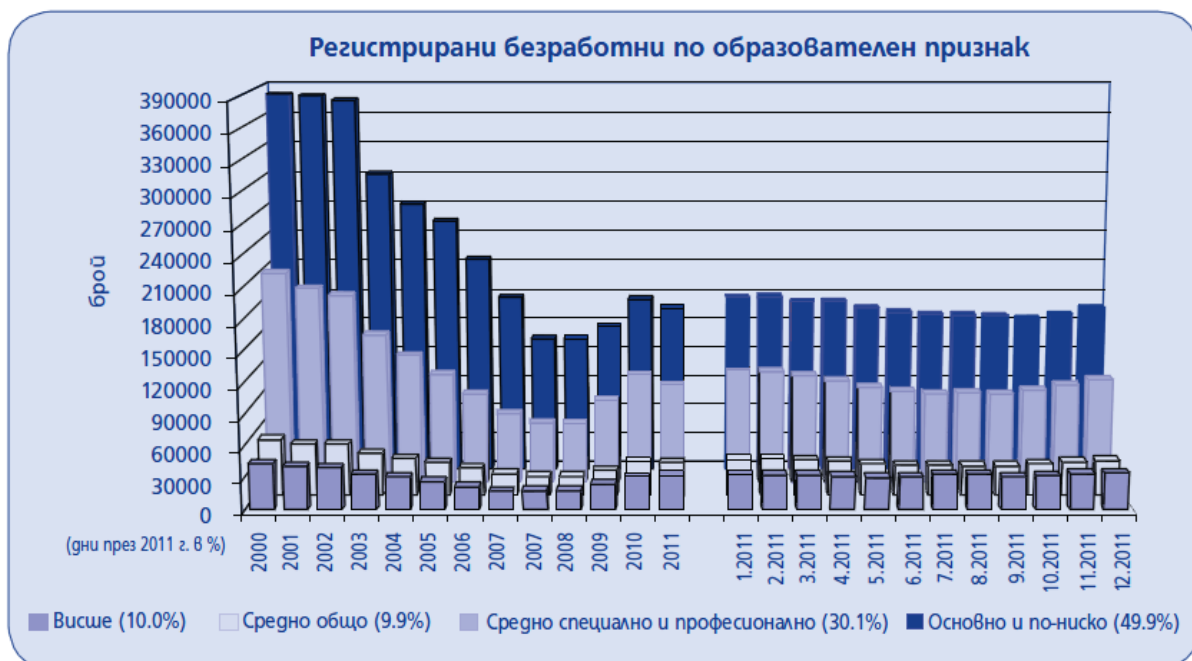
Жените на средна и над средната възраст, които имат ниска квалификация или не притежават такава, в почти половината от случаите (45.5%) са с много ниско или въобще липсващо образование (дори част от тях са неграмотни). Те са изложени на най-голям риск да останат без работа и да се регистрират в бюрата по труда за продължителен период от време.

Фиг. 6 РЕГИСТРИРАНИ БЕЗРАБОТНИ ПО ПРОФЕСИОНАЛЕН ПРИЗНАК. Източник: АЗ

През 2011 г. АЗ отчита, че с най-голям дял са регистрираните безработни без квалификация и специалност – 57,1 на сто, следвани от безработните с работническа специалност – 22,1 на сто. Най-малък е дялът на специалистите – 20,8 на сто. Почти всички безработни лица без специалност и квалификация са нискообразовани (с основно и по-ниско образование), като дялът им се запазва през 2011 г. почти непроменен - 85.7 на сто (при 85.8 на сто през 2010г.).

Фиг. 7 РЕГИСТРИРАНИ БЕЗРАБОТНИ ПО ОБРАЗОВАТЕЛЕН ПРИЗНАК. Източник: АЗ

През последните години икономическата криза се отразява неблагоприятно и върху образователната структура на безработните лица:

- безработните с висше образование отбелязват ръст от 6,3 на сто (2 хил. души), достигайки до 33,7 хиляди, а делът им нараства с 1,1 п.п. до 10,1 на сто през 2011 г.
- безработните със средно специално и професионално образование за едногодишен период намаляват от 31.3% на 30.1% през 2011г.
- безработните с основно и по-ниско образование – 49,9 на сто, а с най-малък дял в структурата на безработните лица са тези със средно общо образование – 9,9 на сто (2011).

4.2.5. ОСНОВНИ ФАКТОРИ, КОИТО ОПРЕДЕЛЯТ СЪСТОЯНИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Състоянието на пазара на труда се определя от **действието на следните основни фактори, определени в Актуализираната стратегия по заетостта 2012 – 2020 г.:**

- Съществено намаление на заетостта и увеличаване на безработицата по време на икономическата криза, особено сред неравнопоставените групи на пазара на труда и най-вече младежите; увеличаване на неактивните лица;
- Забавено излизане от кризата и много ограничено създаване на нови работни места;
- Ниско образователно и квалификационно равнище на търсещите работа и ниска мобилност в условията на сегментиран пазар на труда; наред с това несъответствия в предлагането и търсенето на труд по отношение на професионално-квалификационната структура на работната сила;
- Преобладаваща заетост на работни места със средно и ниско качество, в дейности с ниска добавена стойност, ниска производителност на труда, а оттук и ниски доходи и свито вътрешно потребление;
- Наличие на нерегламентирана заетост и нарушения на трудовото законодателство;
- Съществени регионални различия в равнищата на заетост и безработица.

4.2.6. ВЛИЯНИЕ НА ФИНАНСОВАТА И ИКОНОМИЧЕСКАТА КРИЗА ВЪРХУ ПАЗАРА НА ТРУДА.

През 2012 г. липсва политика и интерес за разкриване на нови устойчиви работни места, които създават висока добавена стойност. Основна причина за това е, че бизнес средата не е достатъчно благоприятна, за да привлече необходимите инвестиции. Стабилната макроикономическа среда, валутният борд и плоският данък са изключително важни, но се оказаха достатъчни. Огромни сектори като образование и здравеопазване са монополизирани. Държавата продължава да стимулира инвеститори в трудоемки производства или услуги, с които се засмукват специалисти от другите сектори на икономиката. Създават се привилегии за онези инвеститори, които разкриват много на брой работни места в производства с ниска добавена стойност. Подобна политика е търсене на бързо решение на проблема с безработицата и закриването на работни места за сметка на дългосрочното развитие на страната.

Задълбочават се социално-икономическите различия на регионално ниво.

За България е характерна задълбочаваща се тенденция към моноцентризм, характерна с увеличаващо се население и съсредоточаване на икономическата и административната активност

в София-град. Югозападен регион, основно на база столицата, формира 55,7% от БДС в национален мащаб, следван със сериозна разлика от Южен Централен – 11,6%. **На практика за територията на България са характерни не толкова разликите между регионите, колкото между столицата от една страна и регионите – от друга.**

По данни на ЕК българските райони са оценени като едни от най-уязвимите в ЕС за глобалните предизвикателства.

В регионалната структура на БВП основен принос има Югозападен район, в който попада основният икономически център на страната – столицата София. В края на 2010 г. този принос е 48,2% от общия БВП, докато най-нисък е дялът на Северозападен район – 7,2%. Съществува силно изразена поляризация в динамиката на БВП и в реализирания БВП на човек от населението между София-град (столица) и останалите области на страната. Най-значително изоставане се наблюдава в областите Силистра, Сливен, Видин, Монтана, Хасково, Кърджали, Плевен, където БВП на човек е около 50% от средното равнище за страната.

Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) се характеризират с междурегионални и вътрешнорегионални различия, което показва, че **инвестиционното решение се определя не от региона, а по-скоро от населеното място и икономическия сектор.** Дялът на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ), проследен с натрупване за периода 2004–2010 г. по райони (ниво 2), е както следва: Северозападен – 2.32%, Северен централен – 3.69%, Североизточен – 9.51%, Югоизточен – 12.34%, Южен централен – 7.50%, Югозападен – 64.64%. Югозападният район превъзхожда близо два пъти всички други райони, взети заедно. Инвестиционното решение се определя не от региона, а от населеното място и икономическия сектор.

В останалите райони стойностите на коефициента на заетост са по-ниски и по-близки (между 58,5% за Северозападен и 62,9% за Югоизточен район). През 2011 г. равнището на безработица е най-високо в Североизточния район (15.6%), а най-ниско – в Югозападен район (7.3%), открояващ се и с най-висок коефициент на заетост (66.3%).

Дялът на високообразованото население в Югозападен район е най-висок (27,7 %) поради влиянието на столицата, която има най-добрите образователни характеристики на населението в страната. По тези причини напрежението на пазара на труда е значително облекчено.

По данни на Евростат България заема първо място по енергийна интензивност сред 27-те страни-членки. Българската икономика изразходва най-голямо количество енергия, необходимо за производството на единица брутен вътрешен продукт, или със 77,34% повече от средното за ЕС-27. Зависимостта на българската икономика от вноса на енергийни ресурси е относително висока.

4.2.7. ОСОБЕНОСТИ НА ПАЗАРА НА ТРУДА

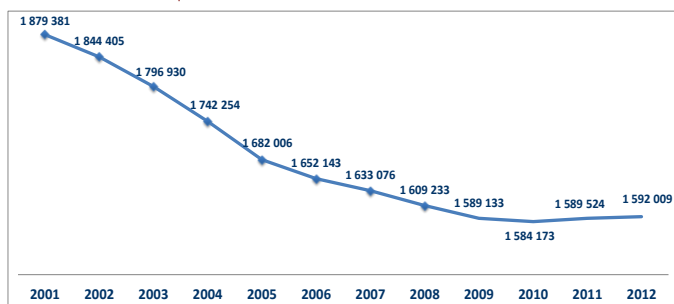
През 2012 г. и през следващия период ще преобладава предлагането на работни места, които изискват по-нискоквалифицираната работна сила. Това се определя от факта, че икономиката е ориентирана към сфери и дейности, които не изискват високо образование и квалификация, които създават ниска добавена стойност. По категории персонал най-много наети лица има в дейности, свързани с услуги за населението, охраната и търговията.

През годините на кризата, през анализирания период и по мнението на експерти и в следващите поне 30 години ще нараства дялът на по-възрастните работници - над 40 г. Относителният дял на тази възрастова група непрекъснато се увеличава. Това изисква работната среда и системите за квалификация да са ориентирани към повишаване и поддържане на нейната квалификация, професионални умения и пригодност, без да се подценява това за по-младата работна сила.

И през 2012 г. се увеличават броят и относителният дял на неквалифицираните работници. Секторните анализи по проекта показват и друга негативна тенденция. През последните няколко години много бързо нараства броят на работниците, които изпълняват дейност, изискваща по-ниска от тяхната квалификация. Забелязва се тенденция в поведението на работодателите да търсят и назначават висококвалифицирани работници на позиции, които изискват по-ниска квалификация.

През 2012 г. са се пенсионирали 85 000 души. Това означава, че за една година са се освободили толкова работни места и те са източник на нова заетост. Обикновено 30 на сто от пенсионираните се продължават да работят. Може да се смята, че капацитетът на българския пазар на труда по тази причина да генерира нова заетост е между 25 и 30 хиляди работни места годишно. **С увеличаването на възрастта за пенсиониране тази възможност ще се ограничава.** По тези причини можем да очакваме, че тези работни места са крайно недостатъчни и няма да помогнат за задържане на безработицата на същото равнище и догодина. От тази позиция без разкриване на голям брой нови работни места ситуацията с безработицата от 2012 г. ще се повтори и през 2013 г.

Графика 7А - Общ брой пенсионери

Изм. НОИ

Анализите на структурата на работните места, които се предлагат на пазара на труда, показват, че **икономическата криза деформира трудовия пазар в две посоки:**

- **увеличават се „работещите бедни“**
- **увеличава се броя на безработните, които отказват да започнат работа заради ниското възнаграждение, което се предлага.**

Една от причините за появата на феномена „работещи бедни“ е липсата на обща политика по доходите и прилагането на съвкупност от мерки, които да съдействат за повишаването им. По мнение на експертите липсата на дългосрочна държавна политика по доходите създаде и развива ускорено този процес. Предприетите мерки на правителството са насочени само към повишаване на минималната работна заплата, минималната пенсия или някои социални плащания, които са недостатъчни и не могат да покрият непрекъснатото увеличаване на разходите на населението. Липсва гаранцията, възприета в страните с развит пазар на труда, че наетите с предлаганите възнаграждения ще могат да издържат семействата си, да изплащат банкови кредити, лизинг или ще могат да покриват месечните си разходи. Данните показват, че приходите и разходите на домакинствата не нарастват с еднакъв темп. Ако по данни на Евростат

около седем процента от трудещите се в ЕС имат доходи под прага на бедността при нас този процент е изключително висок. Смята се, че ако уменията и способностите на квалифицираните съответстват на нуждите на бизнеса, цената на труда ще е по-висока, а договарянето между работник и работодател ще бъде на друго ниво. Освен това при икономическа криза заплатите на тези, които остават на работа, обикновено или се запазват непроменени за дълъг период, или се понижават, за да се запази работното място.

Забелязва се трайна тенденция и практика да се увеличава броят на безработните, които отказват да започнат работа заради ниското възнаграждение, което се предлага. Голямата част от тях смятат, че по този начин се обезценява трудът им и предпочитат да останат без работа, а не да получават недостойно възнаграждение. Причините за това явление са комплексни. Например безработният да отказва нископлатен труд, защото получава обезщетение за безработица. На него му се гарантира 60% от внасяния от него осигурителен доход, което може да се окаже повече от предложена му заплата. Други работят в сивия сектор и получават сравнително добри доходи. Трети разчитат на издръжката на роднини в чужбина. Не се отчита фактът, че ако човек има работа, рискът да изпадне в бедност е значително по-нисък от този за безработните.

Могат да се предложат промени в трудовото законодателство по отношение на заплащането и социалните помощи. Например хора, които отказват работа, да бъдат лишавани от социални помощи, да се преразгледат програмите на социалното министерство за хората в трудоспособна възраст, получаващи социални плащания.

Продължава да расте пропастта между търсените умения и качеството на съществуващата работна сила. Това е едно от основните противоречия на пазара на труда през 2012 година. Нарастващият дефицит на квалифицирана работна ръка в условията на увеличаваща се безработица и висок дял на безработните с придобита професионална квалификация показва, че е налице несъответствие между изискванията на бизнеса, от една страна, и структурата на специалностите и качеството на подготовката на завършващите съответните образователни равнища - от друга. За постигането на такова съответствие е необходимо постоянно **адаптиране на квалификацията на работната сила към потребностите на пазара, подобряване на функционирането на образователната система на всички нива, стимулиране на качествена заетост и ученето през целия живот.** Едно от възможните решения за свиване на тази „ножица“ между потребности от квалифицирани кадри и кадри, които „произвежда“ образователната система у нас, е установяване на трайно сътрудничество с различните образователни институции. В момента тази възможност се използва едва от 17% от фирмите.

Дисбалансът между квалификацията на работната сила и потребностите на пазара започва още на входа на университета. Наблюдава се разрыв между това, което студентите избират да следват, и уменията, които компаниите търсят в процеса на подбор. Според проучване на Българската стопанска камара едва 20% от дипломираните висшисти в страната работят по специалността си. За 76% от ключовите длъжности в предприятията се изисква висше образование (35% - магистърска степен и 41% - бакалавърска), а за останалите 24% работодателите очакват специалисти със средно образование, придобито в професионална гимназия. В същото време се наблюдава отлив на кандидати за обучение в професионални гимназии, което създава все по-голяма пропаст между търсенето и предлагането на работна ръка с определени квалификации и умения.

Нарастващият брой на дългосрочно безработните и лицата извън работната сила с основно и по-ниско образование е едно от най-сериозните предизвикателства на пазара на труда. Поради икономическата криза през последните две години се увеличи броят на останалите

трайно без работа лица, което рефлектира върху средната продължителност на престоя извън пазара на труда - през 2011 г. тя рязко нарасна и достигна 14,7 месеца. Това означава, че се разраства инертната маса от дълготрайно безработни. Това от своя страна води до застаряване на контингента безработни, а също и до обезценяване на придобитата квалификация от преходен трудов стаж.

В условията на намаление на населението в трудоспособна възраст обезкуражените лица се явяват „буфер“ за набавяне на работна сила в период на икономически подем. Обезкуражените лица съставляват между 60 и 70% от контингента лица, невключени в работната сила, но желаещи да работят. **С настъпването на икономическата криза и свиването на работните места отново настъпи увеличаване на техния брой, а оттук и свиване на предлагането на труд с над 4% за последните две години.**

Безспорно 2012 г. може да се определи като година на разцвета на аутсорсинг бизнеса в България. Независимо от наименованието – Shared Service, Business Service Center, Call Center или друго, много големи компании избраха България. Според Българската агенция за инвестиции (БАИ) **в този сектор в момента са заети около 15 хиляди души.** Трайната тенденция към аутсорсинг на бизнес дейности в България отвори възможности за професионална реализация на млади хора с отлична езикова и техническа компетентност. На пазара се търсят специалисти с по един или два европейски езика, които обикновено усвояват и допълнителна бизнес специалност, започвайки работа в тези компании и работейки с международни клиенти. Три пъти ще се увеличат заетите в аутсорсинг индустрията в България до 2017 г., прогнозира Българската аутсорсинг асоциация. Това ще **позиционира България в топ 10 на най-атрактивните дестинации за развиване на аутсорсинг услуги в международната класация на А.Т. Kearney.**

Търсенето на ИТ специалисти става все по-мощно в специалностите, които са свързани най-вече с програмиране. Все по-осезаемо се усеща липсата на висококвалифицирани специалисти в секторите изчислителна техника, комуникации и софтуер, в които има най-висок ръст в експорта ни - 17 на сто. Износът на продукти от тези сектори е за 1 милиард лева при заявки за близо 3 милиарда, на които фирмите не могат да отговорят. В същото време у нас завършващите право, социология и бизнес администрация са повече от необходимите и пазарът на труда не може да ги поеме.

Този бранш има своите характерни черти, които допълнително затрудняват намирането и преди всичко задържането на опитни специалисти. Страната все по-трудно се конкурира с външния пазар, защото програмистите са гъвкави и могат да работят за всяка една компания - навсякъде по света, дори дистанционно, от своя дом. Заплащанетовече не е единствен и достатъчен мотиватор. Желанието на тези специалисти е да работят по разнообразни проекти, да се оценява поефективно резултатът от тяхната работа.

Нарастването на тези две индустрии (ИТ и ВРО) е обусловено от факта, че и двете индустрии са част от световния пазар и хората, работещи **в тях, на практика** работят за външни потребители, а не за националния пазар в България. Растежът в тези сектори до голяма степен доказва колко конкурентни са българските професионалисти, когато имат възможност да работят в един конкурентен пазар, какъвто е международният. Разбира се, част от причините за нарастването на ИТ и ВРО индустриите в България се дължи и на ситуацията на рецесия в Европа и света като цяло, което кара много компании да потърсят по-изгоден или евтин вариант за бизнеса си, без да губят от качеството на специалистите. Затова България ще продължи да е привлекателна и в новата 2013 за подобен тип бизнес операции.

Друг сектор в икономиката, който показва известен ръст и съответно генерира свободни работни места, е сектор „Охрана и сигурност“. В ситуация на криза като цяло престъпността се увеличава, което води до увеличение на разходите, свързани със сигурността. Като резултат инвестициите в човешки и материални ресурси в сектора също се увеличиха.

До 2020 г. в Европа над 40% от работниците трябва да са с висше образование, за да може да се отговори на икономическите тенденции. България и сега, и тогава ще изостава от този показател, като прогнозата е у нас висшистите през 2020 г. да достигнат 34%. Към момента едва 23% от всички българи в работоспособна възраст са висшисти.

Изследване на екип на McKinsey показва, че недостигът на кадри с висока квалификация, отговаряща на нуждите на бизнеса, ще бъде една от най-отявлените тенденции на пазара на труда през следващото десетилетие. Работодателите ще имат нужда от 18 млн. повече служители с висше образование, отколкото ще има на пазара на труда през 2020 година. Най-силно недостигът ще се усети в Южна Европа. Същевременно -ще има свръх- голям брой служители с ниска и средна квалификация. Тази тенденция означава висока безработица, натиск към по-ниско заплащане и, същевременно -"глад" за квалифицирани кадри.

Държавната служба се превръща в цел и приоритет за развитие сред младите българи, показват анализи на Българска стопанска камара. Интересът на младите да влязат в държавните структури се наблюдава от началото на кризата, когато фирмите започнаха масови съкращения. Например тази през 2012 година - за специалността „Публична администрация" в Софийския университет при прием от 40 души документи подадоха близо 3000 младежи. Минималният бал за прием беше 25.71 при максимален 30. За сравнение приемът в специалност „Софтуерно инженерство", която гарантира реализация в сектор с висока средна заплата- беше с бал 17,70 при максимален 24.

Анализът показва, че **държавната служба носи повече привилегии :**

- по-голяма защита при уволнение или смяна на конюнктурата;
- социалните и здравните осигуровки се поемат от бюджета;
- гарантирано право на годишен отпуск;;
- допълнителен отпуск за ненормирано работно време и служебен отпуск за изпълнение на обществени задължения;
- облекчена процедура и привилегии при кредитиране и ползване на по-ниски банкови лихви;
- много добре уредена процедура и възможности за безплатно обучение и повишаване на квалификацията;
- редовно и заплащане в пълен размер на осигурителните вноски за социално и здравно осигуряване и за пенсиониране и възможност за осигуряване на по-високи пенсии;
- специализации у нас и в страните на ЕС;
- безплатно облекло и други бонуси;

Отчитат се и някои негативи на държавната служба, свързани с минимален ръст на заплатата; шуробаджанашина и фиктивни конкурси за назначаване; необективно и неефективно атестиране според заслугите (масово получават добри оценки); бавно и свързано с политически ангажименти изкачван в йерархията; по правило забрана за втора работа и т.н.

Вливането на млади и интелигентни специалисти в държавния сектор е полезно за бизнеса. По този начин ще се подобри комуникацията, качеството на обслужване, ще се ограничи корупцията и подобри взаимодействието между частния и държавния сектор.

През 2012г. започна нова схема „Старт в администрацията”, в която участват 600 безработни младежи до 29 г. По данни на Агенцията по заетостта има траен интерес както от страна на младежите, така и държавните структури. Освен това студентите трупат опит като държавни служители по проекта „Създаване на капацитет за бъдещето - провеждане на студентски стажове в държавната администрация”. Заедно с потребността от подмладяване на администрацията, според експертите, младите хора осъзнават, че шансовете да останат на работа след това са големи.

Увеличава се нагласата за работа на второ работно място. По данни на национално-представително проучване на БСС „Галъп Интернешънъл”, проведено през месец октомври 2012 г., 49% от работещите българи заявяват, че са склонни да започнат да работят и допълнително извън основната си работа. Ниските доходи и ниското заплащане на труда са основните проблеми и поводи за недоволство сред българите не само от началото на икономическата криза насам, а и много преди нея. Намирането на втора заетост е възможна алтернатива за попълване на семейния бюджет. 25% от анкетираните категорично не желаят да жертват свободното си от работа време за допълнителен труд. На това мнение са предимно жените, работещите в най-младата възрастова група (18-25 г.) - и жителите на столицата. Около половината от представителите на тези групи заявяват, че не са склонни да започнат втора работа.

Ако през 2008 г. хората, които са декларирали доходи от повече от едно работно място, са били 195 865, то през 2011г. те са 242 592. Това показват данъчните декларации в НАП за доходите, получени през 2011 г.

С по два трудови договора са 40 117 души. Година по-рано броят им е бил 37 874, а три години преди това - 33 411. Работата на два трудови договора носи и повече години стаж, защото четири отработени години се броят за пет.

Между 2009 и 2011 г. с 18 000 пък е нараснал броят на хората, които освен един трудов договор имат и един или няколко граждански. За 2011г. 156 878 българи са декларирали, че по този начин допълват основната си професия с още една или няколко заплати. През 2010 г. такива са били 139 800 души.

Други 37 900 човека работят на трудов договор при един работодател и отделно си докарват допълнителни пари от свободна професия. През 2008 г. броят им е бил само 16 700.

При 7689 души пък има комбинация от трудов и граждански договор плюс доходи от упражняванена свободна професия. Справката от НАП показва, че и при тях има ръст - година рано - подобни данъчни декларации са подали 7113 души, а през 2009 г. - 6939 души.

Ниско е равнището на т.нар. „нестандартна заетост” – работа на намалено работно време, на срочен трудов договор, чрез агенции за временна работа (АВР) и др.

Все още е изключително нисък броят на лицата , които работят на второ работно място. Данните показват, че само 6% наистина имат някакъв вид допълнителна заетост. По данни на Евростат само 3% от работещите българи имат още една работа на второ работно място, а 3% работят допълнително (в извънработно време и срещу допълнително заплащане) на основното си работно място. Процентът работещи на второ работно място е малко по-висок сред заетите в държавни институции - 6%. По-висок дял работещи допълнително почасово на основното си работно място откриваме сред най-младите - 18-25 годишните, както и сред жителите на малките градове.

Работата на непълно работно време в България продължава да е по-слабо разпространена в сравнение с другите държави-членки на ЕС. През периода 2008-2011 г. броят на заетите на непълно работно време в България намалява с 3.1 хил., а делът им от всички заети лица на

възраст 15-64 г. нараства с 0.2 п.п. и достига 2.2% през 2011 г. при средна стойност за ЕС за същата година от 18.8%². Европейската статистика показва, че значително се увеличава броят на хората, които се трудят на непълно работно време - през 2011 г. близо 20% от европейците са декларирали, че упражняват трудова дейност на непълно работно време. Най-висок е дялът на работници на непълно работен ден в Холандия - близо 48%. Следват Великобритания, Германия, Дания, Швеция и Австрия, където над ¼ от всички наети лица работят на непълно работен ден.

Показател	Година	ЕС	България
Заетост на намалено работно време	2011	19,5%	2,4%
Заетост на срочен трудов договор	2011	14,1%	4,1%
Заетост на втори трудов договор	2011	3,8%	0,4%
Работа чрез агенция за временна работа	2010	1,6%	0,3%
РЗ на производителност и изработка	2010	Над 12%	Под 7%
Учене през целия живот	2011	10%	1,5%

Изм.НСИ

Всичко това налага да се извършат кардинални промени в Кодекса на труда по отношение на временната заетост. Трябва да се направят промени, така че всички да участват на пазара чрез гъвкави форми, да се стимулира почасовата заетост на майки, младежи, хора в предпенсионна възраст и други.

По данни на обзорното изследване на Manpower България за заетостта през четвъртото тримесечие на 2012 г., проведено сред 751 работодатели в България, две трети от работодателите не планират да назначават нови служители до края на годината. Едва 16% от мениджърите очакват да увеличат персонала си, а 11% имат намерение да го намалят. Изследването заключава, че сравнени с третото тримесечие на 2012 г., перспективите за наемане все повече намаляват. Тази тенденция е отчетлива - както по региони, така и по икономически сектори.

Единствено работодателите в София и Пловдив очакват да увеличат работната си сила през следващите три месеца. За бизнеса от Варна, Русе и Бургас има отрицателна прогноза за заетостта. Перспективите за наемане са най-слаби във Варна. Най-оптимистично настроени по отношение на наемането на нови хора са работодателите в секторите финанси, застраховане, недвижими имоти и бизнес услуги. Добри са очакванията също в публичния и социалния сектор. В останалите икономически дейности се наблюдават предпазливо оптимистични нива на наемане. Такива са прогнозите за секторите транспорт, складове и комуникации, търговия на едро и дребно. Работодателите от сферата на ресторантьорството и хотелиерството предвиждат сериозни намаления на персонала. Слаби са перспективите за наемане и в секторите земеделие, лов, лесовъдство и риболов, както и в минното дело.

Продължава изтичането на висококвалифицирани специалисти. България е на 127-о място в света по изтичане на мозъци от 142 страни, показва докладът на Световния икономически форум (СИФ) за конкурентоспособността. Непосредствено преди страната ни се нарежда Босна и Херцеговина, а Албания, която традиционно се характеризира с висока емиграция, е поставена на 83-о място.

Младежите са една от групите, които са най-силно засегнати от кризата. От 2008 г. до 2011 г. броят на безработните младежи на възраст от 15 до 24 г. нараства с 26.6 хил. души. Равнището на безработица за същата възрастова група през разглеждания период се увеличава с 13.9 п.п. и през 2011 г. е 26.6% при средна за ЕС стойност за същата година от 21.3%. За периода 2008-2011 г.

²

По данни на Евростат

равнището на безработица за възрастовата група 15-29 г. нараства с 10.7 п.п. и достига 20.1% през 2011 г. През първото шестмесечие на 2012 г. спрямо същия период на предходната година неблагоприятната тенденция на нарастване на младежката безработица продължава. При част от младежите по-ниската трудова активност е комбинирана и с по-ниска активност при участието им в образование и обучение. Към края на месец октомври в бюрата по труда са регистрирани 77 738 безработни младежи до 29 години. Делът им в общия брой на безработните е 21.5% -

България в сравнение с другите държави-членки е с най-висок дял на младежи на възраст между 15 и 24 г., които нито учат, нито работят - за 2010 г. делът им е 21.8% при средна стойност за ЕС за същата година от 12.8%³.

Равнището на участие на населението на възраст между 25 и 64 г. в различни форми на учене през целия живот е много ниско. За 2010г. е 1.2-1.4% при 9.1% средно за страните от ЕС.табл.44 Изоставането на страната по този показател се обяснява със забавяне в изпълнението на Национална стратегия за учене през целия живот 2008-2013 г., стартирала през 2010 г.

ТАБЛИЦА 6 УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ В НЯКОИ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ (% ОТ НАСЕЛЕНИЕТО НА ВЪЗРАСТ МЕЖДУ 25 И 64 Г., УЧАСТВАЩО В ОБУЧЕНИЕ И ТРЕНИНГ)

	2005 г.	2010 г.
ЕС-27	9,8	9,1
България	1,3	1,2
Чехия	5,6	7,5
Германия	7,7	7,7
Гърция	1,9	3,0
Испания	10,5	10,8
Франция	7,1	5,0
Латвия	7,9	5,0
Литва	6,0	4,0
Унгария	3,9	2,8
Полша	4,9	5,3
Румъния	1,6	1,3
Швеция	17,4	24,5
Дания	27,4	32,8
Швейцария	27,0	30,6

По данни на Евростат

Твърде притеснителен е фактът, че в България системата за продължаващо обучение е твърде остаряла - и нормативно, и институционално, макар да е сред ключовите въпроси за конкурентоспособността на работната сила. Наложително е инвестициите да се насочват не само към образователната система, но и към различните форми на продължаващо обучение, което в момента е оставено на индивидуалната инициатива на отделния зает или работодател. Изследване на БСК показва, че 80 процента от работодателите - участници в анкетата, биха осигурили обученията за работниците си, ако се осигури външно финансиране. Предприемачите смятат, че 60 на сто от служителите им имат нужда от чуждоезиково обучение. 58 на сто от анкетираните са на мнение, че за кариерното развитие на служителите е важна инвестицията в знанията и уменията им, а 30 на сто предпочитат финансовите стимули като мярка за кариерно развитие и израстване.

Липсва обмен на информация и нормална комуникация между бизнеса и институциите, които осъществяват образователния процес. Все още малките и средните фирми не са

заинтересовани да включат в бизнеса си и създаване на собствени кадри. Смята се, че инвестициите в обучение на персонала създават опасност от „изтичане“ на ключовите специалисти към конкурентни предприятия. Не се отчита, че липсата на достатъчна квалификация на персонала носи много по-големи загуби за фирмата. В същото време средните и висши училища все още се субсидират от държавата, без тази субсидия да зависи пряко от търсенето на труд с определени качествени, количествени и регионални характеристики.

Поради глобалната икономическа криза, започнала от края на 2008 г., и съкращаването на работни места в чужбина, се очакваше да се активизира потокът на реемигрантите. Данните обаче не потвърждават такова развитие. Основните фактори, които ще влияят върху броя на емигрантите през следващите години, са:

- Постепенното отпадане на ограниченията на европейския трудов пазар ще увеличи потока от емигранти;
- Застаряването на населението, спадът в раждаемостта и достигането на предела на емиграционния поток ще ограничават миграцията извън страната;
- Може да се направи извод, че емиграцията ще продължи да оказва силен отрицателен ефект върху пазара на труда в краткосрочен и в дългосрочен аспект.

Не се използват възможностите за застраховка или допълнително осигуряване за риска от безработица.

В Кодекса за социално осигуряване е уредена възможността за създаване на фондове за допълнително осигуряване за безработица с вноски от работника и работодателя. Липсва интерес и няма регистрирани такива фондове.

Някои застрахователни компании предлагат застраховки, които покриват риска от безработица. Обикновено застрахователната сума варира между минималната работна заплата и максималния осигурителен доход. Обезщетението се изплаща между 2 и 9 месеца - според договорените условия.

Въведена е практиката банките да изискват заедно с договора за кредит клиентът да сключва застраховка на вноските по заема. В случай, че клиентът е съкратен и регистриран в бюро по труда, след втория месец застрахователят поема изплащането на вноските по кредита в продължение на до половин година.

По данни на национално представително проучване за проблемите на възрастните хора, проведено от НСИ, **56,4 на сто от българите искат да продължат да работят и след пенсионирането си.** Близко 80 процента от участвалите в допитването посочват, че възможностите за намиране на работа зависят от възрастта. Повече от половината българи, които са над 55-годишна възраст, нямат работа или са се отказали да търсят такава. **През 2001 г. на мястото на 100 пенсиониращи се са идвали 124 млади хора, а през 2011 г. на същия брой възрастни се падат едва 68 млади.** Групата на над 50-годишните се увеличава в цяла Европа. Към момента средната възраст на населението в ЕС е 40 г., но се очаква трудоспособните да намаляват. По данни на НСИ около 40% от всички българи са над 50-годишна възраст. Проучването сред възрастните хора показва още, че преобладава дялът на тези със завършено средно образование - 55,8%, следвани от висшестите - 28,3%. Най-малко са възрастните с основно и по-ниско образование - 15,9%. Наблюдават се обаче съществени различия в образователната структура между заетите и безработните лица над 50-годишна възраст. Тези със завършено висше образование са 30,3% от всички заети и 13,5% от безработните. Със завършено основно и по-ниско образование са 27,5% от всички безработни и 14,3% от всички заети лица. **Характеристика на пазара на труда за секторите и регионите, в които ще се разкриват референтни звена.**

През третото тримесечие на 2012 г. заетите лица намаляват до 2 978,4 на сто, като заетостта сред населението на възраст между 15 и 64 г. е само 60,6 на сто.

В регионит, в които се разкриват референтните звена, заетите лица са 1 776,2 хил. и представляват 60 на сто от заетите в страната. Най-малки са броят и делът на заетите в област Видин. Те намаляват непрекъснато през 2012 г. и дори сезонната заетост не може да им повлияе положително.

Делът на заетите лица в референтните области спрямо общо заетите през съответните тримесечия на 2012 г. се запазва само в област Плевен – 3,2 на сто.

Делът на заетите през 2012 г. по тримесечия намалява за 4 от референтните области: Ст. Загора - до 4,7 на сто; Перник -до 1,8 на сто, София град - до 20,7 на сто, Пловдив -до 9,2 на сто.

Делът на заетите през 2012 г. по тримесечия нараства за 5 от областите: Русе-до 3,2 на сто; Варна до 6,2 на сто; Шумен-до 2,4 на сто; Бургас- до 6 на сто; Кърджали- до 2,1 на сто.

ТАБЛИЦА 7 ЗАЕТИ ЛИЦА НА 15-64 Г. И КОЕФИЦИЕНТ НА ЗАЕТОСТ ПО СТАТИСТИЧЕСКИ ОБЛАСТИ ПРЕЗ 2012 Г. ИЗТОЧНИК: НСИ

	Q1/2012 (хил.)	дял	Q2/2012 (хил.)	дял	Q3/2012 (хил.)	Дял	КЗ %
Общо заети лица	2 815.9		2 875.4		2 978.4		60.6
Видин	32.7	1.2%	31.9	1.1%	30.6	1.0%	50.4
Враца	63.8	2.3%	59.8	2.1%	61.6	2.1%	51.8
Ловеч	46.2	1.6%	43.8	1.5%	46.6	1.6%	54.0
Монтана	51.2	1.8%	49.6	1.7%	47.3	1.6%	52.0
Плевен	90.7	3.2%	85.9	3.0%	95.3	3.2%	56.
Велико Търново	90.9	3.2%	94.6	3.3%	100.7	3.4%	58.9
Габрово	43.1	1.5%	47.2	1.6%	50.4	1.7%	65.5
Разград	45.0	1.6%	41.7	1.5%	40.6	1.4%	48.7
Русе	87.4	3.1%	89.7	3.1%	94.0	3.2%	60.3
Силистра	37.1	1.3%	41.6	1.4%	42.0	1.4%	53.
Варна	168.5	6.0%	170.6	5.9%	186.0	6.2%	57.1
Добрич	69.3	2.5%	74.9	2.6%	78.6	2.6%	62.3
Търговище	40.2	1.4%	43.6	1.5%	45.3	1.5%	57.1
Шумен	64.4	2.3%	69.0	2.4%	72.0	2.4%	59.3
Бургас	141.5	5.0%	160.1	5.6%	179.8	6.0%	63.6
Сливен	64.7	2.3%	63.7	2.2%	70.2	2.4%	55.2
Стара Загора	136.1	4.8%	137.7	4.8%	139.5	4.7%	64.4
Ямбол	51.2	1.8%	49.3	1.7%	52.1	1.7%	62.5
Благоевград	141.9	5.0%	147.9	5.1%	148.6	5.0%	66.
Кюстендил	51.0	1.8%	50.9	1.8%	50.0	1.7%	58.0
Перник	55.3	2.0%	52.9	1.8%	53.0	1.8%	61.3
София	97.2	3.5%	94.3	3.3%	93.7	3.1%	58.5
София (столица)	615.4	21.9%	619.1	21.5%	617.5	20.7%	67.1
Кърджали	48.7	1.7%	60.6	2.1%	63.8	2.1%	61.2
Пазарджик	90.4	3.2%	91.9	3.2%	101.7	3.4%	55.6
Пловдив	270.1	9.6%	271.1	9.4%	275.3	9.2%	60.4
Смолян	43.5	1.5%	44.7	1.6%	47.6	1.6%	56.9
Хасково	78.4	2.8%	87.3	3.0%	94.5	3.2%	58.9
10-те региона	1 678.1	59.6%	1 716.7	59.7%	1 776.2	59,6 %	

През 2012 г. наетите лица на 15+ години се увеличават в 30 икономически дейности, а в 24 - намаляват. Броят на наетите лица нараства най-много в хотелиерството и ресторантьорството – с 10,5 хил. души (13,1 на сто) и строителството – със 2,7 хил. (13,1 на сто).

Наетите лица през 2012 г. остават почти със същия брой (броят им се увеличава най-малко – едва с 25 души или с 0,2 на сто до 10,7 хил. души) в икономическа дейност 13 „Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло“.

Наетите лица намаляват най-много в икономическите дейности „Производство на облекло“ (C14) – с 2,9 хил. наети (3 на сто) до 92,6 хил. наети и „Ремонт и инсталиране на машини и оборудване“ – с 977 души (6,7 на сто) до 13,5 хил. наети.

Най-висок темп на нарастване за третото тримесечие на 2012 г. спрямо съответното тримесечие на 2011 г. се наблюдава в икономическите дейности „Далекосъобщения“ (J61) – с 9,7 на сто до 19,1 хил. наети; „Производство, некласифицирано другаде“ (C32) – с 5,8 на сто до 7,5 хил. наети; „Обработка на кожи“; „Производство на изделия от обработени кожи без косъм“ (C15) – с 4,8 на сто до 15,9 хил. наети лица и в „Производство на електрически съоръжения“ (C27) – с 4,5 на сто до 19,1 хил. наети лица.

Най-слабо нарастват на едногодишна база наетите лица през третото тримесечие в дейностите „Производство на превозни средства, без автомобили“ (C30) – само с 0,8 на сто до 4,9 хил. наети; „Производство на компютърна техника, електронни и оптични продукти“ (C26) нарастването е с 1,4 на сто до 8 хил. наети, а в „Информационни услуги“ (J63) – с 2,6 на сто до 5,6 хил. наети лица.

Спрямо съответното тримесечие на 2011 г. през 3-то тримесечие на 2012 г. с най-висок темп на намаление са дейностите „Ремонт и инсталиране на машини и оборудване“ (C332) – с 23,8 на сто до 13,5 хил. наети; „Производство на тютюневи изделия“ (C12) – с 21,9 на сто до 3,3 хил. наети; и „Воден транспорт“ (H50) – с 14,6 на сто до 2,6 хил. наети.

Най-слабо намаляват наетите лица в дейностите „Търговия на дребно с нехранителни стоки, без търговията с автомобилни горива и смазочни материали“ (G47_NFOOD_X_G473) – с 0,4 на сто до 121,5 хил. наети; „Производство на изделия от каучук и пластмаси“ (C22) – с 0,8 на сто до 20,5 хил. наети. С по 0,9 на сто е спадът в дейностите „Издателска дейност“ (J58) до 6,2 хил. наети; „Сухопътен транспорт“ (H49) до 70,4 хил. наети и „Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели“ (C16) до 14,4 хил. наети лица.

Таблица 8 Наети лица по трудови и служебни правоотношения по икономически дейности през 2012 г.

(Списъчен брой в края на месеца в хил.)

Икономически дейности	Евростат код	Q1/2012	Q2/2012	Q3/2012	Ръст (бр.)	Q1/Q3 2012 %	Q3 - 2011/ 2010 г. - %
Промишленост - общо	B_TO_E36	546847	549671	546612	-235	-0,04%	-4,2%
Добивна промишленост	B	24474	24690	24628	154	0,6%	-2,4%
в това число :							
Добив на въглища	B05	13078	12909	12772	-306	-2,3%	-3,8%
Добив на метални руди	B07	6749	6724	6702	-47	-0,7%	1,6%
Добив на неметални материали и суровини	B08	3915	4313	4394	479	12,2%	-4,7%
Преработваща промишленост	C	473728	476224	473413	-315	-0,1%	-4,6%
в това число :							
Производство на хранителни продукти	C10	70902	71420	71186	284	0,4%	-10,2%

Производство на напитки	C11	13355	13209	13526	171	1,3%	-6,0%
Производство на тютюневи изделия	C12	3829	3817	3293	-536	-14,0%	-21,9%
Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло	C13	10681	10421	10706	25	0,2%	-5,7%
Производство на облекло	C14	95417	94306	92555	-2 862	-3,0%	-5,1%
Обработка на кожи; производство на изделия от обработени кожи без косъм	C15	16300	16095	15921	-379	-2,3%	4,8%
Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели	C16	14280	14299	14391	111	0,8%	-0,9%
Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон	C17	8333	8889	8974	641	7,7%	3,7%
Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители	C18	7548	7349	7105	-443	-5,9%	-6,9%
Производство на химични продукти	C20	12828	12829	12663	-165	-1,3%	-4,1%
Производство на изделия от каучук и пластмаси	C22	19683	20498	20912	1 229	6,2%	-0,8%
Производство на изделия от други неметални минерални суровини	C23	19163	19182	19439	276	1,4%	-3,1%
Производство на основни метали	C24	11170	11431	11022	-148	-1,3%	2,8%
Производство на метални изделия, без машини и оборудване	C25	43671	44148	43747	76	0,2%	-7,5%
Производство на компютърна техника, електронни и оптични продукти	C26	8283	8102	8087	-196	-2,4%	1,4%
Производство на електрически съоръжения	C27	18226	18796	19103	877	4,8%	4,5%
Производство на машини и оборудване с общо и специално предназначение	C28	29218	29211	29133	-85	-0,3%	-5,2%
Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета	C29	11590	12022	12173	583	5,0%	1,3%
Производство на превозни средства, без автомобили	C30	5224	5265	4861	-363	-6,9%	0,8%
Производство на мебели	C31	22193	22653	23366	1 173	5,3%	3,7%
Производство, неklasифицирано другаде	C32	7194	7536	7518	324	4,5%	5,8%
Ремонт и инсталиране на машини и оборудване	C33	14503	14589	13526	-977	-6,7%	-23,8%
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и газ	D	30537	30691	30517	-20	-0,1%	-0,8%
Събиране, пречистване и	E36	18108	18066	18054	-54	-0,3%	-1,5%

доставяне на води							
Продукти за междинно потребление	MIG_ING	141320	144429	145287	3 967	2,8%	-0,4%
Енергийни продукти	MIG_NRG	64864	64703	64353	-511	-0,8%	-1,8%
Инвестиционни продукти	MIG_CAG	87623	88066	86686	-937	-1,1%	-8,9%
Потребителски дълготрайни продукти	MIG_DCOG	30106	30552	31090	984	3,3%	6,0%
Потребителски недълготрайни продукти	MIG_NDCOG	222934	221921	219196	-3 738	-1,7%	-6,7%
Строителство	F	120185	123711	122929	2 744	2,3%	-6,0%
Търговия на едро и дребно с автомобили и мотоциклети, техническо обслужване и ремонт	G45	32363	33247	32644	281	0,9%	3,6%
Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети	G46	144444	145820	145467	1 023	0,7%	-3,7%
Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети	G47	203621	206343	203795	174	0,1%	-2,0%
Търговия на дребно, без търговията с автомобилни горива и смазочни материали	G47_X_G473	188807	191460	188735	-72	0,0%	-2,7%
Търговия на дребно с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия	G47_FOOD	67995	68684	67195	-800	-1,2%	-6,7%
Търговия на дребно с нехранителни стоки	G47_NFOOD	135626	137659	136600	974	0,7%	0,5%
Търговия на дребно с нехранителни стоки, без търговията с автомобилни горива и смазочни материали	G47_NFOOD_X_G473	120812	122776	121540	728	0,6%	-0,4%
Транспорт, складиране и пощи - общо	H	122609	123700	122784	175	0,1%	-2,4%
Сухопътен транспорт	H49	70494	70434	70161	-333	-0,5%	-0,9%
Воден транспорт	H50	2753	2641	2586	-167	-6,1%	-14,6%
Въздушен транспорт	H51	2067	2275	2268	201	9,7%	-9,2%
Складиране и обработка на товари, спомагателни дейности в транспорта	H52	29143	30363	29758	615	2,1%	-3,5%
Пощенски и куриерски услуги	H53	18152	17987	18011	-141	-0,8%	-3,7%
Хотелиерство и ресторантьорство	I	80059	110432	90537	10 478	13,1%	-10,8%
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения - общо	J	59542	59608	59543	1	0,0%	1,4%
Издателска дейност	J58	6328	6289	6157	-171	-2,7%	-0,9%
Производство на филми и телевизионни предавания, звукозаписване и издаване на музика	J59	1757	1852	1795	38	2,2%	4,4%

Радио- и телевизионна дейност	J60	3338	3358	3371	33	1,0%	-12,4%
Далекосъобщения	J61	19469	18972	19060	-409	-2,1%	9,7%
Дейности в областта на информационните технологии	J62	23307	23603	23604	297	1,3%	-2,4%
Информационни услуги	J63	5343	5534	5556	213	4,0%	2,6%
Други бизнес услуги							
Юридически; счетоводни; консултантски; архитектурни; инженерни; рекламни и други професионални дейности	M69, M702, M71, M73, M74	46839	46993	47372	533	1,1%	-4,3%
Дейности по наемане и предоставяне на работна сила, охрана, почистване, туристическа, административна, офис и стопанска дейност	N78, N79, N80, N812, N82	77351	80377	79766	2 415	3,1%	-2,0%

източник: НСИ

Раздел 5. АНАЛИЗ НА ДОХОДИТЕ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА И НА СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ПРЕЗ 2012

5.1. СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ НА ДОХОДИТЕ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА И НА СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ОБЩО ЗА СТРАНАТА

5.1.1. ЗАЕТИ ЛИЦА ОТ 15 ДО 64 ГОДИНИ.

Заетите лица на възраст от 15 до 64 навършени години и през 2011 г. продължават да намаляват по абсолютна стойност, макар и с по-слаби темпове спрямо намалението през 2010 г. На едногодишна база намалението за 2011 г. е с повече от 102 хил. души, представляващо спад от 3,4 на сто, а за периода на кризата намалението е с 398 хил. души, (12 на сто) спрямо 2008 г. При жените и при мъжете в трудоспособна възраст се наблюдават аналогични промени през 2011 г.

- Жените на възраст от 15 до 64 години също продължават да намаляват и през 2011 г., като на едногодишна база намалението е с 30,9 хил. души (- 2,2 на сто) до 1 400,3 хил. души, а за периода на кризата - намалението е със 150,5 хил. души (-9,7 на сто).
- Мъжете на възраст от 15 до 64 години през 2011 г. спадат до 1 508 хил. души, като на едногодишна база намалението им е със 71,2 хил. души (- 4,5 на сто), а през периода на кризата - намалението е с 247,5 хил. души (- 14,1 на сто).
- Мъжете продължават да намаляват по-бързо отколкото жените и през 2011 г. В условията на криза се оказва, че жените по-малко губят работата си. Една от причините за това е, че кризата се отрази по-силно върху отрасли, в които преобладаващо работят мъже и загубата на работни места се отрази негативно върху тяхната заетост.
- През 2008 г. разликата между двата пола в абсолютна стойност е била 204,7 хил. заети лица в полза на мъжете, докато през 2011 г. тя се стопява на 107,7 хил. души в полза на мъжете.

За първото полугодие на 2012 г. заетите лица на 15-64 г. продължават да намаляват. През второто тримесечие те намаляват до 2 875,4 хил. души, като намалението на едногодишна база е с 20,1 хил. души (-0,7 на сто), макар че през второто тримесечие в пазара на труда започва включването и на сезонните работници. За първото тримесечие на 2012 г. спрямо съответните тримесечия на предходната година заетите лица намаляват с 33,5 хил. души (-1,2 на сто). От началото на кризата до края на второто тримесечие на 2012 г. намалението на заетите лица е с 440,3 хил. души (-13,3 на сто).

И през 2012 г. съотношението между мъжете и жените остава в полза на мъжете, като през второто тримесечие те са с 137 хил. души повече от жените.

- Жените продължават да намаляват и през второто тримесечие на 2012 година са 1 369,2 хил., като на едногодишна база намалението е с 24,4 хил. жени (-1,8 на сто), а за периода на кризата - със 189,7 хил. (-12,2 на сто).
- При мъжете обаче за второто тримесечие се наблюдава, макар и слабо, увеличение само с 4,3 хил. души (0,3 на сто) на едногодишна база. Те достигат до 1 506,2 хил.. Спрямо предкризисната 2008 г. заетите мъже са намалели съответно с цели 250,6 хил. души (-14,3 на сто).

За близо четирите години в криза спадът в заетостта на лицата на 15-64 г. у нас е с цели 5,6 п.п. до 58,3 на сто за второто тримесечие на 2012 г., спрямо съответното тримесечие на 2008 г.

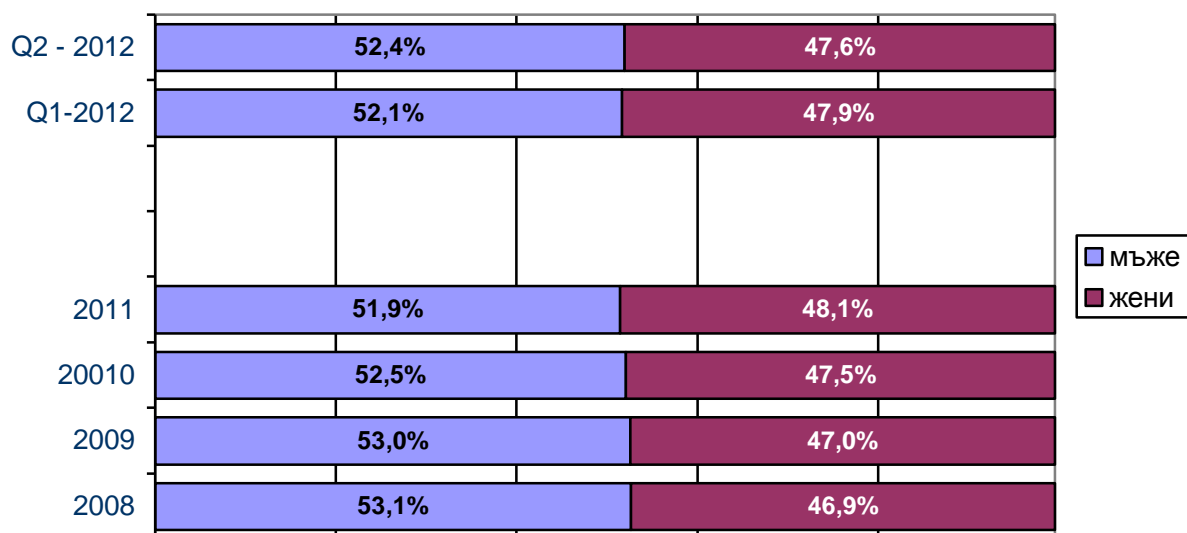
ТАБЛИЦА 9 ЗАЕТИ ЛИЦА НА ВЪЗРАСТ ОТ 15 ДО 64 ГОДИНИ

	2008	2009	2010	2011	Q1-2012	Q2-2012
Брой заети лица /в хил./	3 306.2	3 204.8	3 010.4	2 908,3	2 815,9	2 875.4
Спад /в хил./		- 101,4	-194,4	-102,1	-33,5	-20,1
предх. год. = 100 %/		-3,1	-6,1	-3,4	-1,2	-0,7
База 2008 г. = 100 %/		-3,1	-8,9	-12,0	-13,1	-13,3
* за жените	1 550.8	1 506.1	1 431.2	1 400.3	1 348,0	1 369.2
Спад /в хил./		-44,7	-74,9	-30,9	-21,6	-24,4
предх. год. = 100 %/		-2,9	-5,0	-2,2	-1,6%	-1,8%
База 2008 г. = 100 %/		-2,9	-7,7	-9,7	-11,6%	-12,2%
* за мъжете	1 755.5	1 698.7	1 579.2	1 508,0	1 467,9	1 506,2
Спад /в хил./		-56,8	-119,5	-71,2	-11,9	4,3
предх. год. = 100 %/		-3,2	-7,0	-4,5	-0,8%	0,3%
База 2008 г. = 100 %/		-3,2	-10,0	-14,1	-14,3%	-14,3%
КЗ - общо %/	64.0	62.6	59.7	58,5	56,9	58.3
Изменение, предх. период = 100		-1,4	-2,9	-1,2	-0,4	0,1
Изменение, 2008 г. = 100		-1,4	-4,3	-5,5	-5,7	-5,6
КЗ- жени %/	59,5	58,3	56,4	56,2	54,8	55.9
Изменение, предх.период = 100		-1,2	-1,9	-0,2	0,0	0,1
Изменение, 2008 г. = 100		-1,2	-3,1	-3,3	-3,6	-3,6
КЗ-мъже %/	68,5	66,9	63,0	60,9	59,0	60.8
Изменение, предх. период = 100		-1,6	-3,9	-2,1	-0,9	0,1
Изменение, 2008 г. = 100		-1,6	-5,5	-7,6	-7,9	-7,6

Източник: НСИ и собствени изчисления

Делът на мъжете все още остава по-висок от този на жените, но разликата между тях продължава да намалява. В периода на криза делът на мъжете намалява с 1,2 п.п. от 53,1 на сто на 51,9 на сто, а този на жените нараства от 46,9 на сто на 48,1 на сто.

Фиг. 8 Относителен дял на заетите лица на 15-64-годишна възраст по пол

Източник: НСИ и собствени изчисления

През 2011 г. ЕС-27 почти успява да възстанови броя на заетите лица 15-64 г. от 2009 г., докато в България техният брой продължава да намалява. На едногодишна база броят на заетите лица от 15-64 г. у нас спада с 3,4 на сто (-102,1 хил.), докато в ЕС-27 техният брой нараства с 0,3 на сто (641,3 хил.). При мъжете това намаление е с 4,5 на сто (- 71,2 хил.), докато в ЕС-27 броят им нараства с 0,1 на сто (123,2 хил.). При жените намалението е с 2,2 на сто (-30,9 хил.), докато за ЕС-27 те се увеличават с 0,5 на сто (518,1 хил.). Увеличението при жените е по-голямо от това при мъжете с 394,9 хил. души, което показва, че те намират по-лесно работа в сравнение с мъжете и че отраслите в които, работят преобладаващо мъже се възстановяват по-трудно от кризата.

До 2008 г. броя на заетите лица 15-64 г. нараства, както у нас, така и в ЕС-27. Но в резултат на световната финансова, икономическа и дългова кризи те започват да намаляват. За ЕС-27 това намаление е с 4 351,8 хил. души (-2 на сто). При мъжете намалението е с 3 995,4 хил. души (-3,3 на сто), а при жените - с 356,3 хил. души (-0,4 на сто). Тенденцията у нас е аналогична - повече мъже губят своята работа в сравнение с жените в резултат на кризата.

През първата половина на 2012 г. и в ЕС-27 и у нас тенденцията на намаление на заетите лица от възрастовата група 15-64 г., както на едногодишна база, така и спрямо 2008 г.

През първото тримесечие на 2012 г. за ЕС-27 намалението на броя на заетите е с 0,4 на сто на едногодишна база, а у нас то е 1,2 на сто., а за второто – съответно 0,4 на сто и 0,7 на сто.

ТАБЛИЦА 10 ЗАЕТИ ЛИЦА 15-64 Г. И КОЕФИЦИЕНТ НА ЗАЕТОСТ В ЕС-27 И В БЪЛГАРИЯ

/в хил./	2008	2009	2010	2011	Q1-2012	Q2-2012
Общо						
EU 27	217 398,1	213 522,5	212 405,0	213 046,3	210 486,3	212 733,1
<i>Bg</i>	3 306,2	3 204,8	3 010,4	2 908,3	2 815,9	2 875,4
Мъже						
EU 27	119 902,1	116 699,1	115 783,5	115 906,7	114 064,4	115 317,6
<i>Bg</i>	1 755,5	1 698,7	1 579,2	1 508,0	1 467,9	1 506,2
Жени						
EU 27	97 495,9	96 823,3	96 621,5	97 139,6	96 421,9	97 415,5
<i>Bg</i>	1 550,8	1 506,1	1 431,2	1 400,3	1 348,0	1 369,2
Коефициент на заетост /КЗ/ - %						
Общо						
EU 27	65,8	64,5	64,1	64,3	63,6	64,3
<i>Bg</i>	64,0	62,6	59,7	58,5	56,9	58,3
Мъже						
EU 27	72,7	70,7	70,1	70,1	69,1	69,9
<i>Bg</i>	68,5	66,9	63,0	60,9	59	60,8
Жени						
EU 27	58,9	58,4	58,2	58,5	58,2	58,8
<i>Bg</i>	59,5	58,3	56,4	56,2	54,8	55,9

Източник: Евростат

В предкризисната 2008 г. в България достигнатият коефициент на заетост /КЗ/ бе 64 на сто за лицата в трудоспособна възраст и беше по-близо до поставената за изпълнение национална цел в областта на заетостта залегнала в Стратегията на България в рамките на Стратегия „Европа 2020“ (достигане на 76% заетост сред населението на възраст от 20 до 64 години до 2020 г. Сега се отдалечихме от тази цел, вследствие свиването на икономическата активност в резултат на кризата и все още нестабилната външноикономическа среда и дълговите проблеми в Еврозоната. Броят на заетите от 20 до 64 г. за периода 2008-2011 г. намаляват с 11,6 на сто, а КЗ на тази възрастова група през 2011 г. спада на 63,9 на сто, което е с 6,8 п.п. по-малко в сравнение с 2008 г.

КЗ на тази възрастова група продължава да спада и през 2012 г. През първото тримесечие на 2012 г. е вече 61,1 на сто.

По данни на Евростат за 2011 г. заетостта при 20-64-годишните в България продължава да намалява до 63,9 на сто, докато за 27-те страни тя остава на равнището от 2010 г. – 68,6 на сто. Разликата в заетостта между България и ЕС продължава да се увеличава и вече е цели 4,7 п.п. в полза на ЕС, докато през 2008 г. е било налице обратното съотношение - с 0,4 п.п. заетостта у нас е била по-висока от средната за ЕС-27.

- За периода в криза /2008 – 2011г./ спадът в заетостта у нас е с 6,8 на сто при 1,7 на сто спад за ЕС-27.
- при жените заетостта за 2011 г. у нас е 61,2 на сто, което е с 1,1 п.п. по-ниска от тази за ЕС-27 (62,3 на сто). Спадът в заетостта при тях в нашата страна в периода на криза е с 4,2 на сто, докато за ЕС-27 се отчита спад само от 0,5 на сто.
- при мъжете заетостта за 2011 г. у нас е 66,6 на сто, което е с 8,4 п.п. по-ниска от тази за ЕС-27 (75,0 на сто). Спадът в заетостта при тях в България за периода на криза е с 9,5 на сто, докато за ЕС-27 се отчита спад само от 2,9 на сто.
- разликата в заетостта между мъжете и жените в България се стопява по-бързо отколкото за EU27, която е само 2,4 п.п. (от разлика от 15,1 п.п. на 12,7 п.п.). В България спадът е 5,3 п.п. (от разлика 10,7 п.п. за 2008 г. на 5,4 п.п. за 2011 г.) в полза все още на мъжете.

През първото полугодие на 2012 г. заетостта при 20-64 годишните за България остава под средната за ЕС-27, като за I-во трим. на 2012 г. тя е с 6,9 п.п. по-ниска, а за II-ро трим. – с 6,1 п.п..

- КЗ у нас продължава да намалява по-бързо отколкото в ЕС-27. На едногодишна база това намаление е с 1,5 п.п. до 61,1 на сто за I-во трим. на 2012 г., а за II-ро трим. намалението е с 0,8 п.п., докато за ЕС-27 то е само с 0,2 п.п. и през двете тримесечия.
- при жените у нас заетостта за I-во трим. на 2012 г. остава по-ниска от средната за жените в ЕС. Тя е по-слаба с 3,3 п.п. от средната в ЕС-27, а през II-ро трим. на 2012 г. разликата в заетостта между България и ЕС-27 намалява на 2,8 п.п.
- при мъжете КЗ е много по-нисък от средния за ЕС-27. За I-во трим. на 2012 г. разликата е 10,5 п.п., а през II-ро трим. на 2012 г. – 9,4 п.п..
- По пол намалението на заетостта у нас при мъжете е по-висока от тази за ЕС-27. На едногодишна база намалението на КЗ при мъжете у нас е с 2 п.п. от 65,5 на сто на 63,5 на сто за I-во трим. на 2012 г., а за II-ро трим. на 2012 г. – с 0,9 п.п. от 66,3 на сто на 65,4 на сто, докато за ЕС-27 намалението остава на 0,5 на сто и за двете тримесечия.
- при жените у нас се наблюдава спад в заетостта за разлика от тази в ЕС-27, която на едногодишна база се задържа на нивото от 2011 г. За I-во трим. на 2012 г. намалението в нашата страна е с 1 п.п до 58,7 на сто., а за II-ро трим. – с 0,8 п.п. до 59,8 на сто, докато за ЕС-27 се наблюдава нарастване от 0,1 п.п. до 62 на сто за I-во трим. на 2012 г., а за II-ро трим. – се задържа на нивото от 62,6 на сто.

ТАБЛИЦА 11 ЗАЕТОСТ ПРИ НАСЕЛЕНИЕТО НА ВЪЗРАСТ 20-64 ГОДИНИ В БЪЛГАРИЯ И В ЕС

(в %)

	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	Q1-2012	Q2-2012
общо						
ЕС-27	70,3	69,0	68,6	68,6	68,0	68,7
България	70,7	68,8	65,4	63,9	61,1	62,6
по пол						

* мъже						
ЕС-27	77,9	75,8	75,1	75,0	74,0	74,8
България	76,1	73,8	69,1	66,6	63,5	65,4
* жени						
ЕС-27	62,8	62,3	62,1	62,3	62,0	62,6
България	65,4	64,0	61,7	61,2	58,7	59,8

Източник: Евростат

В България работата на непълно работно време остава по-слабо разпространена форма на заетост отколкото в страните-членки на ЕС. През 2011 г. техният дял е 2,2 на сто от всички заети на възраст 15-64 г., докато за ЕС-27 той е 18,8 на сто.

Структурата на заетите лица по статус в заетостта остава почти същата. През 2011 г. работодателите представляват 3,7 на сто от заетите лица, делът на самостоятелно заетите лица е 7,5 на сто, а неплатените семейни работници са 1 на сто. Най-висок е делът на наетите лица – 87,8 на сто.

5.1.2. НАЕТИ ЛИЦА ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ

Наетите лица по трудови и служебни правоотношения по основни икономически дейности през 2011 г. продължават да намаляват, но по-слабо в сравнение със намалението им през 2010 г.:

- намалението на едногодишна база е с 27,2 хил., представляващо спад от 1,2 на сто, докато през 2010 г. то е било най-голямо – със 172,5 хил. /-7,3 на сто/ спрямо предходната 2009 година.
- спрямо предкризисната 2008 г. намалението им е с 305,5 хил. души /-12,3 на сто/, което е с 0,5 п.п. повече от спада на общо заетите лица. Спадът при наетите лица определя основно спада при общо заетите лица.
- намалението в частния сектор и през 2011 г. остава по-голямо от това в общественения, като на едногодишна база то е 1,5 на сто /-24,4 хил.души/, а в общественения – 0,5 на сто или само с 2,86 хил. души.
- за годините в криза в частния сектор наетите лица са намалели с 247,3 хил. /13,5 на сто/, а тези в обществения – с 58,2 хил. /9,1 на сто/.
- през 2011 г. делът на наетите в частния сектор е вече 73,3 на сто, а в обществения – 26,7 на сто, докато през 2010 г. е бил съответно 73,5 на сто и 26,5 на сто.
- в периода на криза за периода 2008 г. – 2011 г. по-бързият спад на наетите в частния сектор променя съотношението. , Техният дял в общо наетите лица намалява с 0,9 п.п. от 74,2 на сто на 73,3 на сто, а делът им в обществения сектор нараства от 25,8 на сто на 26,7 на сто.

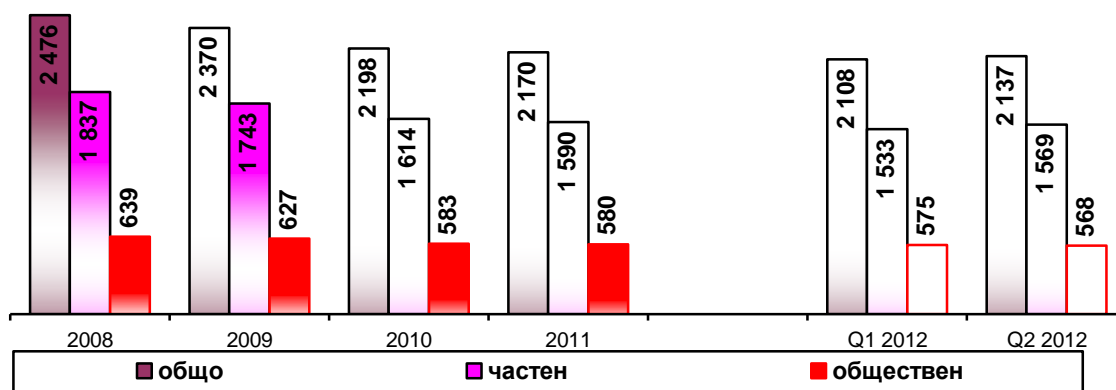
За първото полугодие на 2012 г. спадът при наетите лица продължава, като:

- делът на наетите в частния сектор в общо наетите лица продължава да намалява, а този в обществения сектор - да нараства. Само за половин година в частния сектор той е по-нисък с 0,2 п.п. и е вече 73,1 на сто.
- наетите лица за първото трим. на 2012 г. са с 35,9 хил. по-малко, което представлява спад от 2,0 на сто спрямо съответния предходен период, а за II-то трим. – с 45,2 хил. души /-2,2 на сто/. В частният сектор наетите лица намаляват с 30,8 хил., представляващо спад от 2 на сто при 0,9 на сто /-5,2 хил./ в обществения сектор за I-то трим. на 2012 г.. През II-то трим.

на 2012 г. намалението продължава, като в частния сектор то е с 35,5 хил. души /-2,2 на сто/, а в обществените – с 9,7 хил. души /-1,7 на сто/.

- спрямо съответния период на предкризисната 2008 година наетите лица са по-малко вече с 330,9 хил. /спад от 13,6 на сто/ за I-то трим. на 2012 г., в т.ч. за частния сектор те са с 259,7 хил. души по-малко /-14,5 на сто/, а в обществените – със 71,1 хил. души по-малко /-11,0 на сто/. През II-то трим. на 2012 г. спрямо съответния период на 2008 г. наетите лица намаляват с 353,4 хил. души /14,2 на сто/, в т.ч. в частния сектор намалението е с 278,3 хил. души /-15,1 на сто/, а в обществените – със 75,1 хил. души /11,7 на сто/.

Фиг. 9 НАЕТИ ЛИЦА ПО ТРУДОВО И СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ, в хил. Източник: НСИ

5.1.3. СРЕДНА МЕСЕЧНА ЗАПЛАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО И СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ

В предкризисните години високият икономически растеж обуслови и реалното повишаване на доходите от труд.

Средната месечна работна заплата /СрМРЗ/ на наетите по трудови и служебни правоотношения лица за 2011 г. бележи ръст от 9 на сто на едногодишна база, а спрямо 2008 г. ръстът е цели 29,7 на сто /от 545 лв. на 706,5 лв./.

За второто тримесечие на 2012 г. средната работна заплата достига 758 лв., в т.ч. 789 лв. в обществените сектор и в частния - 746 лв. Това представлява ръст от 8,4 на сто спрямо съответното тримесечие на предходната година, като в частния сектор нарастването е с цели 11,1 на сто срещу 3,6 на сто в обществените.

Спрямо съответното тримесечие на пред кризисната 2008 г. ръстът на така достигнатата средна месечна работната заплата за второто тримесечие на 2012 г. е 48,6 на сто /от 510 лв. на 758 лв./ Спрямо 2008 г. Ср.МРЗ в частния сектор нараства с 56,4 на сто при 30,8 на сто за обществените. Възнагражденията, обаче, в обществените сектор са по-високи от тези в частния, като за полугодieto на 2012 г. в частния сектор наетите получават с около 43 лв. по-малко. По-големият ръст в частния сектор прави възможно „свиването на ножицата“ между възнагражденията в двата сектора.

Средната месечна работна заплата за жените остава по-ниска от тази на мъжете. Възнаграждението на мъжете за 2010 г. спрямо 2008 г. нараства със 121 лева /20,3 на сто/ и достига 717,83 лв., а при жените – със 89 лева /18,2%/ достигайки 579,42 лв.

Разликата в заплащането между мъжете и жените продължава да нараства. За 2008 г. то е 106,42 лв., а през 2010 г. – е вече 138,41 лв. в полза на мъжете.

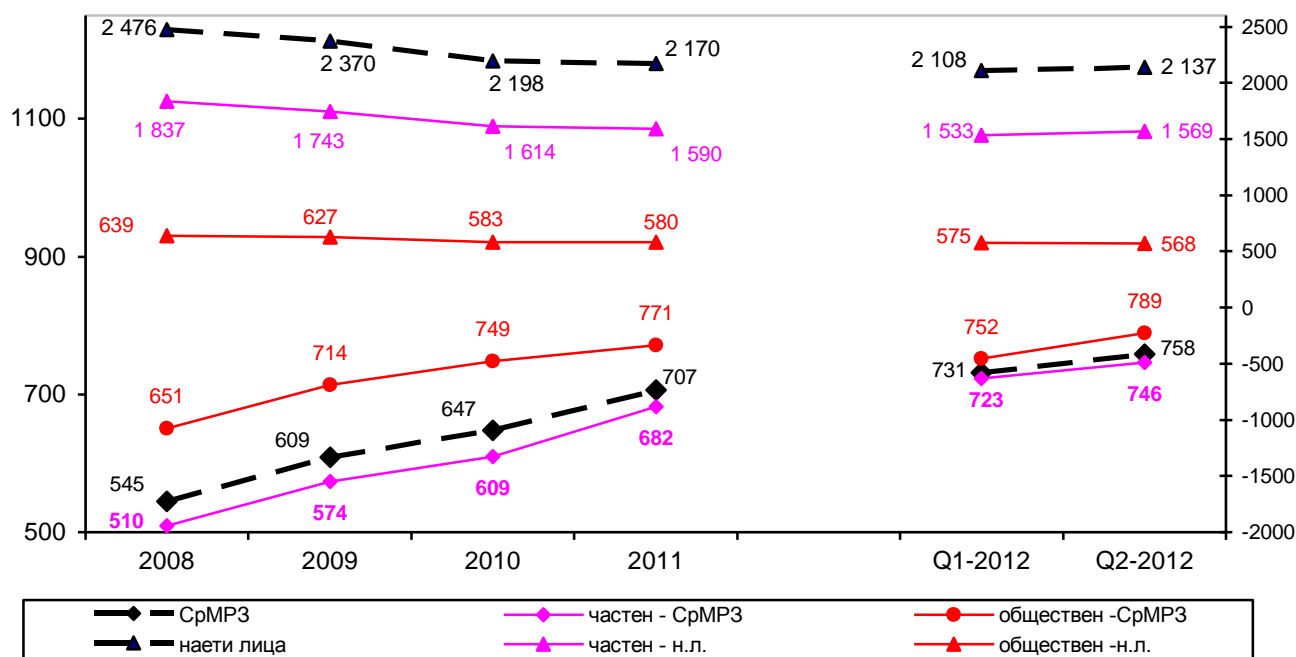
ТАБЛИЦА 12 Средна месечна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в икономическите дейности

/ в лева/	2008	2009	2010	2011	Q1-2012	Q2-2012
Средна месечна работна заплата	544,83	609,08	648,08	706,50	731	758
Номинален ръст, предходна година = 100	26,5%	11,8%	6,4%	9%	8,9%	8,4%
Номинален ръст, при база 2008 г. = 100		11,8%	19%	29,7%	51%	48,6%
СМРЗ в частния сектор	509,50	573,83	613,83	682	723	746
Номинален ръст, предходна година = 100	28,9%	12,6%	7%	11,1%	11,1%	10,2%
Номинален ръст, при база 2008 г. = 100		12,6%	20,5%	33,9%	58,9%	56,4%
СМРЗ в обществ. сектор	650,92	713,58	748,58	771,25	752	789
Ръст, предходна година = 100	27,6%	9,6%	4,9%	3%	3,6%	4%
Ръст, при база 2008 г. = 100		9,6%	15,0%	18,5%	33,6%	30,8%
По пол:						
мъже	596,75	672,75	717,83			
Ръст, предходна година = 100	27,2%	12,7%	6,7%			
Ръст, при база 2008 г. = 100		12,7%	20,3%			
жени	490,33	544,33	579,42			
Ръст, предходна година = 100	25,4%	11,0%	6,4%			
Ръст, при база 2008 г. = 100		11,0%	18,2%			
Разлика в заплащането между мъжете и жените /ж. – м./	-106,42	-128,42	-138,41			

Източник: НСИ и собствени изчисления

Данните показват, че дори през време на кризата средната работна заплата на наетите лица у нас продължава да нараства, като в частния сектор нарастването е по-голямо от това в обществения. Това в голяма степен се дължи на освобождаването предимно на ниско квалифицираната работна сила през този период, чието възнаграждение е по-ниско и запазването предимно на по-висококвалифицираните работници с по-високи възнаграждения.

Фиг. 10 ИЗМЕНЕНИЕ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА И НА СРЕДНАТА МЕСЕЧНА РАБОТНА ЗАПЛАТА

Източник: НСИ

5.1.4. СТРУКТУРА НА РАЗХОДИТЕ ЗА ТРУД НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ ЗА НАЕТИТЕ ПО ТРУДОВО И СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ

В структурата на разходите за труд на работодателите през периода на криза с най-висок дял остават разходите за работни заплати. През 2010 г. спрямо 2008 г. дялт на тези разходи в общите разходи се е увеличил с 2,15 п.п. /от 79,29 на сто на 81,44 на сто/ вследствие нарастването на работната заплата.

Разходите за обезщетения също нарастват вследствие продължаващото освобождаване на наети лица и свиването на работни места. Техният дял за 2010 г. спрямо 2008 г. се увеличава с 0,34 п.п. от 1,53 на сто на 1,87 на сто.

Разходите за социални и здравни осигуровки, които са вторите по тежест в общите разходи на работодателите и разходите за данък върху социалните разходи намаляват през периода 2008 – 2010 г. съответно с 2,51 п.п. /от 16,92 на сто на 14,41 на сто/ и 0,01 п.п. /от 0,06 на сто на 0,05 на сто/. Намалението на тяхната тежест в общите разходи е вследствие освобождаването на наети лица.

ТАБЛИЦА 13 СТРУКТУРА НА РАЗХОДИТЕ ЗА ТРУД НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ ЗА НАЕТИТЕ ПО ТРУДОВО И СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ ЛИЦА, 2008 – 2010 г. (в %)

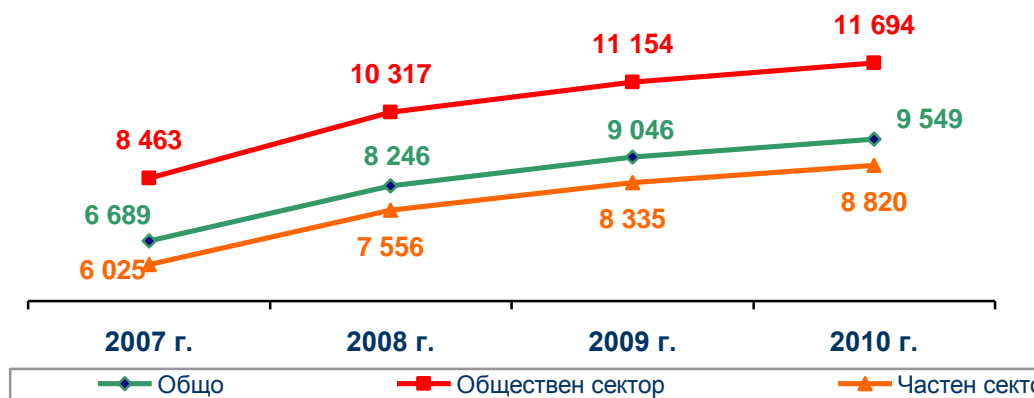
	Общо	Разходи за работна заплата	Обезщетения	Социални и здравни осигуровки за сметка на работодателите	Други социални разходи и надбавки	Данък върху социалните разходи
2008 г.	100.00	79.29	1.53	16.92	2.20	0.06
2009 г.	100.00	80.79	1.70	15.30	2.16	0.05
2010 г.	100.00	81.44	1.87	14.41	2.23	0.05
2010/ 2008 г.		2.15	0.34	-2.51	0.03	-0.01

Източник: НСИ и собствени изчисления

Разходите на работодателя за труд на едно лице, наето по трудови и служебни правоотношения продължават да нарастват в периода на криза, но техният темп на нарастване се забавя. На база предходна година увеличението на разходите е съответно за 2008 г. – с 23,3 на сто, за 2009 г. – с 9,7 на сто и за 2010 г. – с 5,6 на сто.

В общественния сектор разходите за труд на едно наето лице са по-високи спрямо тези в частния сектор. Но за работодателя в частния сектор тези разходи нарастват по-бързо отколкото тези в общественния.

Фиг. 11 РАЗХОДИ НА РАБОТОДАТЕЛЯ ЗА ТРУД НА ЕДНО НАЕТО ЛИЦЕ ПО ТРУДОВО И СЛУЖЕБНО ПРАВООТНОШЕНИЕ, 2008 – 2010 г. В ЛЕВА. Източник: НСИ

Съгласно информацията на НСИ за първото и второто тримесечие на 2012 г. общите разходи на работодателите за един отработен час на наетите лица при база 2008 г. продължават на нарастват, като спрямо съответното тримесечие на 2011 г. това нарастване е съответно със 7,4 п.п. и 6,2 п.п., а спрямо съответното тримесечие на 2008 г. увеличението им е с 41,6 п.п. и 41,9 п.п..

ТАБЛИЦА 14 ИНДЕКС НА ОБЩИТЕ РАЗХОДИ НА РАБОДАТЕЛИТЕ ЗА ТРУД ЗА ПЕРИОДА 2008 - 2012 ГОДИНА , в %

(Календарно изгладени, 2008 г. = 100)	Q1	Q2	Q3	Q4	общо
2008 г.	88.7	94.6	106.7	110.0	100.00
2009 г.	104.7	108.5	117.9	119.3	112.60
2010 г.	114.4	118.6	129.3	129.1	122.85
2011 г.	122.9	130.3	139.3	141.1	133.40
2012 г.	130.3	136.5			
2012 г. спрямо 2011 г.	7.4	6.2			
2012 г. спрямо 2008 г.	41.6	41.9			

Източник: НСИ и собствени изчисления

5.1.5. СТРУКТУРА НА СРЕДНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ОБЩО ЗА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА НА ВЪЗРАСТ ОТ 15 ДО 64 ГОДИНИ

Средният месечен осигурителен доход за страната през 2008 г. по данни на НОИ е бил 500,56 лв. (при СМРЗ -545 лв.), през 2009 г. – 554,78 лв. (при СМРЗ -609 лв.), през 2010 г. – 570,33 лв. (при СМРЗ -647 лв.) и през 2011 г. – 594,15 лв. (при СМРЗ -707 лв.)

Броят на осигурените лица на възраст от 15 до 64 г. общо за страната през периода на криза непрекъснато спада. За 2011 г. по данни на НОИ те са вече 2 822,6 хил., като:

- жените са 1 492,8 хил. с дял от 52,9 на сто, а мъжете са 1 329,8 хил. души с дял от 47,1 на сто, докато през 2008 г. те са съответно 1 612,7 хил. с дял от 51,4 на сто и 1 525,2 хил. с дял от 48,6 на сто.
- за периода 2008 – 2011 г. делът на жените, които се осигуряват, е нараснал с 1,5 п.п. за сметка на този на мъжете.
- на едногодишна база осигурените в страната за 2011 г. намаляват с 25,2 хил. души /-0,9 на сто/, като при жените е с 15,4 хил.души /-1 на сто/, а при мъжете – с 9,8 хил.души /0,7 на сто/.
- по възрастови групи през 2011 г. най-голяма е групата на 35 - 44-годишните – 762,5 хил.души, чийто дял е 27 на сто, а най-малка – 6,9 на сто /194,8 хил./ на 15-24 годишните.
- Данните показват, че в страната основната заетост се създава в градовете и броят на осигурените лица в тях е значително по-голям от този в селата, като тази тенденция се запазва през целия наблюдаван период /2008 – 2011 г./. Делът на осигурените лица през 2011 г. в градовете е 91,7 на сто, в т.ч. жени 48,7 на сто и мъже 43,1 на сто от общо осигурените лица. Делът на осигурените в селата е пренебрежимо малък - едва 8,3 на сто, в т.ч. жени – 4,2 на сто и мъже – 4 на сто от осигурените в страната. Това изисква промяна в политиката, приемане на специални комплексни мерки, насочени към създаване на благоприятни условия за развиване на икономическа дейност в селските райони, задържане на хората и предотвратяване на тяхното обезлюдяване.

Средният осигурителен доход /СОД/ за общо осигурените в страната лица на възраст между 15 и 64 год. през 2011 г. е 569,79 лв., като:

- СОД за жените е 537,77 лв., което е с 32 лв. /-5,6 на сто/ по-нисък от средния за страната, а този на мъжете е по-висок със 34,23 лв. /6,0 на сто/ от СОД за страната.
- на едногодишна база през 2011 г. СОД за осигурените лица на възраст от 15 до 64 г. нараства с 15 лв./2,8 на сто/, като за жените увеличението е с 13 лв. /2,6 на сто/, а за мъжете – 18 лв. /3 на сто/
- Съотношението между СОД за жените и този за мъжете за 2011 г. е 11 на сто в полза на мъжете, докато през 2008 г. то е било 12,2 на сто.
- за периода 2008 – 2011 г. СОД на осигурените лица 15-64 г. е нараснал със 105,49 лв. /22,7 на сто/ от 464,30 лв. на 569,79 лв., в т.ч. за жените – със 103,58 лв. /23,9 на сто/ от 434,20 лв. на 537,77 лв., а за мъжете със 109,55 лв. /22,2 на сто/ от 494,47 лв. на 604,01 лв.. През периода на криза нарастването на СОД за мъжете е по-слабо от това на жените, поради което се стопява разликата между тях.
- в градовете и доходите, които се получават, и СОД са по-високи от средните за страната. През 2011 г. СОД в градовете е 575,17 лв. и е с 0,9 на сто по-висок от този за страната, а в селата осигурителният доход е 511,53 лв. и е с 4,9 на сто по-нисък от този за страната.
- за градовете доходите между мъжете и жените се различават по-слабо, докато в селските райони разликата в доходите на мъжете и жените е по-значителна.

ТАБЛИЦА 15 Осигурени лица 15-64 годишна възраст и среден осигурителен доход по пол и местоживееене (2008 - 2011)

	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.	
	Бр.	СОД	Бр.	СОД	Бр.	СОД	Бр.	СОД
Всичко осигурени лица за страната	3 137 927	464.30	3 051 667	513.91	2 847 832	554.39	2 822 587	569.79
- за жени	1 612 694	434.20	1 601 976	485.26	1 508 220	524.32	1 492 809	537.77
- за мъже	1 525 233	494.47	1 449 691	543.54	1 339 612	586.23	1 329 778	604.01
Бр. осигурени за градовете	2 885 369	470.89	2 804 831	521.11	2 619 362	559.90	2 589 717	575.17
- за жени	1 480 428	443.95	1 471 929	495.61	1 388 851	533.27	1 373 749	546.18
- за мъже	1 404 941	497.85	1 332 902	547.31	1 230 511	588.07	1 215 968	605.95
Бр. осигурени за селата	252 558	389.28	246 836	432.21	228 470	491.77	232 870	511.53
- за жени	132 266	326.49	130 047	367.24	119 369	421.19	119 060	440.65
- за мъже	120 292	454.81	116 789	501.28	109 101	565.48	113 810	582.35

Източник: НОИ и собствени изчисления

5.1.5.1. САМООСИГУРЯВАЩИ СЕ ЛИЦА В ТРУДОСПОСОБНА ВЪЗРАСТ И СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД

Вследствие на кризата структурата на осигурените лица се променя. Самоосигуряващите се лица до 2009 г. все още продължават да нарастват, но след 2009 г. и при тях се наблюдава трайна тенденция на спад. През 2011 г. те са вече 232 хил. и представляват 8,2 на сто от осигурените в страната лица.

- Делът на самоосигуряващите се лица е сравнително малък, но в периода на криза той нараства с 0,2 п.п. от 8 на сто за 2008 г. на 8,2 на сто за 2011 г.
- На база предходна година за 2011 г. самоосигуряващите се лица намаляват с 6,4 на сто, което е много по-силно от спада при общо осигурените лица.

- За периода на криза спадът при самоосигурените е 8,3 на сто, което е под средния за страната спад от 10 на сто.
- Повече от половината самоосигуряващи се лица са мъже. За 2011 г. жените са 94,1 хил. с дял от 40,6 на сто, а мъжете са 137,4 хил. души.
- Делът на жените в самоосигуряващите се лица намалява в периода на криза с 0,6 п.п. от 41,3 на сто на 40,6 на сто, а този на мъжете нараства от 58,7 на сто на 59,4 на сто.
- По населено място самоосигуряващите се в селата спадат по-рязко от тези в градовете. За 2011 г. при база 2008 г. спадът е 18,3 на сто в селата, а в градовете – 6,2 на сто.
- По населено място и пол – спадът при жените в селата е значително по-висок - 27,2 на сто, от спада в градовете – 5,2 на сто (2011 г. спрямо 2008 г.). При мъжете спадът в селата е 10,3 на сто, а в градовете – 6,8 на сто. Самоосигуряващите се жени в градовете намаляват по-слабо в сравнение с мъжете, докато в селата тенденцията е обратната – жените спадат значително по-рязко от мъжете.
- По възраст най-значителна е възрастовата група 35-44 г. – 77,4 хил. души, с дял от 33,4 на сто от самоосигуряващите се лица. Жените и в тази възрастова група са по-малко от мъжете – 30,4 хил. жени и 47 хил. мъже.
- По населено място, пол и възраст – групата на 35-44 годишните е най-голяма през целия период на криза, като през 2011 г. в градовете те са 66,2 хил. души, в т.ч. 26,3 хил. жени и 40 хил. мъже, а в селата те са 11,1 хил. души, в т.ч. 4,1 хил. жени и 7 хил. мъже.

СОД на самоосигуряващите се лица за 2011 г. е 424,36 лв. и е значително под средния за страната през целия период на наблюдение. Нарастванено със 187,75 лв. (79,4 на сто) от 236,61 лв. на 424,36 лв. в периода на криза се дължи преди всичко на увеличението на задължителния минимален осигурителен доход на 420 лв.

- СОД на жените от тази структура е по-висок от този при мъжете за разлика от СОД за общо осигурените в страната лица. СОД за жените за 2011 г. е 432,67 лв., а при мъжете – 419 лв.
- За периода 2008 – 2011 г. СОД за жените нараства със цели 192,75 лв. (80,3 на сто) от 239,93 лв. на 432,67 лв. и се дължи в голяма степен на промяната в осигурителния праг.

ТАБЛИЦА 16 Самоосигурени лица 15-64 годишна възраст и среден осигурителен доход по пол (2008 - 2011 г.)

	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.	
	Бр.	СОД	Бр.	СОД	Бр.	СОД	Бр.	СОД
Всичко осигурени лица за страната	3 137 927	464.30	3 051 667	513.91	2 847 832	554.39	2 822 587	569.79
- за жени	1 612 694	434.20	1 601 976	485.26	1 508 220	524.32	1 492 809	537.77
- за мъже	1 525 233	494.47	1 449 691	543.54	1 339 612	586.23	1 329 778	604.01
Самоосигуряващи се лица	252 582	236.61	260 979	257.68	247 293	409.52	231 512	424.36
- за жени	104 227	239.93	109 143	266.48	101 418	414.29	94 093	432.67
- за мъже	148 355	234.60	151 836	251.70	145 875	406.46	137 419	419.00

Източник: НОИ и собствени изчисления

По възрастови групи през 2011 г. при самоосигуряващите се лица за възрастовата групата 35-44 г. СОД е 423,97 лв., като се доближава силно, но остава под средния за самоосигуряващите се лица.

- Най-големият СОД за 2011 г. се наблюдава при самоосигуряващите се от възрастовата група 55-64 г. – 436,46 лв., с 2,9 на сто над СОД за общо самоосигуряващите се лица.
- Най-малка е разликата в осигурителния доход на мъжете и на жените в групата на 45-54-годишните – 1,2 на сто в полза на жените.
- По населено място и пол през 2011 г. СОД за жените в градовете е най-висок – 450,27 лв., а най-нисък при жените в селата – 351,73 лв. СОД за мъжете в градовете е 431,46 лв. и е по-висок от СОД за мъжете в селата – 351,73 лв.
- По населено място, пол и възраст през 2011 г. с най-висок СОД от 465,91 лв. е за жените в градовете от възрастовата група 25-34 години, а най-нисък – 307,90 лв. за групата на 15-24 годишните мъже в селата.

ТАБЛИЦА 17 САМООСИГУРЕНИ ЛИЦА 15-64 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ И СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ПО ПОЛ, НАСЕЛЕНО МЯСТО И ВЪЗРАСТ ПРЕЗ 2011 Г.

	Общо самоосиг.	СОД	15-24	СОД	25-34	СОД	35-44	СОД	45-54	СОД	55-64	СОД
В страната												
общо	231 512	424,36	5 709	349,25	41 480	419,29	77 351	423,97	69 807	427,51	37 165	436,46
- жени	94 093	432,67	3 073	344,00	17 595	442,23	30 366	433,51	29 081	430,73	13 978	442,39
- мъже	137 419	419,00	2 636	354,54	23 885	403,78	46 985	417,88	40 726	425,70	23 187	432,51
В градовете												
общо	194 610	438,99	3 630	372,83	33 979	434,65	66 248	436,15	59 412	440,46	31 341	454,57
- жени	78 608	450,27	1 681	375,83	13 732	465,91	26 266	446,43	25 110	444,24	11 819	464,07
- мъже	116 002	431,46	1 949	370,63	20 247	415,03	39 982	428,70	34 302	438,08	19 522	448,59
В селата												
общо	36 902	346,60	2 079	299,17	7 501	342,74	11 103	354,22	10 395	355,02	5 824	338,95
- жени	15 485	339,42	1 392	292,29	3 863	344,06	4 100	352,39	3 971	345,82	2 159	325,11
- мъже	21 417	351,73	687	307,90	3 638	341,49	7 003	355,53	6 424	360,45	3 665	347,60

Източник: НОИ и собствени изчисления

5.1.5.2. НАЕТИ ЛИЦА ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ И СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД

Осигурените лица, наети по трудови и служебни правоотношения (т.с.п.), в трудоспособна възраст за 2011 г. представляват 88,3 на сто от всички осигурени в страната лица. През годините в криза тези лица непрекъснато намаляват като абсолютна стойност до 2 492 хил. души през 2011 г., в т.ч. жени – 1 362 хил. и мъже - 1 145 хил. души.

За периода на криза спадът при наетите по т.с.п. е 11,3 на сто при 10 на сто за общо осигурените в страната лица. При жените намалението е с 123,8 хил. (8,4 на сто), а при мъжете е с 192,1 хил. (14,4 на сто).

Продължават да се наблюдават съществени различия по населено място, възраст и пол през 2011 г.:

- По населено място наетите по т.с.п. са основно в градовете – 2 299,4 хил., чийто дял е 81,5 на сто от осигурените в страната лица на възраст от 15 до 64 г. В селата те са 192,3 хил. души (6,8 на сто).
- По възрастови групи най-голяма е групата на 35-44-годишните – 656,5 хил. души (26,3 на сто от наетите по т.с.п. лица).

- По възраст и пол най-много са жените от същата възрастова група 35-44 г. – 364 хил. души (14,6 на сто от наетите по т.с.п. лица), а най-малко – 90,4 хил. (3,6 на сто от наетите по т.с.п. лица) са мъжете от възрастовата група 15-24 години.
- По възраст, пол и населено място най-голяма е възрастовата група 35-44 г. на жените в градовете – 335,9 хил., чиито дял е 13,5 на сто в осигурените по т.с.п. лица. Най-малко са мъжете в селата на 15-24 г. наети по т.с.п. – едва 6,5 хил. души, чийто дял е незначителен в общия брой наети по т.с.п. лица.

Средният осигурителен доход за 2011 г. на наетите по т.с.п. превишава с 14,89 лв. (2,6 на сто) СОД за страната. През целия период 2008 – 2011 г. през всичките години СОД на наетите по т.с.п. лица е по-висок от СОД на всички осигурени за страната лица. За този период СОД на лицата по т.с.п. нараства със 100,82 лв. (20,8 на сто) от 483,85 лв. на 584,67 лв.

- СОД на жените нараства по-бързо от СОД на мъжете, подобно на тенденциите при СОД за страната. За периода на криза нарастването на СОД за наетите жени е със 101,45 лв. (22,6 на сто) до 551 лв., а при мъжете – със 102,60 лв. (19,7 на сто) до 622,25 лв. за 2011 г..
- СОД на наетите по т.с.п. жени през целия наблюдаван период остава по-нисък от този за мъжете. Разликата в СОД между мъжете и жените намалява до 2010 г. (70,11 лв. през 2008 г., 69,17 лв. за 2009 г. и 67,94 лв. за 2010 г.), но през 2011 г. разликата в СОД между тях отново нараства и е 71,26 лв. в порза на мъжете.
- СОД в градовете е по-висок от този в селата – 588,29 лв. в градовете и 543,34 лв. в селата, като тази зависимост се наблюдава през всичките години на периода 2008 – 2011 г..
- СОД по възраст, пол и населено място е най-висок – 720 лв., за наетите мъже на възраст между 45 и 54 г. в селата, а най-нисък – 329 лв. за жените по т.с.п. на възраст между 15 и 24 г. в селата.

ТАБЛИЦА 18 НАЕТИ ЛИЦА НА 15-64 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ, ОСИГУРЕНИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ И СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ПО ПОЛ (2008 - 2011 г.)

	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Всичко осигурени лица за страната	3 137 927	464.30	3 051 667	513.91	2 847 832	554.39	2 822 587	569.79
- за жени	1 612 694	434.20	1 601 976	485.26	1 508 220	524.32	1 492 809	537.77
- за мъже	1 525 233	494.47	1 449 691	543.54	1 339 612	586.23	1 329 778	604.01
Наети по т.с.п.	2 807 508	483.85	2 698 873	539.34	2 511 436	568.50	2 491 633	584.67
дял в %	89,5%		88,4%		88,2%		88,3%	
предх. год.= 100			-3.9%	11.5%	-6.9%	5.4%	-0.8%	2.8%
2008 г. = 100			-3.9%	11.5%	-10.5%	17.6%	-11.3%	20.9%
- за жени	1 470 741	449.54	1 444 986	506.08	1 361 575	536.29	1 346 926	550.99
дял в %	52.4%		53.5%		54.2%		54.1%	
предх. год.= 100			-1.8%	12.6%	-5.8%	6.0%	-1.1%	2.7%
2008 г. = 100			-1.8%	12.6%	-7.4%	19.3%	-8.4%	22.6%
- за мъже	1 336 767	519.65	1 253 887	575.25	1 149 861	604.23	1 144 707	622.25
дял в %	47.6%		46.5%		45.8%		45.9%	
предх. год.= 100			-6.2%	10.7%	-8.3%	5.0%	-0.4%	3.0%
2008 г. = 100			-6.2%	10.7%	-14.0%	16.3%	-14.4%	19.7%

Източник: НОИ и собствени изчисления

По групи професии през 2011 г. с най-голям дял са осигурените в групата на «Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия» - 19,44 на сто от наетите по т.с.п. Техният СОД е 377,68 лв. (в

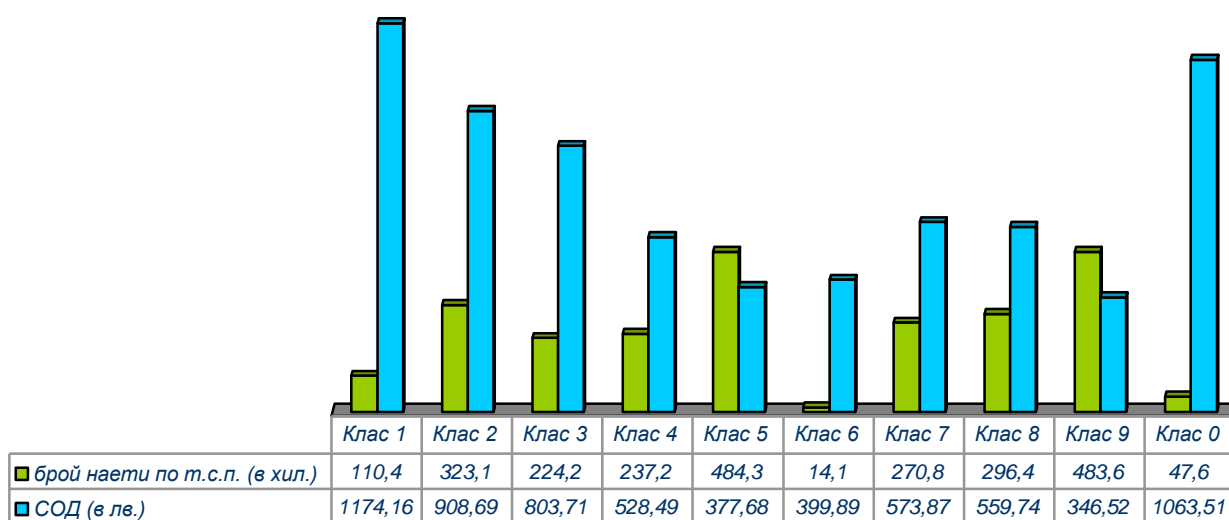
т.ч. 370,73 лв. за жените и 389,93 лв. за мъжете). Следват ги осигурените в «Професии, неизискващи специална квалификация» - 19,41 на сто, чиито СОД е 346,52 лв., за жените – 349,86 лв. и 343,38 лв. за мъжете.

- С най-малък дял от 0,6 на сто е групата «Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство», в която СОД е 399,89 лв., в т.ч. за жените – 390,90 лв. и за мъжете – 406,96 лв.
- *През периода 2008–2011г. намаление се отчита в шест от деветте групи професии, като наетите в «Професии, неизискващи специална квалификация» намаляват най-много – със 141 хил.души (22,6 на сто). За разлика от това през предходната 2010 г. се отчита намаление във всички квалификационни групи професии.
- по квалификационни групи професии и пол жените в групата «Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия» са най-много – 319 хил.души (12,8 на сто дял в наетите по т.с.п.) със СОД от 370,73 лв. Най-малко са жените в «Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство» – едва 6,4 хил. души (0,26 на сто) със СОД – 390,90 лв.. Най-много са мъжете в «Професии, неизискващи специална квалификация» - 228,9 хил. души (9,19 на сто) със СОД от 343,38 лв., а най-малко мъже има отново в «Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство» - 7,7 хил. (0,31 на сто) със СОД от 406,96 лв.
- СОД е най-нисък в «Професии, неизискващи специална квалификация» - 346,52 лв. (с 40,7 на сто под СОД за осигурените по т.с.п.) и «Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия» - 377,68 лв. (с 35,4 на сто по ниско).
- Най-висок СОД е в първите две квалификационни групи професии – «Ръководни служители» със 1 174,16 лв., което е двойно по-високо от СОД за наетите по т.с.п. и «Аналитични специалисти» - 908,69 лв. (с 55,4 на сто по-високо от СОД по т.с.п.).
- Най-бързо СОД по т.с.п. за периода 2008 – 2011 г. нараства в «Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия» - ръст от 29 на сто (84,97 лв.), а като абсолютна стойност увеличението на СОД е най-голямо в «Техници и други приложни специалисти» със 137,78 лв. (20,7 на сто) от 665,93 лв. на 803,71 лв. за 2011 г.
- Най-нисък ръст в СОД по т.с.п. през периода на криза от 10 на сто (82,54 лв.) се наблюдава в «Аналитични специалисти» , а като абсолютна стойност – със 66,40 лв. (13,5 на сто) в предпоследната 8-ма квалификационна група «Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия».
- СОД за жените с най-висок ръст през периода на криза е в «Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия» - 31,4 на сто (с 88,69 лв. до 370,73 лв. за 2011 г.), а като абсолютна стойност увеличението е най-голямо в групата професия «Ръководни служители» - 130,33 лв. (12,8 на сто) до 1 145,04 лв. за 2011 г. .
- СОД за жените с най-нисък ръст от 9,9 на сто (с 75,57 лв. до 837,29 лв. за 2011 г.) е при «Аналитични специалисти», а като абсолютна стойност най-слабо е нарастването на СОД в групата «Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия» – с 55,31 лв. (13,5 на сто) до 464,45 лв. за 2011 г.
- СОД за мъжете като абсолютна стойност нараства най-много в «Техници и други приложни специалисти» - 144,42 лв. (30,4 на сто) до 876,72 лв. за 2011 г., а най-слабо в «Професии, неизискващи специална квалификация» - със 61,69 лв. (21,9 на сто) до 343,38 лв. за 2011 г.

- Най-голяма динамика в нарастването на СОД за мъжете е в «Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия» - 25 на сто (78,09 лв.) до 389,93 лв. за 2011 г., а най-слабо е изменението в СОД при «Аналитични специалисти» - ръст от 12,1 на сто (114,84 лв.) до 1 062,62 лв. за 2011 г.
- Най-голяма разлика в СОД между мъжете и за жените за 2011 г. е в групата на «Аналитични специалисти» - 225,33 лв. (21,2 на сто) в полза на мъжете, а най-ниска – в групата «Професии, неизискващи специална квалификация» – само 6,48 лв. (1,9 на сто) но в полза жените.

Фиг. 12 Осигурени по трудови и сружебни правоотношения лица и среден осигурителен доход по категории персонал за 2011 г. Източник: НОИ

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 - Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

През първото полугодие на 2011 г., за периода януари – май, осигурените лица по основни икономически дейности и квалификационни групи професии, за които се определят минимални осигурителни прагове, са общо 1 882,4 хил., с 45,4 хил. по-малко на едногодишна база, представляващо спад от 2,4 на сто. Среден осигурителен доход (СОД) е 609,08 лв. и е с 26,93 лв. по-висок от СОД за 2010 г., т.е. налице е ръст от 4,6 на сто (от 582,15 лв. на 609,08 лв.).

През 2012 г. по квалификационни групи професии най-големи са делът и броят на лицата в «Персонал, зает с услуга за населението, търговията и охраната» – 395,3 хил. (21 на сто), чийто СОД е 400,93 лв. следвани от лицата в «Професии, неизискващи специална квалификация» - 276,8 хил. (14,7 на сто) със СОД от 357,54 лв. един от най-ниските.

С най-висок осигурителен доход за периода са лицата в първите три квалификационни групи професии, в т.ч. «Ръководни служители» – 1 190,59 лв., който е почти двойно по-висок от общия СОД, «Аналитични специалисти» – 1 005,20 лв., по-висок с 396,13 лв. (65 на сто) от общия СОД и «Техници и други приложни специалисти» – 858,94 лв., който е с 249,86 лв. (41 на сто) над общия СОД.

С най-нисък осигурителен доход за периода са лицата в квалификационните групи «Професии, неизискващи специална квалификация» – 357,54 лв., с 257,54 лв. (41,3 на сто) по-нисък от общия СОД и в «Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия» – 400,93 лв., с 208,14 лв. (34,2 на сто) лв. под от общия СОД.

ТАБЛИЦА 19 Тенденции в осигурените лица по основни икономически дейности и квалификационни групи професии, за които се определят минимални осигурителни прагове и среден осигурителен доход, при база 2010 г. = 100

	общо	Клас 1	Клас 2	Клас 3	Клас 4	Клас 5	Клас 6	Клас 7	Клас 8	Клас 9
Q5мес. 2012 г.										
Брй /в хил./	1 882,4	122,2	200,5	170,8	188,7	395,3	10,4	250,7	267,1	276,8
СОД /в лв./	609.08	1 190.59	1 005.20	858.94	539.09	400.93	401.04	568.78	554.45	357.54
Q5мес. 2011 г.										
Брй /в хил./	1 927,9	123,5	208	179,2	195,4	404	11,4	254,6	276	276,3
СОД /в лв./	582.15	1 165.78	957.20	805.63	513.80	368.78	425.88	543.37	537.88	340.44
Изменение, 2010 г.= 100										
Брй /в хил./ 2012/2010	-45,4	-1,4	-7,5	-8,5	-6,6	-8,6	-1,1	-3,9	-8,4	0,5
в %	-2,4%	-1.1%	-3,6%	-4,7%	-3,4%	-2,1%	-9.3%	-1,5%	-3,0%	0,2%
СОД /в лв./ 2012/2010	26,93	24,81	48,00	53,34	25,30	32,15	-24,84	25,41	16,57	17,10
в %	4,6%	2,1%	5,0%	6,6%	4,9%	8.7%	-5,8%	4.7%	3,1%	5,0%

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители
 Клас 2 - Аналитични специалисти
 Клас 3 - Техници и други приложни специалисти
 Клас 4 - Административен персонал
 Клас 5 - Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия
 Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство
 Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии
 Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия
 Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация
 Клас 0 - Непосочена категория персонал

Източник: НОИ и собствени изчисления

5.2. АНАЛИЗ НА ДОХОДИТЕ И НА СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В СЕКТОРИТЕ И РЕГИОНИТЕ, В КОИТО ЩЕ СЕ РАЗКРИВАТ РЕФЕРЕНТНИ ЗВЕНА

Съгласно референтната рамка в резултат на извършения анализ по региони са подбрани следните 10 области: София-град, Варна, Бургас, Пловдив, Стара Загора, Перник, Русе, Кърджали, Шумен и Плевен.

След извършения секторен анализ са посочени следните 20 водещи икономически дейности и сектори с кодове по КИД 2008: Сектор С „Преработваща промишленост” – Производство и

преработка на месо; производство на месни продукти, без готови ястия (10.1); Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води (11.07); Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци (10.3); Производство на мляко и млечни продукти (10.5); Производство на химични продукти (20); Производство на основни метали (24); Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти (26); Производство на електрически съоръжения (27); Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение (28); Производство на други машини неklasифицирани другаде (28.29); Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета (29); Производство на мебели (31); Сектор F „Строителство“ – Специализирани строителни дейности (43); Сектор G „Търговия“ – Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ (46); Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети“ (47); Сектор H „Транспорт, складиране и пощи“ – Складиране на товари и други и други спомагателни дейности в транспорта (52); Сектор I „Хотелиерство и ресторантьорство“ (кодове 55 и 56); Сектор J „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения“ – Дейности в областта на информационните технологии (62); Компютърно програмиране. Мехатронни системи и автоматизация (62.01); Сектор N „Административни и спомагателни дейности“ – Дейности по охрана и разследване (80); Дейности по обслужване на сгради и озеленяване (81).

5.2.1. АНАЛИЗ НА ДОХОДИТЕ И СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ПО РЕГИОНИ

5.2.1.1. ЗАЕТИ ЛИЦА НА ВЪЗРАСТ ОТ 15 ДО 64 ГОДИНИ ПО РЕГИОНИ

В десетте определени области: София-град, Перник, Пловдив, Стара Загора, Кърджали, Бургас, Варна, Шумен, Русе и Плевен през 2011 г. общият брой и дялът на заетите на възраст от 15 до 64 години е 1 707,2 хил. души /58,7 на сто/, от които 827,8 хил. /28,5 на сто/ жени и 879,6 хил. /30,2 на сто/ мъже. В 10-те области се осигурява работа на повече от половината от заетите в страната лица.

- През периода на криза дялът на заетите в тези области нараства с 1 п.п. от 57,7 на сто през 2008 г. на 58,7 на сто през 2011 г. спрямо общо заетите в страната. Дялът на мъжете намалява с 0,2 п.п. от 30,4 на сто за 2008 г. на 30,2 на сто за 2011 г., а този на жените нараства с 1,2 п.п. от 27,3 на сто на 28,5 на сто.
- Заетите лица в тези области като абсолютна стойност намаляват през периода на криза с 200,2 хил. души /от 1 907,4 хил. на 1707,2 хил. за 2011 г./, което е значително по-слабо от намалението на заетите в страната лица /-397,9 хил./ за периода. Кризата по-слабо се е отразила в тези региони.
- Отражението на кризата върху заетите лица по пол общо за тези региони е аналогично на отражението ѝ в страната – жените намаляват само със 75,3 хил. души, а мъжете – със 124,6 хил. души.
- Разликата между мъжете и жените по време на кризата намалява и през 2011 г. е 51,8 хил. души в полза на мъжете, докато през 2008 г. е била 101,1 хил. души в полза на мъжете.
- С най-висок дял и брой са заетите лица на 15-64 г. в област София-град - 594,8 хил. души с дял от 20,5 на сто от всички заети лица през 2011 г., т.е. близо една четвърт от заетите в страната лица са в тази област. На следващите места със значително по-нисък брой и дял са заетите в областите Пловдив и Варна – 274,4 хил. /9,4 на сто/ и 181,4 хил. /6,2 на сто/.

- 5-те области: София, Пловдив, Варна, Бургас и Стара Загора осигуряват близо половината от заетостта на населението в трудоспособна възраст – 1 341,6 хил. заети лица.
- Най-нисък е броят, а и дялът на заетите в област Кърджали – 51,2 хил. души, с дял от 1,8 на сто от общо заетите в страната лица от 15 до 64 годишна възраст.
- Коефициентът на заетост е по-висок от средния за страната през 2011 г. /58,5 на сто/ за четири области: София-град – 69,2 на сто, Перник – 62 на сто, Стара Загора – 61,8 на сто и Пловдив – 58,8 на сто.
- КЗ е най-нисък в област Кърджали – 50,3 на сто, което е с 8,2 п.п. по-ниско от средния за страната КЗ.

ТАБЛИЦА 20 ЗАЕТИ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ И КОЕФИЦИЕНТИ НА ЗАЕТОСТ ПО РЕГИОНИ. Източник: НСИ

	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011/2010		2011/2008	
	Хил. бр.	КЗ %	Хил. бр.	КЗ %	Хил. бр.	КЗ %	Хил. бр.	КЗ %	бр.	КЗ п.п.	бр.	КЗ п.п.
Заети 15-64	3 306.2	64,0	3 204.8	62,6	3 010.4	59,7	2 908,3	58,5	-3.4%	-1.2	-12.0%	-5.5
1 р.	117.3	59.8	109.5	56.7	98.7	52.4	97.0	54.0	-1.7%	1.6	-17.3%	-5.8
2 р.	105.5	60.5	110.9	64.5	104.3	62.0	94.6	57.3	-9.3%	-4.7	-10.3%	-3.2
3 р.	214.4	66.8	207.0	64.4	193.8	60.8	181.4	57.5	-6.4%	-3.3	-15.4%	-9.3
4 р.	77.4	56.5	68.1	51.0	65.9	50.1	68.4	53.3	3.8%	3.2	-11.6%	-3.2
5 р.	173.9	61.7	171.1	61.3	158.7	57.2	156.9	55.5	-1.1%	-1.7	-9.8%	-6.2
6 р.	147.5	64.0	147.7	64.2	143.3	63.5	134.1	61.8	-6.4%	-1.7	-9.1%	-2.2
7 р.	57.9	63.5	56.2	62.4	54.6	61.9	54.4	62.0	-0.4%	0.1	-6.0%	-1.5
8 р.	652.1	73.9	643.9	73.3	608.7	70.6	594.8	69.2	-2.3%	-1.4	-8.8%	-4.7
9 р.	56.3	52.9	54.8	52.9	47.9	46.3	51.2	50.3	6.9%	4.0	-9.1%	-2.6
10 р.	305.1	63.5	292.6	60.7	280.3	59.4	274.4	58.8	-2.1%	-0.6	-10.1%	-4.7

Легенда: 1р. – Плевен; 2р. – Русе; 3р. – Варна; 4р. – Шумен; 5р. – Бургас; 6р. – Стара Загора; 7р. – Перник; 8р. – София; 9р. – Кърджали; 10р. – Пловдив

По пол през 2011 г. в област София-град броят и дялът на мъжете и на жените са най-големи. Мъжете са 298,9 хил. души с дял от 19,8 на сто от мъжете в страната и с дял от 10,28 на сто спрямо заетите на 15-64 г., а жените са 295,9 хил. с дял от 21,1 на сто от жените в страната и с дял от 10,17 на сто от заетите в страната лица. Разликата между мъжете и жените в тази област е незначителна – само 3 хил. в полза на мъжете.

- Заетите лица в тези области за периода на криза намаляват, като и при мъжете, и при жените се наблюдава спад, с изключение за жените в област Перник, където единствено се наблюдава ръст от 2,2 на сто. Най-голям е спадът при жените в област Плевен – с 19,5 на сто, а при мъжете - в област Варна – с 18,3 на сто.
- За периода на криза спадът е най-малък за жените в област Стара Загора – с 3,4 на сто, а при мъжете - в област Кърджали - с 8 на сто.
- На едногодишна база за 2 от 10-те области се наблюдава ръст в заетите лица: област Шумен - с 3, 8 на сто , в т.ч. с 4,9 на сто за мъжете и 2,9 на сто за жените, както и в област Кърджали – с 6,9 на сто. , в т.ч. при мъжете нарастването е с 11,5 на сто, а при жените – с 2,8 на сто.
- На едногодишна база се наблюдава увеличение на жените в областите Перник – с 2,2 на сто и за област Пловдив – с 0,2 на сто, а при мъжете увеличение се наблюдава още и в област Плевен – с 0,6 на сто.

- КЗ при мъжете е по-висок от средния за мъжете в страната за 5 от областите: София – 71,2 на сто, което е с 10,3 п.п. по-високо от средния КЗ при мъжете, за Стара Загора – 63 на сто /2,1 п.п./, Перник 61,7 на сто /0,8 п.п./, Варна – 61,6 на сто /0,7 п.п./ и Пловдив – 61,5 на сто /0,6 п.п./.
- КЗ при мъжете е най-нисък в област Кърджали – 49,8 на сто / 11,1 п.п. под този за мъжете в страната/.
- КЗ за жените е по-висок от средния за жените само за 3 от областите: София – 67,3 на сто /11,1 п.п./, Перник – 62,2 на сто /6 п.п./ и Ст.Загора – 60,6 на сто/4,4 п.п./.

ТАБЛИЦА 21 ЗАЕТИ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ И КОЕФИЦИЕНТИ НА ЗАЕТОСТ ПО ПОЛ И РЕГИОНИ (2008 – 2011 г.) (в хил. и в %). Източник: НСИ

	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011/2010		2011/2008	
	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж	м	ж
Заети 15-64	1755.5	1550.8	1698.7	1506.1	1579.2	1431.2	1508.0	1400.3	-4.5%	-2.2%	-14.1%	-9.7%
1 р.	61.8	55.5	57.3	52.1	52.0	46.6	52.3	44.7	0.6%	-4.1%	-15.4%	-19.5%
2 р.	54.8	50.7	58.6	52.3	54.0	50.3	48.4	46.2	-10.4%	-8.2%	-11.7%	-8.9%
3 р.	119.4	94.9	114.4	92.6	106.4	87.4	97.6	83.8	-8.3%	-4.1%	-18.3%	-11.7%
4 р.	41.8	35.6	36.8	31.3	34.6	31.2	36.3	32.1	4.9%	2.9%	-13.2%	-9.8%
5 р.	95.2	78.8	93.7	77.3	86.4	72.3	83.4	73.5	-3.5%	1.7%	-12.4%	-6.7%
6 р.	79.7	67.8	79.9	67.8	76.5	66.8	68.7	65.5	-10.2%	-1.9%	-13.8%	-3.4%
7 р.	31.2	26.7	29.5	26.6	28.0	26.7	27.1	27.3	-3.2%	2.2%	-13.1%	2.2%
8 р.	333.0	319.1	328.8	315.1	308.7	300.0	298.9	295.9	-3.2%	-1.4%	-10.2%	-7.3%
9 р.	27.5	28.8	27.3	27.5	22.7	25.2	25.3	25.9	11.5%	2.8%	-8.0%	-10.1%
10 р.	159.8	145.2	157.1	135.5	147.7	132.6	141.6	132.9	-4.1%	0.2%	-11.4%	-8.5%
КЗ	%	%	%	%	%	%	%	%	п.п.	п.п.	п.п.	п.п.
общо	68.5	59.5	66.9	58.3	63.0	56.4	60.9	56.2	-2.1	-0.2	-7.6	-3.3
1 р.	63.1	56.5	59.2	54.1	55.1	49.7	57.3	50.5	2.2	0.8	-5.8	-6.0
2 р.	63.4	57.6	69.2	60.0	59.4	59.4	58.3	56.2	-1.1	-3.2	-5.1	-1.4
3 р.	74.7	58.9	71.7	57.3	67.0	54.7	61.6	53.3	-5.4	-1.4	-13.1	-5.6
4 р.	61.6	51.6	54.5	47.4	52.1	48.0	56.9	49.7	4.8	1.7	-4.7	-1.9
5 р.	67.8	55.6	68.0	54.7	62.7	51.7	59.1	51.9	-3.6	0.2	-8.7	-3.7
6 р.	69.6	58.4	69.4	59.0	67.4	59.5	63.0	60.6	-4.4	1.1	-6.6	2.2
7 р.	69.2	57.8	65.9	58.9	63.7	60.3	61.7	62.2	-2.0	1.9	-7.5	4.4
8 р.	77.6	70.3	76.8	69.9	73.6	67.7	71.2	67.3	-2.4	-0.4	-6.4	-3.0
9 р.	52.4	53.4	53.7	52.0	44.1	48.5	49.8	50.8	5.7	2.3	-2.6	-2.6
10 р.	67.7	59.4	66.3	55.4	63.2	55.5	61.5	56.2	-1.7	0.7	-6.2	-3.2

Легенда: 1р. – Плевен; 2р. – Русе; 3р. – Варна; 4р. – Шумен; 5р. – Бургас; 6р. – Ст.Загора; 7р. – Перник; 8р. – София; 9р. – Кърджали; 10р. – Пловдив

5.2.1.2. ДОХОДИ И СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ЛИЦА НА ВЪЗРАСТ МЕЖДУ 15 И 64 ГОДИНИ ПО РЕГИОНИ

Средната месечна работна заплата и средният месечен осигурителен доход по региони през периода на криза нарастват.

Средната месечна работна заплата се увеличава и в 10-те изследвани региона, подобно на изменението на СрМРЗ за страната.

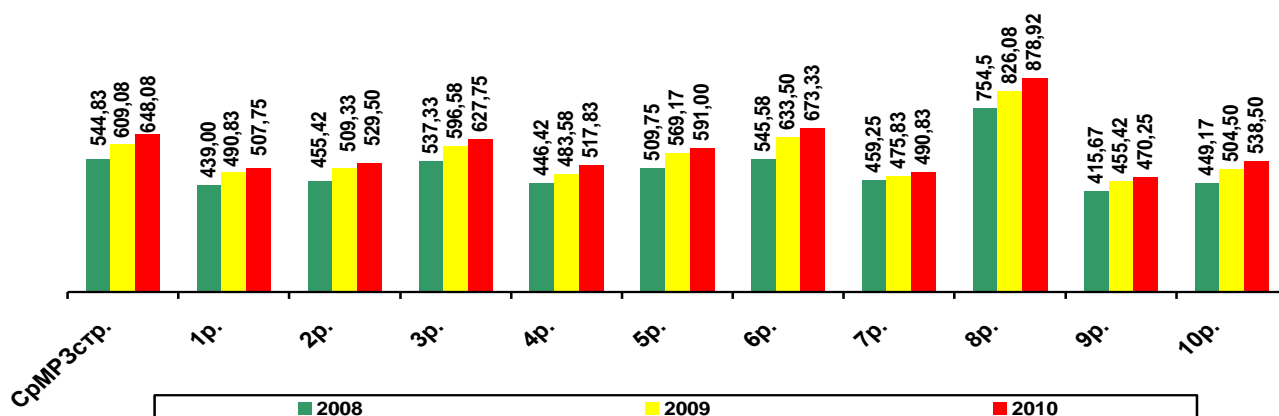
По данни на НСИ се установява, че само в 2 от регионите през целия период СрМРЗ е по-висока от тази за страната:

- В област София-град СрМРЗ за 2010 г. е 878,92 лв., което е с 230,84 лв. (35,6 на сто) над средната за страната. Това е и най-високата Ср.МРЗ в страната през целия период. Спрямо предкризисната 2008 г. нарастването ѝ за 2010 г. е с 124,42 лв., представляващо ръст от 16,5 на сто.
- В област Стара Загора СрМРЗ е с 673,33 лв., само с 25,25 лв. над средната за страната през 2010 г. За периода 2008-2010 г. тя нараства със 127,75 лв. (23,4 на сто).

В останалите 8 региона СрМРЗ остава по-ниска от средната за страната през всичките години.

- в област Варна – СрМРЗ е под средната за страната и е 627,75 лв. за 2010 г. като за периода 2008-2010 постепенно изостава по темп на нарастване от този за страната. За 2010 г. тя нараства със 16,8 на сто, а средната за страната – с 19 на сто.
- в област Кърджали СрМРЗ е най-ниска между 10-те области – 470,25 лв. за 2010 г. Тя е със 177,83 лв. (-27,4 на сто) под средната за страната.

Фиг. 13 Средна месечна работна заплата на наетите лица на 15 - 64 навършени години по региони (2008 – 2010 г.)

Легенда: 1р. – Плевен; 2р. – Русе; 3р. – Варна; 4р. – Шумен; 5р. – Бургас; 6р. - Ст.Загора; 7р. – Перник; 8р. – София; 9р. – Кърджали; 10р. – Пловдив

Само в 2 от 10-те области СрМРЗ е с темп на нарастване над средния темп за страната:

- С най-висок темп нараства СрМРЗ за област Стара Загора – с 23,4 на сто, при среден за страната 19 на сто. Следващата по темп над този за страната е СрМРЗ в област Пловдив – 19,9 на сто.
- Ср.МРЗ за област Перник нараства най-слабо – само с 6,9 на сто за периода.
- По абсолютна стойност нарастването на СрМРЗ за периода е най-голямо в област Ст.Загора – със 127,75 лв. следвано от това за област София – със 124,42 лв. и област Варна – с 90,42 лв., а най-слабо в област Перник – само с 31,58 лв.

ТАБЛИЦА 22 ИЗМЕНЕНИЕ НА СРЕДНА МЕСЕЧНА РАБОТНА ЗАПЛАТА НА НАЕТИТЕ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО РЕГИОНИ (2008 – 2010 г.) в лв., Източник: НСИ и СОБСТВЕНИ ИЗЧИСЛЕНИЯ

	Година			изменение		Разлика със Ср.МРЗ за страната		
	2008	2009	2010	2010/2008	%	2008	2009	2010
СрМРЗ	544,83	609,08	648,08	103,25	19,0%			
Плевен	439,00	490,83	507,75	68,75	15,7%	-105,83	-118,25	-140,33

Русе	455,42	509,33	529,50	74,08	16,3%	-89,41	-99,75	-118,58
Варна	537,33	596,58	627,75	90,42	16,8%	-7,50	-12,50	-20,33
Шумен	446,42	483,58	517,83	71,42	16,0%	-98,41	-125,50	-130,25
Бургас	509,75	569,17	591,00	81,25	15,9%	-35,08	-39,91	-57,08
Ст. Загора	545,58	633,50	673,33	127,75	23,4%	0,75	24,42	25,25
Перник	459,25	475,83	490,83	31,58	6,9%	-85,58	-133,25	-157,25
София-град	754,50	826,08	878,92	124,42	16,5%	209,67	217,00	230,84
Кърджали	415,67	455,42	470,25	54,58	13,1%	-129,16	-153,66	-177,83
Пловдив	449,17	504,50	538,50	89,33	19,9%	-95,66	-104,58	-109,58

Средният месечен осигурителен доход по региони, подобно на СОД за страната, е под средната месечна работна заплата за съответната област. Една от причините за разликата е наличието на заети по т.с.п. лица под 40 часа месечно, за които не се правят осигурителни вноски.

Средният месечен осигурителен доход по региони нараства през целия период 2008-2011 г.

- през периода 2008-2011 г. най-голямо е нарастването на СОД за област Стара Загора – със 144 лв. (28,6 на сто) до 647 лв., следвана от област София-град – със 141 лв. (24,4 на сто) до 720 лв. и област Шумен – с 98 лв. (26,1 на сто) до 473 лв. за 2011 г.
- СОД по региони през периода нараства най-слабо за област Перник – с 43 лв. (10,3 на сто) до 462 лв., Бургас – със 61 лв. (13,4 на сто) до 515 лв. и Плевен – със 62 лв. (16,5 на сто) до 438 лв. при нарастване от 105,49 лв. (22,7 на сто) за страната за 2011 г..

ТАБЛИЦА 23 ИЗМЕНЕНИЕ НА СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ЛИЦА НА ВЪЗРАСТ ОТ 15 ДО 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО РЕГИОНИ (2008 – 2011 г.) в лв. Източник: НОИ и собствени изчисления

	2008	2009	2010	2011	Изменение 2011/2008	
					Лв.	%
СОД-общо	464.30	513.91	554.39	569.79	105.49	22.7%
Плевен	376	409	419	438	62	16.5%
Русе	385	428	442	481	96	24.9%
Варна	465	496	504	538	73	15.7%
Шумен	375	417	447	473	98	26.1%
Бургас	454	493	493	515	61	13.4%
Стара Загора	503	570	607	647	144	28.6%
Перник	419	447	469	462	43	10.3%
София(столица)	579	642	676	720	141	24.4%
Кърджали	339	379	395	425	86	25.4%
Пловдив	395	444	464	486	91	23.0%
СОД за мъжете в стр.	494.47	543.54	586.23	604.01	109.54	22.2%
Плевен	423	459	470	484	61	14.4%
Русе	444	490	503	551	107	24.1%
Варна	527	556	568	606	79	15.0%
Шумен	420	461	495	517	97	23.1%
Бургас	510	554	555	582	72	14.1%
Стара Загора	588	664	709	757	169	28.7%
Перник	477	500	532	518	41	8.6%
София(столица)	623	690	725	771	148	23.8%
Кърджали	393	428	446	483	90	22.9%
Пловдив	442	492	517	540	98	22.2%
СОД за жените в стр.	434.20	485.26	524.32	537.77	101.45	22.6%
Плевен	319	351	362	391	72	22.6%
Русе	316	354	372	403	87	27.5%
Варна	373	415	425	455	82	22.0%

Шумен	316	359	385	414	98	31.0%
Бургас	378	418	424	442	64	16.9%
Стара Загора	374	431	461	489	115	30.7%
Перник	344	379	392	399	55	16.0%
София(столица)	520	582	615	658	138	26.5%
Кърджали	280	325	340	367	87	31.1%
Пловдив	338	385	401	425	87	25.7%

Средният общ месечен осигурителен доход за 10-те избрани области през 2011 г. е в диапазона 425 лв. – 720 лв., като:

- По региони СОД е най-висок за област София-град – 720 лв., следван от област Стара Загора – 647 лв., Варна – 538 лв. и Бургас – 515 лв., а най-нисък е за област Кърджали – 425 лв. и Плевен – 438 лв.
- Само за две от областите СОД е над средния за страната – София и Стара Загора, съответно със 150 лв. (26,4 на сто) и 77 лв. (13,6 на сто).
- СОД за мъжете по области е по-висок от общия СОД за мъжете в страната за три области София – със 167 лв. (27,6 на сто), Стара Загора – със 153 лв. (25,3 на сто) и Варна – само с 2 лв. (0,3 на сто).
- СОД за жените по области е по-висок от общия СОД за жените в страната само за област София-град – със 120 лв. (22,4 на сто). За останалите области жените се осигуряват под общия СОД за жените в страната.
- СОД е най-нисък в областите Кърджали и Плевен – с около ¼ под средния за страната, в т.ч. за мъжете – с около 20 на сто, и за жените – с около 30 на сто.
- СОД за мъжете е по-висок от този за жените във всичките 10 области, като разликата между тях е най-голяма за Стара Загора – с 268 лв. , следвана от Варна – със 151 лв. и Русе – със 148 лв.
- Най-малка е разликата във осигурителните доходи между мъжете и жените в Плевен – 93 лв. в полза на мъжете.

5.2.1.2.1. ОБЛАСТ ПЛЕВЕН

За област Плевен СОД е най-висок в първите три категории, в които работят висококвалифицирани кадри, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители“ е 918 лв. и е двойно по-висок от средния за областта, за „Аналитични специалисти“ СОД е 729 лв., а за специалистите – 666 лв. и са над СОД за областта (438 лв.).
- СОД е по-нисък от СОД за областта при останалите 6 категории персонал. Най-нисък е СОД (291 лв.) в „Професии, неизискващи специална квалификация“, в които основно са заети работници без образование и квалификация.
- СОД за мъжете е по-висок от СОД за жените за всичките категории персонал, като разликата е най-малка при категорията „Професии, неизискващи специална квалификация“ – 16 лв., а най-голяма - при „Техници и други приложни специалисти“ – 191 лв. и при „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ – 178 лв. в полза на мъжете.

- Общият СОД в градовете е по-нисък от общия СОД в селата само с 11 лв. за разлика от съотношението на СОД за страната между градовете и селата, което е в полза на СОД за градовете. СОД в селата е по-висок от СОД в градовете за: „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” (със 134 лв.), „Административен персонал” (с 51 лв.), „Професии, неизискващи специална квалификация” – (с 23 лв.) и „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” – с 18 лв. в полза на СОД за селата.
- СОД за жените в градовете е по-висок от този на жените в селата за 5 от категориите персонал, в т.ч. в първите три категории, в които са заети по-висококвалифицираните лица. В останалите 4 категории СОД за жените в градовете е по-нисък от СОД за жените в селата от областта: „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” (93 лв.) и „Административен персонал” (46 лв.) „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” (32 лв.) и „Професии, неизискващи специална квалификация” (6 лв.), за които СОД за жените в селата е по-висок от този в градовете.
- СОД за мъжете в градовете е по-нисък от СОД за мъжете в селата със 17 лв., но по категории персонал СОД за мъжете в градовете е по-висок от СОД за мъжете в селата за 5 от категориите, а за ръководните служители СОД за мъжете в градовете и селата е равен. С най-голяма разлика между СОД за мъжете в градовете и селата е категорията „Аналитични специалисти” (206 лв.), следвана от „Техници и други приложни специалисти” (126 лв.) в полза на градовете.

ТАБЛИЦА 24 СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ, ПОЛ И НАСЕЛЕНА МЯСТО ЗА ОБЛАСТ ПЛЕВЕН ЗА 2011 Г. (В ЛВ.) ИЗТОЧНИК: НОИ

	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	438	918	729	666	434	331	337	495	493	291
- за жени	391	855	680	560	426	325	290	393	438	281
- за мъже	484	949	814	751	457	344	370	571	511	297
СОД за градовете в областта	437	920	740	686	431	332	331	496	477	288
- за жени	391	862	685	581	423	325	261	391	439	281
- за мъже	482	949	832	759	452	345	383	573	492	293
СОД за селата в областта	448	908	636	517	482	325	349	476	611	311
- за жени	389	816	640	467	469	323	354	423	428	287
- за мъже	499	949	626	633	529	332	346	530	624	326

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.1.2.2. ОБЛАСТ РУСЕ

За област Русе СОД е значително по-висок в първите три категории персонал, в които работят висококвалифицирани кадри, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители“ е 1 076 лв. и е над два пъти по-висок от средния за областта (481 лв.), за „Аналитични специалисти“ СОД е 784 лв. и за техническите и други приложни специалисти – 713 лв..
- СОД е по-нисък от СОД за областта в 4 от категориите персонал, като най-нисък - 338 лв., е за „Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия“ и за „Професии, неизискващи специална квалификация“ – 345 лв., където са заети предимно работници с ниско образование и квалификация.
- СОД за мъжете е по-висок от СОД за жените за всичките категории персонал с изключение на категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“, в която разликата от 55 лв. е в полза на жените.
  - Най-голяма разлика в СОД между мъжете и жените е при „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ – 244 лв. в полза на мъжете.
  - Най-малка е разликата в СОД за мъжете и жените за „Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия“ – само 24 лв. в полза на мъжете.
- Общият СОД в градовете се различава незначително от общия СОД в селата – само 4 лв. в полза на селата от областта. По-категории персонал в последните 5 категории СОД в селата е по-висок от СОД в градовете, а в първите 4 категории СОД е по-висок в градовете.
  - Най-голяма разлика между града и селото е при ръководните кадри – 167 лв. в полза на СОД за градовете в областта.
  - Пренебрежимо малка е разликата в СОД между града и селото в категорията „Професии, неизискващи специална квалификация“ – едва 2 лв. и в „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ – 3 лв. в полза на селата.
- СОД за жените в градовете е по-нисък от този на жените в селата отново в последните 5 категории персонал, а в първите четири категории е обратното – СОД за жените в градовете е по-висок от СОД за жените в селата от областта.
  - най-значителна е разликата в СОД за жените между градовете и селата за групите професии „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ (227 лв.) в полза на СОД за жените в селата и за категорията на ръководните служители – 231 лв. в полза този в градовете.
- СОД за мъжете в градовете е по-висок от СОД за мъжете в селата, като изключение по категории персонал се наблюдава в 2 от тях: „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ (118 лв.) и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ (74 лв.) в полза на този в селото.

ТАБЛИЦА 25 СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ, ПОЛ И НАСЕЛЕНО МЯСТО ЗА ОБЛАСТ РУСЕ ЗА 2011 Г. (В ЛВ.). ИЗТОЧНИК: НОИ

	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	481	1 076	784	713	492	338	469	479	501	345
- за жени	403	1 019	732	620	463	330	502	340	385	311
- за мъже	551	1 104	848	767	556	354	447	584	549	375
СОД за градовете в областта	481	1 090	789	721	493	337	371	479	493	345

- за жени	401	1 037	737	629	463	329	323	340	384	310
- за мъже	553	1 117	852	773	557	354	385	584	541	377
СОД за селата в областта	485	923	706	556	474	352	527	482	591	347
- за жени	425	806	676	495	458	354	550	346	431	325
- за мъже	530	975	768	622	530	348	503	565	615	359

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.1.2.3. ОБЛАСТ ВАРНА

За област Варна през 2011 г. най-висок СОД е в първите три категории, в които работят висококвалифицирани кадри, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители“ е 1 124 лв. и е двойно по-голям от средния за областта (538 лв.), за „Аналитични специалисти“ СОД е 879 лв. и за специалистите – 728 лв. и са над СОД за областта.
- СОД е по-нисък от СОД за областта в 4 от категориите персонал, като е най-нисък в „Професии, неизискващи специална квалификация“ (с 356 лв.), следван от СОД в групата професии „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“ (с 365 лв.).
- СОД за мъжете е по-висок от СОД за жените за всичките категории персонал, с изключение на една категория – „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ – с 19 лв. в полза на жените, като тази разлика е най-малката. Разликата в СОД между мъжете и жените е най-голяма при „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ – с 222 лв. и при аналитичните специалисти – с 216 лв. в полза на мъжете.
- Общият СОД в градовете е по-нисък от общия СОД в селата само с 13 лв.. По-категории персонал СОД в градовете и в селата е почти изравнен в повечето от тях. В четири от категориите СОД в селата е по-висок от СОД в градовете (в класове 3, 6, 7 и 8), а в другите 5 категории СОД в градовете е по-висок от СОД в селата (в класове 1, 2, 4, 5 и 9).
  - С най-голяма разлика е СОД между града и селото в категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ – 226 лв. в полза на СОД за селата в областта.
  - Най-незначителна е разликата между СОД за градовете и СОД за селата в категорията „Аналитични специалисти“ – едва 3 лв. в полза на градовете.
- СОД за жените в градовете е по-висок от този на жените в селата за 6 от категориите персонал, в т.ч. за първите 5 категории персонал. За 3 от категориите персонал СОД за жените в селата е по-висок от СОД за жените в градовете и това са категориите от 6 до 8 („Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ – с 254

лв., „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ – с 42 лв. и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ – със 101 лв.).

- СОД за мъжете в градовете е по-нисък от СОД за мъжете в селата, като по категории персонал изключение се наблюдава в 3 от тях: „Административен персонал“ – с 62 лв., „Професии, неизискващи специална квалификация“ – с 52 лв. и „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“ – с 13 лв.

ТАБЛИЦА 26 СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ, ПОЛ И НАСЕЛЕНО МЯСТО ЗА ОБЛАСТ ВАРНА ЗА 2011 Г. (В ЛВ.). ИЗТОЧНИК: НОИ

	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	538	1 124	879	728	514	365	408	664	637	356
- за жени	455	1 015	782	636	504	356	419	467	487	332
- за мъже	606	1 180	998	815	538	384	400	689	657	373
СОД за градовете в областта	537	1 125	879	728	515	366	341	660	633	360
- за жени	457	1 024	784	638	505	357	347	465	479	337
- за мъже	605	1 177	996	814	540	385	336	685	655	376
СОД за селата в областта	550	1 118	876	733	487	337	567	742	670	297
- за жени	408	812	735	568	490	324	601	507	580	268
- за мъже	638	1 230	1 041	829	478	372	546	781	679	324

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.1.2.4. ОБЛАСТ ШУМЕН

За област Шумен през 2011 г. СОД е значително по-висок в първите три категории, в които наетите лица са с високо образование и квалификация, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители“ е 1 056 лв. и е над два пъти средния за областта (473 лв.), за „Аналитични специалисти“ СОД е 829 лв. и за техниците и други приложни специалисти – 729 лв., като за тези категории СОД е над 1,5 пъти СОД за областта.
- СОД е по-нисък от СОД за областта в 4 категории персонал (класове 4, 5, 6 и 9), като СОД е най-нисък при „Професии, неизискващи специална квалификация“ - 329 лв., с 31,7 на сто под СОД за областта. За тази категория традиционно възнаградението и СОД са най-ниски поради ниското образование и квалификация на наетите лица.
- СОД за мъжете е по-висок от СОД за жените за всичките категории персонал, с изключение за наетите в категория персонал „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ – с 69 лв. над СОД за мъжете в областта. Разликата в СОД между мъжете и жените е най-малка при „Квалифицирани работници в

селското, горското, рибното и ловното стопанство" – с 15 на сто, следвана от разликата при ръководния персонал – с 27 лв. в полза на мъжете. Най-голяма разлика в СОД между мъжете и жените е при „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии" – със 190 лв. и при „Техници и други приложни специалисти" – със 126 лв. в полза на мъжете.

- Общият СОД в градовете е по-висок от общия СОД в селата със 77 лв., а по категории персонал в градовете също СОД е по-висок от този в селата. Изключение прави само една категория, в която СОД в селата е по-висок от СОД в градовете - „Административен персонал" – с 36 лв.
- СОД за жените в градовете е по-висок от този на жените в селата за всички категории персонал с изключение на 2 категории: „Административен персонал" (с 23 лв.) и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия" (със 61 лв.), за които СОД за жените в селата е по-висок от този в градовете.
- СОД за мъжете в градовете е по-висок от СОД за мъжете в селата (със 103 лв.), като по категории персонал и населено място изключение прави единствено „Административен персонал", където разликата в СОД е 82 лв. в полза на селото.

ТАБЛИЦА 27 СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ, ПОЛ И НАСЕЛЕНО МЯСТО ЗА ОБЛАСТ ШУМЕН ЗА 2011 Г. (В ЛВ.). ИЗТОЧНИК: НОИ

	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	473	1 056	829	729	457	339	462	532	505	323
- за жени	414	1 037	777	650	444	330	500	393	407	315
- за мъже	517	1 064	898	776	486	359	431	583	525	330
СОД за градовете в областта	480	1 077	841	741	455	340	494	537	507	328
- за жени	418	1 065	789	657	443	331	512	393	403	320
- за мъже	527	1 083	909	792	482	362	470	591	529	333
СОД за селата в областта	403	832	660	563	491	318	413	427	489	292
- за жени	368	737	614	567	466	315	460	373	464	267
- за мъже	424	871	733	560	564	325	395	436	493	307

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.1.2.5. ОБЛАСТ БУРГАС

За област Бургас през 2011 г. също с най-висок СОД са първите три категории персонал, в които са висококвалифицираните кадри, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители“ е 1 100 лв. (над два пъти средния осигурителен доход за областта), за „Аналитични специалисти“ СОД е 946 лв. и за техници и други приложни специалисти – 904 лв. и са над СОД за областта (515 лв.).
- СОД е по-нисък от СОД за областта при 4 от категориите персонал (класове 4, 5, 6 и 9), като най-нисък СОД от 333 лв. е в „Професии, неизискващи специална квалификация“, в които работниците са без образование и с ниска квалификация квалификация.
- СОД за мъжете е по-висок от СОД за жените за всичките категории персонал, като изключение прави СОД за категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“, за която разликата в СОД е 14 лв. в полза на жените.
  - СОД за мъжете и жените не се различават съществено за „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“ (само с 1 лв. в полза на жените) и при „Професии, неизискващи специална квалификация“ (само 2 лв. в полза на мъжете).
  - Разликата в СОД на мъжете и жените е най-голяма при „Техници и други приложни специалисти“ – 283 лв. и при аналитичните специалисти – 247 лв. в полза на мъжете.
- Общият СОД в градовете е по-висок от общия СОД в селата със 115 лв.. По-категории персонал само в една от категориите СОД в селата е по-висок от СОД в градовете: „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ – със 116 лв. в полза на селата. Разликата по населено място е най-голяма при „Техници и други приложни специалисти“ – 310 лв. в полза на градовете. Най-слаба е разликата в СОД между градовете и селата в категорията „Административен персонал“ – само 16 лв. в полза на градовете.
- Общият СОД за жените в градовете е по-висок от този на жените в селата с 82 лв. Тази зависимост се наблюдава и за всички категории персонал с изключение само за категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ (със 63 лв.), за която СОД за жените в селата е по-висок от този в градовете.
- СОД за мъжете в градовете е по-висок от СОД за мъжете в селата със 144 лв. Тази зависимост се отнася за всички категории персонал с изключение само на една – „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ (с 63 лева в полза на мъжете в селата).

ТАБЛИЦА 28 Среден месечен осигурителен доход на наетите по трудови и служебни правоотношения лица на 15 - 64 навършени години по категории персонал, пол и населено място за област Бургас за 2011 г.(в лв.). Източник: НОИ

	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	515	1 100	946	904	478	349	413	617	585	333
- за жени	442	983	841	725	477	349	420	449	522	332
- за мъже	582	1 152	1 088	1 008	482	348	406	656	607	334
СОД за градовете в областта	523	1 115	959	915	479	350	385	628	595	336
- за жени	448	997	849	730	478	351	405	460	536	336
- за мъже	591	1 168	1 107	1 023	482	349	366	665	616	337
СОД за селата в областта	408	883	735	605	463	329	501	394	468	295
- за жени	366	775	723	594	456	325	468	330	318	294
- за мъже	447	927	754	613	487	338	531	426	508	296

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители
 Клас 2 - Аналитични специалисти
 Клас 3 - Техници и други приложни специалисти
 Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия
Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство
Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии
Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия
Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация
Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.1.2.6. ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

За област Стара Загора през 2011 г. СОД е по висок от общия СОД за областта в 5 категории (класове 1, 2, 3, 7 и 8), в т.ч. и в първите три категории, в които са висококвалифицираните кадри, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители“ е най-висок - 1 188 лв., което е близо два пъти средния за областта (647 лв.), следван от СОД за „Техници и други приложни специалисти“ (1 029 лв.), „Аналитични специалисти“ (956 лв.), „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ (777 лв.) и „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ със СОД от 763 лв. и които са над средния за областта.
- СОД е по-нисък от СОД за областта при останалите категории персонал (класове 4, 5, 6 и 9). Най-ниският СОД от 356 лв. е в „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“, следван от „Професии, неизискващи специална квалификация“ със СОД от 371 лв.
- СОД за мъжете е по-висок от СОД за жените за всичките категории персонал с изключение на една категория – „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ с разлика от 22 лв. в полза на жените.
  - СОД за мъжете и жените е приблизително еднакъв за „Административен персонал“, като разликата е само 8 лв. в полза на мъжете.
  - Най-голяма е разликата в СОД между мъжете и жените при „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ – 325 лв., следвана от аналитичните специалисти – 303 лв. в полза на мъжете.
- Разликата в общия СОД по населени места в тази област е 718 лв. в полза на селата. Тук СОД в градовете е по-нисък от СОД в селата за всички категории персонал с изключение на „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ – с 28 лв. в полза на СОД в градовете.
- СОД за жените в градовете е по-нисък от този на жените в селата за всички категории персонал. Най-малка е разликата за категорията „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“ (с 8 лв.) и „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ (с 11 лв.). С най-голяма разлика е СОД за категорията „Техници и други приложни специалисти“ – с 957 лв. и за „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ – с 887 лв.
- СОД за мъжете в градовете също е по-нисък от СОД за мъжете в селата за всички категории персонал.

ТАБЛИЦА 29 СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ, ПОЛ И НАСЕЛЕНО МЯСТО ЗА ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА ЗА 2011 Г. (В ЛВ.). ИЗТОЧНИК: НОИ

	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	647	1 188	956	1 029	542	356	446	763	777	371

- за жени	489	1 045	817	879	540	339	457	538	535	331
- за мъже	757	1 242	1 120	1 118	548	392	435	825	860	407
СОД за градовете в областта	518	1 115	837	775	488	355	452	606	534	312
- за жени	440	1 016	760	669	482	339	456	486	463	304
- за мъже	580	1 154	942	844	508	392	448	642	568	320
СОД за селата в областта	1 236	1 541	1 546	1 726	931	360	424	1 479	1 441	694
- за жени	870	1 220	1 264	1 626	979	347	467	953	1 350	542
- за мъже	1 362	1 631	1 711	1 770	811	393	401	1 561	1 449	772

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.1.2.7. ОБЛАСТ ПЕРНИК

За област Перник през 2011 г. СОД е най-висок за първите три категории, в които са висококвалифицираните кадри, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители“ е 979 лв. и е двойно над средния за областта (462 лв.), за „Аналитични специалисти“ СОД е 738 лв. и за „Техници и други приложни специалисти“ – 680 лв. и е над веднъж и половина по-висок от СОД за областта.
- СОД е по-нисък от СОД за областта само за 3 категории персонал (класове 5, 6 и 9). СОД е най-нисък в „Професии, неизискващи специална квалификация“ (303 лв.), в които основно са ниско квалифицираните и без образование лица.
- СОД за мъжете е по-висок от СОД за жените за всички категории персонал с изключение на категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ (със 164 лв. в полза на жените). Разликата е най-малка при „Професии, неизискващи специална квалификация“ – 19 лв., а най-голяма - при аналитичните специалисти – 172 лв. в полза на мъжете.
- Общият СОД в градовете е по-висок от общия СОД в селата със 118 лв., в т.ч. и за всички категории персонал. Разликата по населени места е най-голяма при ръководните служители – 314 лв., а най-малка при „Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия“ – едва 9 лв. в полза на СОД в градовете.
- СОД за жените и за мъжете в градовете е по-висок от този на жените и мъжете в селата за всички категории персонал.
  - Най-голяма е разликата в СОД в категорията „Ръководни служители“, като за жените е с 297 лв., а при мъжете – с 305 лв. в полза на градовете.
  - Най-малка е разликата и за мъжете, и за жените в категорията „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“, като за жените е само с 6 лв., а при мъжете – с 15 лв. в полза на градовете.

ТАБЛИЦА 30 СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ, ПОЛ И НАСЕЛЕНО МЯСТО ЗА ОБЛАСТ ПЕРНИК ЗА 2011 Г. (В ЛВ.). ИЗТОЧНИК: НОИ

	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	462	979	738	680	473	324	429	538	511	303
- за жени	399	915	671	623	460	315	545	447	425	293
- за мъже	518	1 009	843	726	511	353	381	565	545	312
СОД за градовете в областта	469	1 003	747	683	476	325	442	542	522	307
- за жени	404	949	677	625	462	316	557	451	438	295
- за мъже	526	1 027	852	731	519	355	389	568	554	317
СОД за селата в областта	351	689	586	538	409	316	324	365	369	262
- за жени	337	652	581	523	424	310	290	359	303	270
- за мъже	369	722	601	546	358	340	328	370	412	254

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.1.2.8. ОБЛАСТ СОФИЯ-ГРАД

За област София-град СОД е най-висок в първите три категории, в които работят висококвалифицирани кадри, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители“ е 1 377 лв. и е почти двойно над средния за областта, за „Аналитични специалисти“ СОД е 1 283 лв. и за специалистите – 1 003 лв., които също са значително над СОД за областта.
- СОД е по-нисък от СОД за областта при останалите 6 категории персонал, като е най-нисък - 408 лв., в „Професии, неизискващи специална квалификация“, в които основно са заети работници без образование и квалификация.
- СОД за мъжете е по-висок от СОД за жените за всичките категории персонал, като разликата е най-малка при ръководния персонал – 29 лв., а най-голяма -- при аналитичните специалисти – 216 лв. и при квалифицираните производствени работници – 200 лв. в полза на мъжете.
- Общият СОД в градовете е по-висок от общия СОД в селата със 131 лв., но по-категории персонал в три от категориите СОД в селата е по-висок от СОД в градовете: „Професии, неизискващи специална квалификация“ – със 79 лв., „Техници и други приложни специалисти“ – с 36 лв. и „Административен персонал“ – с 3 лв. .
- СОД за жените в градовете е по-висок от този на жените в селата за всички категории персонал с изключение на: „Професии, неизискващи специална квалификация“ (73 лв.) и „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ (6 лв.), за които СОД за жените в селата е по-висок от този в градовете.

- СОД за мъжете в градовете е по-висок от СОД за мъжете в селата, като изключение по категории персонал се наблюдава в 3 от тях: „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 81 лв., „Техници и други приложни специалисти” – със 70 лв. и „Административен персонал” – с 16 лв. в полза на селото.

ТАБЛИЦА 31 СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ПО ТР.И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ, ПОЛ И НАСЕЛЕНО МЯСТО ЗА ОБЛАСТ СОФИЯ-ГРАД ЗА 2011 Г. (В ЛВ.). ИЗТОЧНИК: НОИ

	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	720	1 377	1 283	1 003	636	468	493	630	674	408
- за жени	658	1 358	1 169	976	620	452	472	473	603	432
- за мъже	771	1 387	1 385	1 019	665	494	517	673	691	386
СОД за градовете в областта	722	1 380	1 284	1 002	635	469	497	631	678	406
- за жени	660	1 360	1 171	976	620	453	473	473	604	430
- за мъже	774	1 390	1 386	1 018	664	495	525	675	696	384
СОД за селата в областта	591	1 170	1 059	1 038	638	415	273	591	540	485
- за жени	555	1 174	992	963	605	408	320	479	550	503
- за мъже	618	1 167	1 146	1 088	680	433	259	603	539	465

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.1.2.9. ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ

За област Кърджали през 2011 г. най-висок СОД е в първите три категории персонал, в които са висококвалифицираните кадри, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители” е 1 009 лв. и е почти два и половина над средния за областта (425 лв.), за „Аналитични специалисти“ СОД е 707 лв. и за „Техници и други приложни специалисти” – 704 лв. и е над СОД за областта.
- СОД е по-нисък от СОД за областта при 3 от категориите персонал (клас 5, 6 и 9), като най-нисък СОД от 306 лв. е в „Професии, неизискващи специална квалификация”, в които основно са заети нискоквалифицирани и/или без образование лица.
- Общият СОД за мъжете е по-висок от общия СОД за жените със 116 лв. Същата тенденция се наблюдава и при всички категории персонал с изключение на категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” – с 51 лв. повече в полза на жените, а при категорията „Професии, неизискващи специална квалификация” СОД е еднакъв за мъжете и за жените.
  - Разликата е най-малка при „Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия” – с 10 лв. в полза на мъжете.

- Най-голяма разлика в СОД между мъжете и жените е при „Техници и други приложни специалисти” – 236 лв. и при „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” – 207 лв. в полза на мъжете.
- Общият СОД в градовете е по-висок от общия СОД в селата със 78 лв., По категории персонал тенденцията е аналогична, като само в две от категориите СОД в селата е по-висок от СОД в градовете: „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 44 лв., а при "Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство" е незначителна – само с 3 лв. в полза на селото.
- СОД за жените в градовете е по-висок от този на жените в селата само с 18 лв. Това се отнася за всички категории персонал с изключение на: „Професии, неизискващи специална квалификация” (със 104 лв.) и при „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” (с 28 лв.), за които СОД за жените в селата е по-висок от този в градовете.
  - Разликата между града и селото в СОД за жените по категории персонал е най-голяма при ръководните служители – с цели 583 лв. (56 на сто) в полза на СОД в града, а най-малка при „Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия” – с 23 лв. за СОД в града.
- Общият СОД за мъжете в градовете е значително по-висок от общия СОД за мъжете в селата - с цели 137 лв. Тази тенденция се наблюдава за всички категории персонал без изключение.
  - Разликата между града и селото в СОД за мъжете е най-голяма при ръководните служители – с цели 583 лв. (56 на сто) и несъществена при „Професии, неизискващи специална квалификация” – само с 6 лв. в полза на СОД в градовете.

ТАБЛИЦА 32 СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ЛИЦА НА 15 - 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ, ПОЛ И НАСЕЛЕНО МЯСТО ЗА ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ ЗА 2011 Г. (В ЛВ.). ИЗТОЧНИК: НОИ

/в лв./	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	425	1 009	707	704	445	350	324	452	442	306
- за жени	367	983	655	552	438	346	363	339	332	306
- за мъже	483	1 017	794	788	463	356	312	530	539	306
СОД за градовете в областта	438	1 055	712	723	453	356	323	460	461	298
- за жени	370	1 041	658	563	443	351	350	343	340	288
- за мъже	505	1 059	802	808	477	364	317	541	571	307
СОД за селата в областта	360	633	666	542	391	328	325	393	327	342
- за жени	352	458	621	480	400	328	378	304	285	392
- за мъже	368	686	722	592	372	328	302	449	360	301

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.1.2.10. ОБЛАСТ ПЛОВДИВ

За област Пловдив през 2011 г. отново СОД е най-висок в първите три категории, в които работят висококвалифицирани кадри, като:

- СОД за категорията „Ръководни служители“ е 1 035 лв. и е над два пъти средния за областта (486 лв.), за „Аналитични специалисти“ СОД е 788 лв. и за „Техници и други приложни специалисти“ – 749 лв. и са над СОД за областта.
- СОД е по-нисък от СОД за областта за 4 от категориите персонал (класове 4, 5, 6 и 9), като СОД е най-нисък в „Професии, неизискващи специална квалификация“ (408 лв.), в които са най-ниско квалифицираните и образовани кадри.
- Общия СОД за мъжете в областта е по-висок от този за жените със 115 лв., като тази тенденция е валидна за всички категории персонал с изключение на 2 категории: „Административен персонал“ (с 19 лв.) и „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ (с 5 лв.) в полза на жените и това е най-малката разлика в осигуряването за двата пола в областта.
  - Разликата в СОД между мъжете и жените е най-голяма при „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ (с 231 лв.) и при „Техници и други приложни специалисти“ (със 173 лв.) в полза на мъжете.
- В гадовете от областта СОД за осигурените по т.с.п. се оказва по-нисък от този в селата с 38 лв.. Тази тенденция се отнася за всички категории персонал, с изключение само за една категория „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“ като разликата е малка.
  - Най-голяма разлика между СОД по населени места се наблюдава за категорията персонал „Аналитични специалисти“ – със 157 лв. в полза на селото.
  - СОД за жените и мъжете в градовете е по-нисък от този в селата, като при жените разликата е 24 лв., а при мъжете – 48 лв.
  - По категории персонал изключение от правилото правят жените на ръководни длъжности в градовете, които се осигуряват на по-висок доход от жените в селата от същата категория персонал, като разликата в осигурителния им доход е 40 лв. При мъжете изключението е при „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“ – 14 лв. в полза на градовете от областта.
- През всичките години на периода нараства както общият СОД, така и този за мъжете и за жените. Общият СОД нараства с 91 лв. (23 на сто), този за мъжете – с 98 лв. (22,2 на сто), а при жените – с 87 лв. (25,7 на сто). В същото време броят на осигурените по т.с.п. лица намаляват със 17,9 хил. души (-9,2 на сто), мъжете – с 13,8 хил. души (-13,3 на сто), а жените – с 4 хил., което е спад от 4,5 на сто.

ТАБЛИЦА 33 Среден месечен осигурителен доход на наетите лица на 15 - 64 навършени години по категории персонал, пол и населено място за област Перник за 2011 г. (в лв.). Източник: НОИ

	СОД	клас 1	клас 2	клас 3	клас 4	клас 5	клас 6	клас 7	клас 8	клас 9
СОД за областта	486	1 035	788	749	480	338	367	569	512	320
- за жени	425	965	725	641	485	333	370	411	448	317
- за мъже	540	1 071	886	814	466	350	365	642	537	323
СОД за градовете в областта	482	1 027	776	735	478	339	365	565	505	320
- за жени	423	969	719	635	485	333	365	395	437	316
- за мъже	535	1 056	869	796	462	350	364	640	531	323
СОД за селата в	520	1 106	933	889	499	332	373	600	570	323

областта										
- за жени	447	929	820	710	484	331	384	508	538	323
- за мъже	583	1 181	1 053	966	532	336	366	666	583	323

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 - Непосочена категория персонал

5.2.2. АНАЛИЗ НА ДОХОДИТЕ И СРЕДНИЯТ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ЛИЦА НА ВЪЗРАСТ ОТ 15 ДО 64 Г. ПО СЕКТОРИ

В референтните икономически дейности осигурените по т.с.п. лица на 15-64 години през 2011 г. са общо 813 хил. души. Те представляват 32,6 на сто от общо осигурените в страната по т.с.п. лица на 15-64-годишна възраст.

На секторно равнище:

- Най-висока заетост осигурява икономическа дейност 47 „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“. В търговията на дребно са наети общо 251 хил. души с дял от 10,1 на сто от наетите в страната лица. Техният СОД е 434 лв. и е по-нисък от средния за страната на наетите лица със 150 лв. (с 25,7 на сто под средния за страната). По доходи търговията на дребно се нарежда на едно от последните места - 16-то място сред референтните дейности.
- Следващите две икономически дейности, осигуряващи висока заетост са:
  - „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ (46), където работят 155 хил. наети лица. Техният дял е 6,2 на сто от наетите в страната лица. В търговията на едро СОД е 590 лв. и е незначително по-висок от средния за страната – само с 5 лв.;
  - „Хотелиерство и ресторантьорство“ (I) – 131 хил. души /5,3 на сто/. Доходът в хотелиерството и ресторантьорството, на който се осигуряват наетите лица, е 382 лв. и е по-нисък от средния за страната с 203 лв. Това е близо с 35 на сто под средния за страната. По доходи наетите в тази сфера се нареждат на предпоследно място сред референтните икономически дейности.

Общо в тези 3 дейности работят над 537 хил. наети лица с дял от 21,6 на сто от всички наети в страната лица на 15-64 години.

- Най-ниска заетост по трудови и служебни правоотношения през 2011 г. осигурява дейност 10.3. „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“. Тук наетите лица са едва 7,8 хил. души, с дял от 0,3 на сто от общо наетите в страната. СОД е 437 лв. и е по-нисък от този за страната със 147 лв.. Това е с над 25 на сто под средния осигурителен доход за страната, с което тази дейност се нарежда на 15-то място сред референтните дейности.

Дейностите, които създават най-висока заетост, са трудоемки и с ниска добавена стойност. Техният СОД за преобладаващата част от наетите лица е значително по-нисък от средния за страната осигурителен доход.

През периода 2008 – 2011 г. са изгубили работа вследствие на кризата 104 хил. души от референтните дейности. Това представлява спад от 11,3 на сто за периода. В референтните дейности са „изчезнали“ над 67 на сто от всички наети в страната лица изгубили работата си.

- Най-много наети лица сред референтните дейности са били освободени от икономическа дейност 43 „Специализирани строителни дейности“ – над 27 хил. души или 39 на сто от осигурените по т.с.п. лица в тази дейност. СОД в тази дейност е 714 лв. и се нарежда на 6-то място сред референтните дейности за 2011 г. Той е по-висок е от средния за страната със 129 лв. (с 22,1 на сто).
- На следващите две места по заетост се нареждат:
  - Търговията на едро (46), в която през кризата са загубили работата си около 19 хил. души или 10,8 на сто от наетите в тази дейност.
  - Търговията на дребно (47) - близо 13 хил. души (4,8 на сто) по-малко са наетите в дейността в края на разглеждания период.
Само от тези три дейности са загубили работата си над 43 на сто от наетите по т.с.п. лица в референтните дейности или това са общо 59 хил. души. Тези дейности не се свързват с високо образование и квалификация на наетите в тях хора.
- През периода на криза, обаче, се наблюдава увеличение на наетите лица в 3 от референтните дейности. Това са:
  - „Дейности в областта на информационните технологии“ (62) – нарастване със 7,2 хил. души (35,7 на сто) от 20,1 хил. на 27,2 хил. души.
  - „Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другадe и Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация“ (28.29 и 62.01) за които нарастването е с 1,4 хил. души (15,2 на сто) от 9 хил. на 10,4 хил. души.
Тези дейности са в развиващите се области на високите технологии и се свързват с голяма добавена стойност. Доходът в тях е най-високият сред референтните дейности и е значително по-висок от средния за страната.
  - „Производство на мляко и млечни продукти“ (10.5), където наетите лица нарастват само с 0,8 хил. души (8,2 на сто). СОД през 2011 г. е 536 лв. и е под средния за страната с 48 лв. (8,2 на сто), като по доход се нарежда на 12-то място сред референтните дейности.

ТАБЛИЦА 34 НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15-64 Г. (2008 – 2011 Г.) ПО СЕКТОРИ

№	Иконом. дейност	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011/ 2008	
		Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял
1	47.	263 555	9.4%	267 443	9.9%	248 717	9.9%	250 835	10.1%	-12 720	-4.8%
2	46.	173 847	6.2%	200 725	7.4%	227 497	9.1%	154 996	6.2%	-18 851	-10.8%
3	I.	135 707	4.8%	132 016	4.9%	119 189	4.7%	131 183	5.3%	-4 524	-3.3%
4	43.	70 103	2.5%	65 791	2.4%	50 252	2.0%	42 788	1.7%	-27 315	-39.0%
5	28.	39 512	1.4%	32 078	1.2%	28 353	1.1%	31 911	1.3%	-7 601	-19.2%
6	52.	37 418	1.3%	36 158	1.3%	32 264	1.3%	28 108	1.1%	-9 310	-24.9%
7	62.	20 076	0.7%	21 683	0.8%	22 098	0.9%	27 250	1.1%	7 174	35.7%
8	31.	31 008	1.1%	26 119	1.0%	21 637	0.9%	21 344	0.9%	-9 664	-31.2%
9	27.	22 192	0.8%	19 941	0.7%	18 704	0.7%	18 858	0.8%	-3 334	-15.0%
10	10.1.	19 106	0.7%	18 991	0.7%	17 890	0.7%	17 800	0.7%	-1 306	-6.8%
11	11.	17 704	0.6%	16 241	0.6%	15 057	0.6%	14 395	0.6%	-3 309	-18.7%
12	20.	15 932	0.6%	14 154	0.5%	12 940	0.5%	13 401	0.5%	-2 531	-15.9%
13	24.	21 700	0.8%	17 994	0.7%	13 381	0.5%	12 483	0.5%	-9 217	-42.5%
14	29.	11 288	0.4%	11 927	0.4%	12 409	0.5%	11 188	0.4%	-100	-0.9%

15	28.29.	9 023	0.3%	9 098	0.3%	9 074	0.4%	10 399	0.4%	1 376	15.2%
16	10.5.	9 182	0.3%	9 372	0.3%	9 367	0.4%	9 937	0.4%	755	8.2%
17	26.	10 599	0.4%	9 671	0.4%	8 856	0.4%	8 430	0.3%	-2 169	-20.5%
18	10.3.	9 014	0.3%	8 294	0.3%	7 781	0.3%	7 874	0.3%	-1 140	-12.6%
Общо за ик.д.		916 966	32.7%	917 696	34.0%	875 466	34.9%	813 180	32.6%	-103 786	-11.3%
Общо за страната		2 807 508		2 698 873		2 511 436		2 491 633		-315 875	-11.3%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, неклассифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 31 – Производство на мебели;
- 43 – Специализирани строителни дейности;
- 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
- Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
- 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

Мъжете общо в тези икономически дейности през 2011 г. са над 375 хил. души, което е близо 33 на сто от мъжете в страната, наети по трудови и служебни правоотношения.

- Най-много от тях работят в търговията на едро (46) – към 87 хил. мъже, което е 7,6 на сто от мъжете в страната, работещи по т.с.п. Техният СОД е 480 лв. и е на трето място от долу нагоре сред референтните дейности със 142 лв. (22,8 на сто) под средния СОД за мъжете, наети по т.с.п. в страната.
- *На следващо място се нареждат търговията на дребно (47) – с около 71 хил. мъже (6,2 на сто) и хотелиерството и ресторантьорството (I) с близо 45 хил. мъже с дял от 3,8 на сто от мъжете в страната, наети по т.с.п.
  - СОД на мъжете в търговията на дребно е 584 лв. По него тя се нарежда на 11-то място сред разглежданите икономически дейности. Този СОД също е под средния за мъжете с близо 38 лв. (6,1 на сто).
  - СОД на мъжете в хотелиерството и ресторантьорството е 381 лв. се нарежда на предпоследното 17-то място сред разглежданите дейности. Той е с 241 лв. (38,7 на сто) под средния за мъжете в страната.
- Най-малко са мъжете по т.с.п. в дейностите „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ (10.3), „Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти“ (26) и „Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета“ (29) – между 3,3 - 3,6 хил. души с дял от 0,2 - 0,3 на сто от мъжете в страната.
- От референтните икономически дейности 2/3 са с преобладаващо мъжка заетост през целия период. През 2011 г. най-много са мъжете по т.с.п. в дейностите: „Специализирани строителни дейности“ (43) с над 25 хил. души повече от жените, следвани от „Търговия на

едро, без търговия с автомобили и мотоциклети" (46) с над 18 хил. мъже повече и „Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение" (28) – с над 15 хил. мъже повече.

През периода 2008 – 2011 г. най-много мъже са загубили работата си в дейностите „Специализирани строителни дейности" (43) – над 24 хил. мъже по малко, представляващо спад от 41,6 на сто. На следващо място с намаление от над 10 хил. мъже (10,8 на сто) се нарежда търговията на едро (46).

Почти постоянна остава заетостта сред мъжете в дейност 29 „Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета" като спадът при тях е едва 0,3 на сто (само 12 мъже по-малко).

- Мъжете в „Дейности в областта на информационните технологии" (62) нарастват през периода. Те са повече от жените през целия период и разликата между тях нараства непрекъснато в полза на мъжете – от 3,8 хил. мъже повече на 5,1 хил. мъже в повече. Подобни са и тенденциите в „Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде и Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация" (28.29 и 62.01) – разликата нараства от 2 хил. на 2,5 хил. в полза на мъжете.

ТАБЛИЦА 35 НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ МЪЖЕ НА 15-64 Г. ПРЕЗ ПЕРИОДА 2008 Г. – 2011 Г. ПО СЕКТОРИ

№	Иконом. дейност	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011/ 2008	
		Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял
1	46.	86 676	7.3%	108 015	8.6%	118 570	10.3%	86 676	7.6%	-10 499	-10.8%
2	47.	70 604	5.7%	75 367	6.0%	71 212	6.2%	70 604	6.2%	-5 046	-6.7%
3	I.	43 464	3.2%	41 462	3.3%	38 274	3.3%	43 464	3.8%	635	1.5%
4	43.	34 262	4.4%	53 661	4.3%	39 772	3.5%	34 262	3.0%	-24 454	-41.6%
5	28.	23 586	2.2%	23 671	1.9%	20 829	1.8%	23 586	2.1%	-5 891	-20.0%
6	52.	19 112	2.0%	25 778	2.1%	22 799	2.0%	19 112	1.7%	-7 762	-28.9%
7	62.	16 192	0.9%	12 724	1.0%	12 971	1.1%	16 192	1.4%	4 252	35.6%
8	31.	13 958	1.5%	16 871	1.3%	14 015	1.2%	13 958	1.2%	-6 307	-31.1%
9	27.	10 188	0.9%	11 399	0.9%	10 492	0.9%	10 188	0.9%	-2 479	-19.6%
10	24.	9 686	1.2%	13 600	1.1%	10 319	0.9%	9 686	0.8%	-6 749	-41.1%
11	11.	8 727	0.8%	9 653	0.8%	9 077	0.8%	8 727	0.8%	-1 654	-15.9%
12	10.1.	8 486	0.7%	8 930	0.7%	8 528	0.7%	8 486	0.7%	-438	-4.9%
13	20.	7 542	0.7%	8 060	0.6%	7 327	0.6%	7 542	0.7%	-1 662	-18.1%
14	28.29.	6 449	0.4%	5 433	0.4%	5 342	0.5%	6 449	0.6%	957	17.4%
15	10.5.	5 813	0.4%	5 212	0.4%	5 324	0.5%	5 813	0.5%	709	13.9%
16	29.	3 583	0.3%	3 567	0.3%	3 637	0.3%	3 583	0.3%	-12	-0.3%
17	26.	3 567	0.3%	4 063	0.3%	3 765	0.3%	3 567	0.3%	-880	-19.8%
18	10.3.	3 302	0.3%	3 496	0.3%	3 246	0.3%	3 302	0.3%	-374	-10.2%
Общо за ик.д.		442 851	33.1%	430 962	34.4%	405 499	35.3%	375 197	32.8%	-67 654	-15.3%
Общо за страната		1 336 767		1 253 887		1 149 861		1 144 707		-192 060	-14.4%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;

29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
 31 – Производство на мебели;
 43 – Специализирани строителни дейности;
 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
 Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

Жените общо в тези икономически дейности са повече от мъжете през целия период, като разликата между тях нараства в периода на криза почти двойно, т.е. жените по-малко са загубили своята работа по време на кризата у нас. През 2011 г. жените са с близо 63 хил. повече от мъжете в тези дейности. Техният СОД през целия период остава по-нисък от този на мъжете. През 2011 г. СОД на жените е 551 лв. и е по-нисък от този на мъжете със около 70-71 лв. през целия период.

С преобладаваща заетост на жени са 1/3 от референтните дейности.

Сред референтните икономически дейности:

- Най-много жени са наети в търговията на дребно (47) – над 180 хил. жени с дял от 13,4 на сто от жените в страната, наети по т.с.п. през 2011 г. Техният СОД е близо 415 лв. и е под средния осигурителен доход на жените в страната със 136 лв. (24,7 на сто).
- Следват хотелиерството и ресторантьорството (I) с близо 88 хил. жени (6,5 на сто) със СОД от 351 лв. и търговията на едро (46) – 68 хил. жени (5,1 на сто) и СОД от 598 лв., които е с 47 лв. (8,5 на сто) над средния за жените в страната.

В тези три дейности наетите по т.с.п. през 2011 г. са над ¼ от жените в референтните икономически дейности, като преобладаващата част от тях са с нисък СОД.

- Най-голямо е намалението в заетостта при жените за периода в сферата на търговията – с по около 8 хил. жени по-малко, като при търговията на едро има спад от 10,9 на сто, а при търговията на дребно –4,1 на сто.
- Нарастване в заетостта се наблюдава и при жените в същите дейности, но по-слабо в сравнение с нарастването при мъжете.

ТАБЛИЦА 36 НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЖЕНИ НА 15-64 Г. (2008 Г. – 2011 Г.). ПО СЕКТОРИ

№	Иконом. дейност	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011/2008	
		Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял
1	47.	187 905	12.8%	192 076	13.3%	177 505	13.0%	180 231	13.4%	-7 674	-4.1%
2	I.	92 878	6.3%	90 554	6.3%	80 915	5.9%	87 719	6.5%	-5 159	-5.6%
3	46.	76 672	5.2%	92 710	6.4%	108 927	8.0%	68 320	5.1%	-8 352	-10.9%
4	62.	8 136	0.6%	8 959	0.6%	9 127	0.7%	11 058	0.8%	2 922	35.9%
5	10.1.	10 182	0.7%	10 061	0.7%	9 362	0.7%	9 314	0.7%	-868	-8.5%
6	52.	10 544	0.7%	10 380	0.7%	9 465	0.7%	8 996	0.7%	-1 548	-14.7%
7	27.	9 525	0.6%	8 542	0.6%	8 212	0.6%	8 670	0.6%	-855	-9.0%
8	43.	11 387	0.8%	12 130	0.8%	10 480	0.8%	8 526	0.6%	-2 861	-25.1%
9	28.	10 035	0.7%	8 407	0.6%	7 524	0.6%	8 325	0.6%	-1 710	-17.0%
10	29.	7 693	0.5%	8 360	0.6%	8 772	0.6%	7 605	0.6%	-88	-1.1%
11	31.	10 743	0.7%	9 248	0.6%	7 622	0.6%	7 386	0.5%	-3 357	-31.2%
12	20.	6 728	0.5%	6 094	0.4%	5 613	0.4%	5 859	0.4%	-869	-12.9%
13	11.	7 323	0.5%	6 588	0.5%	5 980	0.4%	5 668	0.4%	-1 655	-22.6%
14	26.	6 152	0.4%	5 608	0.4%	5 091	0.4%	4 863	0.4%	-1 289	-21.0%
15	10.3.	5 338	0.4%	4 798	0.3%	4 535	0.3%	4 572	0.3%	-766	-14.3%
16	10.5.	4 078	0.3%	4 160	0.3%	4 043	0.3%	4 124	0.3%	46	1.1%
17	28.29.	3 531	0.2%	3 665	0.3%	3 732	0.3%	3 950	0.3%	419	11.9%

18	24.	5 265	0.4%	4 394	0.3%	3 062	0.2%	2 797	0.2%	-2 468	-46.9%
Общо за ик.д.		442 851	32.2%	430 962	33.7%	405 499	34.5%	375 197	32.5%	-36 132	-7.6%
Общо за страната		1 336 767		1 253 887		1 149 861		1 144 707		-123 815	-8.4%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 31 – Производство на мебели;
- 43 – Специализирани строителни дейности;
- 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
- Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
- 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

Средният осигурителен доход в референтните икономически дейности нараства през целия период. Той е по-висок от средния за страната през 2011 г. за 11 от дейностите, докато през 2008 г. е бил по-висок само за 9 от тях.

- СОД е най-висок в икономическа дейност 62 „Дейности в областта на информационните технологии“ през целия период – 1298 лв. за 2011 г., като това е над двукратния среден осигурителен доход за страната. СОД за дейността е нараснал през периода с над 235 лв., представляващо ръст от 22,2 на сто, което е и най-голямото нарастване на доход сред референтните икономически дейности. С такъв доход са 27 хил. наети лица с дял от 1,1 на сто от общо наетите в страната лица.
- На следващите места се нареждат дейностите:
  - „Компютърно програмиране, мехатронни системи и автоматизация“ (62.01) и „Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде“ (28.29) с доход от 1206 лв. Този доход е двойно по-голям от средния за страната. През периода доходът нараства с 232 лв. (23,8 на сто), което е второто по големина нарастване по абсолютна стойност. Тук работят около 10 хил. души с дял от 0,4 на сто от наетите в страната лица.
  - „Складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта“ (52) с доход от 928 лв. Този доход е двойно по-голям от средния за страната. През периода доходът за тази дейност нараства със 127 лв. (15,9 на сто), с което се нарежда на 7-мо място по ръст сред референтните дейности.
- СОД е най-нисък в дейност 31 „Производство на мебели“ – само 342 лв. Той е почти на половината от средния за страната. Доходът в тази дейност нараства за периода само с 52 лв. (17,8 на сто) от 291 лв. на 342 лв. Това е едно от най-слабите увеличения на СОД сред референтните дейности.

- Най-слабо нараства СОД в дейност 24 „Производство на основни метали“ – едва с 20 лв. (2,3 на сто), но по големина на дохода се нарежда на 4-то място сред референтните дейности с доход от 867 лв. за 2011 г.

ТАБЛИЦА 37 СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15-64 Г. ПРЕЗ ПЕРИОДА 2008 Г. – 2011 Г. ПО СЕКТОРИ

№	Иконом. дейност	СОД 2008 г.	Разлика в лв.	СОД 2009 г.	Разлика в лв.	СОД 2010 г.	Разлика в лв.	СОД 2011 г.	Разлика в лв.	Изменение 2011/ 2008	
1	62.	1062,37	578,52	1157,56	618,22	1238,26	669,76	1297,75	713,08	235,38	22,2%
2	28.29.	974,09	490,23	1044,52	505,18	1110,40	621,49	1206,16	621,49	232,08	23,8%
3	52.	800,46	316,61	834,19	294,85	870,94	343,28	927,95	343,28	127,49	15,9%
4	24.	846,64	362,79	827,03	287,69	866,53	281,85	866,53	281,85	19,89	2,3%
5	20.	617,26	133,41	640,59	101,26	680,25	138,00	722,67	138,00	105,41	17,1%
6	26.	556,77	72,92	585,45	46,12	643,89	129,33	714,00	129,33	157,23	28,2%
7	28.	539,77	55,92	529,18	-10,15	623,11	117,83	702,50	117,83	162,73	30,1%
8	11.	572,27	88,42	629,90	90,56	665,09	105,26	689,93	105,26	117,66	20,6%
9	27.	591,62	107,77	580,95	41,61	634,83	87,96	672,63	87,96	81,01	13,7%
10	29.	466,51	-17,34	513,65	-25,69	578,94	17,15	601,82	17,15	135,31	29,0%
11	46.	461,03	-22,82	511,86	-27,47	510,02	5,71	590,39	5,71	129,36	28,1%
	A-U	483,85	0,00	539,34	0,00	568,50	0,00	584,67	0,00	100,82	20,8%
12	10.5.	463,24	-20,61	522,18	-17,15	531,33	-48,21	536,47	-48,21	73,22	15,8%
13	43.	406,71	-77,14	465,248	-74,09	469,57	-105,90	478,77	-105,90	72,06	17,7%
14	10.1.	359,29	-124,56	432,43	-106,91	474,01	-125,51	459,17	-125,51	99,88	27,8%
15	10.3.	368,58	-115,27	432,11	-107,23	439,76	-147,38	437,29	-147,38	68,71	18,6%
16	47.	315,80	-168,05	378,23	-161,11	404,72	-150,48	434,19	-150,48	118,39	37,5%
17	I.	317,96	-165,89	333,67	-205,67	341,75	-203,33	381,34	-203,33	63,38	19,9%
18	31.	290,52	-193,33	309,45	-229,89	321,40	-247,10	342,31	-242,36	51,79	17,8%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 31 – Производство на мебели;
- 43 – Специализирани строителни дейности;
- 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
- Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
- 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

СОД за мъжете през целия период е по-висок от средния за мъжете в страната в същите 10 от 11-те икономически дейности, но за дейност 46 „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ СОД при мъжете се оказва по-нисък от средния за мъжете в страната като за 2011 г. разликата е 38 лв..

- Най-високият СОД през 2011 г. при мъжете е в същите три икономически дейности с преобладаващо мъжко участие, като:

- СОД е най-висок отново в „Дейности в областта на информационните технологии“ (62) през целия период, като за 2011 г. е 1372 лв.. Това е над два пъти средния осигурителен доход за мъжете в страната. СОД за дейността е нараснал през периода с над 238 лв., (20,9 на сто). Това е и едно от големите увеличения на доход сред референтните икономически дейности, като по абсолютна стойност се нарежда на второ място по ръст на доход за периода. С такъв доход са 16 хил. мъже с дял от 1,4 на сто от общо наените в страната мъже, като за периода техният брой нараства с над 4 хил. души (35,6 на сто).
- „Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация“ (62.01) и „Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде“ (28.29) с доход от 1278 лв. Този доход е двойно по-голям от средния за страната. През периода доходът нараства с 246 лв. (23,8 на сто), което е най-голямото нарастване на доход по абсолютна стойност. Тук работят около 6 хил. мъже с дял от 0,6 на сто от наетите в страната мъже. При тях също има нарастване за периода с близо хиляда души (17,4 на сто).
- „Складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта“ (52) с доход от 940 лв. Този доход е 1 ½ пъти над средния за мъжете в страната. През периода доходът за тази дейност нараства със 133 лв. (16,5 на сто), с което се нарежда на 7-мо място по увеличение сред референтните дейности. Мъжете в тази дейност са 19 хил. души (1,7 на сто) за 2011 г., като за периода намаляват със 7,8 хил. души (28,9 на сто).
- Най-нисък СОД при мъжете е в дейностите „Производство на мебели“ (31) и в „Хотелерство и ресторантьорство“ (I), като е значително под СОД за мъжете в страната, като:
  - в производството на мебели СОД е 340 лв. и е най-ниският доход сред референтните дейности. Той е с 282 лв. по-нисък от средния осиг. доход за мъжете в страната. През периода нарастването е само с 53 лв. (18,3 на сто), което е второто най-слабо увеличение на доход сред референтните дейности. Наетите в тази дейност мъже през 2011 г. са 14 хил. души (1,2 на сто). През периода те намаляват с над 6 хил. души (31,1 на сто), като по темп на намаление на заетите тази икономическа дейност се нарежда на трето място. Разликата между мъжете и жените намалява от 9,5 хил. на 1,3 хил. за периода, което показва, че мъжете в тази дейност са били по-уязвимият от кризата пол.
  - в хотелиерството и ресторантьорството СОД е 381 лв. за 2011 г. и е по-нисък с 241 лв. (38,7 на сто) от СОД за мъжете в страната. С този доход са близо 44 хил. мъже (3,8 на сто). Тази дейност се нарежда на трето място по заетост за мъжете сред референтните дейности. За периода СОД нараства само с 64 лв. (20,1 на сто).
- По темп на нарастване на СОД:
  - най-висок е в дейност 47 „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“ – 33,8 на сто, което представлява нарастване от 121 лв. за периода, достигайки до 481 лв. за 2011 г..
  - най-слаб е в дейност 24 „Производство на основни метали“ – едва 2 на сто, което е нарастване само със 17 лв. до 881 лв. Това показва, че възможностите за ръст на доходите в тази дейност са изчерпани, въпреки намалението на броя на мъжете с близо 6,8 хил. души, представляващо спад от 41,1 на сто за периода.

ТАБЛИЦА 38 СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ МЪЖЕ НА 15-64 Г. (008 Г. – 2011 Г.) ПО СЕКТОРИ

№	Иконом. дейност	СОД 2008 г.	Разлика в лв.	СОД 2009 г.	Разлика в лв.	СОД 2010 г.	Разлика в лв.	СОД 2011 г.	Разлика в лв.	Изменение 2011/ 2008	
1	62.	1134,83	615,18	1233,41	658,15	1313,55	709,31	1372,38	750,13	237,55	20,9%
2	28.29.	1032,19	512,55	1121,95	546,70	1200,32	596,08	1278,05	655,80	245,85	23,8%
3	52.	806,88	287,23	841,34	266,08	874,39	270,16	939,94	317,69	133,06	16,5%
4	24.	863,76	344,11	843,92	268,67	881,07	276,84	881,07	258,82	17,31	2,0%
5	26.	629,13	109,48	698,11	122,86	720,48	116,25	802,27	180,02	173,14	27,5%
6	20.	685,55	165,91	698,61	123,36	742,67	138,43	795,62	173,37	110,07	16,1%
7	27.	615,38	95,73	654,60	79,35	715,54	111,31	772,17	149,92	156,78	25,5%
8	28.	559,83	40,18	544,11	-31,14	639,41	35,18	728,33	106,08	168,49	30,1%
9	11.	614,16	94,51	669,35	94,09	698,77	94,54	726,19	103,95	112,03	18,2%
10	29.	557,96	38,31	622,94	47,69	713,32	109,09	704,83	82,58	146,87	26,3%
	A-U	519,65	0,00	575,25	0,00	604,23	0,00	622,25	0,00	102,60	19,7%
11	46.	467,45	-52,19	523,72	-51,53	524,09	-80,14	584,37	-37,88	116,91	25,0%
12	10.5.	493,95	-25,70	550,24	-25,02	558,58	-45,65	552,13	-70,12	58,18	11,8%
13	10.3.	427,89	-91,76	488,17	-87,08	498,53	-105,70	496,95	-125,30	69,06	16,1%
14	10.1.	375,98	-143,66	451,68	-123,57	495,11	-109,12	483,61	-138,64	107,62	28,6%
15	43.	406,06	-113,59	465,770	-109,48	470,31	-133,92	480,98	-141,27	74,92	18,5%
16	47.	358,90	-160,75	420,97	-154,29	448,41	-155,83	480,29	-141,96	121,39	33,8%
17	I.	317,58	-202,06	352,83	-222,42	361,12	-243,11	381,42	-240,83	63,84	20,1%
18	31.	287,16	-232,49	306,94	-268,32	317,66	-286,57	339,84	-282,41	52,68	18,3%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, неклассифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 31 – Производство на мебели;
- 43 – Специализирани строителни дейности;
- 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
- Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
- 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

СОД за жените през целия период е по-висок от средния за жените в страната в същите 10 от 11-те икономически дейности, но за дейност 29 „Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета“ СОД при жените се оказва незначително по-нисък от средния за жените в страната за 2011 г.

- Най-високият СОД през 2011 г. при жените е в същите три икономически дейности, в които обаче мъжете преобладават. СОД при жените в тези дейности и по-нисък от този при мъжете през целия период, като:
  - СОД е най-висок в „Дейности в областта на информационните технологии“ (62) през целия период, като за 2011 г. е 1180 лв.. Това е над два пъти средния осигурителен доход за жените в страната. СОД за дейността е нараснал през периода с над 230 лв.,

- (24,2 на сто), което е най-голямото по абсолютна стойност увеличение на доход за жените сред референтните икономически дейности. С такъв доход са 11 хил. жени с дял от 0,8 на сто от общо наените в страната жени, като за периода техният брой нараства с близо 3 хил. души (35,9 на сто), но е по-малко от нарастването при мъжете.
- „Компютърно програмиране, мехатронни системи и автоматизация” (62.01) и „Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде” (28.29) е с доход от 1078 лв. Този доход е близо два пъти над средния за страната. През периода доходът нараства с 200 лв. (22,8 на сто), което е на второ място по нарастване на доход по абсолютна стойност сред референтните дейности. Тук работят близо 4 хил. жени с дял от 0,3 на сто от наетите в страната жени. При тях също има нарастване за периода с 0,4 хил. души (11,9 на сто), но то е по-малко от нарастването при мъжете.
  - „Складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта” (52) е с доход от 901 лв. Този доход е над 1 ½ пъти повече от средния за жените в страната. През периода доходът за тази дейност нараства със 119 лв. (16,5 на сто), с което се нарежда на 8-мо място по увеличение сред референтните дейности. Жените в тази дейност са близо 9 хил. души (0,7 на сто) за 2011 г., като за периода намаляват с 1,5 хил. души (14,7 на сто), като за периода разликата в броя между мъжете и жените намалява.
  - Най-нисък СОД при жените е в дейностите „Производство на мебели” (31) и в „Хотелиерство и ресторантьорство” (I). Стойностите в тези дейности са значително под СОД за жените в страната с около 200 лв., като:
    - в производството на мебели СОД е най-нисък - 348 лв., но е по-висок от този на мъжете в дейността. През периода нарастването е само с 52 лв. (17,4 на сто), което е второто най-слабо увеличение на доход за жените сред референтните дейности. Наетите в тази дейност жени през 2011 г. са 7,4 хил. (0,5 на сто). През периода техният брой намаляват с над 3 хил. (31,2 на сто), като по темп на намаление на заетите жени тази икономическа дейност се нарежда на второ място.
    - в хотелиерството и ресторантьорството СОД е 351 лв. за 2011 г. и е по-нисък с 31 лв. от СОД за мъжете в тази дейност. С този доход са близо 88 хил. жени (6,5 на сто). Тази дейност се нарежда на второ място по заетост за жените сред референтните дейности. За периода СОД нараства само с 52 лв. (17,4 на сто).
  - По темп на нарастване на СОД за жените:
    - най-висок е в дейност 47 „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети” – 39,3 на сто, което представлява нарастване от 117 лв. за периода, достигайки до 415 лв. за 2011 г. Тук работят с този доход над 180 хил. жени - 13,4 на сто от жените в страната.
    - най-слаб е в дейност 24 „Производство на основни метали” – едва 2,8 на сто, което представлява нарастване с 22 лв. до 815 лв. за 2011 г. С този доход работят едва 2,8 хил. жени (0,2 на сто), като за периода намалението на техния брой е с 2,5 хил. души, представляващо спад от 46,9 на сто за периода. Това е и най-значителният темп на намаление на жени сред референтните дейности.

ТАБЛИЦА 39 Среден осигурителен доход на наети по трудови и служебни правоотношения жени на 15-64 г. (2008 г.– 2011 г.) по сектори

№	Иконом. дейност	СОД 2008 г.	Разлика а в лв.	СОД 2009 г.	Разлика в лв.	СОД 2010 г.	Разлика в лв.	СОД 2011 г.	Разлика в лв.	Изменение 2011/ 2008
1	62.	950,28	500,74	1041,60	535,52	1121,40	585,11	1179,83	628,84	229,55 24,2%

2	28.29.	877,90	428,36	921,30	415,22	970,50	434,22	1077,68	526,69	199,78	22,8%
3	52.	782,35	332,81	814,49	308,41	861,88	325,59	901,25	350,26	118,89	15,2%
4	24.	792,69	343,14	773,10	267,02	815,00	278,71	815,00	264,01	22,31	2,8%
5	26.	499,59	50,05	520,67	14,59	582,06	45,77	644,43	93,44	144,83	29,0%
6	11.	510,43	60,89	569,21	63,13	612,27	75,98	632,48	81,49	122,05	23,9%
7	28.	479,39	29,84	485,40	-20,68	574,74	38,45	627,49	76,50	148,10	30,9%
8	20.	521,52	71,98	561,39	55,31	596,75	60,47	627,10	76,11	105,57	20,2%
9	46.	452,12	2,58	497,22	-8,86	494,11	-42,17	597,72	46,73	145,60	32,2%
10	27.	447,24	-2,31	479,08	-27,00	528,11	-8,18	551,42	0,43	104,18	23,3%
	A-U	449,54	0,00	506,08	0,00	536,29	0,00	550,99	0,00	101,44	22,6%
11	29.	422,01	-27,53	464,36	-41,72	520,45	-15,83	550,50	-0,49	128,49	30,4%
12	10.5.	421,98	-27,56	485,30	-20,78	494,39	-41,90	513,27	-37,72	91,28	21,6%
13	43.	409,62	-39,92	463,667	-42,41	466,96	-69,32	470,57	-80,42	60,95	14,9%
14	10.1.	344,02	-105,53	414,58	-91,50	453,77	-82,52	436,13	-114,86	92,11	26,8%
15	47.	297,93	-151,61	360,70	-145,38	386,00	-150,29	414,89	-136,09	116,96	39,3%
16	10.3.	326,67	-122,87	389,38	-116,70	395,32	-140,97	393,06	-157,92	66,39	20,3%
17	I.	287,11	-162,44	325,21	-180,87	332,00	-204,29	350,75	-200,24	63,64	22,2%
18	31.	296,84	-152,70	313,62	-192,46	328,98	-207,31	348,40	-202,58	51,56	17,4%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, неклассифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 31 – Производство на мебели;
- 43 – Специализирани строителни дейности;
- 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
- Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
- 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

Раздел 6. АНАЛИЗ НА МЛАДЕЖКАТА ЗАЕТОСТ И НА СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД

6.1. СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА ДО 24-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ И НА СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ОБЩО ЗА СТРАНАТА.

6.1.1. ЗАЕТИ ЛИЦА ДО 24-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

Спад в заетостта се наблюдава при всички възрастови групи в периода на кризата, като най-голям е в групата на младежите от 15 до 24-годишна възраст. Броят им за трите години в криза намалява с 83,5 хил., което е спад от 31,8 на сто до 179,1 хил. души за 2011 г., при 12 на сто до 2 908,3 хил. за заетите на възраст между 15 и 64 години. Спрямо връсниците си в ЕС-27 българите са чувствително по-засегнати от кризата. Намалението на броя на заетите младежи за ЕС-27 е с 13,4 на сто при 31,8 на сто за България.

Делът им в групата на заетите на възраст от 15 до 64 г. намалява непрекъснато през целия период, като спрямо ЕС-27 делът на младежите в България е спаднал по-бързо. През 2008 г. делът на заетите до 24 г. е 7,9 на сто, за 2009 г. е 7,5 на сто, за 2010 г. е 6,9 на сто, а за 2011 г. е вече 6,2 на сто, докато за ЕС-27 е съответно 10,3 на сто, 9,7 на сто, 9,4 на сто, 9,1 на сто.

КЗ при младежите за трите години в криза намалява най-много, като намалението е с 6,2 п.п. от 26,3 на сто до 20,1 на сто за 2011 г. при намаление от 5,5 п.п. за 15-64-годишните в България и 3,8 п.п. за ЕС-27.

Намалението на заетостта при тази възрастова група продължава и през 2012 г., като за първото тримесечие на 2012 г. спрямо съответното тримесечие на 2008 г. младежката заетост спада вече с 5,2 п.п. до 19,7 на сто, а през второто – с 5,8 п.п. до 20,8 на сто.

През второто тримесечие спрямо първото на 2012 г. КЗ е по-висок с 1,1 п.п. под влияние на сезонната заетост. Тази разлика между първо и второ тримесечие за 2012 г. е 1,4 п.п. за заетите на 15-64 год., което показва, че младите хора не са предпочитана група дори за сезонна заетост.

Ефектът на кризата върху младежите в България е аналогичен на този в целия ЕС, но по-остро изразен.

ТАБЛИЦА 40 ОБЩО ЗАЕТИ ЛИЦА НА 15-24 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ И КОЕФИЦИЕНТ НА ЗАЕТОСТ ПО ПОЛ (в хил.). Източник: Евростат

	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		Q1-2012		Q2-2012	
	брой	КЗ %	брой	КЗ %	брой	КЗ %	брой	КЗ %	брой	КЗ %	брой	КЗ %
Bg ₁₅₋₆₄	3 306,2	64,0	3 204,8	62,6	3010,4	59,7	2 908,3	58,5	2 815,9	56,9	2 875,4	58,3
EU27 ₁₅₋₂₄	22 462,1	37,4	20 767,2	35,0	19 910,2	34,0	19 441,8	33,6	18 377,2	32,1	18 738	32,8
Bg ₁₅₋₂₄	262,6	26,3	240,0	24,8	207,4	22,2	179,1	20,1	163,6	19,7	170,7	20,8
мъже												
Bg ₁₅₋₆₄	1 755,5	68,5	1 698,7	66,9	1 579,2	63,0	1 508,0	60,9	1 467,9	59	1 506,2	60,8
EU27 ₁₅₋₂₄	12 301,9	40,3	11 170,4	37,0	10 759,7	36,2	10 515,1	35,7	9 901,9	33,9	10 070,6	34,6
Bg ₁₅₋₂₄	150,1	29,3	139,0	28,0	121,3	25,4	104,3	22,8	92,4	21,7	98,0	23,3
жени												
Bg ₁₅₋₆₄	1 550,8	59,5	1 506,1	58,3	1 431,2	56,4	1 400,3	56,2	1 348,0	54,8	1 369,2	55,9
EU27 ₁₅₋₂₄	10 160,2	34,4	9 596,8	32,9	9 150,4	31,8	8 926,7	31,4	8 475,3	30,1	8 667,4	30,9
Bg ₁₅₋₂₄	112,3	23,1	101,0	21,4	86,1	18,9	74,8	17,2	71,2	17,6	72,7	18,2

6.1.2. БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА ДО 24-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ И КОЕФИЦИЕНТ НА БЕЗРАБОТИЦА (КБ)

Глобалната икономическа, финансова и дългова кризи се отразиха най-силно върху младите хора, поради което те са обект на особено наблюдение и грижи за намаляване на безработицата между тях.

Броят на безработните млади хора в периода 2008 г. – 2011 г. се увеличава с 26,6 хил. души (с 69,5 на сто) от 38,3 хил. до 64,9 хил. души. Коефициентът на безработица /КБ/ при тях е 26,6 на сто за 2011 г., а за EU 27 - 21,3 на сто.

ТАБЛИЦА 41 БЕЗРАБОТНИ ЛИЦА НА 15-24-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ И КОЕФИЦИЕНТ НА БЕЗРАБОТИЦА ПО ПОЛ (2008 – 2011 г.) в хил.

общо	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		Q1-2012		Q2-2012	
	брой	КБ %	брой	КБ %	брой	КБ %	брой	КБ %	брой	КБ %	брой	КБ %
EU27 ₁₅₋₂₄	4 143.2	15.6	5 154.5	19.9	5 254.4	20.9	5 264.7	21.3	5 467.0	22.9	5 400.8	22.4
Bg ₁₅₋₂₄	38.3	12.7	46.2	16.2	62.5	23.2	64.9	26.6	74.8	31.4	67.7	28.4
мъже												
EU27 ₁₅₋₂₄	2 272.8	15.6	2 959.6	20.9	2 962.3	21.6	2 929.3	21.8	3 091.5	23.8	3 052.0	23.3
Bg ₁₅₋₂₄	23.9	13.7	30.0	17.8	38.6	24.1	39.7	27.6	46.0	33.2	44.1	31.0
жени												
EU27 ₁₅₋₂₄	1 870.4	15.5	2 194.9	18.6	2 292.0	20	2 335.4	20.7	2 375.6	21.9	2 348.9	21.3
Bg ₁₅₋₂₄	14.4	11.4	16.2	13.8	23.9	21.7	25.2	25.2	28.8	28.8	23.6	24.5

Източник: Евростат

Безработицата сред мъжете на 15-24 г. е по-висока в сравнение с жените от същата възрастова група.

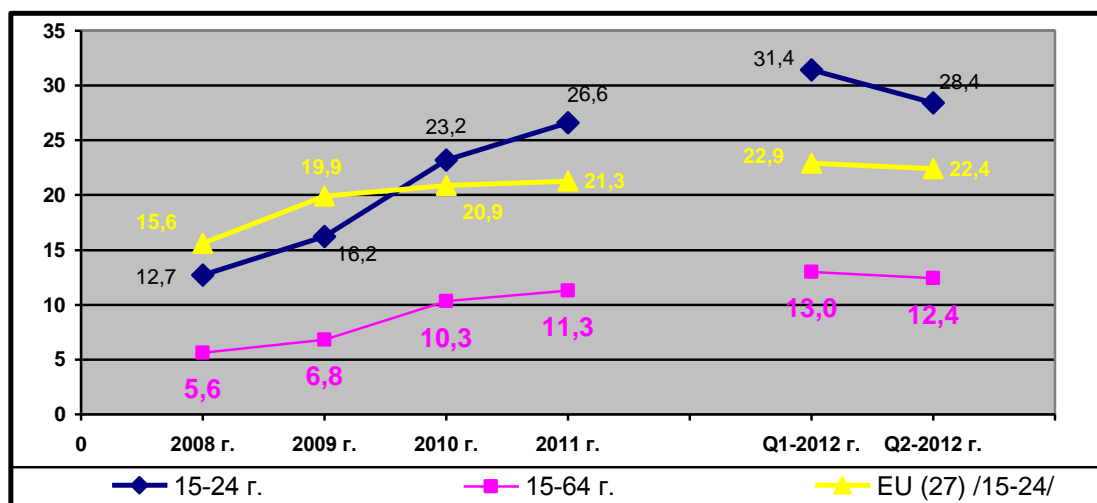
- Мъжете до 24 г. за 2011 г. са 39,7 хил., което е 61,5 на сто от всички безработни млади хора, а жените са 25,2 хил. с дял от 38,5 на сто.

Безработицата при жените и мъжете до 24 г. нараства непрекъснато през целия период.

Разликата за периода между безработните мъже и жени нараства от 9,5 хил. на 14,5 хил. души за 2011 г. повече безработни мъже.

- КБ за мъжете е 27,6 на сто и е по-висок от този на жените – 25,2 на сто за 2011 г..

Фиг. 14 КОЕФИЦИЕНТ НА БЕЗРАБОТИЦА СРЕД НАСЕЛЕНИЕТО 15-24 г. И 15-64 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

Източник: Евростат

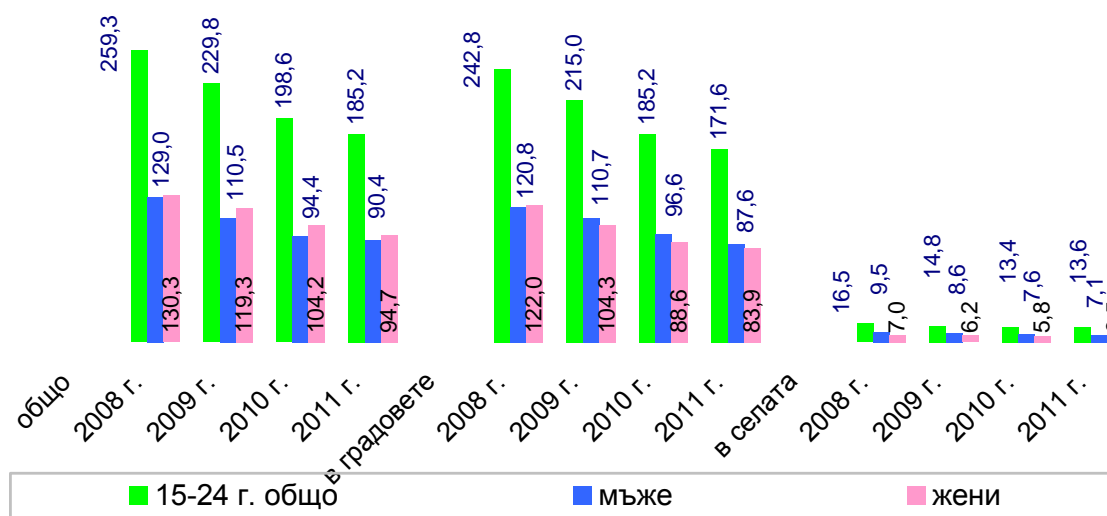
През първото и второто тримесечие на 2012 г. тенденцията на нарастване на безработицата при младите хора продължава и остава по-висока от безработицата сред младите хора в ЕС-27. През второто тримесечие безработицата сред тях започва да спада спрямо първото под влияние основно на сезонната заетост, както и под влияние на предприетите нови мерки за младежка заетост, финансирани с национални и европейски средства по ОП РЧР. КБ за мъжете на 15-24 години остава по-висок от този за жените през първото и второто тримесечие на 2012 г. За младите хора до 24 г. както общият КБ, така и КБ при мъжете и жените остава по-висок от КБ за ЕС-27 за същата възрастова група.

6.1.3. ОСИГУРЕНИ ЛИЦА ДО 24-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ И СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ЗА СТРАНАТА

Осигурените лица по трудови и служебни правоотношения до 24-годишна възраст са най-малката възрастова група наети лица. През 2011 г. те са 185,2 хил. души с дял от 7,4 на сто от наетите по т.с.п. лица между 15 и 64-годишна възраст. Осигурените до 24-годишна възраст жени са 94,7 хил. с дял от 3,8 на сто, а мъжете са 90,4 хил. с дял от 3,6 на сто.

- По населено място тенденцията и в тази възрастова група следва общата тенденция на разпределение. Преобладаващата част от осигурените по т.с.п. млади хора са предимно в градовете и представляват 92,6 на сто от общо осигурените младежи на 15-24 годишна възраст през 2011 г..

Фиг. 15 Осигурени наети по т.с.п. лица на 15-24 г. по пол (2008-2011 г.)

Източник: НОИ

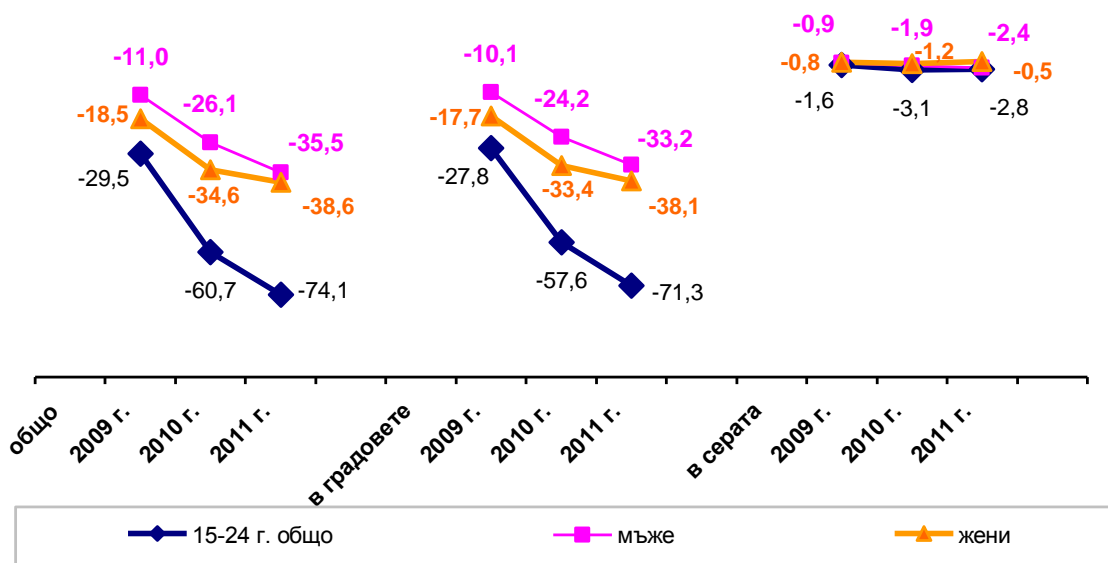
През периода 2008-2011 г. осигурените по т.с.п. лица между 15 и 24-годишна възраст намаляват със 74,1 хил. души (с 28,6 на сто).

- Осигурените жени до 24-годишна възраст са повече от мъжете през целия период, като в началото на периода разликата между тях е незначителна. Под влияние на кризата спадът при мъжете до 24-годишна възраст е по-голям от този при жените.
  - мъжете на 15-24 г. за периода намаляват с 38,6 хил. души (с 29,9 на сто), а жените – с 35,5 хил. души (с 27,3 на сто).
  - съотношението между мъжете и жените намалява, но остава в полза на жените.

- По пол и населено място жените и мъжете в градовете преобладават през целия период.
- Делът на мъжете и жените в тази възрастова група е приблизително еднакъв през 2008 г., като разликата е само 0,4 п.п. (50,2 на сто жени и 49,8 на сто мъже) в полза на жените. След това съотношението между мъжете и жените се променя рязко, като през 2009 г. е 3,8 п.п., а през 2010 г. достига 4,9 п.п. в полза на жените. През периода на криза мъжете се оказват по-засегнатата част от младите хора до 2010 г. което показва че осигурените наети по т.с.п. лица от мъжки пол са губили по-лесно работата си.
- През 2011 г. темпът на намаление отслабва, както при мъжете, така и при жените - вече по-малко млади хора губят работата си. На едногодишна база намалението при мъжете е с 4 хил. души (с 4,2 на сто), докато при жените е по-голямо – 9,4 хил. души (с 9 на сто) при общо намаление на младите хора от 13,4 хил. (с 6,8 на сто).

До 2010 г. сред младите хора мъжете са били по-засегнатата от кризата част, докато през 2011 г. по-засегнати се оказват жените. Причина за това е, че в началото на кризата по-засегнати се оказваха икономическите дейности с преобладаващо мъжко участие, докато сега кризата засяга и дейности като услугите, в които преобладават жените, особено в секторите търговия, туризъм и ресторантьорство.

Фиг. 16: ИЗМЕНЕНИЕ НА НАЕТИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. ПО ПОЛ И НАСЕЛЕНО МЯСТО ПРИ БАЗА 2008 Г. = 100

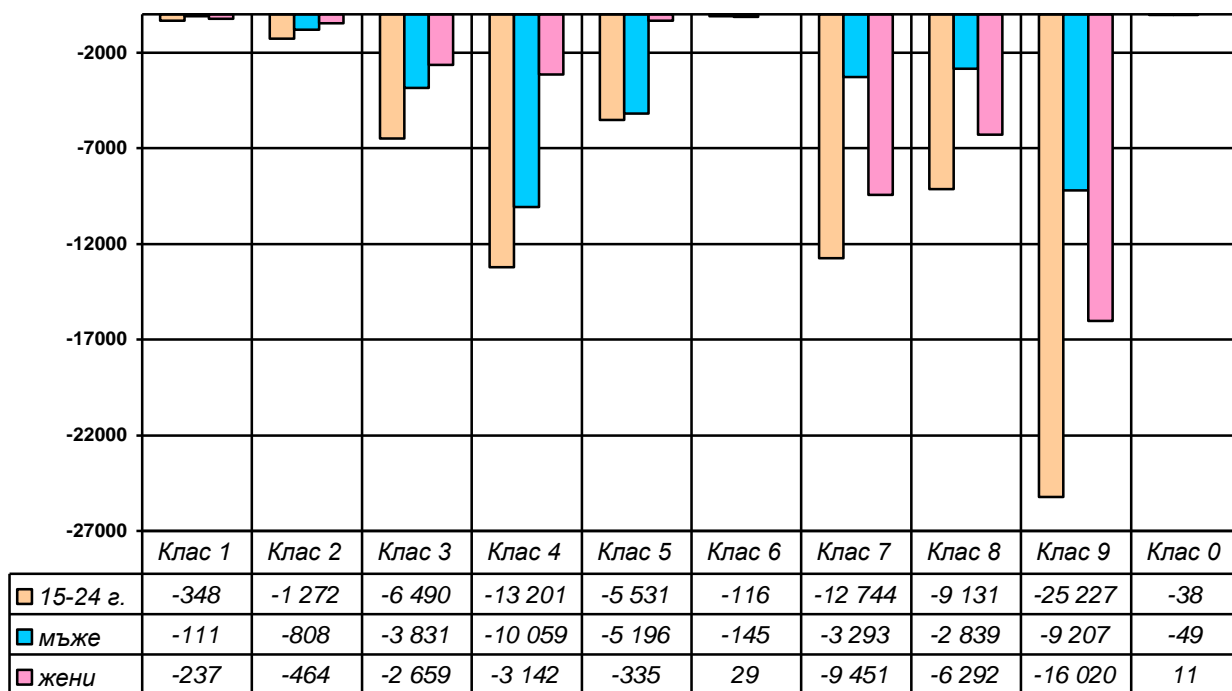
Източник: НОИ и собствени изчисления

По категории персонал през 2011 г. най-много млади хора 15-24 г. са заети в „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“ – 40,3 на сто, „Професии, неизискващи специална квалификация“ – 22,63 на сто и като административен персонал – 10,65 на сто.

- Най-малко осигурени по т.с.п. млади хора са в категориите „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ – 0,46 на сто, и в „Ръководни служители“ – 0,62 на сто.
- Най-голяма разлика между мъжете и жените се наблюдава в категорията „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“ – 20 хил. души в полза на жените, следвана от „Административен персонал“ – 7,2 хил. души, а най-малка е при „Ръководни служители“ – 93 души в полза на жените.

- С преобладаващо мъжко участие са категориите „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 9 хил. души в повече, „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” – със 7 хил. души повече, „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” – с 6 хил. души повече, „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” – с 0,3 хил. души и „Техници и други приложни специалисти” – с 0,4 хил. в полза на мъжете..
- Най-засегнати от кризата по категории персонал се оказаха младите хора в категориите „Професии, неизискващи специална квалификация”, в която за 3 години повече от 25 хил. души (с 37,6 на сто) са изгубили работата си, в т.ч. 16 хил. мъже (с 38,6 на сто) и 9,2 хил. жени (с 35,9 на сто); в категорията „Административен персонал” намалението им е с 13,2 хил. души (с 40,1 на сто), в т.ч. жени – 10,1 хил. (с 42,8 на сто) и мъже – 3,1 хил. души (с 33,4 на сто) и в категория „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии”

Фиг. 17 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА НА 15-24 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ, НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ПО ПОЛ И ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ (2008 – 2011 г.). Източник: НОИ

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители
 Клас 2 - Аналитични специалисти
 Клас 3 - Техници и други приложни специалисти
 Клас 4 - Административен персонал
 Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия
 Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство
 Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии
 Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия
 Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация
 Клас 0 - Непосочена категория персонал

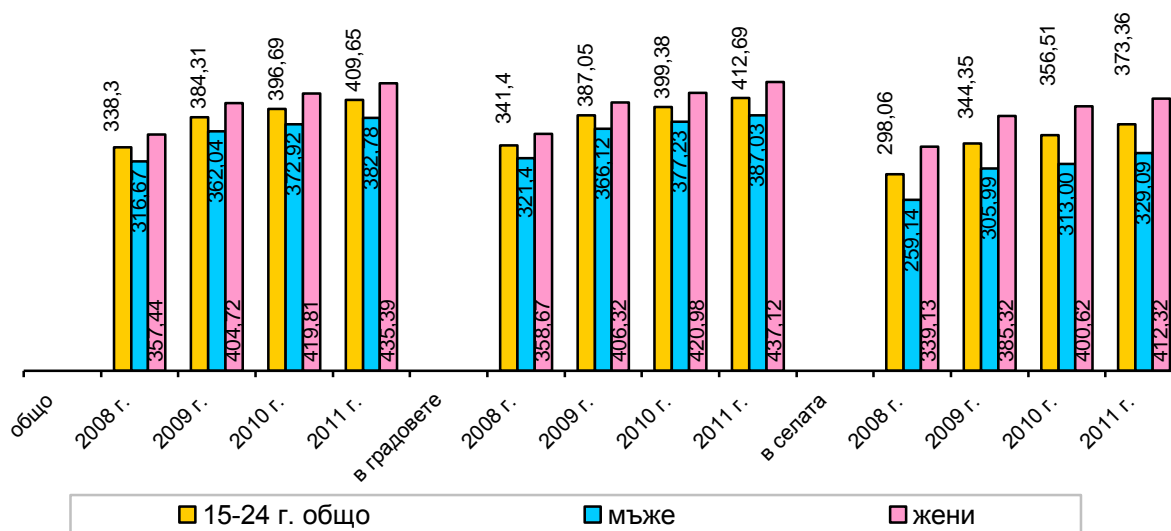

6.1.3.1. СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА ЛИЦА ДО 24-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ ЗА СТРАНАТА

Средният осигурителен доход на младите хора на възраст между 15 и 24 г., наети по т.с.п., през 2011 г. е 409,65 лв. и е под средния осигурителен доход на наетите от възрастовата група 15-64 г. със 175 лв. СОД на жените е 382,78 лв., а този на мъжете е 435,39 лв. и са по-ниски от средния за страната за групата на 15-64-годишните.

- По населени места СОД на младите хора в градовете е по-висок от СОД в селата през целия период, подобно на зависимостите за общо наетите по т.с.п. на 15-64-годишна възраст. За 2011 г. СОД в градовете е 435,39 лв., а в селата - 373,36 лв., като разликата е 39,34 лв. в полза на СОД в градовете.
- По пол и населени места осигурените по т.с.п. жени до 24 г. се осигуряват на по-висок доход от жените в селата, като разликата е 57,93 лв. Мъжете до 24 г. в градовете, подобно на жените, също се осигуряват на по-висок доход - с 24,81 лв. през 2011 г. Тази тенденция е обратна на тенденцията за наетите по т.с.п. на възраст между 15 и 64 г., при които СОД за мъжете в градовете е по-нисък от този в селата.

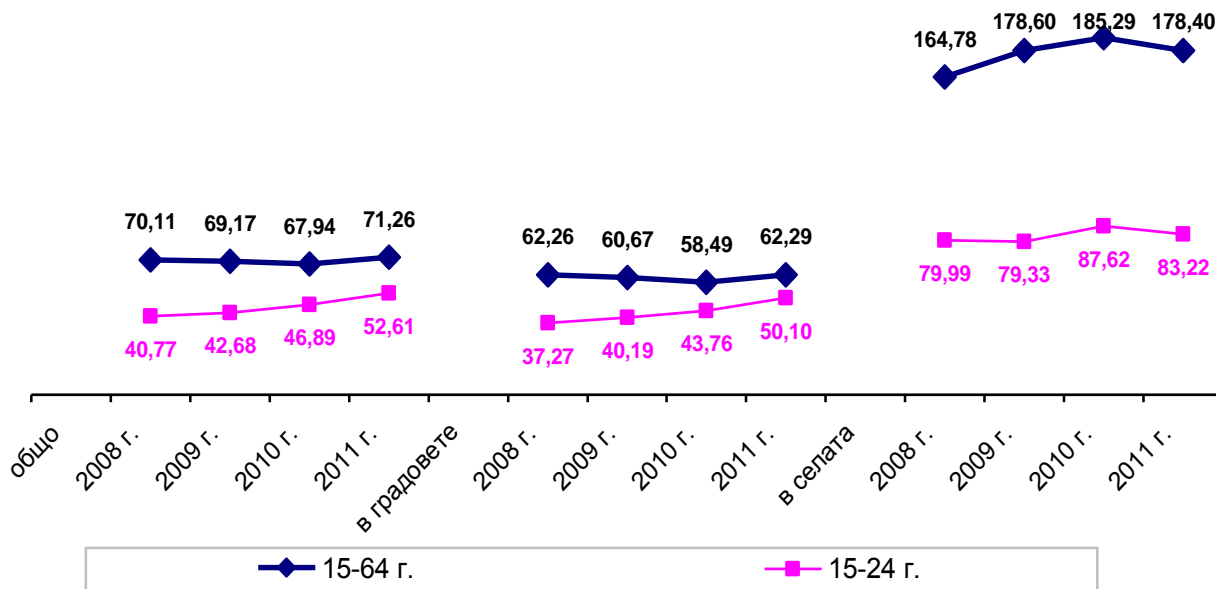
Фиг. 18 СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. ПО ПОЛ И НАСЕЛЕНО МЯСТО (2008-2011 Г.)

Източник: НОИ

- През целия период СОД за жените остава по-нисък от този на мъжете, като разликата непрекъснато нараства от 40,77 лв. за 2008 г. на 52,61 лв. в полза на мъжете през 2011 г.. За 3 години разликата в осигурителния доход между мъжете и жените на 15-64 г. се увеличава с около 11 лв. Тази тенденция се различава от тенденцията при наетите от групата на 15-64-годишните, при които се наблюдава доближаване на СОД на двата пола до 2010 г., след което разликата в осигуряването им отново нараства в полза на мъжете.
- В градовете тенденцията е аналогична, но в селата за младежите до 24 г. възраст разликата в СОД по пол рязко нараства през 2010 г. до 87,62 лв., след което през 2011 г. осигурителните доходи на мъжете и жените отново се доближават и разликата намалява до 83,22 лв. в полза на мъжете.

Фиг. 19 Разлика в СОД на мъжете и жените на 15-24 годишна възраст, наети по т.с.п. (2008-2011 г.)

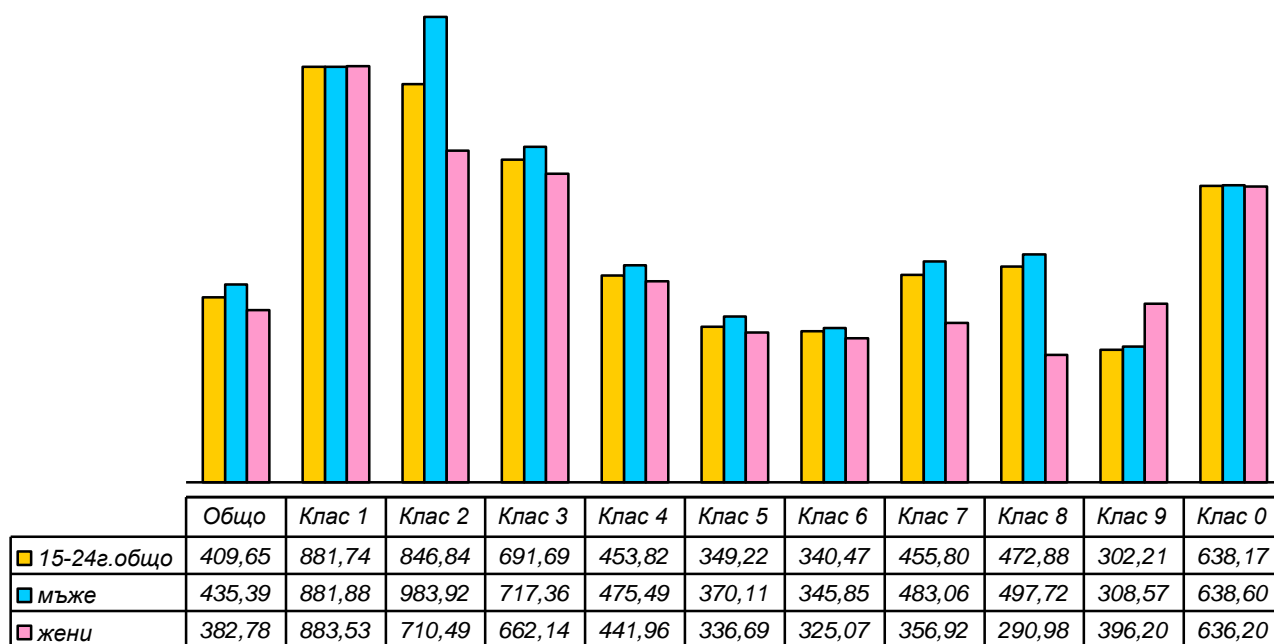

Източник: НОИ и собствени изчисления

По категории персонал СОД за младите хора на 15-24 г. през 2011 г. е най-висок в първите три категории персонал:

- СОД при ръководните служители е 882 лв., а при аналитичните специалисти е 847 лв. За тях СОД е над два пъти общия СОД за наетите до 24 г..
- СОД за младите хора е най-нисък за категориите персонал: „Професии, неизискващи специална квалификация” – 302 лв., което е ¼ от общия СОД на тази възрастова група . За „Квалифицирени работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” СОД е 340 лв. и за „Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия” – 349 лв., които също са значително под общия СОД за 15-24-годишните - с около 60-70 лв.
- При мъжете до 24 г. СОД е най-висок при аналитичните специалисти – 984 лв., следван от СОД за ръководните служители - 882 лв., а на трето място е СОД за техниците и други приложни специалисти – 717 лв. За първите две категории СОД при мъжете е повече от два пъти общия СОД за мъжете до 24 г., а за третата професия е над 1½ пъти общия СОД за мъжете от тази възрастова група.
- При жените СОД на първите три места има аналогична на общия СОД зависимост. Най-висок СОД е при ръководните служители – 884 лв., което е над 2 пъти общия СОД за жените до 24 г. При аналитичните специалисти е 710 лв., а при „Техници и други приложни специалисти” – 662 лв., като за тези две категории СОД е над 1½ пъти над общия СОД за жените до 24 г.
- СОД и при мъжете, и при жените е най-нисък отново за категорията „Професии, неизискващи специална квалификация”, съответно 309 лв. и 290 лв.
- Разликата в осигуряването между мъжете и жените до 24 г. през 2011 г. е най-голяма в категорията на аналитичните специалисти – 273 лв. в полза на мъжете. За ръководните служители СОД за мъжете и жените е приблизително равен, като разликата е нищожна (1,65 лв.).

Фиг. 20 Среден осигурителен доход на наетите по т.с.п. лица на 15-24 годишна възраст по пол и по категории персонал за 2011 г.

Източник: НОИ

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 - Персонал зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

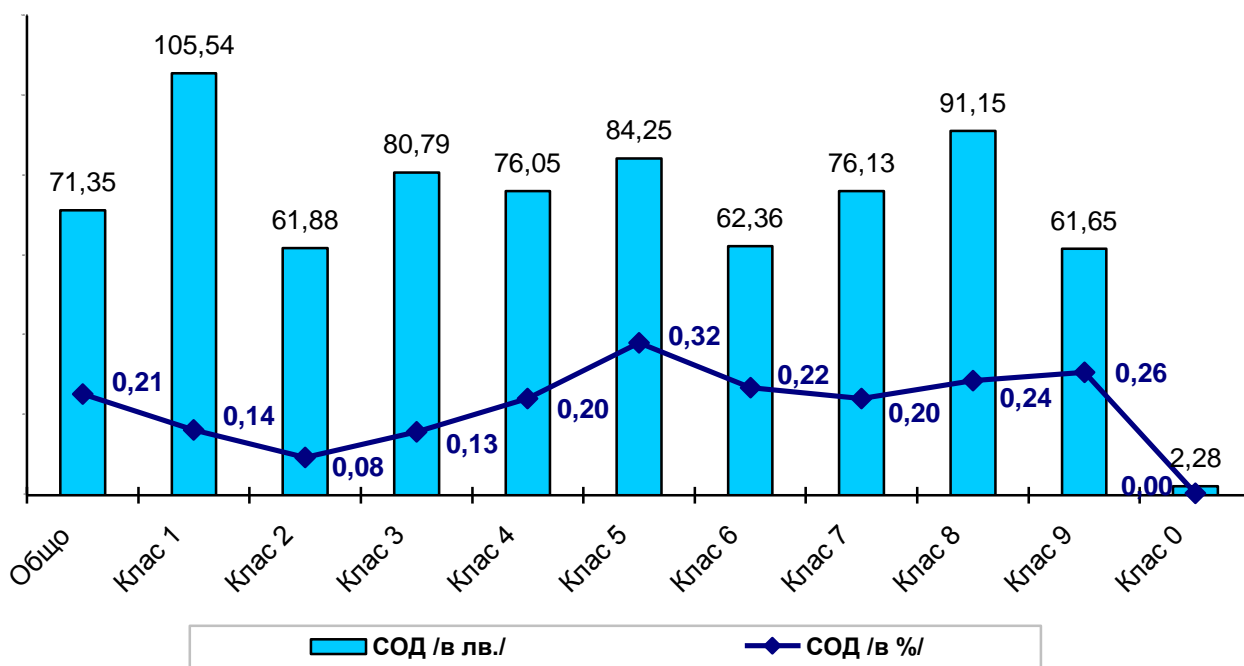
Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

Клас 0 – Непосочена категория персонал

През периода 2008-2011 г. по категории персонал СОД за младежите до 24 г. нараства при всички категории, но по-слабо от нарастването по категории за групата на 15-64-годишните.

- Най-голямо увеличение на СОД по категории персонал в абсолютни единици има при ръководните служители – със 105 лв. (20,1 на сто). При мъжете нарастването е със 127 лв. (с 16,8 на сто) и е по-голямо от нарастването при жените – 82 лв. (с 10,2 на сто).
- Нарастването на СОД за периода е най-слабо по абсолютна стойност в категорията „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 62 лв. (25,6 на сто), в т.ч. при мъжете – с 59 лв. (23,7 на сто), а при жените е по-голямо – с 62 лв. (28,7 на сто).
- Само за 3 от категориите персонал нарастването на СОД е под общия СОД на наетите по т.с.п. лица на 15-24-годишна възраст. Това са категориите: „Аналитични специалисти”, „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” и „Професии, неизискващи специална квалификация”.

Фиг. 21 ИЗМЕНЕНИЕ НА СРЕДНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 ГОДИНИ ПО КАТЕГОРИИ ПЕРСОНАЛ ЗА 2011 Г.

Източник: НОИ

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

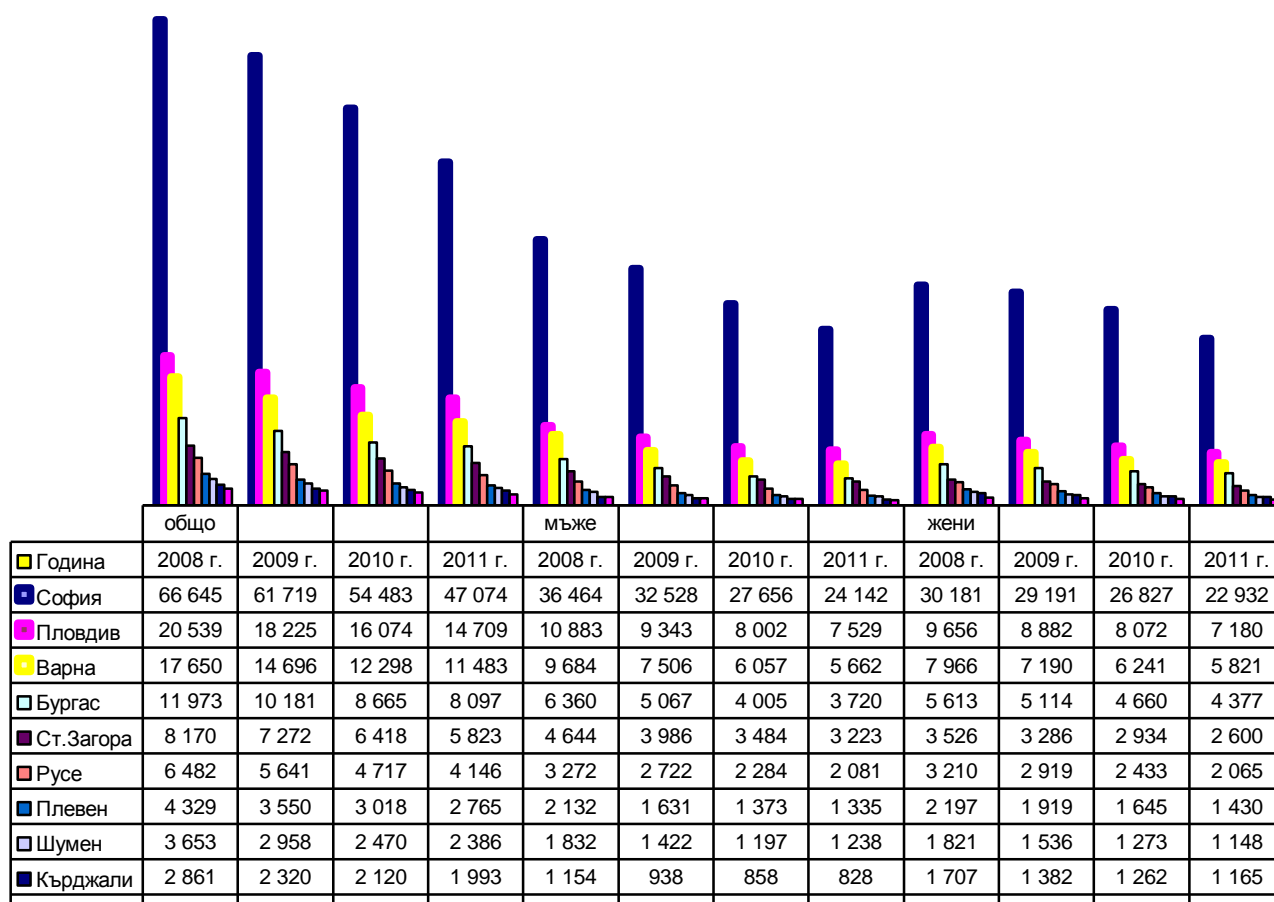
Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

6.2. АНАЛИЗ НА ЗАЕТИТЕ ДО 24 Г. ВЪЗРАСТ ЛИЦА И НА СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД В СЕКТОРИТЕ И РЕГИОНИТЕ, В КОИТО СА РАЗКРИТИ РЕФЕРЕНТНИ ЗВЕНА.

6.2.1. АНАЛИЗ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА ДО 24 Г. ВЪЗРАСТ И СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ПО РЕГИОНИ.

Съгласно референтната рамка подбраните 10 области са: София-град, Варна, Бургас, Пловдив, Стара Загора, Перник, Русе, Кърджали, Шумен и Плевен.

Фиг. 22 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. по пол и по области (2008-2011 г.)

Източник: НОИ и собствени изчисления

В тези 10 области се намират над половината от всички осигурени млади хора до 24-годишна възраст в страната през целия период. През 2011 г. в тези области общо осигурените по т.с.п. на 15-24 г. са 99,96 хил. души с дял от 54 на сто от осигурените по т.с.п. в страната от същата възрастова група.

Младежите до 24-годишна възраст намират работа основно в областите София, Пловдив, Варна, Бургас и Стара Загора. В тези 5 области са съсредоточени 47,1 на сто от наетите на тази възраст в страната.

- В област София-град са намират повече от ¼ от младите хора до 24-годишна възраст. Техният брой и дял през 2011 г. са 47,1 хил. души (25,4 на сто), следвани от област Пловдив – 14,7 хил. души (7,9 на сто) и област Варна – 11,5 хил. души (6,2 на сто).

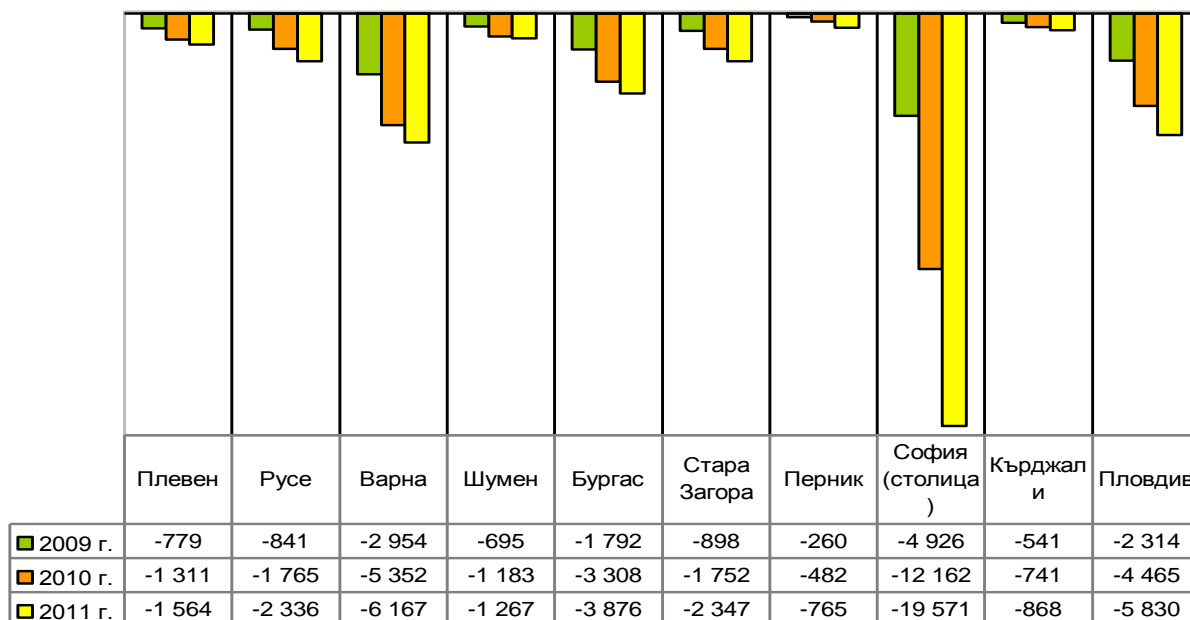

- В областите Перник, Кърджали и Шумен младите хора по-трудно намират работа през целия период. В Перник наетите на работа младежи през 2011 г. са най-малко – само 1,5 хил. души, чийто дял е едва 0,8 на сто от наетите млади хора в страната. В област Кърджали те са 2 хил. души (1,1 на сто), а в област Шумен – 2,4 хил. души (1,3 на сто).

По пол през 2011 г. разликата между мъжете и жените е малка. В 5 от областите мъжете са повече от жените: София-град, Стара Загора, Пловдив, Шумен и Русе. Жените доминират в Бургас, следвани от Кърджали и Варна.

- През периода на криза най-много младежи до 24 г. са загубили работата си в областите София-град – с 19,6 хил. души по-малко, представляващо спад от 29,4 на сто, следвани от Варна – със 6,2 хил. души (34,9 на сто) и Пловдив – с 5,8 хил. души (28,4 на сто).
- В областите Перник и Кърджали, където броят на наетите на работа младежи е най-малък, през периода те са намалели съответно със 765 души и с 868 души, но за тези области това представлява спад от над 30 на сто.

Фиг. 23 ИЗМЕНЕНИЕ НА НАЕТИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. ПО ОБЛАСТИ ПРИ БАЗА 2008 Г. = 100

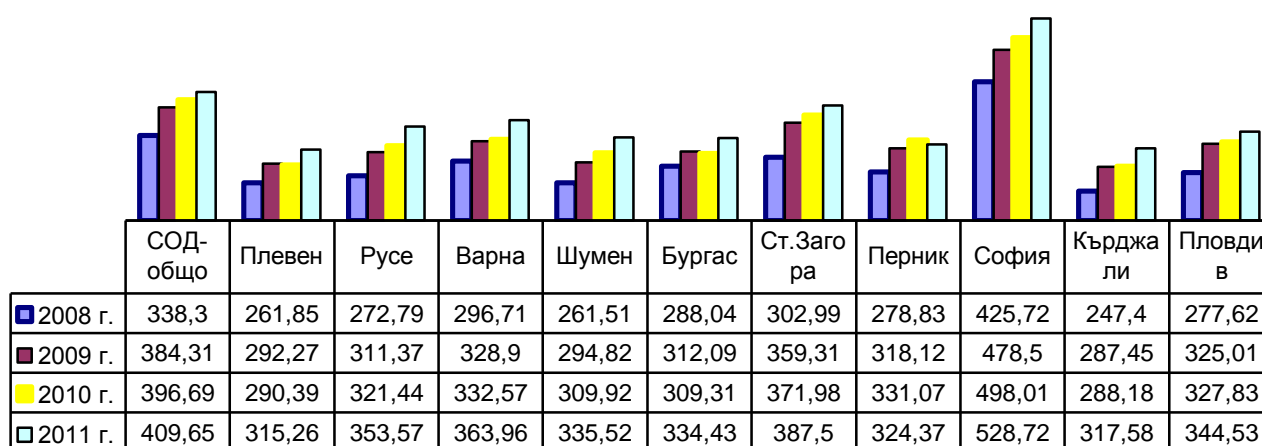
Източник: НОИ и собствени изчисления

Средният месечен осигурителен доход по т.с.п. на лицата на възраст от 15 до 24 г. е значително по-нисък от СОД за групата на 15-64-годишните и в 10-те референтни области през целия период, в т.ч. и при мъжете и при жените.

- Общият СОД при младите хора до 24-годишна възраст през периода нараства за всички области. През 2011 г. СОД общо за наетите до 24 г. достига 410 лв., в т.ч. за мъжете – 435 лв. и за жените – 383 лв.
- Най-висок СОД е в областите София, Стара Загора и Варна през целия период, като за 2011 г. в област София СОД е 529 лв., следван от област Стара Загора – 388 лв. и област Варна – 364 лв.
- Единствено в област София през целия период младите хора се осигуряват на доход, който е по-висок от общия среден осигурителен доход за тях.
- На най-нисък доход се осигуряват в областите Плевен и Кърджали – на 315 лв. и 318 лв. през 2011 г.

- За референтните области през периода 2008-2011 г. СОД по абсолютна стойност нараства най-много в областите София-град, Стара Загора и Русе:
  - в област София-град увеличението е със 103 лв., като темпът на нарастване за периода е 24,2 на сто.
  - в област Ст.Загора нарастването е с 84 лв. при темп от 27,9 на сто.
  - в област Русе СОД нараства с 81 лв. с темп от 29,6 на сто, като това е най-бързото увеличение на осигурителния доход за периода.
- В областите Перник и Бургас увеличението на СОД за периода е най-малко, като в тези области нарастването е с около 46 лв. и темп на нарастване за периода от около 16 на сто, като това са и най-ниските темпове на нарастване.

Фиг. 24 СОД на осигурените по т.с.п. лица на 15-24-годишна възраст (2008-2011 г.)

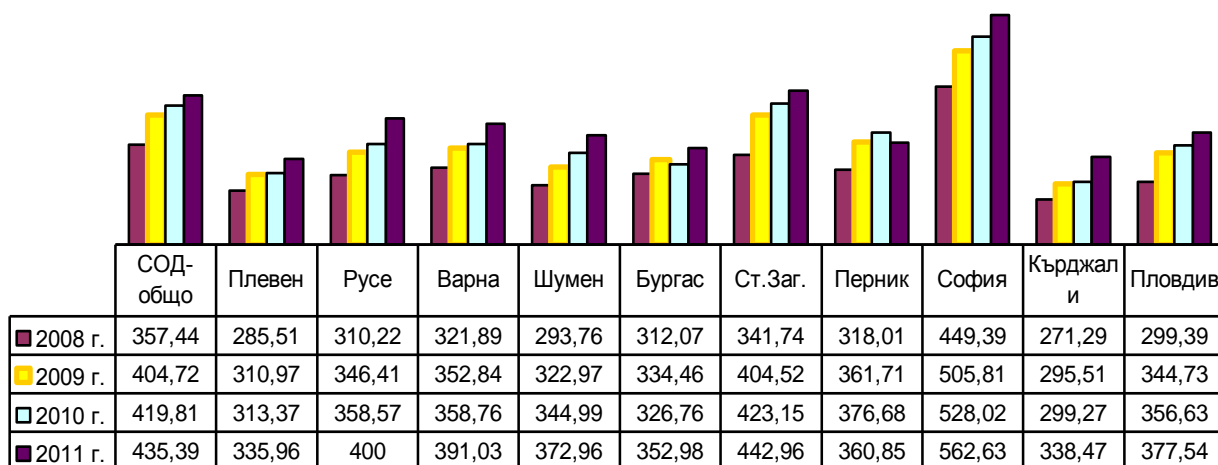

Източник: НОИ и собствени изчисления

За всички области мъжете се осигуряват на по-висок доход от жените през целия период.

- При мъжете на 15-24 г. през 2011 г. осигурителният доход е по-висок от общия СОД за наетите по т.с.п. до 24 годишна възраст за 2 от областите – област София-град и Стара Загора, като:
  - в област София-град СОД е 563 лв. и е по висок от общия със 153 лв..
  - в област Стара Загора осигурителният доход е 443 лв. и е само с 33 лв. по-висок от общия СОД.
- СОД при мъжете до 24-годишна възраст е най-нисък в областите Плевен и Кърджали, съответно 336 лв. и 338 лв.
- Нарастването за периода в осигурителния доход при мъжете отново е в областите София-град (със 113 лв. при темп от 25,2 на сто) и Стара Загора (със 101 лв. при темп от 29,6 на сто).
- С най-нисък размер и темп осигурителният доход за мъжете нараства в областите Бургас и Перник, които разменят местата си при мъжете, а разликата от 2 лв. е незначителна:
  - в област Бургас СОД нараства с 41 лв. при темп на нарастване от 13,1 на сто.
  - в област Перник нарастването е с 43 лв. и темп за периода от 13,5 на сто.

Фиг. 25 СОД на осигурените по т.с.п. мъже на 15-24-годишна възраст (2008-2011 г.)

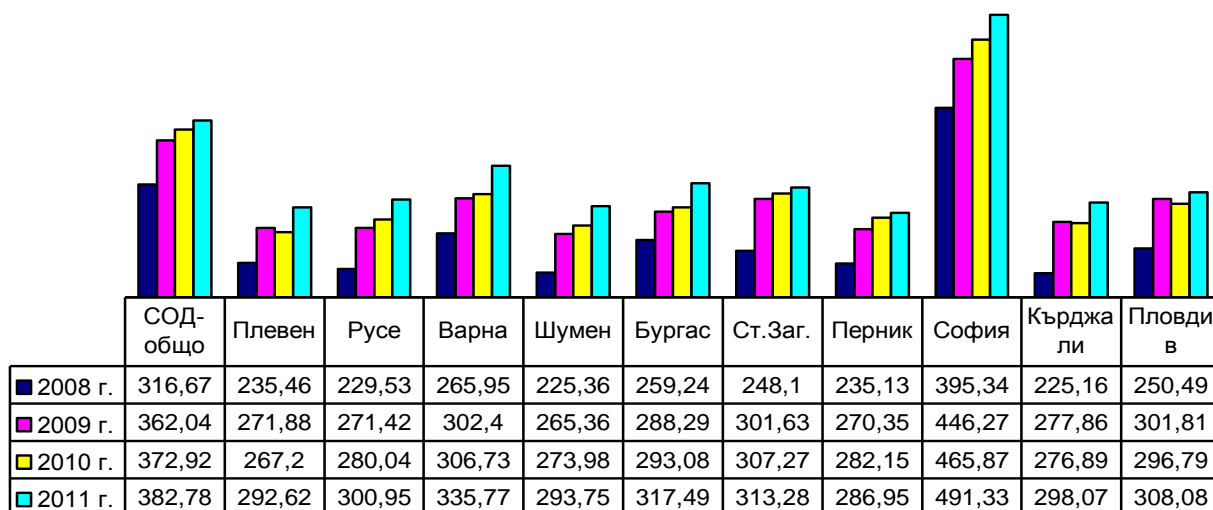

Източник: НОИ и собствени изчисления

При жените до 24-годишна възраст, осигурени по т.с.п., СОД е по-висок от общия СОД за младите хора само в област София-град – 491 лв. за 2011 г. За всички останали референтни области е по-нисък от средния за наетите до 24-годишна възраст.

- СОД за жените през 2011 г. е най-висок за областите София-град, Варна и Бургас, следвани от Стара Загора.
- Нарастването през периода по размер е най-голямо за област София-град – с 96 лв., но то е по-ниско от това за мъжете до 24-годишна възраст в областта. Темпът, с който нараства, също е по-слаб - 24,3 на сто при 25,2 за мъжете. Кърджали се нарежда на второ място при жените - със 73 лв. при темп 32,4 на сто, а на трето място е област Русе (със 71 лв. при темп от 31,1 на сто).
 - по темп на нарастване област Кърджали е на първо място, следвана от област Русе.
- СОД при жените нараства най-малко в областите Перник - с 52 лв., като темпа, с който нараства, е най-слабия - 22 на сто. В областите Плевен и Пловдив увеличението на СОД при жените до 24-годишна възраст. е с около 57 лв. с темпове на нарастване за периода съответно с 24,3 на сто и 23 на сто.

Фиг. 26 СОД на осигурените по т.с.п. жени на 15-24-годишна възраст (2008-2011 г.)

Източник: НОИ и собствени изчисления

6.2.1.1. ОБЛАСТ ПЛЕВЕН

По квалификационни групи професии в област Плевен наетите до 24-годишна възраст се осигуряват на значително по-нисък доход от общия в тези групи. Общият осигурителен доход през 2011 г. за наетите до 24 г. е със 123 лв. под този за наетите на възраст между 15 и 64 г. в областта, като:

- Най-значителна е разликата в категорията на ръководните служители – с 272 лв. по-ниско осигуряване за младите хора спрямо 15-64-годишните. В тази категория за област Плевен броят и дела на осигурените лица до 24 годишна възраст е незначителен. Те са едва 0,3 на сто от наетите на работа младежи в областта.
- Най-значителни са броят и делът на осигурените лица в категориите:
  - „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” - 1,1 хил. души с дял от 41,1 на сто от наетите по т.с.п. лица до 24годишна възраст в областта, и „Професии, неизискващи специална квалификация” – 0,8 хил. души (28,4 на сто). За тези две категории персонал СОД е под общия СОД на младежите в областта, съответно с 49 лв. и с 33 лв. Това са нископлатени професии, тъй като не изискват особена квалификация и образование, но осигуряват заетост за младите хора от областта.
- СОД е под общия СОД за младежите и за категорията, свързана със селското стопанство - „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство”, където доходът, върху който се осигуряват, е най-нисък – 252 лв. - с 63 лв. под общия осигурителен доход на младежите от областта. Но младежите не проявяват особен интерес към такава работа и техният дял е едва 0,9 на сто.
- В първите три категории на високо квалифицирания персонал – ръководни служители, аналитични специалисти и техници и други приложни специалисти, общият дял на младежите е пренебрежимо малък –едва около 1 на сто. Но осигурителният доход в тези категории е най-високият сред младите хора от областта. Техният осигурителен доход е по-висок от общия СОД за 15-24-годишните с между 240 и 330 лв.
- По населено място основно осигурените по т.с.п. младежи са в градовете, в селата делът им е пренебрежимо малък.
- По пол мъжете са с по-висок осигурителен доход от жените за почти всички квалификационни групи професии, като разликата е най-голяма при аналитичните специалисти - с над 330 лв. в полза на мъжете. Изключение има при „Професии, неизискващи специална квалификация”, като разликата е незначителна (2 лв.) в полза на жените.

Фиг. 27 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Плевен.
 Източник: НОИ и собствени изчисления

	Общо		Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	2 765	315	7	646	8	635	24	557	130	372	1 137	282	24	252	375	398	274	421	786	266
Жени	1 430	293	2	580	5	443	10	453	98	365	826	276	8	142	132	326	78	388	271	267
Мъже	1 335	336	5	687	3	777	14	641	32	386	311	294	16	287	243	429	196	432	515	265

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии
 Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия
 Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

През периода 2008-2011 г. по категории персонал намалението на младите хора е голямо в последните 5 категории персонал, в които те основно са наети, като:

- най-голямо е при „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 0,6 хил. души, представляващо спад от 44,6 на сто, но СОД нараства само с 45 лв. (с 20,4 на сто).
- при групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” намалението на наетите до 24-годишна възраст е с 0,5 хил. души (54,9 на сто). СОД при тях нараства с 84 лв. (26,8 на сто).

Фиг. 28 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ (2008 - 2011 г.) В ОБЛАСТ ПЛЕВЕН. ИЗТОЧНИК: НОИ И СОБСТВЕНИ ИЗЧИСЛЕНИЯ

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	-6	-15	-6	5	-32	105	-96	55	-218	67	5	20	-456	84	-121	44	-633	45
Жени	-6	-240	-3	-74	-17	0	-65	34	-195	64	-3	-80	-240	84	-25	96	-212	57
Мъже	0	142	-3	-47	-15	189	-31	93	-23	73	8	49	-216	68	-96	33	-421	39

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

- За област Плевен за периода се наблюдава намаление на осигурителния доход при:
  - жените – с 240 лв. (спад от 29,3 на сто) за ръководните служители, което е най-голямото, за квалифицираните работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство – с 80 лв. (-36 на сто) и за аналитичните специалисти – със 74 лв. (-14,3 на сто).
  - мъжете – само при аналитичните специалисти с 47 лв., което е спад от 5,7 на сто.
- СОД нараства най-много в категорията „Техници и други приложни специалисти” – със 105 лв. (23,2 на сто), в т.ч. за мъжете – със 189 лв. (41,8 на сто), което е и най-голямото увеличение на осигурителен доход сред мъжете и жените в областта. При мъжете ръководни служители (за разлика от жените) осигурителният доход нараства със 142 лв. (26,1 на сто).

6.2.1.2. ОБЛАСТ РУСЕ

По квалификационни групи професии в област Русе наетите до 24-годишна възраст се осигуряват на значително по-нисък доход от общия в тези групи. Общият осигурителен доход през 2011 г. за наетите до 24 г. е със 127 лв. под този за наетите на възраст между 15 и 64 г. в областта, като:

- Най-значителна е разликата в категорията „Техници и други приложни специалисти” – с 182 лв. по-ниско осигуряване за младите хора спрямо 15-64-годишните в тази категория. В тази категория за област Плевен броят и делът на осигурените лица до 24-годишна възраст

са сравнително ниски – 0,1 хил. души с дял от 2,3 на сто от наетите на работа младежи в областта.

- Най-значителни са броят и дялът на осигурените лица в категориите:
  - „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” - 1,6 хил. души с дял от 38 на сто от всички наети по т.с.п. лица до 24-годишна възраст в областта, и „Професии, неизискващи специална квалификация” – 1,0 хил. души (24,7 на сто). За тези две категории персонал СОД е под общия СОД на младежите в областта, съответно с 58 лв. и с 42 лв. Това са нископлатени професии, тъй като не изискват особена квалификация и образование. Но те осигуряват заетост за младите хора от областта.
- СОД е под общия СОД за младежите и за категорията, свързана със селското стопанство - „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство”, където доходът, върху който се осигуряват, е 307 лв. - с 47 лв. под общия осигурителен доход на младежите от областта и със 162 лв. под осигурителния доход на работещите на възраст между 15 и 64 г. за тази категория. Техният дял е едва 0,2 на сто от всички млади хора, наети на работа в областта.
- Категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” в тази област се нарежда на трето място по възможности за наемане на работа на младежите. Тук работят 0,6 хил. души или 15,6 на сто от наетите до 24-годишна възраст в областта.
- Първите три категории персонал – ръководни служители, аналитични специалисти и техници и други приложни специалисти, осигуряват работа общо едва на 0,2 хил. души с общ дял от 3,8 на сто. Осигурителният доход в тези категории е най-високият в областта. Техният осигурителен доход е по-висок от общия СОД за работещите до 24-годишна възраст - между 170 и 570 лв.
- По населено място основно осигурените по т.с.п. младежи са в градовете, в селата дялът им е незначителен.
- По пол мъжете са с по-висок осигурителен доход от жените за почти всички квалификационни групи професии, като разликата е най-голяма при „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” - със 185 лв. в полза на мъжете. Изключението от правилото е при ръководните служители, като разликата е голяма – 256 лв. в полза на жените.

Фиг. 29 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Русе

	Общо		Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	4 146	354	19	923	40	625	97	531	233	443	1 574	296	9	307	504	394	648	436	1 022	312
Жени	2 065	301	7	1 095	15	589	35	511	142	371	1 082	286	1	169	190	269	205	321	388	278
Мъже	2 081	400	12	839	25	647	62	542	91	537	492	315	8	322	314	454	443	481	634	332

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

През периода 2008-2011 г. по категории персонал намалението на младите хора е голямо в групите: „Професии, неизискващи специална квалификация“, „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ и „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия“ – три от последните 5 квалификационни групи професии, в които те основно са наети, като:

- най-голямо е при „Професии, неизискващи специална квалификация“ – с 0,9 хил. души, представляващо спад от 47,1 на сто. Техният СОД се увеличава само с 60 лв., като темпът на нарастване е 23,8 на сто.
- при групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ намалението на наетите до 24 г. е с 0,6 хил. души (53,1 на сто). СОД при тях нараства с 99 лв. (33,6 на сто).
- За област Русе за периода се наблюдава намаление на осигурителния доход само при мъжете на ръководни позиции - със 176 лв., което е спад от 17,3 на сто, и за жените в селското, горското и рибното стопанство – с 67 лв. (28,4 на сто).
- СОД нараства най-много в категорията „Техници и други приложни специалисти“ – със 126 лв. (31,1 на сто), в т.ч. за мъжете – със 151 лв. (38,6 на сто). При жените ръководни служители (за разлика от мъжете) осигурителният доход нараства с 316 лв. (40,6 на сто), което е и най-голямото увеличение на осигурителен доход между мъжете и жените в областта .

Фиг. 30 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ (2008 - 2011 г.) В ОБЛАСТ РУСЕ

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	-20	20	-7	101	-60	126	-230	70	-348	83	0	55	-571	99	-191	130	-909	60
Жени	-12	316	-8	49	-24	85	-128	69	-271	79	-3	-67	-271	32	-69	93	-359	77
Мъже	-8	-176	1	141	-36	151	-102	78	-77	89	3	59	-300	125	-122	147	-550	49

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители
 Клас 2 - Аналитични специалисти
 Клас 3 - Техници и други приложни специалисти
 Клас 4 - Административен персонал
 Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия
 Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство
 Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии
 Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия
 Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

6.2.1.3. ОБЛАСТ ВАРНА

Осигурителният доход на наетите до 24-годишна възраст в област Варна по квалификационни групи професии също е значително по-нисък от общия в тези групи. Общият осигурителен доход през 2011 г. за наетите от тази възрастова група е със 174 лв. под този за наетите на възраст между 15 и 64 г. в областта, като:

- Най-значителна е разликата в полза на по-възрастните в първите две категории за висококвалифицирания персонал, в т.ч. за аналитичните специалисти е с 272 лв., а за ръководните служители – с 234 лв. В тази категория за област Варна делът на осигурените лица до 24-годишна възраст е незначителен – едва 1,6 на сто от наетите на работа младежи в областта.

- Най-значителни са броят и делът на осигурените лица до 24-годишна възраст в категориите:
  - „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” - 6,5 хил. души (56,3 на сто) и „Професии, неизискващи специална квалификация” – 2,3 хил. души (20 на сто). За тези две категории персонал СОД е под общия СОД на младежите в областта, съответно с 32 лв. и с 54 лв. Там са и са най-ниските осигурителни доходи по категории персонал. Това са нископлатени професии, тъй като не изискват особена квалификация и образование, но осигуряват заетост на над $\frac{3}{4}$ от наетите млади хора от областта.
- За останалите квалификационни групи професии СОД е по-висок от общия СОД за младежите, в т.ч. за административния персонал, където работят 8,7 на сто от общия брой наети млади хора в областта. Техният СОД е с 64 лв. над средния осигурителен доход на младежите от областта.
- По населено място област Варна не прави изключение. Младите хора, осигурени по т.с.п., са предимно в градовете, в селата делът им е пренебрежимо малък.
- По пол мъжете са с по-висок осигурителен доход от жените за всички квалификационни групи професии с изключение на групата „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” – с 59 лв. в полза на жените. Разликата е най-голяма при аналитичните специалисти с близо 250 лв. в полза на мъжете в тази категория, както и при ръководните специалисти, при които разликата в осигурителния доход е над 160 лв. в полза на мъжете.

Фиг. 31 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Варна

	Общо		Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	11 483	364	49	890	135	607	385	514	995	428	6 469	332	21	373	652	491	481	504	2 294	310
Жени	5 821	336	24	789	84	506	221	473	644	411	4 151	316	7	421	36	420	29	434	623	290
Мъже	5 662	391	25	951	51	754	164	564	351	455	2 318	358	14	362	616	495	452	509	1 671	317

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

През периода 2008-2011 г. по категории персонал намалението на младите хора е голямо в 3 от категориите:

- най-значително е при „Професии, неизискващи специална квалификация” – с над 2,4 хил. души, представляващо спад от 51,4 %. СОД при тях нараства само с 67 лв. (с 27,6 %), като темпът на нарастване за периода е близък до този в групата на 15-64-годишните - (28,1 %).
- при групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” намалението на наетите до 24-годишна възраст е с 1,4 хил. души (68,4 на сто). СОД при тях нараства с 83 лв. (20,3 на сто).
- при административния персонал намалението на наетите до 24-годишна възраст е с над 0,9 хил. души (48 на сто), а осигурителният им доход нараства с 81 лв. (28,3 на сто).

Фиг. 32 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ (2008 - 2011 г). В ОБЛАСТ ВАРНА

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	-22	272	-14	20	-336	-22	-920	81	-481	96	-12	69	-1411	83	-541	99	-2430	67
Жени	-10	119	6	-55	-140	-30	-709	68	-606	89	-12	137	-69	130	-34	99	-571	65
Мъже	-12	378	-20	143	-196	-4	-211	98	125	103	0	42	-1342	80	-507	100	-1859	68

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

За област Варна за периода се наблюдава намаление на осигурителния доход при:

- жените – с 55 лв. (спад от 9,8 на сто) за аналитичните специалисти, което е най-голямото намаление на осигурителен доход по пол.
- СОД намалява и при жените, но и при мъжете в групата „Техници и други приложни специалисти“ – с 30 лв. (-6 на сто) за жените, а за мъжете – с 4 лв., като това е незначителен спад (0,7 на сто). Единствено в тази квалификационна група се наблюдава намаление на СОД за мъжете до 24-годишна възраст.
- СОД нараства най-много в категорията „Ръководни служители“ – с 272 лв. (44 на сто), в т.ч. за мъжете – с 387 лв. (66 на сто), което е и най-голямото увеличение на осигурителен доход за мъжете и жените в областта. При жените ръководни служители осигурителният доход нараства със 119 лв. (17,8 на сто), което е по-слабо спрямо мъжете.
  - при жените най-голямото нарастване на осигурителния доход е в „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ – със 137 лв. (48,2 %).

6.2.1.4. ОБЛАСТ ШУМЕН

По квалификационни групи професии в област Шумен наетите до 24-годишна възраст отново се осигуряват на значително по-нисък доход от общия в тези групи. Общият осигурителен доход през 2011 г. за наетите до 24-годишна възраст е със 137 лв. под този за наетите на възраст между 15 и 64 г. в областта, като:

- Най-значителна е разликата в първите три категории персонал, където са заети висококвалифицираните специалисти, като в тези категории по принцип младите хора получават значително по-нисък доход, върху който се осигуряват, спрямо дохода за 15-64-годишните:
  - при ръководните служители разликата е с 423 лв. по-ниско осигуряване спрямо това за 15-64 годишните. В тази категория за област Шумен броят и дела на осигурените лица до 24-годишна възраст е незначителен. Те са едва 0,3 на сто от наетите на работа младежи в областта.
  - при техници и други приложни специалисти – със 195 лв., а при аналитичните специалисти – със 165 лв. по-малко от 15-64-годишните.

- в тези три категории броят и дела на наетите до 24 г. е много малък. Те са 2,6 на сто от общо наетите до 24 г. в областта. Техният осигурителен доход, обаче, е най-високият сред младите хора – в диапазона от 200 лв. до 330 лв. над средния за младежите в областта.
- Най-значителни са броят и делът на осигурените лица в категориите, неизискващи особено образование и квалификация:
  - „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” - 1000 души с дял от 39,9 на сто от наетите по т.с.п. лица до 24-годишна възраст в областта, и „Професии, неизискващи специална квалификация” – 0,7 хил. души (30,7 на сто). За тези две категории персонал СОД е под общия СОД на младежите в областта с 46 лв.
- При останалите категории персонал СОД е над общия СОД за младите хора до 24-годишна възраст.
- По населено място отново делът на осигурените по т.с.п. младежи е пренебрежимо малък.
- По пол мъжете са с по-висок осигурителен доход от жените за почти всички квалификационни групи професии с изключение на „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” и „Аналитични специалисти”, където СОД за жените е по-висок, съответно със 160 лв. и 45 лв.
- Най-значителна е разликата между мъжете и жените до 25-годишна възраст при „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” – с 200 лв. в полза на мъжете.
- Най-малка е разликата в осигурителния доход за „Административен персонал” - 10 лв. и за „Професии, неизискващи специална квалификация” – 19 лв. в полза на мъжете.

Фиг. 33 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Шумен

	Общо		Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	2 386	336	7	633	11	664	43	534	89	358	952	290	29	355	279	429	244	474	732	290
Жени	1 148	294	1	549	5	692	15	458	62	354	709	283	8	489	59	319	34	298	255	278
Мъже	1 238	373	6	662	6	647	28	570	27	364	243	307	21	329	220	456	210	498	477	297

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

През периода 2008-2011 г. по категории персонал намалението на младите хора е голямо в последните 5 категории персонал, в които те са наети предимно, като:

- най-голямо е намалението им при „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 0,6 хил. души, представляващо спад от 44,5 на сто, но нарастването на техния СОД в лева е най-слабо - само с 58 лв. (с 25 на сто).
- за другите категории: „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия”, „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” и „Оператори на

машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия" намалението на осигурените лица е приблизително еднакво – с около 170 човека, но темповете на намаление за периода са различни – съответно с 15,3 на сто, с 37,4 на сто и 41,3 на сто. Нарастването на СОД при тях е в диапазона 83 – 118 лв. (между 24 и 45 на сто).

- За област Шумен за периода се наблюдава намаление на осигурителния доход единствено при жените: за „Техници и други приложни специалисти” - незначително с 27 лв. (спад от 5,6 на сто).
- В 4 от категориите общият СОД нараства с над 100 лв.: „Ръководни служители”, „Техници и други приложни специалисти”, „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия”, като нарастването е най-голямо при ръководните служители – със 169 лв. (36,4 на сто), в т.ч. за мъжете – с 268 лв. (68 на сто), което е и най-голямото увеличение на осигурителен доход за мъжете и жените в областта.
- При жените най-голямо нарастване на осигурителния доход се наблюдава при „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” - с 252 лв. (106,3 на сто).

Фиг. 34 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ(2008 - 2011 г) в ОБЛАСТ ШУМЕН

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младечи	0	169	-17	69	-39	102	-122	63	-172	90	8	130	-167	83	-172	118	-586	58
Жени	-3	-1	-9	76	-22	-27	-106	60	-127	91	2	252	-69	85	-85	64	-254	57
Мъже	3	268	-8	71	-17	171	-16	66	-45	86	6	109	-98	76	-87	104	-332	58

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

6.2.1.5. ОБЛАСТ БУРГАС

По квалификационни групи професии в област Бургас осигурителният доход на наетите до 24-годишна възраст е под общия за тези групи. За младите хора общият осигурителен доход през 2011 г. е със 181 лв. под този за наетите на възраст между 15 и 64 г. в областта, като:

- в 6 от категориите разликата със СОД за 15-64-годишните в категорията е над 100 лв. : „Ръководни служители”, „Аналитични специалисти”, „Техници и други приложни специалисти”, „Административен персонал”, „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия”.
- най-значителна е разликата в категорията „аналитични специалисти” – с 504 лв. Следват „Техници и други приложни специалисти” – с 385 лв. и „Ръководни служители” – с 368 лв.. В тези 3 категории делът на осигурените лица до 24-годишна

възраст е много малък – едва общо 2,6 на сто от наетите на работа младежи в областта. Но те са с най-висок СОД сред младите хора от областта.

- Спрямо общия СОД за младите хора в областта разликата е най-голяма за категорията „Ръководни служители” – с 398 лв. повече. Следват „Техници и други приложни специалисти” със 185 лв. повече.
- Най-значителни са броят и делът на осигурените лица в категориите:
  - „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” - 4,3 хил. души с дял от 52,9 на сто от масата на наетите по т.с.п. лица до 24-годишна възраст в областта, и „Професии, неизискващи специална квалификация” – 1,8 хил. души (22,5 на сто). Общо в тези две категории са заети ¾ от наетите на работа младежи. Техният СОД е под общия СОД на младежите в областта с около 40 лв.
- По населено място в селата делът на осигурените по т.с.п. младежи е пренебрежимо малък.
- По пол мъжете са с по-висок осигурителен доход от жените за почти всички квалификационни групи професии, с изключение на категориите „Ръководни служители” - 27 лв., и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” - 20 лв. в полза на жените.
  - за категорията „Професии, неизискващи специална квалификация” осигурителният доход е еднакъв за мъжете и жените.
  - разликата в СОД по пол е най-голяма при „Техници и други приложни специалисти” - с над 100 лв. в полза на мъжете.

Фиг. 35 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Бургас

	Общо		Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	8 097	334	16	732	52	442	145	519	468	359	4 283	295	32	319	504	487	779	483	1 818	294
Жени	4 377	317	9	747	27	425	61	457	344	346	2 801	288	15	304	64	420	378	495	678	294
Мъже	3 720	353	7	720	25	458	84	557	124	385	1 482	306	17	328	440	494	401	475	1 140	294

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители
 Клас 2 - Аналитични специалисти
 Клас 3 - Техници и други приложни специалисти
 Клас 4 - Административен персонал
 Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия
 Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство
 Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии
 Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия
 Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

През периода 2008-2011 г. по категории персонал намалението на младите хора е голямо в следните категории персонал:

- най-голямо е в категорията „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 1,6 хил. души, представляващо спад от 46,1 на сто. Техният СОД нараства с 53 лв. (с 22 на сто).
- При групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” намалението на наетите до 24-годишна възраст е с 1000 души (65,5 на сто). СОД при тях нараства със 74 лв. (17,9 на сто).

- За област Бургас за периода се наблюдава намаление на осигурителния доход само при категорията „Аналитични специалисти” – с цели 136 лв. (23,5 на сто), в т.ч. при жените – с 99 лв. (18,9 на сто), а при мъжете – със 194 лв. (29,8 на сто).
- СОД нараства най-много в категорията „Ръководни служители” – със 105 лв. (16,7 на сто), в т.ч. за мъжете – със 139 лв. (23,9 на сто), което е и най-голямото увеличение на осигурителен доход за мъжете. При жените увеличението на СОД е най-голямо при „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” – 141 лв. (39,8 на сто).

Фиг. 36 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ (2008 - 2011 г.) В ОБЛАСТ БУРГАС

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	-32	105	-17	-136	-126	74	-482	37	-315	65	-2	55	-956	74	-388	81	-1 558	53
Жени	-17	57	-15	-99	-75	12	-392	26	-335	65	-1	23	-47	112	-23	141	-331	57
Мъже	-15	139	-2	-194	-51	112	-90	57	20	63	-1	73	-909	74	-365	54	-1 227	51

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

6.2.1.6. ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

По квалификационни групи професии в област Стара Загора наетите до 24-годишна възраст се осигуряват на значително по-нисък доход от общия в тези групи. Общият осигурителен доход през 2011 г. за наетите младежи е с 259 лв. под този за наетите на възраст между 15 и 64 г. в областта.

- В първите три категории, в които са висококвалифицираните специалисти, разликите между осигурителния доход на наетите до 24-годишна възраст. и общия СОД на 15-64-годишните са най-значителни, като:
  - при „Ръководни служители” осигуряването за младите хора е с над 570 лв. по-ниско спрямо това на 15-64-годишните. Следват „Аналитични специалисти” с разлика от 418 лв. и „Техници и други приложни специалисти” с разлика от 317 лв.

В тези три категории за област Стара Загора общо осигурените лица до 24-годишна възраст са едва 3,5 на сто от наетите на работа младежи в областта.

- Най-значителни са броят и дялът на осигурените лица в категориите:
  - „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” - 1,9 хил. души с дял от 32,1 на сто от масата на наетите по т.с.п. лица до 24-годишна възраст в областта, „Професии, неизискващи специална квалификация” – 1,8 хил. души (30,4 на сто) и „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” – над 1000 души (17,6 на сто). В тези три категории са над 80 на сто от всички наети млади хора в областта.
  - СОД е под общия СОД на младежите в областта за категориите „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” и „Професии, неизискващи специална квалификация” – с

84 лв., но за „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ СОД е със 154 лв. по-висок от общия СОД за младежите в областта.

- По населено място осигурените по т.с.п. младежи са основно в градовете.
- По пол мъжете са с по-висок осигурителен доход от жените за почти всички квалификационни групи професии, като изключение правят „Ръководни служители” – с 207 лв. повече в полза на жените.
  - разликата е най-голяма при „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” - с над 170 лв. в полза на мъжете.
  - разликата е незначителна при „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” – 5 лв. в полза на жените.

Фиг. 37 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011г. в област Ст.Загора

	Общо		Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	5 823	388	9	614	39	538	158	712	208	383	1 867	304	35	375	1 026	542	709	511	1 772	304
Жени	2 600	313	6	743	23	492	41	594	162	361	1 334	290	7	379	165	391	191	391	671	279
Мъже	3 223	443	3	536	16	598	117	750	46	426	533	332	28	374	861	567	518	545	1 101	319

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

През периода 2008-2011 г. по категории персонал намалението на младите хора е голямо в следните 3 категории персонал:

- най-голямо е при „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 0,9 хил. души, представляващо спад от 33,7 на сто, но техният СОД се увеличава с 55 лв. (с 22,1 на сто).
- при „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” наетите до 24-годишна възраст намаляват с 0,5 хил. души (43,6 на сто). СОД при тях нараства с повече от 130 лв. (34,5 на сто).
- при „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” наетите лица до 24-годишна възраст намаляват с 0,4 хил. души (16,1 на сто). СОД при тях се увеличава с над 80 лв. (36,3 на сто) за периода.
- За област Стара Загора за периода намаление на осигурителния доход се наблюдава при аналитичните специалисти – с 56 лв. (-9,4 на сто), в т.ч. и при мъжете – с 56 лв. (8,6на сто) и при жените – с 54 лв. (9,9 на сто) :
- СОД нараства най-много в категорията „Техници и други приложни специалисти” – със 139 лв. (24,3 на сто), в т.ч. за мъжете – със 137 лв. (41,8 на сто). Най-голямото нарастване на СОД за периода по пол е:
  - при мъжете – със 146 лв. (34,7 на сто) в категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии”, което е и най-голямото увеличение на осигурителен доход за мъжете и жените в областта.
  - при жените - със 132 лв. (21,6 на сто) в категорията „Ръководни служители”.

Фиг. 38 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ (2008 - 2011 г.) В ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	-4	38	-17	-56	-70	139	-233	49	-359	81	-10	76	-205	133	-549	131	-900	55
Жени	-1	132	-11	-54	-39	91	-174	25	-305	77	-15	90	40	101	-237	97	-184	67
Мъже	-3	-7	-6	-56	-31	137	-59	96	-54	86	5	68	-245	146	-312	131	-716	53

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

6.2.1.7. ОБЛАСТ ПЕРНИК

В област Перник групата на наетите на 15-24-годишна възраст е много малък - само 1489 души, като по пол те се делят почти по равно - 777 жени и 712 мъже.

СОД на наетите до 24-годишна възраст е по-нисък от общия СОД за наетите на възраст между 15 и 64 г. във всички категории персонал. През 2011 г. СОД на младите хора в областта е със 138 лв. под този за по-възрастните в областта.

- По отделните категории персонал:
  - най-значителна е разликата при ръководните служители – със 154 лв. по-ниско осигуряване за младите спрямо 15-64-годишните. Следва „Техници и други приложни специалисти” – със 149 лв., и „Аналитични специалисти” – със 104 лв. Техният СОД е най-висок, но делът на наетите в тези категории е много малък – само 3,2 на сто от наетите на работа младежи в областта.
- Най-значителни са броят и делът на осигурените лица в категориите:
  - „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” - 0,6 хил. души (43,1 на сто), и „Професии, неизискващи специална квалификация” – 0,4 хил. души (25,7 на сто) от наетите по т.с.п. лице до 24-годишна възраст в областта. В тези две категории персонал са заети близо 70 на сто от наетите на работа млади хора. Техният СОД е под общия СОД на младежите в областта, съответно с 40 лв. и с 61 лв., и с 40 лв. под СОД за хората на възраст между 15 и 64 г.
- По населено място основно осигурените по т.с.п. младежи са в градовете.
- По пол мъжете са с по-висок осигурителен доход от жените за почти всички квалификационни групи професии, като разликата е най-голяма при „Административен персонал” – с близо 150 лв. в полза на мъжете.
  - изключението по пол е при „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” като разликата в полза на жените е значителна (с 444 лв.).

Фиг. 39 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Перник

	Общо		Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	1 489	324	8	825	14	634	25	531	88	356	642	284	5	366	185	413	139	442	382	263

Жени	777	287	3	781	3	608	8	517	69	310	502	276	1	720	28	367	26	338	137	255
Мъже	712	361	5	834	11	641	17	539	19	458	140	305	4	276	157	420	113	460	245	268

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

През периода 2008-2011 г. по категории персонал намалението на младите хора е голямо в следните 3 категории персонал:

- най-голямо е при „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 0,3 хил. души, представляващо спад от 40,3 на сто. СОД при младежите на възраст между 15 и 24 г. нараства само с 35 лв. (с 15,4 на сто).
- при групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” броят им намалява с 0,2 хил. души (50,9 на сто). СОД при тях нараства с 32 лв. (8,4 на сто).
- За област Перник СОД при младежите на възраст между 15 и 24 г. намалява в две от категориите:
  - при „Аналитични специалисти” – със 127 лв. (16,7 на сто) в т.ч. и при мъжете – със 159 лв. (19,9 на сто) и при жените – с 61 лв. (9,9 на сто).
  - при „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” – с над 380 лв. (51,1 на сто), в т.ч. само при мъжете – с над 530 лв. (65,8 на сто).
- СОД нараства най-много в категорията „Ръководни служители” – с 215 лв. (35,2 на сто), в т.ч. за жените – със 236 лв. (43,3 на сто), което е и най-голямото увеличение на осигурителен доход за мъжете и жените в областта. При мъжете на ръководни длъжности осигурителният доход нараства с 204 лв. (32,4 на сто), което е най-голямото увеличение сред мъжете.

Фиг. 40 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА ВЪЗРАСТ МЕЖДУ 15 И 24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ (2008 - 2011 г) В ОБЛАСТ ПЕРНИК

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	1	215	-11	-127	-17	48	-67	68	-112	70	2	-382	-192	32	-112	95	-258	35
Жени	1	236	-3	-61	-12	-12	-44	16	-106	69	0	175	-15	22	-34	71	-95	44
Мъже	0	204	-8	-159	-5	91	-23	181	-6	66	2	-531	-177	35	-78	95	-163	30

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

6.2.1.8. ОБЛАСТ СОФИЯ-ГРАД

В София-град броят на осигурените лица и СОД във възрастовата група 15-24 г. е най-голям спрямо другите разглеждани области в България. По категории персонал през 2011 г.:

- Най-много наети лица има в „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” - 22,5 хил. души със СОД от 441 лв. месечно. Следва „Професии, неизискващи специална квалификация” – 7,9 хил. души със СОД от 354 лв.

Фиг. 41 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област София-град

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	442	1 084	2 653	1 153	3 385	879	4 682	571	22 472	441	71	465	2 736	512	2 681	575	7 944	354
Жени	253	1 060	931	1 020	1 455	861	2 819	554	13 793	425	24	419	408	390	539	521	2 703	340
Мъже	189	1 109	1 722	1 226	1 930	893	1 863	593	8 679	464	47	485	2 328	531	2 142	586	5 241	361

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

- В област София-град мъжете са повече от жените през периода, но разликата между тях се стопява рязко до 2010 г. (от 6,3 хил. за 2008 г. на 0,8 хил. за 2010 г.). Това показва, че младите мъже в София по-лесно са губили работата си. През 2011 г. разликата нараства отново до 1,2 хил. души, т.е. вече и жените губят своята работа /при общ спад за периода/.
- Единствено в област София-град СОД за младежите до 24-годишна възраст е по-висок от общия СОД за хората на възраст между 15 и 64 г. през целия период. СОД за осигурените по т.с.п. до 24-годишна възраст в София-град е 529 лв. и е със 119 лв. по-висок от общия СОД за тази възрастова група.
- За всички категории персонал СОД за мъжете е по-висок от този за жените.
- С най-висок СОД са „Аналитични специалисти” – 1153 лв., като мъжете са с 206 лв. по-високо платени от жените. Веднага след тях се нареждат „Ръководни служители” със СОД 1084 лв., като мъжете взимат с 49 лв. повече.
- Следвайки общата тенденция, с най-нисък СОД в групата до 24-годишна възраст са „Професии, неизискващи специална квалификация” - 354 лв., като мъжете взимат с 21 лв. повече от жените. Следва „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” със СОД от 441 лв., като в тази група мъжете взимат повече с 39 лв. средно на месец.

През периода 2008-2011 г. по категории персонал намалението на младите хора е голямо в последните 5 категории персонал, в които те основно са наети.

Като цяло СОД в групата на 15-24-годишните в област София-град се е повишил средно с 24,2 на сто. Най-голямо повишение на СОД има при „Аналитични специалисти” - със 197 лв. (20,6 на сто), а най-ниско е увеличението при „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” - с 80 лв. (18,5 на сто).

- при мъжете увеличението на СОД е най-голямо в „Аналитични специалисти” – с 204 лв. (20 на сто), което е и най-голямото сред мъжете и жените до 24-годишна възраст от областта.
- при жените също е в „Аналитични специалисти” – със 166 лв. (19,4 на сто).

Фиг. 42 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ (2008 - 2011 г.) в ОБЛАСТ СОФИЯ

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	-113	174	-544	197	-2 103	116	-4 154	127	-891	98	-21	113	-3 395	80	-1 975	116	-6 382	84
Жени	8	161	-331	166	-875	110	-2 953	112	-691	101	-15	148	-427	81	-195	136	-1 776	97
Мъже	-121	192	-213	204	-1 228	122	-1 201	145	-200	93	-6	86	-2 968	82	-1 780	115	-4 606	79

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

6.2.1.9. ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ

По квалификационни групи професии в област Кърджали наетите до 24-годишна възраст се осигуряват на значително по-нисък доход от общия в тези групи. По категории персонал през 2011 г.:

- С най-нисък доход от 292 лв. са в „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия”, но тук са и най-много наетите – около 0,7 хил. души (33,9 на сто). Жените тук са двойно повече от мъжете (0,4 хил. жени на 0,2 хил. мъже), но СОД по пол е почти равен – само с 4 лв. повече в полза на мъжете.
- При „Професии, неизискващи специална квалификация” наетите лица заемат втора позиция с 0,6 хил. души (29,6 на сто), като СОД е 292 лв. Тук мъже са малко повече от жените – с 13 на сто. СОД за жените обаче е по висок с 16 лв. от този за мъжете (307 лв. за жените при 291 лв. за мъжете).

В тези две категории работят повече от ½ от наетите млади хора в областта.

- СОД е най-висок при „Техници и други приложни специалисти” – 603 лв., като той е по-нисък със 101 лв. от СОД за 15-64 годишните в категорията. В тази категория жените също взимат повече с цели 64 лв. от мъжете (СОД за жените е 646 лв., а при мъжете – 582 лв.). В този сектор наетите лица са едва 1 на сто.
- По населено място осигурените младежи до 24-годишна възраст са основно в градовете от областта.

Фиг. 43 ОСИГУРЕНИ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ ЗА 2011 Г. В ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ

	Общо		Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	1 993	317,6	1	520	4	559	20	603	66	334	676	292	14	273	267	368	356	360	589	286
Жени	1 165	298,1	1	424	2	405	8	646	44	309	458	291	4	289	130	287	243	305	275	296
Мъже	828	338,5	0	621	2	859	12	582	22	377	218	295	10	266	137	430	113	446	314	277

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

СОД на младите хора в Кърджали за периода 2008-2011 г. като цяло се е увеличил със 70,20 лв. , но за сметка на броя осигурени лица в региона. По категории персонал намалението е голямо в последните категории персонал, като:

- най-голямо е при „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” – с 0,3 хил. души (43,8 на сто). СОД нараства с 67 лв. (22,9 на сто)
- следват „Професии, неизискващи специална квалификация” – с 0,2 хил. души (29,1 на сто). Техният СОД нараства с 86 лв. (с 43 на сто).
- при „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” намалението на наетите до 24-годишна възраст е с 0,16 хил. души (37,6 на сто). СОД при тях нараства със 78 лв. (26,9 на сто).
- За област Кърджали за периода се наблюдава намаление на осигурителния доход при „Ръководни служители ” – със 116 лв. (18,2 на сто), като за мъжете е само с 25 лв. (3,9 на сто) , докато при жените е със 193 лв. (31,3 на сто). Делът на жените обаче е незначителен през целия период.
  - при жените се наблюдава намаление и при „Аналитични специалисти” – със 148 лв. (26,8 на сто).
- СОД нараства най-много в категорията „Техници и други приложни специалисти” – с 207 лв. (52,3 на сто), в т.ч. за мъжете – със 150 лв. (34,7 на сто), а при жените с 305 лв. (89,4 на сто), което е и най-голямото увеличение на осигурителен доход сред жените до 24-годишна възраст в областта.
- При мъжете увеличението на СОД е най-голямо при „Аналитични специалисти” (за разлика от жените) - с 331 лв. лв. (62,7 на сто), което е и на-голямото увеличение сред мъжете и жените в областта.

Фиг. 44 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ (2008 - 2011 г.) В ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	-6	-116	-9	16	-4	207	-28	43	-141	71	0	52	-161	78	-277	67	-242	86
Жени	-2	-193	-8	-148	-1	305	-34	13	-126	70	-2	77	-99	64	-167	67	-103	106
Мъже	-4	-25	-1	331	-3	150	6	100	-15	73	2	42	-62	84	-110	79	-139	70

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии
 Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия
 Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

6.2.1.10. ОБЛАСТ ПЛОВДИВ

По квалификационни групи професии в област Пловдив наетите до 24-годишна възраст се осигуряват на значително по-нисък доход от общия в тези групи. Общият осигурителен доход през 2011 г. за наетите до 24 г. е 344,53 лв., който е със 141 лв. под СОД за възрастовата група между 15 и 64 г. в областта.

Фиг. 45 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. област Пловдив

	Общо		Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	14 709	345	47	689	152	636	409	606	936	368	5 648	285	66	327	1 485	452	1 772	467	4 193	290
Жени	7 180	308	34	793	57	568	154	511	625	359	3 871	275	22	361	373	372	530	399	1 514	282
Мъже	7 529	378	13	575	95	678	255	660	311	384	1 777	304	44	318	1 112	475	1 242	491	2 679	295

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

В областта при първите 3 категории СОД е над 600 лв. но делът на наетите е малък – общо 4,1 на сто, като:

- най-висок СОД от 689 лв. е при ръководните служител. Той е с 346 лв. по-нисък а спрямо СОД на групата между 15-64 г. Разликата в заплащането между мъжете и жените е с цели 218 лв. в полза на жените. В тази категория наетите лица са пренебрежимо малко - едва 0,3 на сто от младите хора, наети по т.с.п. в областта.
- Най-значителни са броят и делът на осигурените лица в категориите:
  - „Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия” - 5,6 хил. души (38,4 на сто) ,но и с най-ниско средно осигуряване от 258 лв. месечно. Жените тук са два пъти повече от мъжете (3,9 хил. жени на 1,8 хил. мъже), но техният СОД е с 29 лв. по-малък спрямо този на мъжете.
  - В „Професии, неизискващи специална квалификация” наетите млади хора са 4,2 хил. души (28,5 на сто). СОД е също много нисък – 290 лв., и е само с 30 лв. под този за групата на 15-64-годишните, като това е най-малкото различие в СОД между младите и по-възрастните . Тук мъжете са двойно повече от жените, а техният СОД е само с 13 лв. по-висок от този на жените.
  - В „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” наетите са 1,8 хил. души (12 на сто). СОД е 467 лв. и е само с 45 лв. под този за групата на 15-64-годишните. Мъжете са над два пъти повече от жените, а техният СОД е с 92 лв. над този на жените.

През периода 2008-2011 г. СОД нараства във всички категории персонал, а наетите лица намаляват. Намалението на младите хора общо за периода е с 5,8 хил. души (28,4 на сто) от 20,5 хил. души за 2008 г. на 14,7 хил. души за 2011 г. СОД за периода нараства с 66,91 лв. общо (24,1 на сто), от 277,62 лв. на 486 лв. като:

- В „Професии, неизискващи специална квалификация” броят и делът на наетите лица намаляват най-много - с 2,3 хил. души (35,5 на сто). СОД нараства с 66 лв. (29,5 на сто).
- следват „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” с намаление от 1,3 хил. души (46,1 на сто). Тук СОД нараства със 106 лв. (30,6 на сто), като това е второто най-голямо нарастване сред категориите персонал в областта.
- при „Административен персонал” намалението на наетите до 24-годишна възраст е с 0,9 хил. души (48,9 на сто). СОД при тях нараства с 51 лв. (16,1 на сто).
- За област Пловдив за периода се наблюдава намаление на осигурителния доход при:
  - мъжете - единствено за ръководните служители с 55 лв. (8,7 на сто).
  - жените - единствено за аналитичните специалисти – само със 7 лв., (1,2 на сто).
- СОД нараства най-много в категорията „Техници и други приложни специалисти” – със 109 лв. (21,9 на сто), в т.ч. за мъжете – със 131 лв. (24,8 на сто), което е и най-голямото увеличение на осигурителен доход за мъжете и жените в областта. При жените в „Ръководни служители” (за разлика от мъжете) осигурителният доход нараства със 101 лв. (14,6 на сто).

Фиг. 46 ИЗМЕНЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ПО Т.С.П. ЛИЦА НА 15-24 Г. И СОД ПО ПОЛ И КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ (2008 - 2011 г.) В ОБЛАСТ ПЛОВДИВ

	Клас 1		Клас 2		Клас 3		Клас 4		Клас 5		Клас 6		Клас 7		Клас 8		Клас 9	
	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД	бр.	СОД
Младежи	-40	29	-2	55	-158	109	-895	51	-386	66	-12	96	-1 270	106	-757	94	-2 311	66
Жени	-12	101	-6	-7	-100	59	-697	40	-356	64	-12	108	-352	100	-165	93	-776	62
Мъже	-28	-55	4	94	-58	131	-198	70	-30	68	0	98	-918	107	-592	97	-1 535	70

Източник: НОИ и собствени изчисления

Легенда: Клас 1 - Ръководни служители

Клас 2 - Аналитични специалисти

Клас 3 - Техници и други приложни специалисти

Клас 4 - Административен персонал

Клас 5 – Персонал, зает с услуги за насел., охрана и търговия

Клас 6 - Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство

Клас 7 - Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии

Клас 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия

Клас 9 - Професии, неизискващи специална квалификация

6.2.2. АНАЛИЗ НА ДОХОДИТЕ И СРЕДНИЯ МЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ДО 24-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ ПО СЕКТОРИ

В референтните икономически дейности работят повече от половината наети по т.с.п. младежи на 15-24 г. Наетите в тези дейности през 2011 г. са общо 98 хил. души. Те представляват 54,5 на сто от общо наетите 185 хил. млади хора до 24-годишна възраст в страната. За периода 2008-2011 г. вследствие на кризата са загубили работата си общо 36 хил. младежи от референтните дейности, което представлява спад от 26,7 на сто. Няма референтна дейност, в която младите хора да не са засегнати от кризата.

През целия период техният СОД е значително по-нисък от СОД на наетите лица на 15-64-годишна възраст, като през 2011 г. той е 410 лв. срещу 585 лв. за 15-64-годишните наети лица.

По икономически дейности младите хора намират най-много работа в:

- дейност 47 „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“. В търговията на дребно през 2011 г. са наети общо 36 хил. души с дял от 17,9 на сто от наетите в страната млади хора. За периода близо 11 хил. млади хора са загубили работата си, което представлява 23,5 на сто спад в заетостта им за тази дейност. Техният СОД е 398 лв. и е по-нисък от средния за страната на наетите млади хора с 11 лв. (2,7 на сто под средния на младежите за страната). По доходи търговията на дребно се нарежда за младежите на 13-то място сред референтните дейности, докато при наетите на възраст между 15 и 64 г. тя е 16-то място по доход.
- Следващите две икономически дейности, осигуряващи висока заетост на наетите на възраст между 15 и 24 г. са:
  - „Хотелиерство и ресторантьорство“ (I) – 30 хил. души /12,8 на сто/ за 2011 г.. За периода те намаляват с близо 4 хил. души (11,1 на сто. Доходът в хотелиерството и ресторантьорството, на който се осигуряват наетите млади хора, е 316 лв. и е по-нисък от средния им за страната с 94 лв. Това е близо с 30 на сто под средния за страната осигурителен доход на младите хора до 24-годишна възраст. По доходи наетите млади хора в тази сфера се нареждат на предпоследно място сред референтните икономически дейности.
  - „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ (46), където работят 12,6 хил. наети млади хора за 2011 г. Техният дял е 8,1 на сто от наетите в страната млади хора. През периода губят работата си над 8 хил. млади хора (40 на сто) в тази дейност. В търговията на едро СОД е 426 лв. и е по-висок с 16 лв. от средния им за страната.

Общо в тези 3 дейности през 2011 г. работят над 78 хил. наети млади хора, представляващи близо 80 на сто от младежите в референтните икономически дейности и 42 на сто от всички наети в страната лица на възраст между 15 и 24 години.

- Най-ниска заетост по трудови и служебни правоотношения през 2011 г. осигурява дейност 24. „Производство на основни метали“. Тук наетите лица са едва 470 души с дял от 0,3 на сто от общо наетите в страната млади хора. През периода в тази дейност са загубили работата си почти половината от наетите от тази възрастова група или с 373 души (44,2 на сто) по-малко спрямо 2008 г.. СОД е 647 лв. и е по-висок с 237 лв. от средния им за страната. Това е с 58 на сто над СОД за младежите в страната. Стози доход тази дейност се нарежда на 4-то място сред референтните дейности.
- През периода 2008 – 2011 г. са изгубили работа вследствие на кризата 74 хил. млади хора, от които 36 хил. в референтните дейности, което е повече от ¼ от наетите в тях млади хора.
- Най-много наети млади хора сред референтните дейности са били освободени от икономическа дейност 47 „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“ – 11 хил. души (23,5 на сто), следвана от „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ (46) – 8,4 хил. души (40 на сто) и „Специализирани строителни дейности“ (43) – 6,1 хил. души (65,1 на сто).
- Това са дейности, които създават заетост основно на хората с по-ниска степен на образование и квалификация.

ТАБЛИЦА 42 **НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15-24 Г. (2008 Г. – 2011 Г.) ПО СЕКТОРИ**

№	Иконом. дейност	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011 /2008	
		Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял
1	47.	46 413	17,9%	43 920	19,1%	37 729	19,0%	35 504	19,2%	-10 909	-23,5%
2	I.	33 203	12,8%	31 053	13,5%	26 738	13,5%	29 511	15,9%	-3 692	-11,1%
3	46.	20 933	8,1%	23 549	10,2%	25 795	13,0%	12 570	6,8%	-8 363	-40,0%
4	62.	3 750	1,4%	3 481	1,5%	2 904	1,5%	3 365	1,8%	-385	-10,3%
5	43.	9 349	3,6%	7 355	3,2%	4 439	2,2%	3 263	1,8%	-6 086	-65,1%
6	27.	1 814	0,7%	1 400	0,6%	1 403	0,7%	1 638	0,9%	-176	-9,7%
7	28.	2 159	0,8%	1 328	0,6%	1 178	0,6%	1 521	0,8%	-638	-29,6%
8	31.	3 446	1,3%	2 406	1,0%	1 631	0,8%	1 520	0,8%	-1 926	-55,9%
9	29.	1 936	0,7%	1 945	0,8%	1 796	0,9%	1 494	0,8%	-442	-22,8%
10	10.1.	1 704	0,7%	1 534	0,7%	1 358	0,7%	1 237	0,7%	-467	-27,4%
11	28.29.	1 324	0,5%	1 234	0,5%	1 020	0,5%	1 171	0,6%	-153	-11,6%
12	52.	1 776	0,7%	1 477	0,6%	1 147	0,6%	1 001	0,5%	-775	-43,6%
13	11.	1 499	0,6%	1 274	0,6%	1 004	0,5%	857	0,5%	-642	-42,8%
14	10.5.	792	0,3%	729	0,3%	689	0,3%	712	0,4%	-80	-10,1%
15	20.	1 041	0,4%	778	0,3%	635	0,3%	681	0,4%	-360	-34,6%
16	10.3.	765	0,3%	708	0,3%	647	0,3%	660	0,4%	-105	-13,7%
17	26.	691	0,3%	584	0,3%	479	0,2%	579	0,3%	-112	-16,2%
18	24.	843	0,3%	516	0,2%	401	0,2%	470	0,3%	-373	-44,2%
Общо за ик.д.		133 438	51,5%	125 271	54,5%	110 993	55,9%	97 754	52,8%	-35 684	-26,7%
Общо за страната		259 281		229 814		198 591		185 183		-74 098	-28,6%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, неклассифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 31 – Производство на мебели;
- 43 – Специализирани строителни дейности;
- 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
- Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
- 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

Мъжете до 24-годишна възраст общо в тези икономически дейности през 2011 г. са 44 хил. души, което е близо 48,7 на сто от младите мъже в страната, наети по трудови и служебни правоотношения. Техният СОД за 2011 г. е 435 лв. е значително по-нисък от СОД за хората на възраст между 15 и 64 г.

В три от референтните дейности се създава най-голяма заетост по т.с.п. за мъжете до 24-годишна възраст:

- Най-много от тях работят в търговия на дребно (47) – към 12 хил. души, което е 13 на сто от общо мъжете от тази възрастова група в страната, осигурени по т.с.п. Техният СОД е 430 лв. и заема 12-то място сред референтните дейности по осигурителен доход през 2012 г. Пред периода в тази дейност са освободени 2,8 хил. младежи, представляващо 19 на сто спад в заетостта им.
- На следващо място се нареждат хотелиерството и ресторантьорството (I) с близо 11 хил. млади мъже с дял от 12,1 на сто от мъжете до 24-годишна възраст в страната, наети по т.с.п., и търговията на едро (46) – с близо 8 хил. младежи (8,4 на сто).
  - СОД на мъжете в търговията на едро е 421 лв., което е 13-то място сред разглежданите икономически дейности. Той е под средния за мъжете до 24 г. с близо 14 лв. (3,2 на сто).
  - СОД на мъжете в хотелиерството и ресторантьорството е 312 лв. и по доход се нарежда на предпоследното 17-о място сред разглежданите дейности. Той е със 121 лв. (27,9 на сто) под средния за мъжете до 24-годишна възраст в страната.
- Най-малко са мъжете от тази възрастова група, наети по т.с.п., в дейностите „Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти“ (26) „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ (10.3), и „Производство на химични продукти“ (20) – между 330 и 380 души с дял от 0,4 на сто от мъжете до 24-годишна възраст по т.с.п. в страната.
- През целия период само в три от референтните икономически дейности мъжете до 24-годишна възраст не са преобладаващата част от наетите младежи – в търговията на дребно (47), в хотелиерството и ресторантьорството (I) и „Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета“ (29), където преобладават жените. През 2011 г. с най-голямо преобладаващо мъжко участие са дейностите: „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ (46) - с 2,7 хил. повече от жените, Специализирани строителни дейности“ (43) с 2 хил. повече от жените, и „Дейности в областта на информационните технологии“ (62) – с 1,1 хил. мъже повече.

През периода 2008 – 2011 г. най-много мъже са загубили работата си в търговията на дребно, хотелиерството и ресторантьорството и търговията на едро, като общо от тези дейности са били освободени над 14,5 хил. младежи, което е близо ¼ от заетите там от тази възрастова група.

ТАБЛИЦА 43 НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ МЪЖЕ НА 15-24 Г. (2008 Г. – 2011 Г.) ПО СЕКТОРИ

№	Иконом. дейност	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011 /2008	
		Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял
1	47.	14 496	12,3%	13 613	12,3%	12 168	12,9%	11 742	13,0%	-2 754	-19,0%
2	I.	11 893	10,1%	11 117	10,1%	9 734	10,3%	10 902	12,1%	-991	-8,3%
3	46.	12 375	11,8%	13 049	11,8%	13 527	14,3%	7 632	8,4%	-4 743	-38,3%
4	43.	7 894	5,4%	5 993	5,4%	3 466	3,7%	2 648	2,9%	-5 246	-66,5%
5	62.	2 437	2,1%	2 276	2,1%	1 875	2,0%	2 219	2,5%	-218	-8,9%
6	28.	1 785	0,9%	1 049	0,9%	943	1,0%	1 270	1,4%	-515	-28,9%
7	31.	2 575	1,6%	1 747	1,6%	1 205	1,3%	1 144	1,3%	-1 431	-55,6%
8	27.	1 243	0,8%	896	0,8%	847	0,9%	936	1,0%	-307	-24,7%
9	28.29.	886	0,8%	833	0,8%	680	0,7%	844	0,9%	-42	-4,7%
10	10.1.	970	0,8%	904	0,8%	837	0,9%	795	0,9%	-175	-18,0%
11	52.	1 267	1,0%	1 061	1,0%	835	0,9%	690	0,8%	-577	-45,5%
12	29.	778	0,8%	836	0,8%	722	0,8%	630	0,7%	-148	-19,0%
13	11.	978	0,8%	835	0,8%	690	0,7%	619	0,7%	-359	-36,7%
14	10.5.	459	0,4%	448	0,4%	467	0,5%	492	0,5%	33	7,2%

15	24.	720	0,4%	424	0,4%	332	0,4%	416	0,5%	-304	-42,2%
16	20.	649	0,4%	468	0,4%	363	0,4%	388	0,4%	-261	-40,2%
17	10.3.	382	0,3%	371	0,3%	324	0,3%	345	0,4%	-37	-9,7%
18	26.	370	0,3%	308	0,3%	275	0,3%	330	0,4%	-40	-10,8%
Общо за ик.д.		62 157	48,2%	56 228	50,9%	49 290	52,2%	44 042	48,7%	-18 115	-29,1%
Общо за страната		129 005		110 513		94 434		90 445		-38 560	-29,9%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
 20 – Производство на химични продукти;
 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, неклассифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
 24 – Производство на основни метали;
 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
 27 – Производство на електрически съоръжения;
 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
 31 – Производство на мебели;
 43 – Специализирани строителни дейности;
 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
 Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

Жените на възраст между 15 и 24 г. общо в тези икономически дейности са повече от мъжете през целия период. Разликата между тях намалява постоянно от 2009 г. и през 2011 г. достига 9,7 хил. жени повече от мъжете в същата възрастова група. През периода младите жени в референтните икономически дейности остават по-слабо засегнати от кризата. Те намаляват със 17,6 хил. души (24,6 на сто спад), срещу 18,1 хил. мъже по-малко (29,1 на сто спад).

Техният СОД през целия период остава по-нисък от този на мъжете с 41-53 лв. През 2011 г. СОД на жените е 383 лв. и е по-нисък от този на мъжете до 24-годишна възраст с около 53 лв.

- С преобладаваща заетост на жени до 24 г. са само 3 от референтните дейности, като в две от тях жените са значително повече през целия период. Това са: търговията на дребно (47) – с 12 хил. жени повече, и хотелиерството и ресторантьорството (I) – със 7,7 хил. жени повече за 2011 г.

Сред референтните икономически дейности:

- Най-много жени до 24-годишна възраст са наети в търговията на дребно (47) като през 2011 г. те са над 23,8 хил. с дял от 24,5 на сто от младите жени в страната, наети по т.с.п. Техният СОД е 381 лв. и е под средния осигурителен доход на жените до 24-годишна възраст в страната с близо 40 лв. (0,4 на сто). По доход те се нареждат на 13-то място сред младите жени в референтните дейности.
- Следват хотелиерството и ресторантьорството (I) с 18,6 хил. жени (16,4 на сто). Техният СОД е 288 лв. По доход те се нареждат на предпоследното 17-то място. В търговията на едро (46) има 4,9 хил. жени (6,6 на сто) и СОД от 431 лв., който е с 41 лв. (12,6 на сто) над средния за жените до 24-годишна възраст в страната.

В тези три дейности наетите по т.с.п. през 2011 г. са 88,1 на сто от младите жени в референтните икономически дейности, като преобладаващата част от тях са с нисък СОД.

- Най-голямо е намалението в заетостта при жените до 24-годишна възраст за периода в сферата на търговията – с над 11 хил., като при търговията на едро те са 3,6 хил. по-малко. Това представлява спад от 42,3 на сто за тази дейност. При търговията на дребно намалението е с 8,2 хил. жени (25,6 на сто).

ТАБЛИЦА 44 НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЖЕНИ НА 15-24 Г. (2008 Г. – 2011 Г.) ПО СЕКТОРИ

№	Иконом. дейност	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011 /2008	
		Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял	Общо	дял
1	47.	31 917	24,5%	30 307	25,4%	25 561	24,5%	23 762	25,1%	-8 155	-25,6%
2	I.	21 310	16,4%	19 936	16,7%	17 004	16,3%	18 609	19,6%	-2 701	-12,7%
3	46.	8 558	6,6%	10 500	8,8%	12 268	11,8%	4 938	5,2%	-3 620	-42,3%
4	62.	1 313	1,0%	1 205	1,0%	1 029	1,0%	1 146	1,2%	-167	-12,7%
5	29.	1 158	0,9%	1 109	0,9%	1 074	1,0%	864	0,9%	-294	-25,4%
6	27.	571	0,4%	504	0,4%	556	0,5%	702	0,7%	131	22,9%
7	43.	1 455	1,1%	1 362	1,1%	973	0,9%	615	0,6%	-840	-57,7%
8	10.1.	734	0,6%	630	0,5%	521	0,5%	442	0,5%	-292	-39,8%
9	31.	871	0,7%	659	0,6%	426	0,4%	376	0,4%	-495	-56,8%
10	28.29.	438	0,3%	401	0,3%	340	0,3%	327	0,3%	-111	-25,3%
11	10.3.	383	0,3%	337	0,3%	323	0,3%	315	0,3%	-68	-17,8%
12	52.	509	0,4%	416	0,3%	312	0,3%	311	0,3%	-198	-38,9%
13	20.	392	0,3%	310	0,3%	272	0,3%	293	0,3%	-99	-25,3%
14	28.	374	0,3%	279	0,2%	235	0,2%	251	0,3%	-123	-32,9%
15	26.	321	0,2%	276	0,2%	204	0,2%	249	0,3%	-72	-22,4%
16	11.	521	0,4%	439	0,4%	314	0,3%	238	0,3%	-283	-54,3%
17	10.5.	333	0,3%	281	0,2%	222	0,2%	220	0,2%	-113	-33,9%
18	24.	123	24,5%	92	0,1%	69	0,1%	54	0,1%	-69	-56,1%
	Общо за ик.д.	71 281	54,7%	69 043	57,9%	61 703	59,2%	53 712	56,7%	-17 569	-24,6%
	Общо за страната	130 276		119 301		104 157		94 738		-35 538	-27,3%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 31 – Производство на мебели;
- 43 – Специализирани строителни дейности;
- 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
- Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
- 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

Средният осигурителен доход в референтните икономически дейности за наетите до 24-годишна възраст нараства през целия период. Той е по-висок от средния за тази възрастова група в страната за 12 от дейностите през целия период.

- СОД е най-висок в икономическа дейност „Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде“ (28.29); „Компютърно програмиране, мехатронни системи и автоматизация“ (62.01), където СОД за младите хора е 1033 лв. за 2011 г. Това е над два пъти и половина средния осигурителен доход за лицата до 24-годишна възраст в страната. СОД за дейността е нараснал през периода с над 188 лв., представляващо ръст от 22,3 на сто, което е второто по големина увеличение на доход сред референтните икономически дейности. С такъв доход са само 1,2 хил. наети с дял от 0,5 на сто от общо наетите младежи в страната.
- На следващите две места се нареждат дейностите:
  - „Дейности в областта на информационните технологии“ (62) – със СОД от 1018 лв. Този доход е два пъти и половина над средния за младежите в страната. През периода доходът нараства с 218 лв. (27,3 на сто), което е най-голямото увеличение в пари сред референтните дейности. Тук работят 3,4 хил. души с дял от 1,4 на сто от наетите в страната лица на възраст между 15 и 24 г.
  - „Складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта“ (52) с доход от 700 лв. Този доход е 1,7 пъти над средния за страната на тази възрастова група. През периода доходът за тази дейност нараства с 92 лв. (15 на сто), с което се нарежда на 8-мо място по ръст сред референтните дейности.
- СОД е най-нисък в дейност 31 „Производство на мебели“ – само 290 лв. и се отнася за 1,5 хил. лица до 24-годишна възраст (1,3 на сто). Този доход е с 52 лв. (21,9 на сто) под средния за младите хора в страната. Доходът в тази дейност нараства за периода само с 52 лв. (17,8 на сто) от 238 лв. на 290 лв. Това е едно от най-слабите увеличения на СОД сред референтните дейности.
- Най-слабо е нарастването на СОД в дейност 20 „Производство на химични продукти“ – едва с 22 лв. (5,3 на сто), но по големина на дохода тази дейност се нарежда на 10-о място сред референтните дейности - с доход от 431 лв. за 2011 г. за 681 наети лица до 24-годишна възраст (0,4 на сто).
- *Доходът в дейност 10.3 „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ остава на нивото от 2008 г. - 325 лв., и се нарежда на 16-то място сред референтните дейности, като се отнася само за 660 наети до 24-годишна възраст (0,3 на сто). В тази дейност доходът на младите хора е нисък. Замразяването му води до намаление на реалните доходи, с което тази дейност става непривлекателна за младежите.

ТАБЛИЦА 45 СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ ЛИЦА НА 15-24 Г. (2008 Г. – 2011 Г.) ПО СЕКТОРИ

№	Ик. д-ст	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011/ 2008	
		СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.
1	28.29.	844,11	505,81	945,69	561,38	1007,16	610,47	1032,58	622,93	188,47	22,3%
2	62.	800,08	461,78	898,90	514,59	962,59	565,90	1018,16	608,51	218,08	27,3%
3	52.	608,66	270,36	643,31	259,00	671,79	275,10	700,25	290,60	91,59	15,0%
4	24.	548,27	209,97	565,29	180,98	647,11	250,42	647,11	237,46	98,84	18,0%
5	26.	442,03	103,73	473,84	89,53	523,59	126,90	569,03	159,38	127,00	28,7%
6	28.	423,24	84,94	435,64	51,33	496,89	100,20	549,11	139,46	125,87	29,7%

7	11.	478,12	139,82	521,73	137,42	523,03	126,34	525,93	116,28	47,81	10,0%
8	29.	369,37	31,07	410,39	26,08	489,63	92,94	521,43	111,78	152,06	41,2%
9	27.	447,20	108,90	466,77	82,46	483,76	87,07	497,22	87,57	50,02	11,2%
10	20.	409,10	70,80	439,79	55,48	448,81	52,12	430,84	21,19	21,74	5,3%
11	46.	353,85	15,55	392,98	8,67	385,17	-11,52	425,82	16,17	71,97	20,3%
12	10.5.	382,43	44,13	434,68	50,37	421,11	24,42	424,06	14,41	41,63	10,9%
	A-U	338,30	0,00	384,31	0,00	396,69	0,00	409,65		71,35	21,1%
13	47.	290,91	-47,39	345,46	-38,85	371,71	-24,98	398,40	-11,25	107,49	36,9%
14	10.1.	301,87	-36,43	370,46	-13,85	420,18	23,49	387,48	-22,17	85,61	28,4%
15	43.	317,37	-20,93	361,88	-22,43	354,52	-42,17	358,03	-51,62	40,66	12,8%
16	10.3.	325,23	-13,07	362,81	-21,50	359,35	-37,34	324,87	-84,78	-0,36	-0,1%
17	I.	260,62	-77,68	275,28	-109,03	279,58	-117,11	315,74	-93,91	55,12	21,1%
18	31.	237,68	-100,62	257,69	-126,62	267,28	-129,41	289,82	-119,83	52,14	21,9%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, неклассифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 31 – Производство на мебели;
- 43 – Специализирани строителни дейности;
- 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
- Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
- 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

СОД за мъжете до 24-годишна възраст през целия период е по-висок от средния за мъжете в страната в същите 11 от 12-те икономически дейности, но за дейност 46 „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ СОД при младите мъже се оказва по-нисък с 14 лв. от средния за мъжете в същата възрастова група в страната за 2011 г.

За периода 2008-2011 г. при СОД за мъжете до 24-годишна възраст се наблюдава същата тенденция на увеличение при всички референтни дейности, с изключение на дейност 10.3 „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“. В нея доходът намалява с 6 лв. (1,7 на сто) от 356 лв. на 350 лв. В тази дейност са били освободени за периода 37 младежи (9,7 на сто), но това не е увеличило средния им доход, тъй като техният брой и дял в дейността са незначителни – само 345 души с дял от 0,4 на сто сред младежите до 24-годишна възраст в страната, наети по т.с.п. В тази дейност доходът на младежите е не само нисък, но и намалява, с което тази дейност се превръща в непривлекателна за тях.

- Най-високият СОД през 2011 г. при мъжете до 24-годишна възраст е в същите три икономически дейности, като:

- СОД е най-висок отново в „Компютърно програмиране, мехатронни системи и автоматизация” (62.01) и „Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде” (28.29) през целия период. За 2011 г. той е 1083 лв., което е близо два пъти и половина над средния осигурителен доход за мъжете до 24-годишна възраст в страната. СОД за дейността нараства през периода с 204 лв., (23,3 на сто), с което е на второ място по увеличение на дохода в лева сред референтните икономически дейности. С такъв доход са само 844 младежи с дял от 0,9 на сто от общо наетите в страната мъже на възраст между 15 и 24 г., като за периода техният брой намалява с 42-ма души (4,7 на сто). Намалението на техния брой при общо увеличение на наетите лица в тази дейност показва, че в периода на криза се предпочитат хора с по-голям опит и умения.
- „Дейности в областта на информационните технологии” (62) с доход от 1049 лв. Този доход също е близо два пъти и половина над средния за младежите в страната. През периода доходът нараства с 224 лв. (27,2 на сто), което е най-голямото нарастване на доход в лева. Тук работят около 2,2 хил. млади мъже с дял от 2,5 на сто от наетите в страната мъже до 24-годишна възраст. При тях също има намаление за периода с над 200 души (8,9 на сто).
- „Складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта” (52) с доход от 700 лв. за 2011 г. Този доход е 1 ½ над средния за мъжете до 24-годишна възраст в страната. През периода доходът за тази дейност нараства с 87 лв. (14,2 на сто), с което се нарежда на 8-мо място по увеличение сред референтните дейности. С този доход са само 690 мъже до 24-годишна възраст (0,8 на сто). За периода те са намалели с 577 души, което представлява спад от 45,5 на сто на наетите млади мъже в тази дейност.
- Най-нисък СОД при младите мъже е в дейностите „Производство на мебели” (31) и в „Хотелерството и ресторантьорството” (I), където стойностите са значително под СОД за мъжете в страната, като:
  - в производството на мебели СОД е 291 лв. за 2011 г. и е най-ниският доход сред референтните дейности. Той е по-нисък със 144 лв. от средния осигурителен доход за мъжете до 24-годишна възраст в страната. През периода нарастването е само с 56 лв. (23,7 на сто), което е едно от ниските увеличения на доход сред референтните дейности. Наетите в тази дейност млади мъже през 2011 г. са 1,1 хил. души (1,3 на сто). През периода те са намалели с 1,4 хил. души (55,6 на сто), като по темп на намаление на заетите младежи тази икономическа дейност се нарежда на второ място. Разликата между мъжете и жените до 24-годишна възраст намалява непрекъснато през периода, но остава в полза на мъжете.
  - в хотелиерството и ресторантьорството СОД е 314 лв. за 2011 г. и е по-нисък със 121 лв. (19,6 на сто) от СОД за мъжете до 24-годишна възраст в страната. С този доход са близо 11 хил. мъже на възраст между 15 и 24 г. (12,1 на сто). За периода СОД нараства само с 56 лв. (21,8 на сто).
- По темп на нарастване на СОД за мъжете до 24-годишна възраст:
  - най-висок е в дейност 47 „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети” – 34,2 на сто, което представлява нарастване от 110 лв. за периода, достигайки до 430 лв. за 2011 г.

- най-слаб е в дейност 20 „Производство на химични продукти“ – едва 3,4 на сто или нарастване само с 16 лв. до 467 лв. за 2011 г. В тази дейност работят малко младежи, но те намаляват силно – с 40,2 на сто или с 261 до 388 души (0,4 на сто) за 2011 г.

ТАБЛИЦА 46 СРЕДЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА НАЕТИ ПО ТРУДОВИ И СЛУЖЕБНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ МЪЖЕ НА 1524 Г. (2008 Г – 2011 Г.) ПО СЕКТОРИ

№	Ик. д-ст	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011/ 2008	
		СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.
1	28.29.	878,31	520,87	994,50	589,78	1079,92	660,11	1082,69	647,30	204,38	23,3%
2	62.	824,21	466,77	935,39	530,67	1002,75	582,94	1048,64	613,25	224,43	27,2%
3	52.	613,23	255,79	645,89	241,17	677,82	258,01	700,22	264,83	86,99	14,2%
4	24.	550,22	192,78	572,61	167,89	663,07	243,26	663,07	227,68	112,85	20,5%
5	26.	476,48	119,04	463,98	59,26	561,44	141,63	600,92	165,53	124,44	26,1%
6	29.	442,74	85,30	476,99	72,27	568,25	148,44	579,56	144,17	136,82	30,9%
7	27.	497,58	140,14	529,93	125,21	556,62	136,81	578,02	142,63	80,44	16,2%
8	28.	429,81	72,37	441,40	36,68	504,15	84,34	562,07	126,68	132,26	30,8%
9	11.	505,33	147,89	558,09	153,37	552,67	132,86	540,60	105,21	35,27	7,0%
10	20.	451,64	94,20	468,64	63,92	481,63	61,82	467,20	31,81	15,56	3,4%
11	10.5.	402,35	44,91	445,48	40,76	438,28	18,47	436,23	0,84	33,88	8,4%
	A-U	357,44	0,00	404,72	0,00	419,81	0,00	435,39	0,00	77,95	21,8%
12	47.	320,68	-36,76	371,97	-32,75	402,62	-17,19	430,21	-5,18	109,53	34,2%
13	46.	350,34	-7,10	398,93	-5,79	391,86	-27,95	421,48	-13,91	71,14	20,3%
14	10.1.	311,98	-45,46	385,71	-19,01	429,57	9,76	399,50	-35,89	87,52	28,1%
15	43.	317,00	-40,44	362,14	-42,57	355,40	-64,41	364,57	-70,82	47,57	15,0%
16	10.3.	356,23	-1,21	394,29	-10,43	390,06	-29,75	350,21	-85,18	-6,02	-1,7%
17	I.	257,81	-99,63	286,63	-118,09	295,18	-124,63	313,95	-121,44	56,14	21,8%
18	31.	235,66	-148,62	256,10	-148,62	266,18	-153,63	291,41	-143,98	55,75	23,7%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, неклассифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;
- 29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
- 31 – Производство на мебели;
- 43 – Специализирани строителни дейности;
- 46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
- 52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
- Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
- 62 – Дейности в областта на информационните технологии;

СОД за жените на 15-24 г. през целия период е по-висок от средния за жените до 24-годишна възраст в страната в същите 12 референтни икономически дейности

При жените до 24-годишна възраст доходът нараства през целия период за всички икономически дейности, дори и в дейност 10.3 „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“, в която СОД за мъжете на същата възраст намалява за периода.

- Най-високият СОД през 2011 г. при младите жени е в същите три икономически дейности, но в които наетите на работа мъже са повече от тях. СОД при жените в тези дейности е по-нисък от този при мъжете през целия период, като изключение прави дейност 52 „Складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта“, при която СОД за жените до 24-годишна възраст за 2011 г. става вече по-висок с 1,42 лв. от този на младите мъже.
  - СОД е най-висок в „Дейности в областта на информационните технологии“ (62), като за 2011 г. е 960 лв.. Това е 2 ½ над средния осигурителен доход за жените до 24-годишна възраст в страната. СОД за дейността е нараснал през периода с над 204 лв. (27 на сто), което е най-голямото увеличение на доход в лева за младите жени сред референтните икономически дейности. С такъв доход са 1,2 хил. жени с дял от 1,2 на сто от общо наетите в страната жени, като за периода техният брой е намалял със 167 души (12,7 на сто). По брой това намаление е по-малко от намалението при мъжете.
  - „Компютърно програмиране, мехатронни системи и автоматизация“ (62.01) и „Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде“ (28.29) с доход от 904 лв. за 2011 г. се нареждат на второ място по доход за жените до 24-годишна възраст сред референтните дейности. Този доход надхвърля над два пъти средния за младите жени в страната. През периода доходът нараства със 129 лв. (16,6 на сто), което е на второ място по нарастване на доход в лева сред референтните дейности. Тук работят малко жени до 24-годишна възраст – само 327 с дял от 0,3 на сто от наетите в страната жени на същата възраст . При тях също има спад за периода с 25,3 на сто или със 111 души, като това е по-голямо намаление в сравнение с това при мъжете до 24-годишна възраст. Т.е. в кризата жените до 24-годишна възраст не са предпочитани за работа в тази икономическа дейност.
  - „Складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта“ (52) с доход от 702 лв. за 2011 г. (срещу 700 лв. за мъжете до 24-годишна възраст). Този доход е с 319 лв. над средния за младите жени в страната. През периода доходът за тази дейност нараства със 104 лв. (17,3 на сто), с което се нарежда на 6-то място по увеличение сред референтните дейности. Жените с този доход са малко – 311 души (0,3 на сто), като за периода те са намалели със 198 души (38,9 на сто), а разликата в броя между тях и мъжете до 24-годишна възраст намалява за периода.
- Най-нисък е СОД при жените до 24-годишна възраст в дейностите „Производство на мебели“ (31) и в „Хотелерство и ресторантьорство“ (I), които са значително под СОД за жените в страната с около 95-100 лв. за 2011 г., като:
  - в производството на мебели СОД е най-нисък - 283 лв. за 2011 г. През периода нарастването е само с 39 лв. (16 на сто), което е второто най-слабо увеличение на доход за жените до 24-годишна възраст сред референтните дейности. На този доход са били наети само 376 жени от тази възрастова група (0,4 на сто). През периода техният брой е намалял с 495 души (56,8 на сто), като по темп на намаление на заетите млади жени тази икономическа дейност се нарежда на второ място.
  - в хотелиерството и ресторантьорството СОД е 288 лв. за 2011 г. и е по-нисък с 26 лв. от СОД за мъжете до 24-годишна възраст. в тази дейност. С този доход са близо 19 хил.

жени (19,6 на сто). Тази дейност се нарежда на второ място по заетост за жените до 24-годишна възраст сред референтните дейности, като в нея наетите жени преобладават в сравнение с младите мъже. За периода СОД на младите жени нараства само с 50 лв. (21,2 на сто).

- По темп на нарастване на СОД за жените на възраст между 15 и 24 г. е с:
  - най-висок темп в дейност 47 „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети” – 37,6 на сто, което представлява нарастване от 104 лв. за периода, достигайки до 381 лв. за 2011 г. Тук с този доход работят най-много жени до 24-годишна възраст – 24 хил. (25,1 на сто) от наетите по т.с.п. млади жени в страната.
  - най-слаб темп в дейност 10.3 „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци” – едва 0,3 на сто, което е увеличение под 1 лв. до 295 лв. за 2011 г. С този доход работят едва 315 жени (0,3 на сто). За периода техният брой намалява слабо – със 72 души (22,4 на сто).

ТАБЛИЦА 47 Среден осигурителен доход на наети по трудови и служебни правоотношения жени на 1524 г. (2008 г. – 2011 г.) по сектори

№	Ик. д-ст	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2011/ 2008	
		СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.	СОД	Разлика в лв.
1	62.	756,42	439,75	830,29	468,25	891,44	518,52	960,41	577,63	203,99	27,0%
2	28.29.	775,23	458,56	840,86	478,82	860,44	487,52	904,24	521,46	129,01	16,6%
3	52.	598,00	281,33	635,98	273,94	652,01	279,09	701,64	318,86	103,64	17,3%
4	24.	536,56	219,89	530,01	167,97	536,37	163,45	536,37	153,59	-0,19	0,0%
5	26.	400,41	83,74	429,98	67,94	472,11	99,19	524,53	141,75	124,12	31,0%
6	11.	425,26	108,59	451,57	89,53	454,69	81,77	487,32	104,54	62,06	14,6%
7	28.	390,26	73,59	403,91	41,87	455,23	82,31	479,43	96,65	89,17	22,8%
8	29.	366,74	50,07	406,88	44,84	436,77	63,85	479,04	96,26	112,30	30,6%
9	46.	358,11	41,44	384,24	22,20	376,87	3,95	431,14	48,36	73,03	20,4%
10	10.5.	349,65	32,98	409,31	47,27	382,97	10,05	395,02	12,24	45,37	13,0%
	27.	333,78	17,11	351,17	-10,87	370,03	-2,89	386,12	3,34	52,34	15,7%
11	20.	341,35	24,68	394,02	31,98	397,06	24,14	383,57	0,79	42,22	12,4%
12	A-U	316,67	0,00	362,04	0,00	372,92	0,00	382,78		66,11	20,9%
13	47.	276,96	-39,71	332,45	-29,59	355,30	-17,62	381,20	-1,58	104,24	37,6%
14	10.1.	287,40	-29,27	346,00	-16,04	400,12	27,20	362,90	-19,88	75,50	26,3%
15	43.	320,15	3,48	360,24	-1,80	352,77	-20,15	326,12	-56,66	5,97	1,9%
16	10.3.	294,25	-22,42	328,81	-33,23	329,69	-43,23	295,05	-87,73	0,80	0,3%
17	I.	237,42	-79,25	269,13	-92,91	269,73	-103,19	287,80	-94,98	50,38	21,2%
18	31.	244,02	-72,65	261,51	-100,53	270,72	-102,20	283,02	-99,76	39,00	16,0%

Източник: НОИ и собствени изчисления

легенда:

- 10.1 – Производство и преработка на месо; Производство на месни продукти, без готови ястия;
- 10.3 – Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци;
- 10.5 – Производство на мляко и млечни продукти;
- 11 – Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води;
- 20 – Производство на химични продукти;
- 28.29 – Производство на други машини с общо предназначение, некласифицирани другаде; 62.01 - Компютърно програмиране, Мехатронни системи и автоматизация;
- 24 – Производство на основни метали;
- 26 – Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти;
- 27 – Производство на електрически съоръжения;
- 28 – Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение;

29 – Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета;
31 – Производство на мебели;
43 – Специализирани строителни дейности;
46 – Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети;
47 – Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети;
52 – складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта;
Сектор I – Хотелиерство и ресторантьорство;
62 – Дейности в областта на информационните технологии;

От референтните икономически дейности типично женски професии за жените до 24-годишна възраст се оказват търговията на дребно и хотелиерството и ресторантьорството – в тях през 2011 г. са заети близо 20 хил. млади жени повече в сравнение с мъжете.

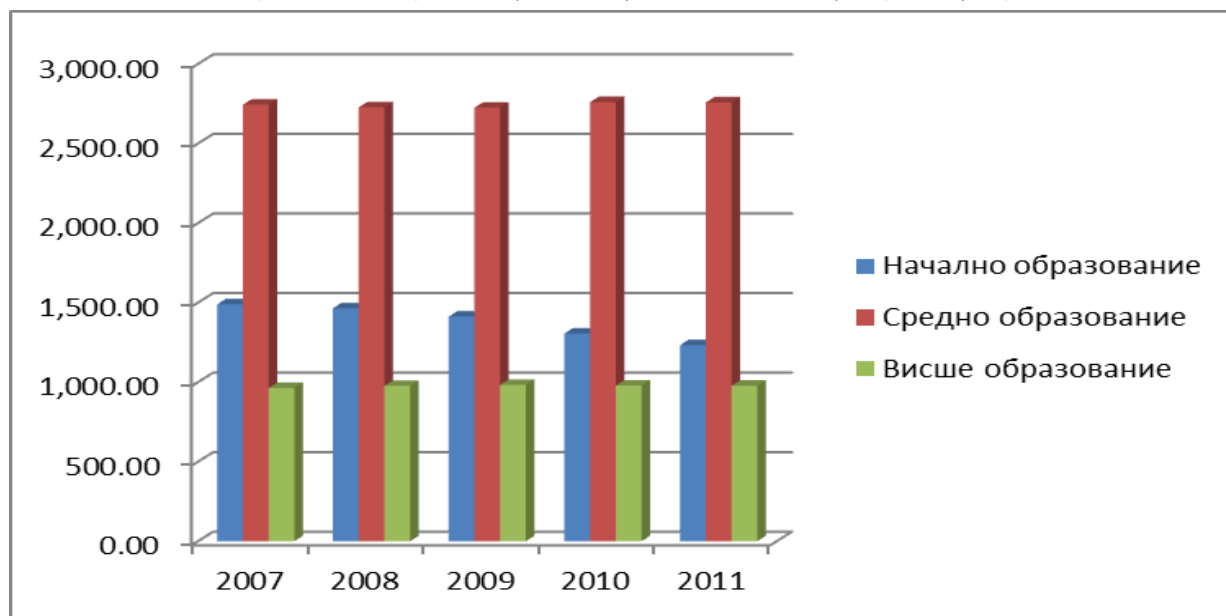
Типично мъжки от референтните икономически дейности се оказват търговията на едро и специализираните строителни дейности – близо 5 хиляди младежи повече са наети на работа за 2011 г..

Раздел 7. АНАЛИЗ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СТРУКТУРА НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В СЕКТОРЕН И РЕГИОНАЛЕН РАЗРЕЗ

При ясно изразена тенденция на ежегодно намаляване на броя на лицата с по-ниска степен на завършено образование (основно, начално и по-ниско) и приблизително запазване на броя на лицата със завършено средно и висше образование образователната структура на работната сила в България може да се определи като относително добра. За периода 2007-2011 г. работната сила с основно, начално и по-ниско образование постепенно намалява, като през 2007 г. тези лица съставляват 28.7 % от общата работна сила, а през 2011 г. техният брой възлиза на 24.8%. Въпреки че относителният дял на лицата със средно образование доминира (около 54% от работната сила в периода 2007-2011 г.), след 2007 г. се наблюдава по-висок темп на повишение в дела на лицата с висше образование на годишна основа спрямо тези със средно образование, които отбелязват спад. Последното особено отчетливо се забелязва през 2008 г. и 2009 г. при темп на изменение на годишна база съответно -0.6% и -0.1% за лицата със средно образование при 1.4% и 0.7% за лицата с висше образование. Тази тенденция се променя през 2010 г., през която лицата със средно образование нарастват с 1.3%, а завършилите висше образование намаляват с 0.5%. През 2011 г. заетите лица със завършено образование и от двете образователни степени приблизително запазват броя си - регистрират се незначителни спадове от 0.1%. Тези процеси показват, че докато в началото на кризата (2008-2009 г.) приоритетно е било задържането на по-високо квалифицирания персонал и са освобождавани лица с по-ниско образование, в кризисните години (2010-2011 г.) липсата на ясни сигнали за преодоляване на икономическия спад мотивира задържането на по-ниско платените работници и служители с по-ниска образователна степен.

Фиг. 47 Работна сила (15-64 години) по завършено образование в България (хил. души)

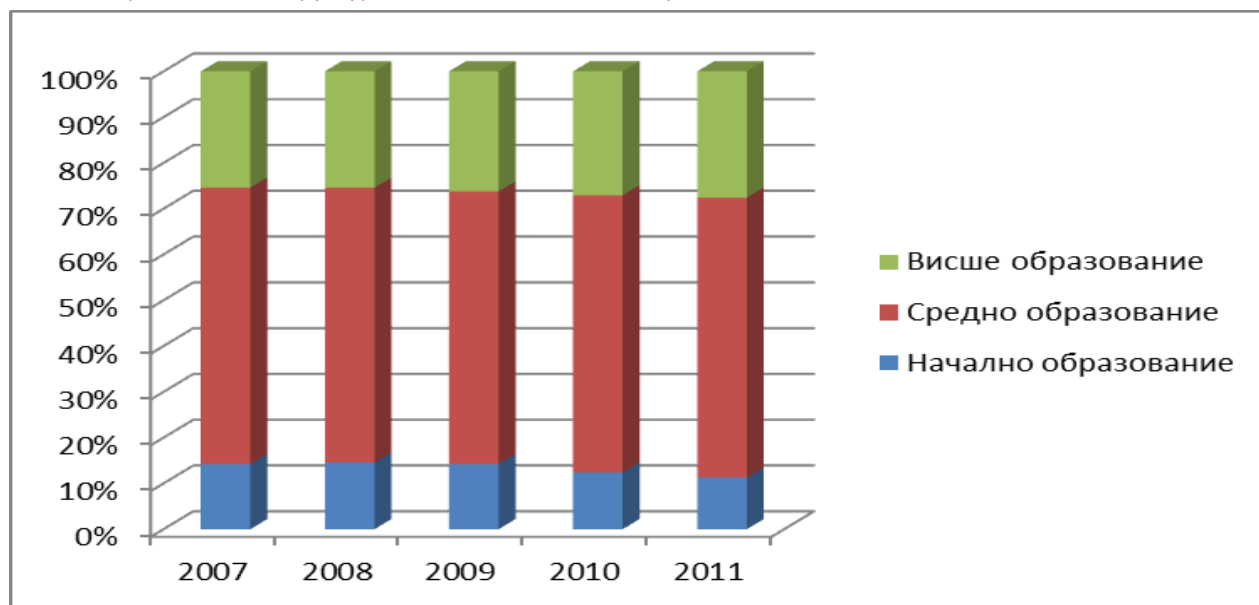

Източник: Евростат

Действителният образователен капацитет на икономиката може да се проследи най-добре посредством анализиране на структурата на заетите лица по степени на завършено образование на ниво ЕС и България. Наблюдаваните тенденции са напълно идентични. През периода 2007-2011

г. общоевропейската тенденция на намаление на дела на заетите лица с най-ниско образователно равнище (от 24.3% през 2007 г. до 20.8% за 2011 г.) е характерна и за България при намаление на дела им от 14.2% през 2007 г. до 11,3% през 2011 г. По отношение на дела на заетите лица със завършено средно образование през периода 2007–2011 г. общоевропейската тенденция е на относително запазване на техния дял на приблизително 50% от работната сила. В България с известни колебания тя също се потвърждава, като повишаването на дела на тази група е незначително от 60.4% през 2007 г. до 61.1% през 2011 г. Изключение правят единствено 2008 г. и 2009 г., когато на ниво ЕС (съответно 49.7% и 49.4%) и в България (респективно 60.0% и 59.5%) се регистрира намаляване на относителния дял на заетите лица със средно образование поради поголемите съкращения сред по-ниско квалифицираните групи. По отношение на дела на заетите лица със завършено висше образование през периода 2007–2011 г. общоевропейската тенденция на повишение на дела им - от 26.1% през 2007 г. до 30.0% през 2011 г., е отново валидна за България (от 25.4% през 2007 г. до 27.6% през 2011 г.)

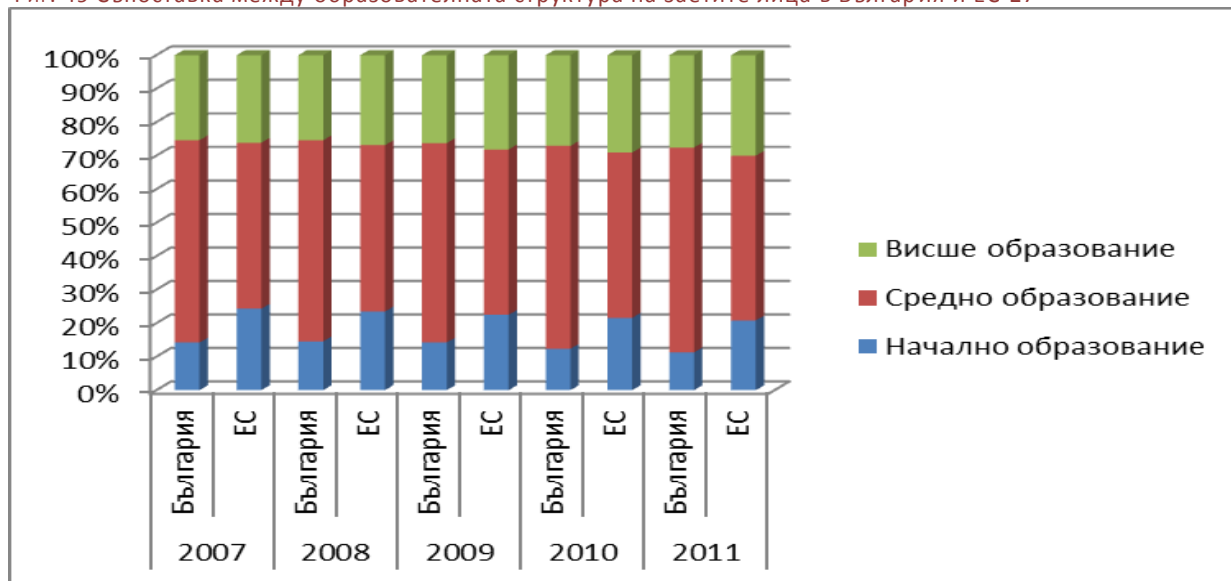
Фиг. 48 Образователна структура на заетите лица в България

Източник: Евростат

В обобщение може да се посочи, че структурата на заетите лица по степени на завършено образование в България следва динамиката на структурата на работната сила при намаляване на дела на заетите лица с основно, начално и по-ниско образование и повишаване дела на лицата със средно и по-високо образование. В сравнение с ЕС-27, обаче, все още в България делът на заетите с висше образование нараства с по-бавен темп при много по-нисък дял на заетите с основно, начално и по-ниско образование, но и при значително по-висок дял на заетите лица със средно образование. Същевременно образователната структура на заетите лица е по-благоприятна от тази на работната сила, което показва, че структурата на безработните лица по степени на образование е изключително неблагоприятна в сравнение с тази на заетите. Това несъмнено се отразява и върху образователния потенциал на икономиката, тъй като безработните лица са потенциалните резерви на пазара на труда.

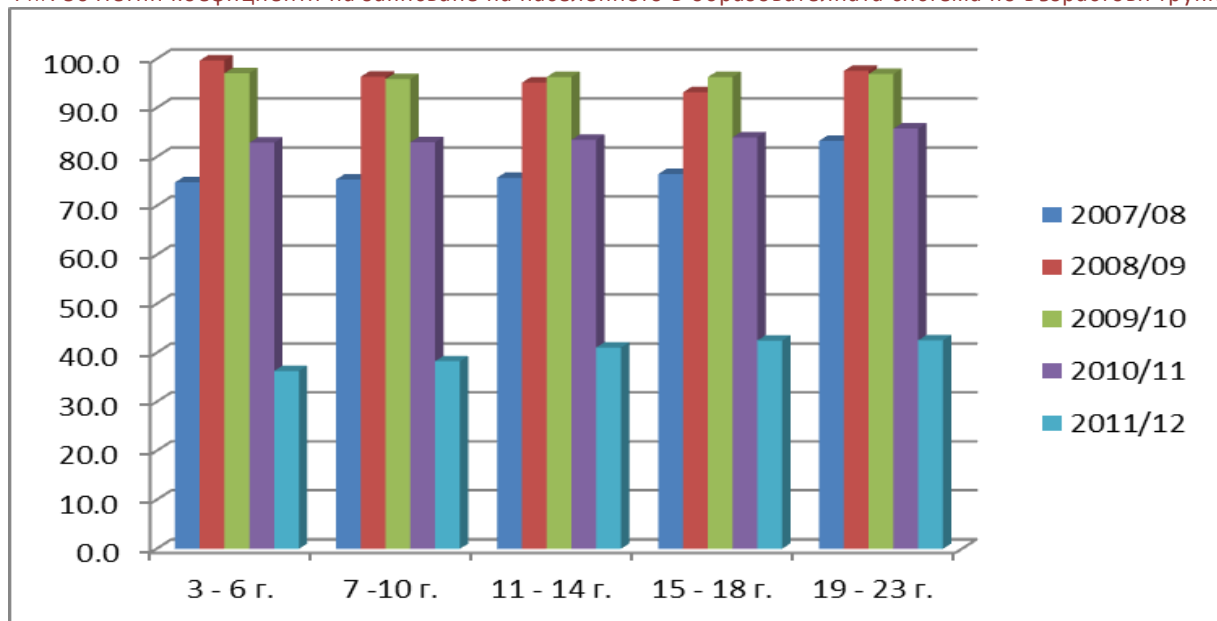
Фиг. 49 Съпоставка между образователната структура на заетите лица в България и ЕС-27

Източник: Евростат

Посредством проследяване на динамиката на показателите, свързани с промяната в образователното равнище по възрастови групи, може да се придобие представа за входните параметри на работната сила.

Фиг. 50 Нетни коефициенти на записване на населението в образователната система по възрастови групи

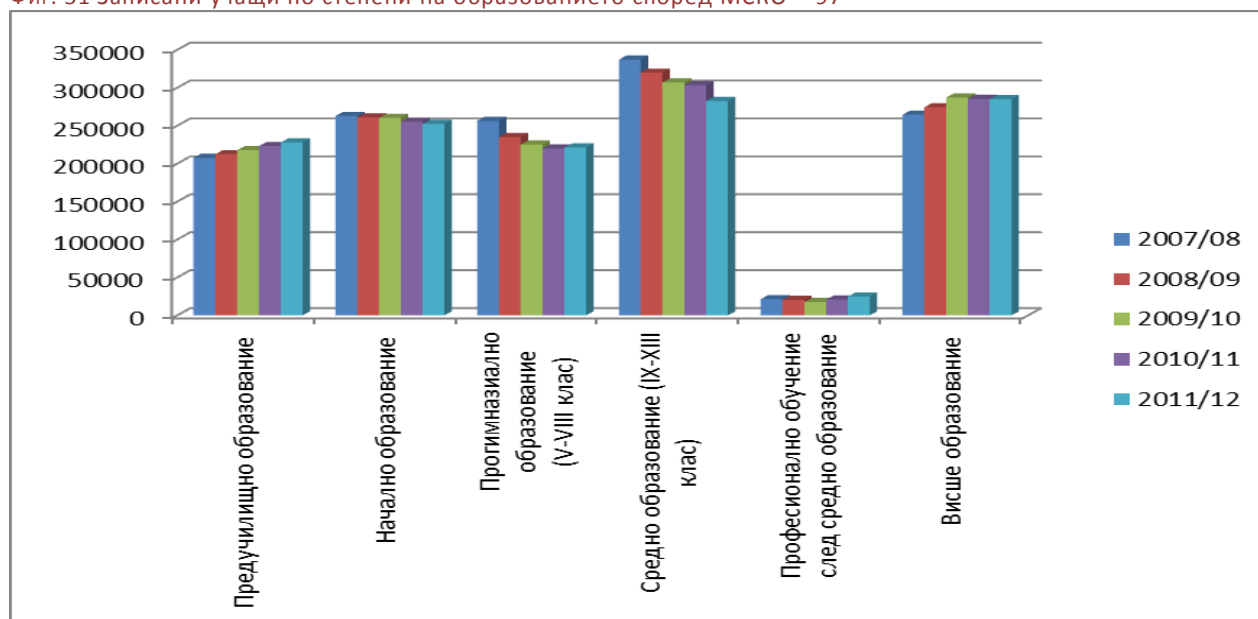
Източник: НСИ

Изменението на нетните коефициенти на записване на населението в образователната система по възрастови групи за периода 2007–2011 г. очертава няколко ясно изразени тенденции, които са показателни както за протичащите процеси в системата на образованието като цяло, така и за състоянието и развитието на образователната структура на заетите лица в краткосрочен и средносрочен план. Налице е съществено намаление на нетните коефициенти на записване за периода 2007–2010 г. при възрастовата група 7-10 години и благоприятно нарастване и приблизително достигане на нивото на нетния коефициент от 2007 г. през 2011 г. Подобна тенденция на преодоляване на спада на нетните коефициенти за лицата от 11 до 14-годишна

възраст се наблюдава и през последните 3 години. Същевременно обратната тенденция на увеличение е най-силно изразена за лицата на възраст между 19 и 23 години и в по-малка степен – за възрастовата група от 15 до 18 години. Това потвърждава тенденцията за приоритетно развитие на системата на висшето образование като брой обучаващи се, което е характерно за всички години от разглеждания период.

Друг важен показател, който характеризира динамиката и очакваното състояние на образователното равнище на заетите, е броят записани учащи по степени на Международната стандартна класификация за образование (МСКО).

Фиг. 51 Записани учащи по степени на образованието според МСКО – 97

Източник: НСИ

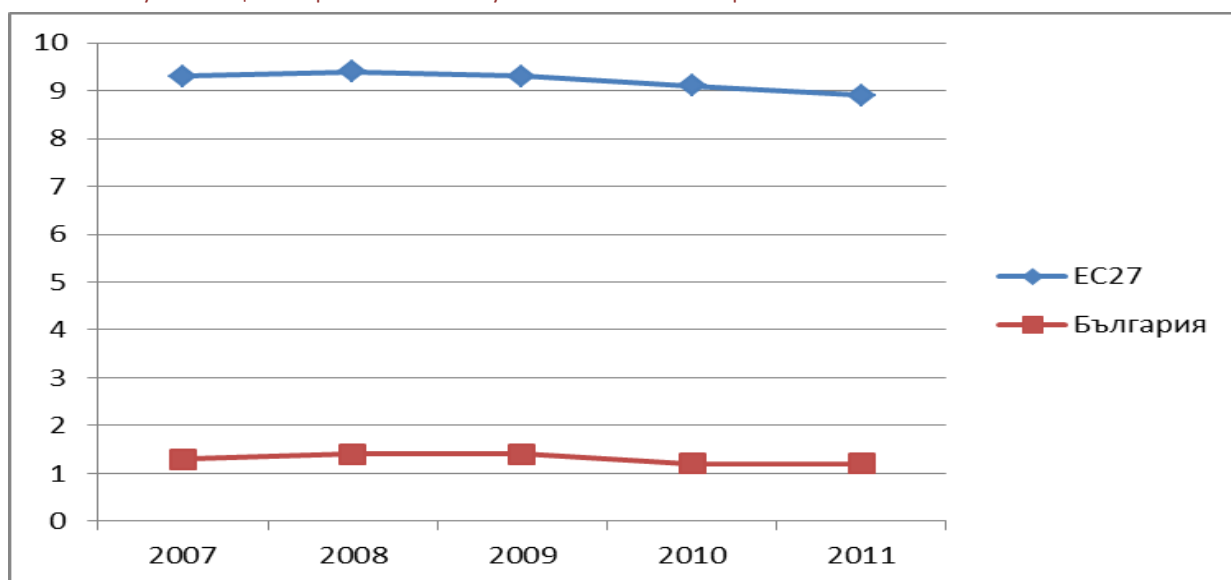
Данните за периода 2007–2012 г. показват постепенно нарастване на учащите в предучилищно образование (от 15.4% за учебната 2007/2008 г. до 17.3% за учебната 2011/2012 г.), което се съчетава с относително намаляване на дела на учащите в начално и особено отчетливо в прогимназиално образование. Докато за учебната 2011/2012 г. дялът на учениците в начална форма на образование остава почти неизменен спрямо 2007/2008 г. (респективно 19.5% и 19.1%), рязък спад се отбелязва при учащите в прогимназиална форма на обучение (от 19.0% през 2007/2008 г. до 16.8% през 2011/2012 г.).

Спадът на броя на учениците в прогимназиалните класове се дължи както на влошената демографска структура, така и на забавените реформи в системата на образование. Протичащите през последните 20 години негативни демографски процеси, свързани основно с резкия спад на раждаемостта и съответно намалената численост на поколенията, които започват образование, се допълват и от високия процент на ранно напускащите тази образователна степен. Негативната тенденция в развитието на тази базова образователна степен рефлектира във влошаване на състоянието на следващите образователни степени. Това проличава в намаляването на относителния дял на учащите в средно и професионално образование за разглеждания период (от 26.6% за учебната 2007/2008 г. до 23.3% за учебната 2011/2012 г.).

Към текущия момент, обаче, заетите със средно образование доминират в образователната структура на заетите лица, което показва, че в бъдеще техният дял би могъл да намалее не само като следствие от реструктуриране на заетостта в резултат на икономическата криза, но и като

дял от работната сила. Въпреки положителната тенденция за нарастване на броя и относителния дял на младежите, които след завършване на средното си образование продължават обучението си в системата на висшето образование (от 19.6% през учебната 2007/2008 г. до 21.6% през учебната 2011/2012 г.), все още равнището за България на този показател нарежда страната ни на едно от последните места в сравнение с другите европейски държави. Тенденцията за подобряване на образователната структура на работната сила би рефлектирала и в по-високо образователно равнище на заетите лица, което към настоящия момент се подкрепя и от процеса на освобождаване на значителен контингент нискоквалифицирани работници. Посредством степента на участие на населението на възраст от 20 до 64 години в различните форми на образование и обучение може да се даде оценка и на развитието на системата за „учене през целия живот“. Въпреки че за периода 2007–2011 г. делът на участващите в образование и обучение нараства (средно 1.3% при средно 9.2% за ЕС-27), все още относителният дял на населението на възраст от 20 до 64 години, участващо в образование и обучение, остава на твърде ниско равнище. Това показва ограничен обхват и слабо развитие на различните образователни и професионални структури за допълнително обучение и квалификация, както и ниска степен на участие на заетите във форми за повишаване на образователното и професионално равнище.

Фиг. 52 Учене през целия живот в ЕС и България - % от населението на възраст между 25 и 64 години, участващо в образование и обучение. Източник: Евростат

На фона на общоевропейската тенденция за лек спад по дял на участие в системата на учене през целия живот заемаме последно място сред страните-членки на ЕС през целия наблюдаван период. При това разликата със средния показател за ЕС е значителна и трудно може да бъде преодоляна при текущото състояние на системата за учене през целия живот в нашата страна. Значителното изоставане на развитието на различните форми на образование и обучение рефлектира във влошаване на образователното и квалификационно равнище на работната сила в сравнение с останалите страни от ЕС и в ограничаване на възможностите за подобряване на конкурентоспособността на националната икономика. С оглед и на стратегията „Европа 2020“, особена актуалност придобива активизирането на националната политика за насърчаване на ученето през целия живот и съвместните усилия на държавата и бизнеса за стимулиране участието на по-голям брой заети лица в различни форми за повишаване на образователното и квалификационното равнище.

Раздел 8. АНАЛИЗ НА ОБЩОТО СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ НА РАЗВИТИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА

Анализът се базира на систематизиране и проучване на голям обем информация за състоянието и изменението на професионално-квалификационната структура на заетите лица в дефинираните като приоритетни за проекта икономически дейности, сектори и региони за периода 2008-2011 година. Проучването се основава на обобщени данни от НОИ от регистъра на трудовите договори за съответния период съгласно Класификатора на професиите и длъжностите, което дава възможност за съпоставимост на анализираната информация по области, икономически дейности и сектори.

Използвани са показатели и са направени собствени разчети, които дават възможност да се изследват различни характеристики в състоянието и основните тенденции в изменението на професионално-квалификационната структура на заетите лица в посочените аспекти.

Анализът на професионално-квалификационната структура на заетите лица включва:

1. изследване на професионално-квалификационната структура на заетите лица в 20 дефинирани като приоритетни икономически дейности
2. изследване на структурата на заетите лица по основни квалификационни групи професии съгласно НКПД и основните тенденции в нейното изменение за периода 2008-2011 г. общо за страната и в приоритетните области – София град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Шумен, Русе, Плевен, Кърджали и Перник;
3. изследване на структурата на заетите на трудов договор лица по основни квалификационни групи професии съгласно НКПД и основните тенденции в нейното изменение за периода 2008-2011 г. общо за страната и в приоритетните области.
4. изследване на структурата на заетите лица по основни квалификационни групи професии съгласно НКПД и основните тенденции в нейното изменение за периода 2008-2011 г. в приоритетните сектори и тенденциите в нейното изменение за периода 2008-2011 г.
5. изследване на специфичните тенденции в изменението на професионално-квалификационната структура на заетите лица в приоритетните сектори по приоритетни области.

8.1. АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ТРУДОВО ПРАВООТНОШЕНИЕ ПО ОСНОВНИ КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ

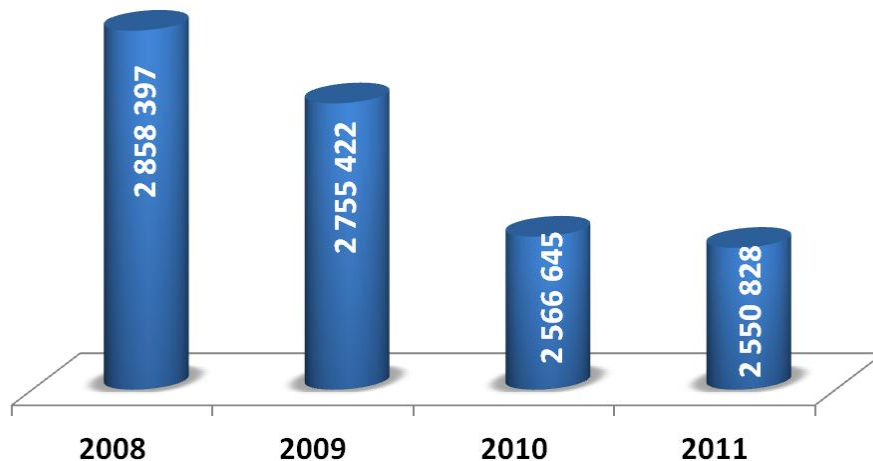
Анализът на професионално-квалификационната структура на заетите по трудови правоотношения лица се базира на изследване на динамиката в броя и относителния дял на заетите по основни квалификационни групи професии съгласно НКПД за периода 2008-2011 година. За целите на проучването са ползвани обобщени данни от регистъра на трудовите договори за съответния период, които са систематизирани за отделните квалификационни групи от Класификатора на професиите и длъжностите. Извършени са и собствени изчисления за анализ на развитието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в дефинираните като приоритетни за проекта сектори, икономически дейности и региони.

таблица 48 Разпределение на зетите лица по трудови правоотношения по основни класове съгласно НКПД (2008-2011 г.). Източник: НОИ

Група професии		Брой лица за класа 2008г.	Относителен дял	Брой лица за класа 2009г.	Относителен дял	Брой лица за класа 2010г	Относителен дял	Брой лица за класа 2011г	Относителен дял
1	Президент, законодатели, висши служители и ръководители	112429	3,9	111724	4,1	109993	4,3	114102	4,5
2	Аналитични специалисти	294906	10,3	287397	10,4	285353	11,1	331484	13,0
3	Техници и други приложни специалисти	279599	9,8	270833	9,8	258980	10,1	228363	9,0
4	Административен персонал	279831	9,8	277760	10,1	266920	10,4	240401	9,4
5	Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия	469162	16,4	475700	17,3	456343	17,8	500108	19,6
6	Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство	16674	0,6	14496	0,5	13354	0,5	14445	0,6
7	Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии	354543	12,4	305703	11,1	264115	10,3	274646	10,8
8	Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия	374903	13,1	344309	12,5	324475	12,6	299759	11,8
9	Професии, неизискващи специална квалификация	640968	22,4	622758	22,6	539662	21,0	499656	19,6
0	Без професионална група	35382	1,2	44742	1,6	47450	1,8	47864	1,9
Общо		2858397	100,0	2755422	100,0	2566645	100,0	2550828	100,0

Разпределението на осигурените по трудови правоотношения лица по основни класове квалификационни групи съгласно НКПД за периода 2008-2011 г. като абсолютен брой и като относителен дял дава основание за формулиране на следните тенденции в състоянието и динамиката им в посочения времеви интервал:

Фиг. 53 Зети лица по трудово правоотношение от всички категории на НКПД общо за страната. Изт.: НОИ

1. Наблюдава се явно изразена и устойчива тенденция на ежегодно намаляване на броя на работещите по трудово правоотношение вследствие на негативното отражение на световната финансова и икономическа криза върху пазара на труда в България. В резултат на сериозното забавяне в развитието на българската икономика за тригодишния период 2008-2011 г. се регистрира абсолютен спад от 307 569 души (10.76 на сто). Негативната тенденция е най-силно изразена в намалението на заетите по трудови правоотношения през 2010 спрямо 2009 г.

2. Налице е ускоряване на намалението на броя на осигурените лица в началото на периода - докато през 2009 г. спрямо 2008 г. намалението е с 83 646 души, през 2010 г. спадът на осигурените спрямо 2009 г. е два пъти по-висок – със 169 508 лица. Негативното изменение се ограничава в края на периода, като през 2011 г. броят на заетите по трудово правоотношения намалява само с 15 817 души. Посочената динамика свидетелства за отминаване на пика в спада на работещите по трудов договор и известно стабилизиране на равнището на тяхната заетост.

3. Като резултат от динамиката в абсолютния брой на заетите по трудово правоотношение през анализирания период се променят годишните темпове на изменение на броя работещи спрямо предходната година от 3.60 на сто (2009/2008) до 6.85 на сто (2010/2009) и 0.62 на сто през 2011/2010 г.

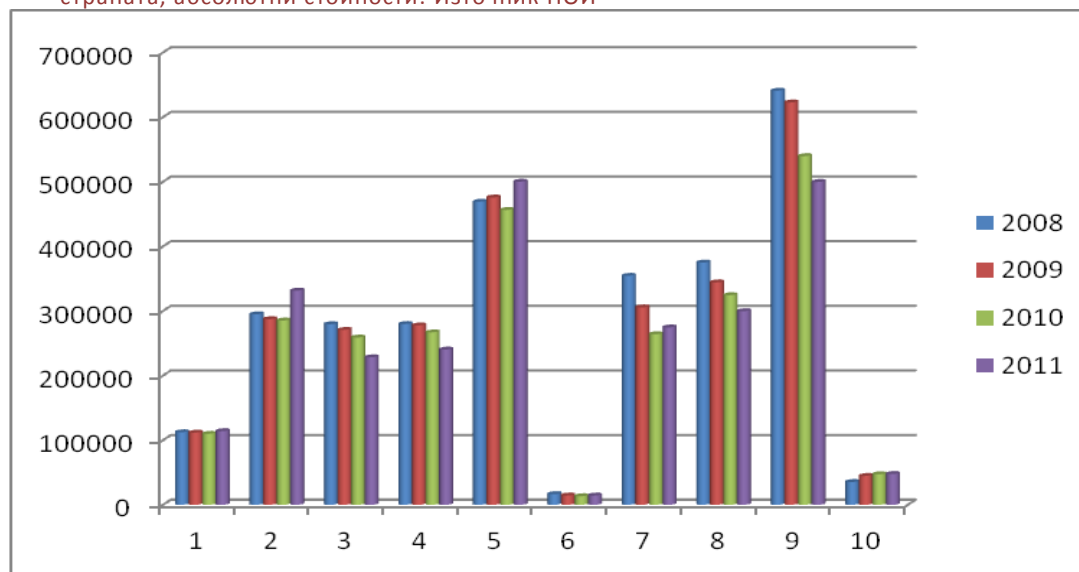
Динамиката в броя на осигурените лица за периода 2008-2011 г. и неговото относително изменение свидетелстват за сериозни проблеми на пазара на труда в България като резултат от засилващата се вследствие на кризата безработица през първите години от анализирания период. Въпреки ограничените темпове на спад в края на периода това продължава да е сериозен проблем и предизвикателство по отношение на прилаганите антикризисни мерки на пазара на труда.

Фиг. 54 Изменение на броя на заетите лица по трудово правоотношение за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ

4. Тенденциите в изменението на осигурените лица по основни квалификационни групи професии съгласно НКПД като абсолютен брой са разнопосочни и се отличават с определена специфика. Те са отражение на сериозните икономически и социални проблеми вследствие глобалната финансова и икономическа криза и тяхното специфично проявление в отделните отрасли, сектори и икономически дейности на страната. Като резултат от различната степен на въздействие на кризата върху отделните отрасли и сектори на икономиката се променя както общата заетост на осигурените лица в тези аспекти, така и професионално-квалификационната им структура като разпределение по основни квалификационни групи професии. Фиг. 55 илюстрира състоянието и изменението на професионално-квалификационната структура на заетите лица през трите години от наблюдавания период.

Фиг. 55 Разпределение на заетите лица по трудово правоотношение по 10 категории на НКПД общо за страната, абсолютни стойности. Източник НОИ

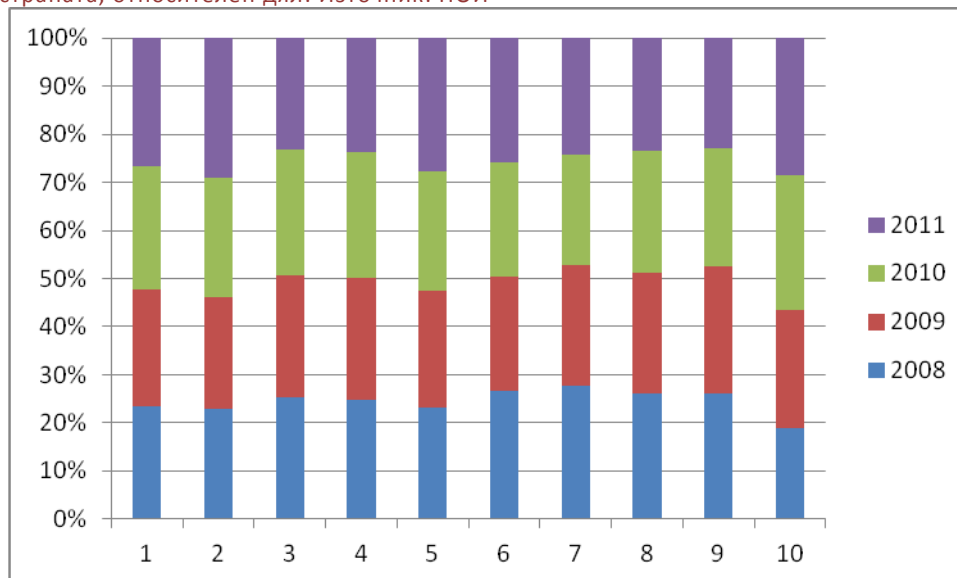

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група.

5. Като следствие от динамиката в изменението на броя на осигурените лица по основни квалификационни групи професии съгласно НКПД тенденциите в относителното им изменение по отделни години от периода 2008-2011 г. се отличават с разнопосочни проявления. Единствено при група 1 - Президент, законодатели, висши служители и ръководители, се наблюдава позитивна промяна за целия период, докато при група 2 – Аналитични специалисти, и група 5 - Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия, тя е налице в края на периода. Аналогично позитивно развитие през 2011 г., макар и в по-малка степен след по-съществен спад през останалата част от периода, има при група 7 - Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. При останалите квалификационни групи през периода се наблюдава негативно развитие, което е най- силно изразено при група 9 - Професии, неизискващи специална квалификация, като най-високи са ежегодните темпове на спад през 2010 и 2009 г. в резултат на интензивния процес на освобождаване на кадри с ниска квалификация. По-ограничени темпове на годишно намаление през периода 2008-2011 г. се наблюдава при категориите 3 – Техници и други приложни специалисти, 4 - Административен персонал и 8 - Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. Едновременното проявление на разнопосочните тенденции по отношение на групите с най-висока и най-ниска квалификация може да бъде оценено като тенденция към подобряване на професионално-квалификационната структура на заетите лица, което кризата катализира в резултат на промените в икономиката и пазара на труда в страната.

6. Единствената квалификационна група, която през периода 2008-2010 г. се характеризира с положително изменение – и като брой на осигурените лица, и като относителен дял - е група 1 – Президент, законодатели, висши служители и ръководители. Посоченото изменение е много по-силно изразено (и като брой, и като процент) през 2009 спрямо 2008 г. - съответно 23 818 души и 0,83% в сравнение с увеличението през 2010 г. спрямо 2009 г. – съответно 3 308 души и 0,36%. Тенденцията може да бъде определена като позитивна и свидетелства за запазване на заетостта в условията на криза сред категориите с най-висока квалификация и равнище на компетентност.

Фиг. 56 Разпределение на заетите лица по трудово правоотношение по 10 категории на НКПД общо за страната, относителен дял. Източник: НОИ

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група.

7. Нарастване на броя на осигурените лица – с 2 037 души и на относителния дял – с 0,58% през 2010 г. спрямо 2009 г. има при група 2 – Аналитични специалисти, което се предхожда от сериозно намаление през 2009 г. спрямо 2008 г. – съответно с 13 135 души и 0,16%. Посоченото положително изменение в броя и дела на осигурените лица в група, отличаваща се с по-висока образователна и професионална подготовка и равнище на квалификация, дава основание за дефиниране на положителна тенденция в изменението на професионално-квалификационната структура на осигурените лица като цяло и в частност в групите с по-висока квалификация.

8. Разнопосочни тенденции като изменение в броя и относителния дял на осигурените лица в рамките на периода се наблюдават при квалификационни групи 9 – Професии, неизискващи специална квалификация, и група 0 – Без професионална група. Налице е увеличение на броя и относителния дял на осигурените лица през 2009 г. спрямо 2008 г. – съответно с 55 557 души и 2,26% за група 9 и с 15 137 души и 0,74% за група 0. През 2010 г. спрямо 2009 г. се наблюдава обратната посока - намаление през 2010 г. спрямо 2009 г., което е много по-силно изразено при група 9 – спад със 100 531 души (-1,94%) в сравнение с група 0 – спад с 19 232 души (+0,01%). Значителното намаление на броя на осигурените лица в групите с най-ниска квалификация в края на периода отразява оздравяващия ефект на кризата върху пазара на труда вследствие процеса на освобождаване преди всичко на ниско квалифицирани кадри. Поради това тенденцията може да бъде оценена като положително изменение в професионално-квалификационната структура на заетите лица.

9. Най-силно е изразена е тенденцията на намаление на осигурените лица и като брой, и като относителен дял в квалификационна група 7 – Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. Спадът е много по-силно изразен през 2009 г. спрямо 2008 г. - с 68 004 души (-1,82%), в сравнение с изменението през 2010 г. спрямо 2009 г. – с 20 098 души (-0,17%). Тенденцията се оценява като негативна, тъй като намалението на групата на квалифицираните

работници води до влошаване на квалификационната структура на заетите лица. Като положителна може да бъде отчетена посоката на ограничаване на процеса и значително по-малкото намаление в края на периода. Това доказва известно преодоляване на негативните тенденции.

10. Аналогични са тенденциите в изменението на броя и относителния дял на осигурените лица в квалификационните групи 3 – Техници и други приложни специалисти, 4 – Административен персонал, 5 – Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия, 6 – Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство, и 8 – Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. При всички тези групи се наблюдава ежегодно намаление на броя на осигурените лица през целия наблюдаван период, като изменението е по-силно изразено в началото – през 2009 г. спрямо 2008 г. и е последвано от по-ограничен спад през 2010 г. спрямо 2009 г. За група 3 намалението е съответно с 19 153 (2009/2008) и 6 858 души (2010/2009), за група 4 – с 13 254 и 8 455 души, за група 5 – с 19 896 и 12 724 души и за група 6 – с 2 546 и 504 души. Най-силно изразена е тенденцията за група 8, при която броят на осигурените през 2009 г. спрямо 2008 г. спада с 42 170, а през 2010 г. спрямо 2009 г. – с 6 451 души.

11. По отношение на динамиката в относителния дял на осигурените лица в посочените квалификационни групи тенденциите са аналогични при наличие на противоположни посоки на изменение в отделните години от периода. Първоначалното намаление в относителния дял през 2009 г. спрямо 2008 г. – съответно с 0,36% за група 3, с 0,19% за група 4, с 0,24% за група 5, с 0,07% за група 6 и с 1,00% за група 8 е последвано (въпреки намалението в абсолютния брой) от положителна промяна в дела на тези групи както следва – с 0,24% за група 3, с 0,20% за група 4, с 0,37% за група 5, с 0,01% за група 6 и с 0,40% - за група 8.

Тенденцията за ограничаване на намалението на броя на осигурените лица в посочените групи в периода 2008-2010 г. и засилване на темпа на изменение, която намира отражение в нарастване на техния относителен дял в края на посочения времеви интервал, може да бъде определена като положителна посока на изменение на професионално-квалификационната структура на заетите лица.

Дефинираните тенденции в структурата на заетите лица по основни класове съгласно НКПД и нейното изменение за периода 2008-2011 г. дава основание за следните изводи:

Въпреки известни положителни изменения – едновременното нарастване на броя и относителния дял на групите с по-висока квалификация – група 1 и група 2, и намаление на броя и относителния дял на групите с най-ниска квалификация – група 9 и група 0, професионално-квалификационната структура на заетите лица може да бъде оценена като неефективна и силно деформирана със запазване на висок дял на групите с по-ниска квалификация.

Раздел 9. АНАЛИЗ НА ПРОФЕСИОНАЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В СЕКТОРЕН И РЕГИОНАЛЕН РАЗРЕЗ

9.1. СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ В ИЗМЕНЕНИЕТО НА ПРОФЕСИОНАЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В ПРИОРИТЕТНИТЕ СЕКТОРИ

Анализирана е професионално-квалификационната структура на зетите лица в дефинираните като приоритетни сектори – „Електроника“, „Електротехника“, „Машиностроене“, „Производство на основни метали“, „Производство на мебели“, „Производство и преработка на месо“, „Туризм“, „Производство на химични продукти“, „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“, „Производство на други машини с общо предназначение, мехатронни системи и автоматизация“, „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“, „Специализирани строителни дейности“, „Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води“, „Складиране на товари и други спомагателни дейности в транспорта“, „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“, „Дейности по охрана и разследване“, „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване“, „Производство на мляко и млечни продукти“, „Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета, производство на електромобили“. Анализът е ориентиран към изследване на спецификата в разпределението на осигурените лица по отделни квалификационни групи в посочените сектори и на основните тенденции в изменението на структурата за периода 2008-2011 година.

Данните за секторите са агрегирани на база определени икономически дейности, включени в обхвата на съответния сектор, като за целите на анализа са направени собствени изчисления. Ползвана е информацията от НОИ за зетите лица по икономически дейности и тяхното разпределение по отделни професионално-квалификационни групи за периода 2008-2011 г. от персоналният регистър на осигурените лица.

Състоянието и изменението на равнището на зетост в дефинираните като приоритетни за целите на проекта сектори е анализирано на базата на съпоставка с изменението на общия брой зети лица в страната.

9.1.1. СЕКТОР „ЕЛЕКТРОНИКА“

Анализът на професионално-квалификационната структура на зетите лица в сектор „Електроника“ се базира на проучаване на разпределението на зетите лица по основни квалификационни групи съгласно НКПД.

Професионално-квалификационната структура на зетите лица в сектор „Електроника“ се характеризира със следните особености:

- Най-голям е броят на зетите лица в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“, като през периода категорията се отличава с разнопосочно изменение. След известно намаление на показателя през 2009 г. спрямо 2008 г., тенденцията се променя в положителна посока през 2010 г., като през последната година броят на зетите от категорията отново отбелязва намаление. Посоченото

изменение е основание за извода, че все още не може да се дефинира тенденция за стабилизиране на нейното равнище и съответно за подобряване на качествената структура на заетите лица в сектора.

- Голям е броят на заетите лица и в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“, като е налице съществена разлика с равнището на заетост в предходната група. По отношение на тази категория тенденцията е в обратна посока – след известно нарастване на броя на заетите лица в началото на периода, от 2010 г. започва ежегоден спад, отразяващ последствията от кризата и освобождаването на повече лица с ниска квалификация в сравнение със заетите от другите групи;
- Третата група с по-значителен брой заети лица е тази на „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“. По отношение на нея като положителна може да бъде определена тенденцията на ограничаване на темпа на спад на показателя през 2009 г. спрямо 2008 г. Вследствие на това намалението на броя на заетите лица през 2010 г. спрямо 2009 г. е незначително и много по-малко в сравнение с предходния период. Положителна е също ясно изразената посока на значителен ръст на броя на заетите през последната година от периода.
- Съществен и при това запазващ равнището си е броят на заетите лица в групите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Аналитични специалисти“ и „Техници и други приложни специалисти“. При това по отношение на първата категория има изразена положителна тенденция на ръст на заетите през 2010 и 2011 г., докато групата „Техници и други приложни специалисти“ се отличава с негативно изменение и ежегоден спад, който се засилва през последната година от периода.
- Съществено е и равнището на показателя за групата с най-високи качествени характеристики – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“. И при нея, както и при групата „Квалифицирани работници“, броят на заетите лица се отличава с разнопосочни тенденции на изменение - след положително изменение през 2009 и 2010 г. следва годишен спад през 2011 г.
- Като положително изменение може да се определи тенденцията за ежегодно намаление на броя на заетите в групата „Административен персонал“, което свидетелства за определен резултат от процеса на оптимизиране на общата структура на персонала.

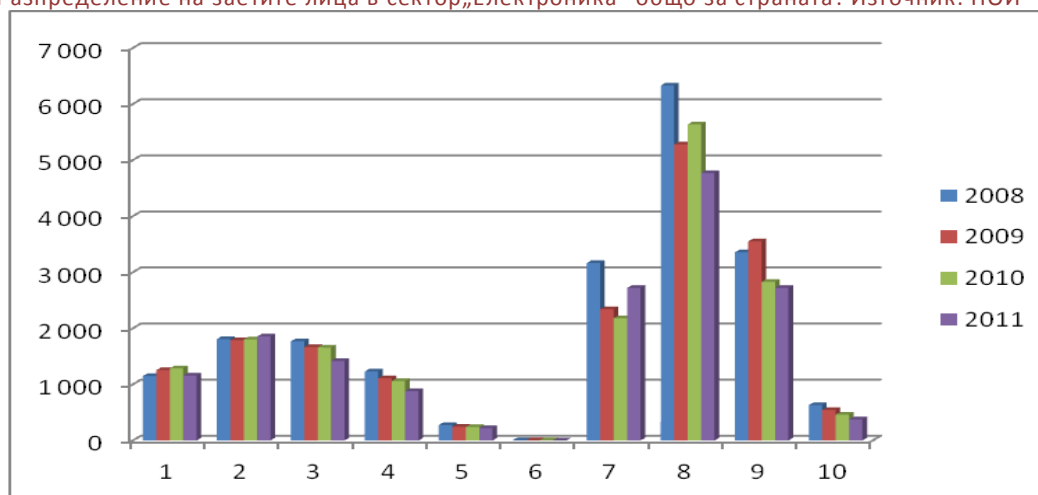
Посочените характеристики на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Електроника“ на база разпределението им по основни квалификационни групи дават основание тя да бъде определена като равнище с високо качество. Едновременно с това тенденциите в изменението на повечето групи отразяват влиянието на глобалната финансова и икономическа криза върху стагнирането на повечето от отраслите на българската икономика. Поради това с изключение на категориите „Аналитични специалисти“ и „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“, които се отличават с положително изменение през периода, за останалите групи от професионално-квалификационната структура на отрасъла времевият интервал 2008-2011 г. се характеризира с негативна промяна.

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Електроника“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в дефинираните като приоритетни за целите на анализа области – София-град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Плевен, Шумен, Русе, Кърджали и Перник, показва следните особености:

- Налице е съществена концентрация на заетите лица от сектор „Електроника“ в област София-град и значително превишение спрямо равнището в следващата област – Пловдив;
- През периода 2008-2010 г. броят на заетите лица и в двете области с най-високо равнище на показателя отбелязва тенденция на намаление. При област София-град след намалението, което е по-съществено в началото на периода, през 2011 г. се наблюдава положителна промяна и ръст в броя на заетите. За област Пловдив ежегодното намаление се проявява с равномерни темпове през целия период.
- В област Варна, при която се отчита сериозна разлика спрямо София-град и Пловдив, тенденцията е на спад в броя на заетите в сектор „Електроника, който се засилва в края на периода.
- Налице е изпреварващо равнище в броя на заетите в сектор „Електроника“ в областите Русе и Стара Загора спрямо област Бургас за разлика от подреждането на тези области по общ брой заети лица. Посоченият факт е свързан с традициите в развитието на сектора в посочените две области и функциониращите, макар и в много по-ограничени мащаби, производствени мощности в тази сфера. Но докато в област Русе ежегодните тенденции на спад са значителни през целия период, в област Стара Загора темповете на намаление са по-ограничени, като през 2011 г. се отбелязва дори съществен ръст. В резултат на посочените промени в края на периода областите разменят местата си по брой заети лица в сектора. В област Бургас също се наблюдава незначително годишно изменение в броя на заетите лица от сектор „Електроника“, като след първоначално нарастване през 2009 г. тенденцията се променя в ежегодно намаление до края на периода.
- В резултат на засилващия се ръст на заетите лица от сектор „Електроника“ в област Плевен в края на периода тя изпреварва област Бургас по равнище на заетост.

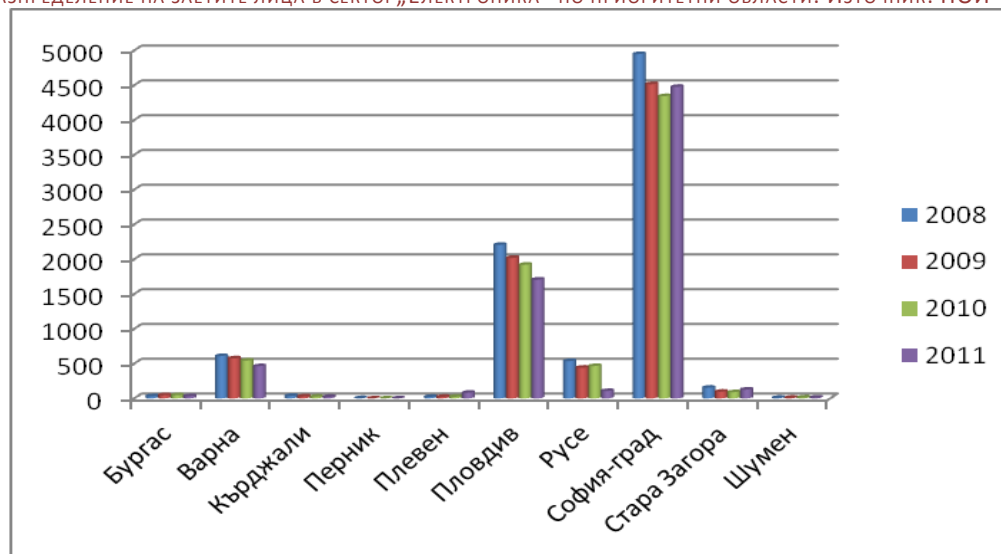
Подреждането на следващите области по брой на заети в сектора е Кърджали, Шумен и Перник, като въпреки ежегодното намаление в първата и ръста на заетите във втората позициите се запазват.

Фиг. 57 Разпределение на заетите лица в сектор „Електроника“ общо за страната. Източник: НОИ

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група.

Фиг. 58 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В СЕКТОР „ЕЛЕКТРОНИКА“ ПО ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ. Източник: НОИ

9.1.2. СЕКТОР „ЕЛЕКТРОТЕХНИКА“

Професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Електротехника“ се характеризира със следните особености:

- Най-голям е броят на заетите лица в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по montaje на изделия“, като след известно намаление на показателя през 2009 г. спрямо 2008 г. равнището на заетост през 2010 г. се запазва. Негативната тенденция се засилва в края на периода, като през 2011 г. отбелязва съществен спад. Това свидетелства за недостатъчно преодоляване на негативното влияние на кризата върху развитието на сектора.
- Висок е броят на заетите лица и в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“, като е налице известно намаляване на разликата с равнището на заетост в предходната група. По отношение на тази категория тенденцията е разнопосочна – след намаляване на броя на заетите лица в началото на периода - по-съществено през 2010 г., през 2011 г. посоката се променя. В резултат на това броят на заетите лица отбелязва значителен годишен ръст и изпреварва равнището от 2008 г.
- Разнопосочни са и тенденциите в изменението на броя на заетите в сектора от категорията „Професии, неизискващи специална квалификация“. След първоначално нарастване през 2009 г. показателят отбелязва ежегодно намаление до края на периода.
- Броят на заетите лица в групите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Аналитични специалисти“ и „Техници и други приложни специалисти“ е високо, но като равнище относителният им дял изостава в сравнение с отрасъл „Електроника“. И при двете категории периодът се отличава с тенденция на равномерно ежегодно намаление.
- Аналогично и при групата с най-високи качествени характеристики – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, броят на заетите лица е сравнително висок, но изоставащ съпоставимо с отрасъл „Електроника“. По отношение на динамиката през наблюдавания период това е единствената категория с положително изменение през

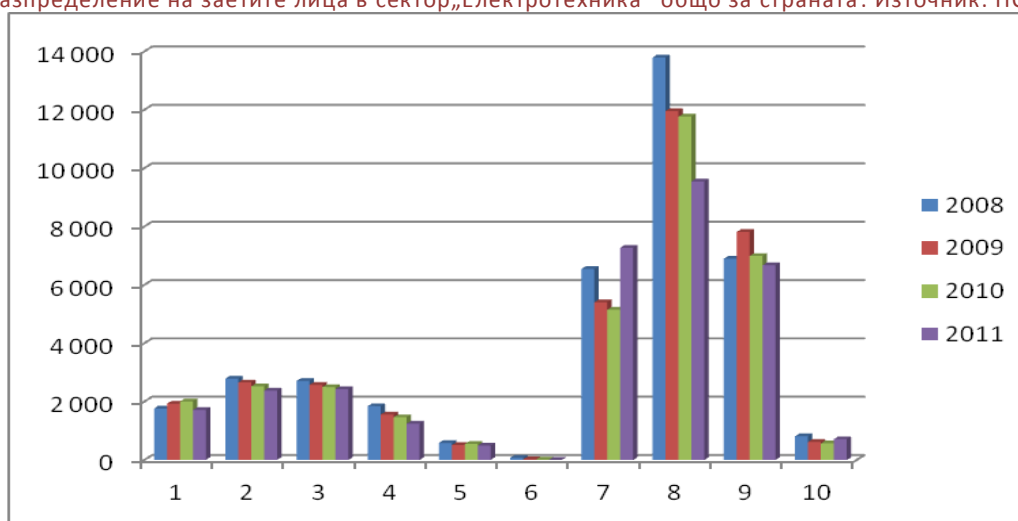

трите години, но позитивната тенденция се променя през 2011 г., когато броят на заетите намалява.

- Ежегодно намаление на равнището на заетост има в групата „Административен персонал“, като темпът се засилва в края на анализирания период.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Електротехника“ на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора в групата със сравнително високо качествено равнище. То обаче е по-ниско в сравнение със състоянието на професионално-квалификационната структура на сектор „Електроника“. Тенденциите в изменението при повечето квалификационни групи свидетелстват за трудно преодоляване на отражението на глобалната финансова и икономическа криза върху развитието на сектора и състоянието на заетостта.

Фиг. 59 Разпределение на заетите лица в сектор „Електротехника“ общо за страната. Източник: НОИ

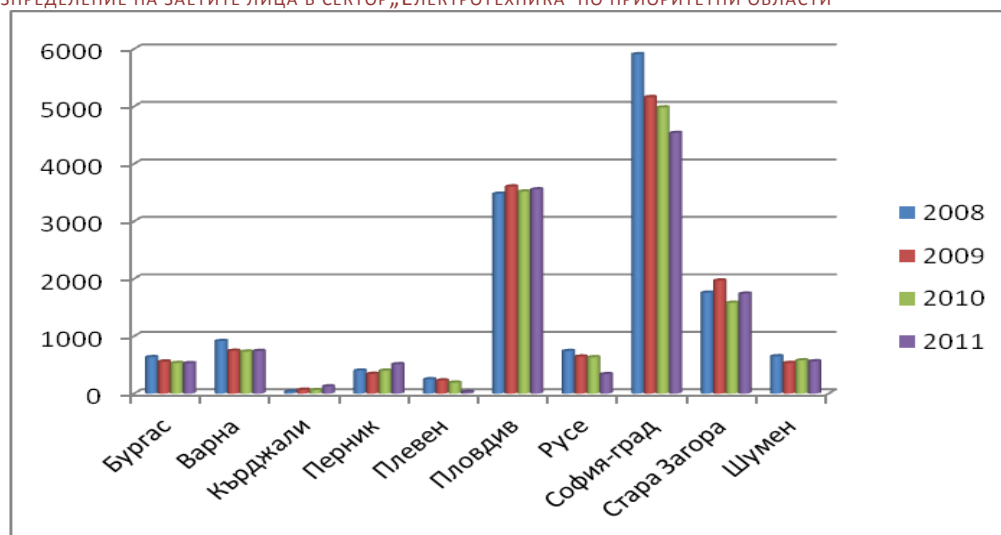
Легенда: 1* Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2* Аналитични специалисти. 3* Техници и други приложни специалисти. 4* Административен персонал. 5* Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6* Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7* Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8* Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9* Професии, неизискващи специална квалификация. 10* Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Електротехника“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в дефинираните като приоритетни за целите на анализа области показва следните особености:

- Налице е концентрация и значителен брой на заетите лица от сектор „Електротехника“ в област София-град. Въпреки тенденцията на ежегодно намаление, което е по-силно изразено през 2009 г. и 2011 г., все още разликата спрямо равнището в следващата като ниво област – Пловдив, остава съществена. При това в област Пловдив изменението на броя на заетите е в положителна посока – отбелязва се минимално нарастване в началото и в края на периода и незначителен спад през 2010 г.
- Налице е изпреварващо равнище на броя на заетите в сектор „Електротехника“ в област Стара Загора спрямо областите Варна и Бургас, които се характеризират с по-висок общ брой на заетите лица. При това в областта през две от годините – 2009 и 2011, е налице и тенденция на нарастване на равнището на показателя.

- В областите Варна и Бургас броят на заетите лица в сектор „Електротехника“ се различава съществено спрямо равнищата в предходните области и най-вече спрямо София-град и Пловдив. Като положителна може да бъде отчетена тенденцията за запазване на равнището на заетост в сектора в двете области през наблюдавания период въпреки слабото намаление през 2009 спрямо 2008 г.
- Аналогична е посоката на изменение на броя на заетите лица от сектора в област Русе, която в началото на периода изпреварва Бургас като стойност на показателя, но в резултат на по-съществения спад през 2009 г. изостава в края на периода.
- Следващите като равнище на заетост в сектор „Електротехника“ са областите Шумен и Перник, като те се отличават с разнопосочно изменение през периода. Докато при първата област броят на заетите намалява, област Перник отбелязва ръст на показателя през анализирания времеви интервал.
- Най-малко са заетите в сектор „Електротехника“ в областите Плевен и Кърджали, в които броят на заетите отбелязва различни посоки на изменение – ежегоден спад в област Плевен и годишно нарастване в област Кърджали.

Фиг. 60 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В СЕКТОР „ЕЛЕКТРОТЕХНИКА“ ПО ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ

Източник: НОИ

Налице е значителна концентрация на броя на заетите лица от всички професионално-квалификационни групи в сектор „Електротехника“ в област София-град, което е резултат от най-високият общ брой на заети лица в областта. Следващата като равнище на заетите лица по отделни категории в сектора е област Пловдив. Област Стара Загора заема трета позиция при останалите категории с изключение на групите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ и „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“. Следват областите Варна и Бургас. Тенденциите в изменението на броя на заетите лица по отделни категории в сектор „Електротехника“ позволяват запазване на позициите през периода 2008-2010 г. с изключение на категорията „Професии, неизискващи специална квалификация“, при която по-високият темп на нарастване в броя на заетите в област Варна я поставят на водеща позиция, изпреварвайки равнището в област София-град. Подобна посока на изменение може да бъде оценена като негативно развитие на професионално-квалификационната структура на заетите в сектор „Електротехника“ в област Варна.

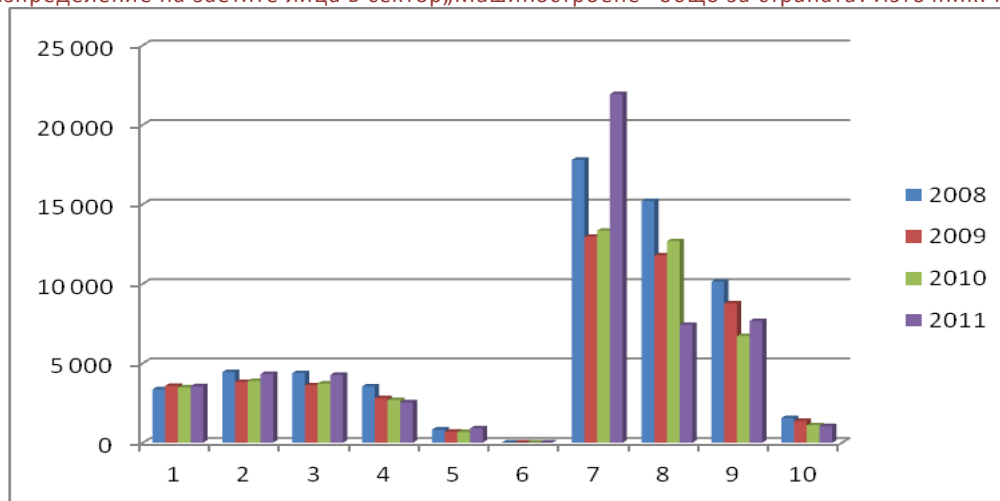
9.1.3. СЕКТОР „МАШИНОСТРОЕНЕ“

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Машиностроене“ се отличава със следните особености:

- За разлика от секторите „Електроника“ и „Електротехника“ най-голям е броят на заетите лица в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“. Това свидетелства за производствената ориентация на сектора. Поради това след същественото намаление в началото на периода след свиването на производството вследствие на световната криза тенденцията се променя в положителна посока през 2010 г. спрямо 2009 г., като през 2011 г. спрямо 2010 г. отбелязва значителен годишен ръст. В резултат на това броят на заетите като равнище изпреварва нивото от преди началото на кризата. Посоченото изменение доказва, че секторът преодолява негативното въздействие на кризата и постига стабилизиране в края на наблюдавания период.
- Висок е броят на заетите лица и в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“, като при тази категория са налице разнопосочни тенденции през отделните години. След известно намаляване през 2009 г. спрямо 2008 г. има увеличаване на броя на заетите лица от тази група през 2010 г. спрямо 2009 г. и съществен годишен спад през 2011 г. спрямо 2010 г.
- И в сектор „Машиностроене“ третата категория с най-висока заетост е тази на „Професии, неизискващи специална квалификация“. Но при нея, за разлика от предходната категория, след ежегоден годишен спад през първите три години от периода заради освобождаване на значителен брой лица с ниска квалификация през 2011 г. се наблюдава ръст в броя на заетите.
- Броят на заетите лица в категориите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Аналитични специалисти“ и „Техници и други приложни специалисти“, като равнище в двете групи се доближава, но изостава спрямо нивото на заетите в същите групи в секторите „Електроника“ и „Електротехника“. Аналогични са тенденциите в тяхното изменение през периода 2008-2011 г. – след негативна промяна и намаление през първите две години нарастване на броя на заетите лица през 2011 г.;
- По отношение на групата с най-високи качествени характеристики – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, вследствие нарастване на броя на заетите лица - по-високо в началото на периода, се наблюдава доближаване и почти изравняване на равнището на заетост в тази категория до нивото на заетите лица в предходните две категории. Нейното изменение през периода се отличава със същата посока на промяна, както и в предходните две категории
- С ежегодно намаление на равнището на заетост в сектора се отличава групата „Административен персонал“.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Машиностроене“ на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора като позиция след секторите „Електроника“ и „Електротехника“. Тенденциите в изменението на повечето групи свидетелстват за известно преодоляване на негативите на отражението на глобалната финансова и икономическа криза върху развитието на сектора и известно стабилизиране на състоянието на заетостта в него.

Фиг. 61 Разпределение на заетите лица в сектор „Машиностроене“ общо за страната. Източник: НОИ

Легенда: 1* Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2* Аналитични специалисти. 3* Техници и други приложни специалисти. 4* Административен персонал. 5* Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6* Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7* Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8* Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9* Професии, неизискващи специална квалификация. 10* Без професионална група

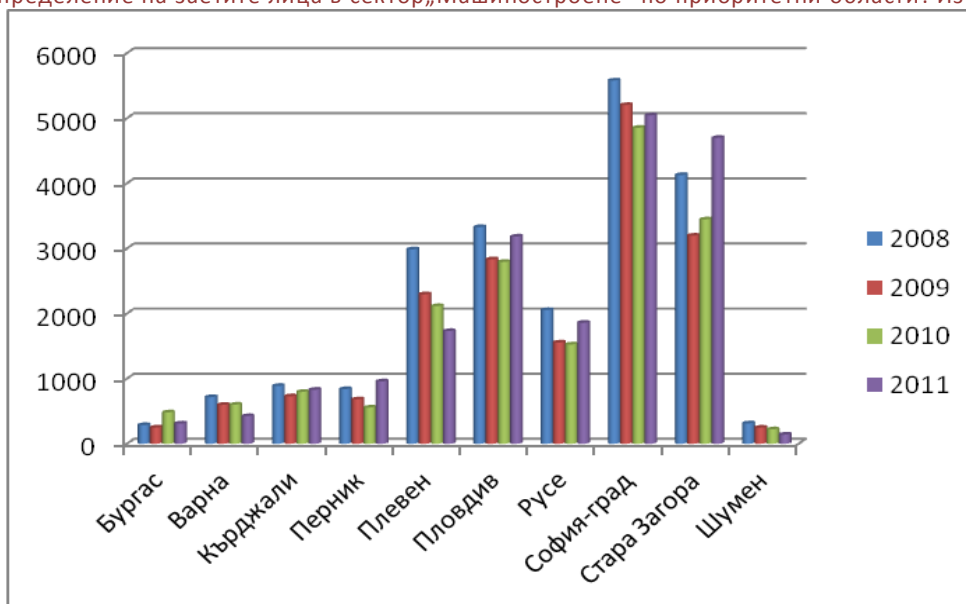
Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Машиностроене“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в дефинираните като приоритетни области показва следните особености:

- Налице е концентрация и значителен брой заетите от сектор „Машиностроене“ в област София-град. Въпреки тенденцията на ежегодно намаление в равнището през наблюдавания период, разликата спрямо равнището в следващите като ниво области – Стара Загора и Пловдив, остава съществена. Динамиката на равнището на заетост в категорията след годишното намаление през първите две години може да се характеризира с положителна промяна, ясно изразена през последната година от периода.
- Специфична особеност е изпреварващото равнище в броя на заетите в сектор „Машиностроене“ в област Стара Загора спрямо областите Пловдив, Варна и Бургас, които се характеризират с по-висок общ брой на заетите лица. При това в областта е налице и тенденция на нарастване на равнището на показателя, което е много съществено през 2011 г. в сравнение с 2010г. Челната позиция на област Стара Загора и в сектор „Машиностроене“ потвърждава направения извод за добрата професионално-квалификационна структура на областта.
- Област Пловдив изостава като равнище на заетите в сектор „Машиностроене“ спрямо общия брой заети лица. Разликата с област Стара Загора се запазва въпреки положителното изменение на показателя в края на наблюдавания период.
- В областите Плевен и Русе броят на заетите лица в сектор „Машиностроене“ се различава съществено от равнищата в предходните области и най-вече в София-град и Стара Загора. След известния спад в началото на периода, който се наблюдава и в двете области, налице са различни посоки на изменение – в Плевен негативната посока продължава, докато в Русе през последната година броят на заетите в сектора се увеличава.
- Следващите области по броя на заети лица в сектор „Машиностроене“ са Кърджали и Перник. И двете могат да се характеризират с положително изменение на показателя,

което е изразено през по-голяма част от периода в област Кърджали, докато темпът на годишно нарастване (за 2011 спрямо 2010 г.) е по-висок в област Русе;

- Изоставащи като отношение на броя на заетите в сектора спрямо общия брой на заетите лица са областите Варна, Бургас и Шумен, като последните две имат и аналогично изменение през периода – по-съществено намаление през 2009 и 2011 г. и по-ограничен спад през 2010 г.

Фиг. 62 Разпределение на заетите лица в сектор „Машиностроене“ по приоритетни области. Източник: НОИ

Изменението на броя на заетите лица по категории в дефинираните приоритетни области се характеризира със следните тенденции:

- Налице е значителен брой на заетите лица от всички професионално-квалификационни групи в сектор „Машиностроене“ в област София-град, което е резултат от най-високия общ брой на заети лица в областта.
- За всички останали категории с изключение на „Аналитични специалисти“ и „Административен персонал“ /където втора позиция заема област Пловдив/, следваща като равнище на заетите лица по групи е област Стара Загора. При това разликата със следващата като равнище област – Пловдив, е по-съществена при категориите „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ и „Професии, неизискващи специална квалификация“.
- Областите Плевен, Русе, Кърджали, Перник, Варна и Бургас заемат следващите позиции при всички категории съгласно НКПД през периода.

През периода изменение в броя на заетите лица в сектор „Машиностроене“ по области има в категориите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажа“. При първата група се увеличава броят на заетите в област Стара Загора за сметка на намалението им в област София-град, докато при втората категория движението е в обратна посока – нараства в София-град и спада в Стара Загора.

9.1.4. СЕКТОР „ПРОИЗВОДСТВО НА МЕТАЛИ“

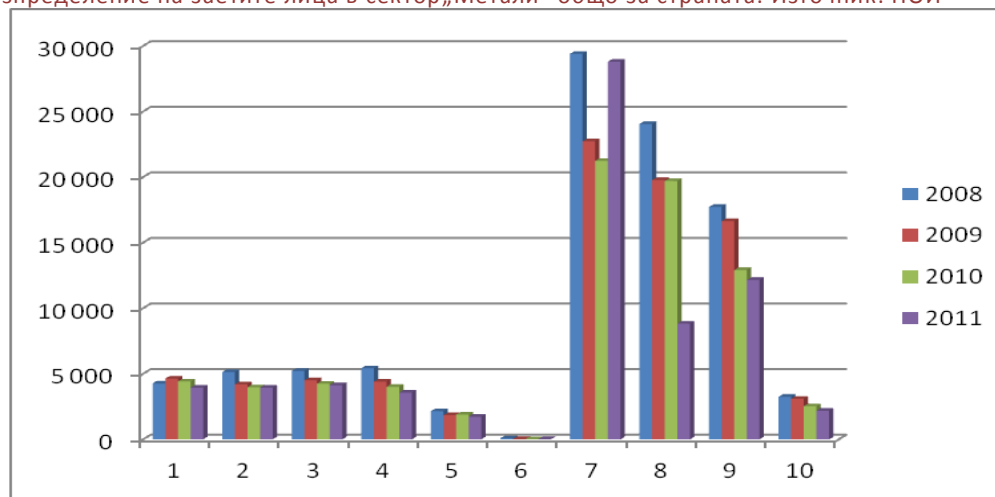
Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Метали“ се отличава със следните особености:

- Подобно на структурата в сектор „Машиностроене“, най-голям е броят на заетите лица в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“, което доказва производствената ориентация на сектора. Това е причина за същественото намаление в началото на периода вследствие свиването на производството като отражение на световната криза. Аналогични на тенденциите в изменението на категорията от сектор „Машиностроене“ са и промените в броя на заетите лица в сектора „Метали“. Положителната тенденция на изменение се изразява в намаляващ темп на спад, който е значително по нисък през 2010 г. спрямо 2009 г., и в съществен ръст през 2011 г., в резултат на който равнището се доближава до това преди кризата и което показва известно стабилизиране на равнището на заетост в сектора в края на наблюдавания период.
- Висок е броят на заетите лица от сектор „Метали“ и в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по montaje на изделия“. И при тази категория през първите години са налице тенденции на изменение, аналогични на предходната категория - след сериозно намаление през 2009 спрямо 2008 г. има незначителен спад през 2010 г. спрямо 2009 г. За разлика от предишната категория негативната тенденция продължава и през 2011 г. В резултат от протичащите промени в броя на заетите от двете категории през периода 2008-2011 г. разликата между тях в края на периода се увеличава.
- И в сектор „Метали“ третата категория с най-голям брой заети лица е тази на „Професии, неизискващи специална квалификация“. Но при нея, за разлика от предходните две категории, темпът на спад е по-значителен през 2010 спрямо 2009 г. в сравнение с намалението през останалите години. При този сектор процесът на освобождаване на значителен брой лица с ниска квалификация се проявява в по-късен период от световната финансова и икономическа криза.
- Броят на заетите лица от сектор „Метали“ в категориите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Аналитични специалисти“ и „Техници и други приложни специалисти“, като равнище изостава спрямо нивото на заетите в същите групи в секторите „Електроника“ и „Електротехника“ и същевременно изпреварва това в секторите „Мебели“, „Месопреработка“ и „Туризъм“. Тенденцията в тяхното изменение е аналогична – след по-съществен спад в началото на периода темповете на ежегодно намаление стават много по-слаби.
- По отношение на групата с най-високи качествени характеристики – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, вследствие нарастване на броя на заетите лица, по-високо в началото на периода, се наблюдава доближаване и изпреварване на равнището на заетост в тази категория до нивото на заетите лица в предходните две категории.
- Близък като равнище до предходните групи е броят на заетите в категорията „Административен персонал“. И при тази група тенденцията е негативна и по-силно изразена в началото на периода.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Метали“ на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД

поставят сектора като позиция след секторите „Електроника“, „Електротехника“ и „Машиностроене“. Тенденциите в изменението на повечето групи свидетелстват за известно преодоляване на негативите от глобалната криза върху развитието на сектора и известно стабилизиране на заетостта в него.

Фиг. 63 Разпределение на заетите лица в сектор „Метали“ общо за страната. Източник: НОИ

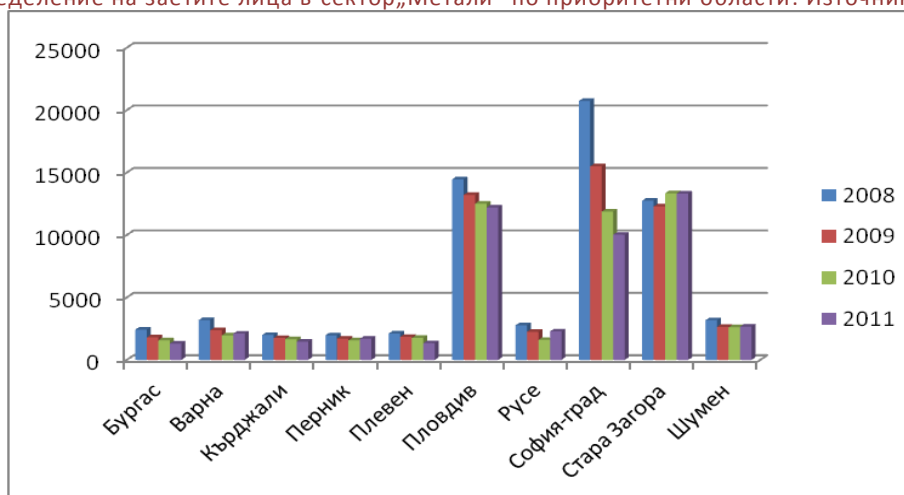

Легенда: 1* Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2* Аналитични специалисти. 3* Техници и други приложни специалисти. 4* Административен персонал. 5* Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6* Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7* Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8* Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9* Професии, неизискващи специална квалификация. 10* Без професионална група.

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Метали“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области показва следните особености:

- Налице е значителен брой на заетите лица от сектор „Метали“ в област София-град и значително превишение спрямо следващата област Пловдив в началото на периода. В резултат на значителния спад на заетостта в сектора през периода 2008-2011 г. по брой заети лица в края на периода областта изостава спрямо областите Стара Загора и Пловдив.
- Вследствие съществено намаление на броя на заетите лица в сектор „Метали“ в област Пловдив през 2009 спрямо 2008 г. в края на наблюдавания период 2008-2011 г. районът изостава като позиция спрямо област Стара Загора.
- За разлика от негативните изменения в броя на заетите лица в областите София-град и Пловдив в област Стара Загора заетостта се развива в положителна посока. Вследствие едновременното развитие на двете противоположни тенденции през периода 2008-2011 г. област Стара Загора в края на периода заема челна позиция сред приоритетните области.
- Следващите области по брой заети в сектор „Мебели“ са Шумен и Русе, като и в двете тенденцията на изменение е положителна, по-силно изразена в края на периода.
- Аналогични са тенденциите в изменението на броя на заетите лица в сектор „Метали“ в областите Варна и Бургас през първите две години от периода – по-съществен спад през 2009г. спрямо 2008г. и незначително намаление през 2010г. спрямо 2009г. Въпреки различните тенденции през 2011 спрямо 2010 г. – на нарастване във Варна и на намаление в Бургас, областите запазват позициите си като равнище на заетост в сектора.

Фиг. 64 Разпределение на заетите лица в сектор „Метали“ по приоритетни области. Източник: НОИ

9.1.5. СЕКТОР „ПРОИЗВОДСТВО НА МЕБЕЛИ“

Състоянието на професионално-квалификационната структура на зетите лица в сектор „Мебели“ се отличава със следните особености:

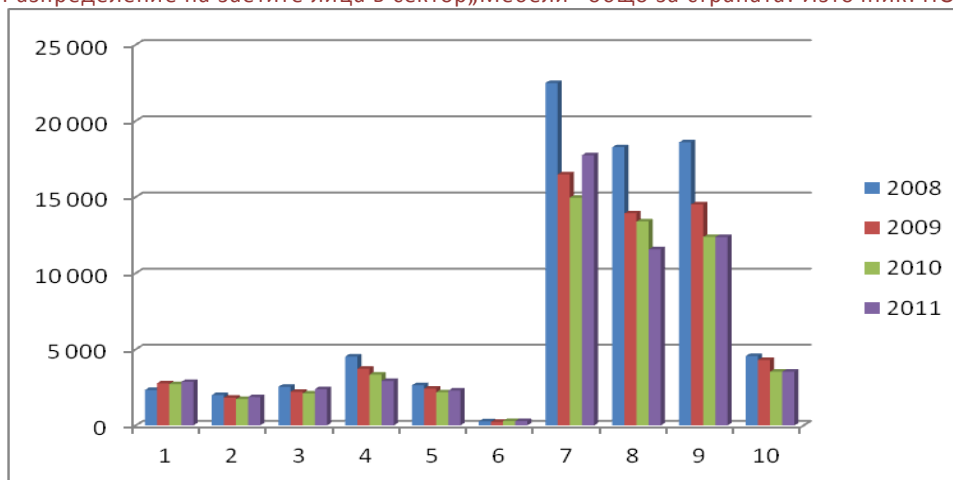
- Аналогично на професионално-квалификационната структура в сектор „Машиностроене“, най-голям е броят на зетите лица в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“. Поради тази причина в началото на периода вследствие отражението на световната криза върху българската икономика се наблюдава сериозен спад в равнището на заетост в тази категория. Тази тенденция се ограничава през следващия времеви период. През последната година от периода се отбелязва съществен ръст в броя на зетите, което свидетелства за известно стабилизиране на сектора и на равнището на заетост в него.
- Висок е броят на зетите лица и в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия“. След по-съществено намаляване на равнището на заетост през 2009 спрямо 2008 г. и ограничен спад през 2010 г. спрямо 2009 г. следва по-сериозно намаление през 2011 г. Поради по-високите темпове на спад в тази категория, особено през 2010 спрямо 2009 г., се увеличава разликата в броя на зетите в края на наблюдавания период в сравнение с категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“.
- И в сектор „Мебели“ третата категория с най-висока заетост е тази на „Професии, неизискващи специална квалификация“. Запазването на темпа на спад в броя на зетите и в края на периода е причина като равнище тя да изпревари равнището на заетост в категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия“.
- Броят на зетите лица в категориите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, „Аналитични специалисти“ и „Техници и други приложни специалисти“ като равнище в трите групи е най-ниско в сектор „Мебели“ в сравнение със секторите „Електроника“, „Електротехника“ и „Машиностроене“. Това е основание качеството на професионално-квалификационната структура на сектора да бъде определено като по-ниско. Поради едновременното проявление на две противоположни тенденции – на положително изменение през целия период в първата група и на първоначално намаление, последвано от годишен ръст през 2011 г. в равнището на останалите две, в

структурата на сектора броят на зетите в категорията с най-високи качествени характеристики е по-висок в сравнение с другите две групи.

- Висок е броят на зетите лица и в категорията „Административен персонал”, като, въпреки известното намаление на заетостта в групата през наблюдавания период, равнището ѝ изпреварва това в предходните три категории.
- За разлика от анализираниите предходни сектори в сектор „Мебели” се наблюдава сравнително по-висок брой на зетите лица и в категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия”. Посочената тенденция отразява значителното развитие и на търговската дейност в предприятията от сектора;
- Като негативно може да бъде определено високото ниво на групата „Без професионална група”, което е резултат от проблеми с набирането на данни и информационната осигуреност на сектора.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на зетите лица в сектор „Мебели” на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора след „Електроника”, „Електротехника” и „Машиностроене”. Тенденциите в изменението на повечето групи свидетелстват за известно преодоляване на негативното отражение на кризата върху развитието на сектора и начало на стабилизиране на заетостта в него.

Фиг. 65 Разпределение на зетите лица в сектор „Мебели” общо за страната. Източник: НОИ

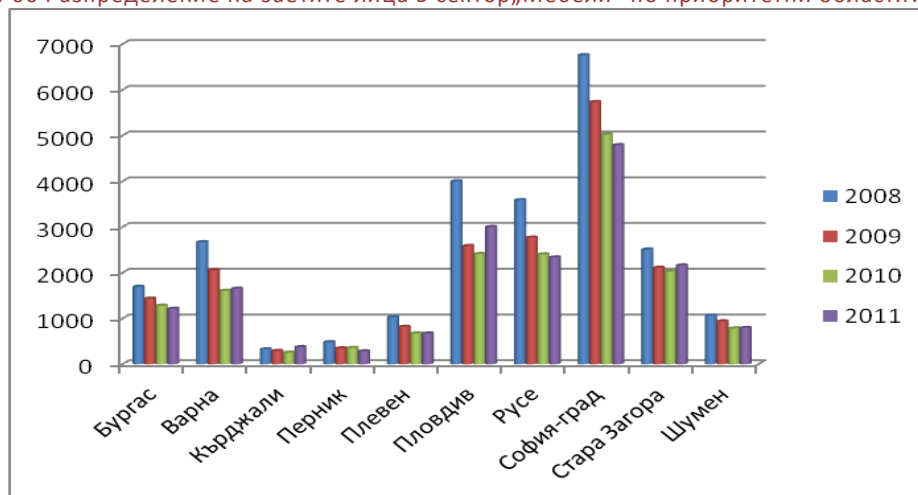
Легенда: 1* Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2* Аналитични специалисти. 3* Техници и други приложни специалисти. 4* Административен персонал. 5* Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6* Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7* Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8* Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9* Професии, неизискващи специална квалификация. 10* Без професионална група

Анализът на регионалната структура на зетите лица в сектор „Мебели” на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области показва следните особености:

- Налице е концентрация и значителен брой на зетите лица от сектор „Мебели” в област София-град. Въпреки тенденцията на ежегодно намаление в равнището през наблюдавания период разликата спрямо равнището в следващите като ниво области – Пловдив, Русе и Стара Загора, остава съществена.

- Втората област като равнище на заетите лица в сектор „Мебели“ е Пловдив. След сериозния спад в началото на периода и ограниченото намаление през 2010 г. спрямо 2009 г. там следва сериозен ръст в броя на заетите през 2011 г.;
- Въпреки тенденцията на ежегодно намаление на броя на заетите лица от сектора в област Русе тя запазва третата позиция, изпреварвайки като равнище област Стара Загора, в която след първоначалния спад стойността на показателя се запазва.
- В резултат на по-високите темпове на спад на заетите лица в сектор „Мебели“ в област Варна в сравнение с изменението в област Стара Загора, в края на периода тя изостава като равнище на броя на заетите въпреки тенденцията на ограничаване на намалението в заетостта в края на наблюдавания период.
- Област Бургас изостава като равнище на заетите в сектор „Мебели“. Като резултат от по-ниския темп на ежегоден спад в сравнение с област Варна тя се доближава до това в област Варна.
- Шумен и Плевен са следващите области по брой заети лица в сектор „Мебели“, като тенденциите в изменението на показателя са аналогични – по-съществено намаление в началото на периода и по-ограничен спад – в края.
- Най-малко са заетите в сектор „Мебели“ в областите Кърджали и Перник, които се отличават с разнопосочни тенденции – ръст при първата и негативно изменение при втората.

Фиг. 66 Разпределение на заетите лица в сектор „Мебели“ по приоритетни области. Източник: НОИ

9.1.6. СЕКТОР „МЕСОПРЕРАБОТВАНЕ“

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Месопреработване“ се различава съществено от характеристиките при предходните сектори и се отличава със следните особености:

- Това е единственият от анализиранияте сектори, в който най-голям е броят на заетите лица в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“. Това определя характеристиката му като сектор с най-ниско в сравнение с предходните качество на професионално-квалификационната структура на заетите лица. След годишното намаление на равнището на заетост в началото на периода, което е следствие от освобождаването предимно на лица с ниска квалификация заради кризата, особено през

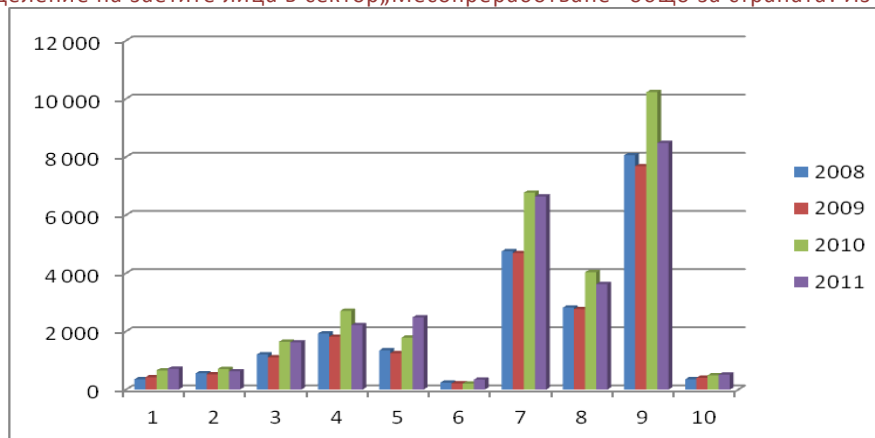

2010 г. и в по-малка степен през 2011 г. се наблюдава нарастване на броя на заетите от групата в сектор „Месопреработване“.

- Следващата квалификационна група с по-високо равнище на заетост е „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“. Тенденциите в изменението на броя на заетите лица през наблюдавания период отразяват процеса на по-ограничено в сравнение с предходната категория освобождаване на кадри и намаляване на равнището на заетост. При това темпът на нарастване на броя на заетите от категорията се засилва към края на периода, което е резултат от процесите на пазара на труда – първоначално по-съществено освобождаване на нискоквалифицирани кадри.
- Третата като равнище на заетите лица квалификационна група в сектора е „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия“. И при тази категория са налице тенденции на изменение, аналогични на предходната - след по-ограничено намаляване на равнището на заетост през 2009 спрямо 2008 г., нарастване на броя на заетите през 2010 г. и по-ограничен ръст – през 2011 г.;
- Сравнително по-висок в сравнение с предходните сектори е броят на заетите в категорията „Административен персонал“, което потвърждава направения извод за по-ниско качество на професионално-квалификационната структура в сектор „Месопреработване“. Посоката на годишно изменение в броя на заетите през целия период е аналогична на предходната категория.
- Относително по-високо и с тенденция към ежегодно нарастване е равнището на заетост в квалификационната група „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“. Това показва по-високия обхват в сектора на търговската дейност.
- Броят на заетите лица в категориите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, „Аналитични специалисти“ и „Техници и други приложни специалисти“, е най-малък в сравнение с предходните сектори, което също е основание качеството на професионално-квалификационната структура на сектора да бъде определено като по-ниско. За сектора е характерно сравнително по-високото ниво в категорията „Техници и други приложни специалисти“ в сравнение с останалите две. Тук след незначителен спад през 2009 спрямо 2008 г. равнището на заетост нараства до края на периода. При категориите „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“ и „Аналитични специалисти“ се проявяват две противоположни тенденции – на намаление в началото на периода и на увеличение през останалите две години. Равнищата на заетост в края на периода се доближават като стойност.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Месопреработка“ на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора след секторите „Електроника“, „Електротехника“, „Машиностроене“, „Метали“ и „Мебели“. Тенденциите в изменението на отделните квалификационни групи в сектора имат за резултат запазване на позицията му сред останалите анализирани сектори.

Фиг. 67 Разпределение на заетите лица в сектор „Месопреработване“ общо за страната. Източник: НОИ

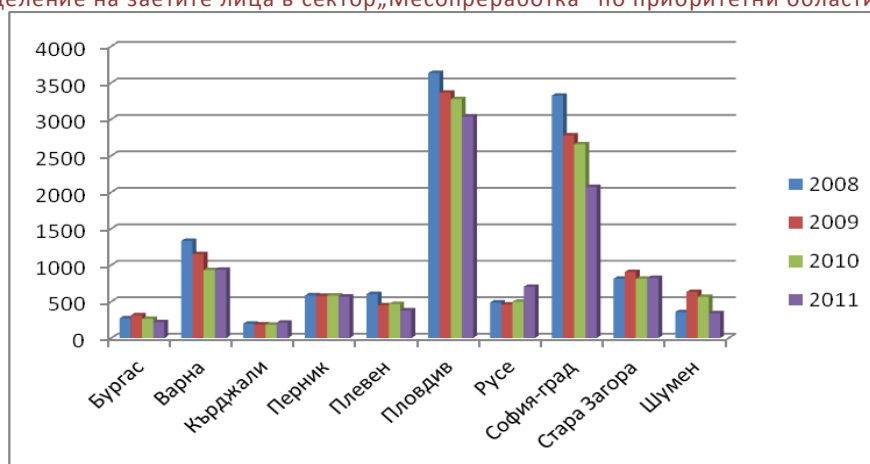
Легенда: 1* Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2* Аналитични специалисти. 3* Техници и други приложни специалисти. 4* Административен персонал. 5* Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6* Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7* Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8* Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9* Професии, неизискващи специална квалификация. 10* Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Месопреработване“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области показва следните особености:

- За разлика от останалите сектори, в които най-голям е броят на заетите лица от всички професионално-квалификационни групи е в област София-град, в сектор „Месопреработване“ равнището на заетост е най-високо в област Пловдив, което свидетелства за сериозно развитие на този тип дейности в района. Въпреки тенденцията на ежегодно намаление на броя на заетите в областта, по-силно изразена в началото на периода, темповете на изменение са несъществени, което води до запазване на водещата позиция на областта и в края на периода.
- Висок е броят на заетите лица в сектора и в област София-град, като в резултат на сериозното намаление в равнището на заетост в началото на периода разликата с област Пловдив в края се увеличава.
- Налице е концентрация и значителен брой на заетите лица от сектор „Месопреработване“ в областите Пловдив и София-град, като въпреки тенденцията на ежегодно намаление в равнището през наблюдавания период разликата спрямо следващите като ниво области – Варна и Стара Загора, остава съществена.
- Третата като равнище на заетите лица в сектор „Месопреработване“ е област Варна, в която през периода се наблюдава равномерно ежегодно намаление на броя на заетите.
- Изпреварващата позиция на област Стара Загора спрямо област Бургас на база заетите в сектора спрямо общия брой заети лица се засилва и от положителното изменение и нарастването на броя на заетите в сектора лица. Това е причина и за намаляване на разликата с област Варна в края на периода.
- Положителната промяна и сериозният ръст на броя на заетите от сектора през последната година в област Русе е причина за изпреварващата позиция в края на периода в сравнение с областите Перник, в която нивата на заетост се запазват, и област Плевен, в която заетите намаляват всяка следваща година.

- Положителната промяна в броя на заетите от сектора в област Шумен през 2009 и 2010 г. е последвана от спад през последната година, което е причина за изоставащата позиция спрямо предишните три области.
- Област Бургас изостава като равнище на заетите в сектор „Месопреработка“ и е на последна позиция след останалите приоритетни области въпреки известното нарастване на броя на заетите през 2009 спрямо 2008 г. Като сектор, чието развитие в определена степен съдейства за развитието на туризма, изоставането му като равнище на заетост може да окаже негативно влияние върху развитието на туризма като стратегическо направление на българската икономика.
- Кърджали е последната област по брой заети лица в сектор „Месопреработка“, която поради незначителното изменение през трите години запазва позицията си в края на периода.

Фиг. 68 Разпределение на зетите лица в сектор „Месопреработка“ по приоритетни области. Източник: НОИ

9.1.7. СЕКТОР „ТУРИЗЪМ“

Състоянието на професионално-квалификационната структура на зетите лица в сектор „Туризъм“ се различава съществено от характеристиките при предходните сектори и отразява принадлежността на сектора основно към сферата на услугите. Спецификата на структурата се изразява в следните направления:

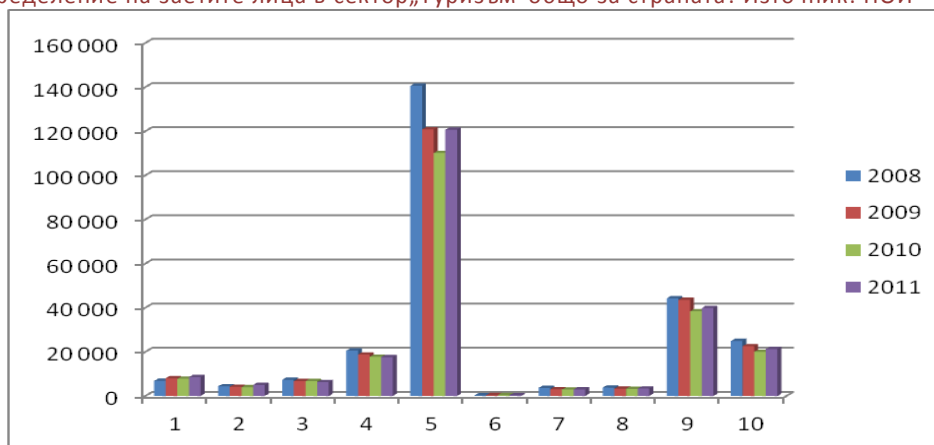
- Това е един от анализираните сектори, в който най-голям е броят на зетите лица в групата „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“. Посочената особеност е основание секторът да бъде отнесен към групата с по-ниски качествени характеристики. При това степента на концентрация е много голяма и съответно разликата с броя на зетите лица в останалите квалификационни групи е съществена. Това определя и ежегодното съществено намаление на равнището на заетост, по-силно изразено в началото на периода, като ефект от съкращенията вследствие на световната криза. Като положителна може да се определи тенденцията зетите от групата да се увеличават през 2011г.
- Следващата квалификационна група с по-високо равнище на заетост е „Професии, неизискващи специална квалификация“, което потвърждава оценката за по-ниско качество на професионално-квалификационната структура в сектор „Туризъм“. С оглед дефинирането на сектора като приоритетен за българската икономика и неговото стратегическо значение, високото равнище на заетост в тази група може да окаже

негативно влияние върху перспективите за бъдещото му развитие. След ограниченото намаление на броя на заетите лица в началото на периода тенденцията е на засилване на спада през 2010 г. спрямо 2009 г. и незначителен ръст през 2011г.

- Сравнително по-висок в сравнение с предходните сектори е броят на заетите в категорията „Административен персонал“, в която също преобладава по-ниско качество на професионално-квалификационната структура. И при нея, подобно на предходната категория, е налице равномерно ежегодно намаление на броя на заетите лица през целия период.
- Сред квалификационните групи с по-високи качествени характеристики сравнително по-високо е и равнището на заетост в квалификационната група „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, но нивото е най-ниско в сравнение с останалите сектори. Това е единствената група с нарастване на броя на заетите лица през периода. Другата категория с близко до предходната група равнище на заетост е „Техници и други приложни специалисти“, при която изменението през периода е незначително. Сравнително най-ниско в трите групи е равнището на заетост в категорията „Аналитични специалисти“, което се запазва като ниво през периода 2008-2011 г.
- Специфично за сектора е и по-ниското ниво на заетост в групите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ и „Техници и други приложни специалисти“. И при двете категории намалението на броя на заетите лица е незначително, поради което и равнището на заетост в тях през периода 2008-2011 г. се запазва.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите в сектор „Туризъм“ по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора на последна позиция след секторите „Електроника“, „Електротехника“, „Машиностроене“, „Метали“, „Мебели“ и „Месопреработване“.

Фиг. 69 Разпределение на заетите лица в сектор „Туризъм“ общо за страната. Източник: НОИ

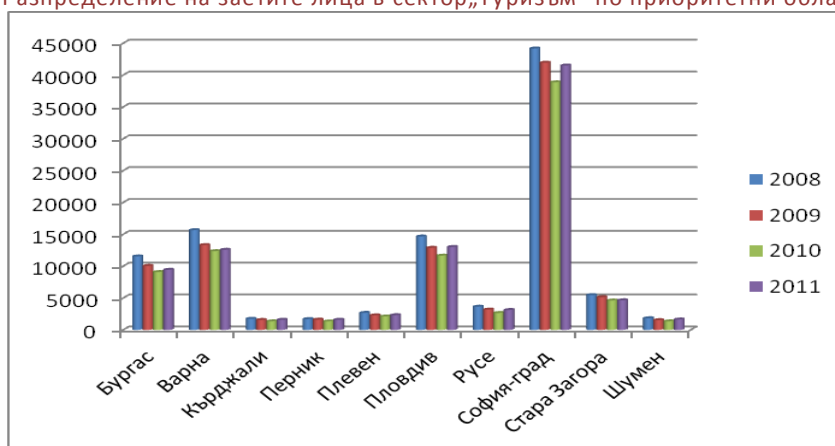

Легенда: 1* Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2* Аналитични специалисти. 3* Техници и други приложни специалисти. 4* Административен персонал. 5* Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6* Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7* Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8* Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9* Професии, неизискващи специална квалификация. 10* Без професионална група.

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Туризъм“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области показва следните особености:

- Налице е съществена концентрация на заетите лица от сектор „Туризъм“ в област София-град и значително превишение спрямо равнището в следващата област – Варна. Тенденцията на изменение на заетостта в сектора през периода – на ежегодно намаление, не променя голямата разлика в равнищата между двете области.
- Три области имат близки стойности на показателя брой заети лица в сектор „Туризъм“ – Варна, Пловдив и Бургас. Сравнително по-висок е броят на заетите лица и в област Варна, което е закономерен резултат от приоритетното му развитие в района. След незначителния спад в равнището на заетост в началото на периода нивото през останалата част от периода 2008-2011 г. се запазва. Въпреки това разликата с броя на заетите лица в област София-град остава значителна.
- В област Пловдив също се отчита сериозна разлика спрямо броя на заетите лица в сектор „Туризъм“ в София-град. Ежегодното намаление в равнището на заетост не променя третото място на областта на база брой заети лица в сектора. Положителна е промяната през 2011г., в която тенденцията на спад в заетостта се трансформира в сериозен ръст на броя на заетите лица в сектора.
- Близко до равнището на заетост в област Пловдив е нивото в област Бургас, където секторът е приоритетен. Наблюдаваната тенденция на ежегодно плавно намаляване на броя на заетите в сектор „Туризъм“ води до запазване на разликата с предишната област. И в тази област през 2011г. е налице обрат в динамиката на заетостта и положителна промяна, свързана с ръст на броя на заетите лица.
- Съществена е разликата между броя на заетите лица в сектора в област Стара Загора и равнището в предходните три области – Пловдив, Варна и Бургас. В сравнение с тези райони в област Стара Загора ежегодното намаление в броя на заетите лица е най-слабо изразено.

Фиг. 70 Разпределение на заетите лица в сектор „Туризъм“ по приоритетни области. Източник: НОИ

Налице е значителна концентрация и най-голям брой на заетите лица от всички професионално-квалификационни групи в сектор „Туризъм“ в област София-град, което е резултат от най-високия общ брой на заети лица в областта. Следващата като равнище на заетите лица в категориите „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, „Аналитични специалисти“, „Техници и други приложни специалисти“, „Административен персонал“, „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ и „Оператори на машини

и съоръжения и работници по монтажа" в сектора е област Варна, следвана от областите Пловдив, Бургас и Стара Загора.

При останалите категории „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“, „Професии, неизискващи специална квалификация“, втората позиция като брой на заетите лица в сектор „Туризъм“ заема област Пловдив, следвана от областите Варна, Бургас и Стара Загора.

Изменение в равнището на заетост в сектор „Туризъм“ през периода има при групата с най-висок брой заети лица – „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“. В резултат на известно намаление в броя на заетите в област Варна равнището на заетост в сектор „Туризъм“ се изравнява с това в област Пловдив.

9.1.8. СЕКТОР „ПРОИЗВОДСТВО НА ХИМИЧНИ ПРОДУКТИ“

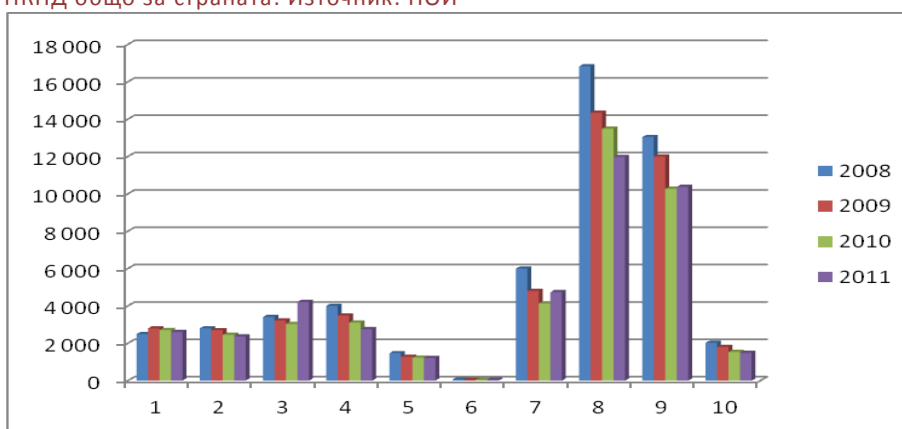
Професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Производство на химични продукти“ се характеризира със следните особености:

- В сектора преобладават заетите от категориите с по-ниски качествени характеристики и неквалифицираните и слабо квалифицирани кадри.
- Най-голям е броят на заетите лица в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия“, като за целия период е налице тенденция на намаление на показателя с почти еднакви темпове. Посочената динамика по отношение на категорията свидетелства за недостатъчно преодоляване на негативното влияние на кризата върху развитието на сектора.
- Висок е броят на заетите лица и в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“, което потвърждава оценката за недостатъчно качество на професионално-квалификационната структура на сектора. По отношение на тази категория тенденцията е разнопосочна – след намаляване на броя на заетите лица в началото на периода и по-съществено през 2010 г., през 2011 г. посоката се променя, в резултат на което броят на заетите лица отбелязва годишен ръст. Това определя и намаляването на разликата с равнището на заетост в предходната група.
- Специфичен за сектора е много по-малкият брой в сравнение с предходните две категории на заетите лица от групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“. Разнопосочни са и тенденциите в изменението на броя на заетите в сектора от категорията. Първоначалният спад в равнището на показателя, по-силно изразен през 2009 г., е последван от ръст на броя на заетите от групата през 2011 година.
- Броят на заетите лица в групите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Аналитични специалисти“, „Техници и други приложни специалисти“, е ниско в сравнение с двете групи с най-много заети, като те се отличават с разнопосочни тенденции на изменение през периода. При първата е налице ежегодно намаление, което в края на периода отбелязва по-малък ежегоден спад, докато при втората след негативното изменение за първите две години през 2011 г. се наблюдава съществен ръст на броя на заетите лица.
- В резултат от промяната в категорията с най-високи качествени характеристики – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, преди всичко нарастването през 2009 г. и по-ограничените темпове на спад, в края на периода по брой на заетите лица тя изпреварва групата „Аналитични специалисти. Тази динамика в категорията е специфична характеристика на сектора „Производство на химични продукти“.

- Ежегодно намаление с почти еднакви темпове на равнището на заетост има в групата „Административен персонал“, в резултат на което в края на анализирания период тя отстъпва позицията си на групата „Техници и други приложни специалисти“.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Производство на химични продукти“ на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора в групата със сравнително ниско качествено равнище. Като положителни фактори могат да се посочат ръстът в броя на заетите лица в две от категориите – „Техници и други приложни специалисти“ и „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“, както и забавените темпове на годишен спад при останалите. Тенденциите в изменението на повечето квалификационни групи свидетелстват за първи стъпки към преодоляване на съществуващите проблеми като следствие от преодоляването на негативното отражение на кризата върху развитието на сектора и състоянието на заетостта.

Фиг. 71 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на химични продукти“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ

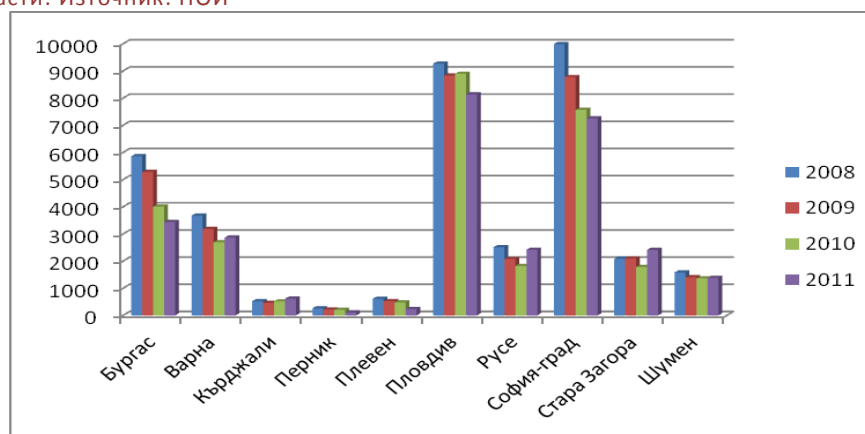
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Производство на химични продукти“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области показва следните особености:

- Налице е концентрация и значителен брой на заетите лица от сектора в област София-град. В резултат на ясно изразената тенденция на ежегодно намаление в равнището през наблюдавания период, в края на периода водеща позиция като ниво на показателя заема област Пловдив.
- Намалява броят на заетите лица и в област Пловдив, но поради по-ограничените темпове на спад в края на периода по равнище на заетите лица в сектор „Производство на химични продукти“ тя заема водеща позиция.
- Въпреки тенденцията на ежегодно намаление на броя на заетите лица от сектора в област Бургас тя запазва третата позиция. Това е свързано с определящото значение в регионалната икономика на „Лукойл България“ и концентрацията на съществена част от производството на сектора в него.

- Аналогични са тенденциите в изменението на броя на заетите лица от сектора в областите Варна и Русе, които заемат следващите позиции в началото и в края на периода – намаление през 2009 и 2010 г. и годишен ръст през 2011 г..
- В резултат на по-високия годишен ръст през 2011 г. на броя на заетите лица в област Стара Загора, в края на периода тя се доближава като равнище до нивото на заетост в област Русе.
- Област Шумен запазва позицията си благодарение на слабия спад през 2009 г. и незначителното намаление през следващите години от периода.
- В резултат на разнопосочните тенденции на изменението на броя на заетите лица от сектора в областите Кърджали и Плевен – на положителна промяна и ръст през 2010 и 2011 г. по отношение на първата и на ежегоден спад във втората, от почти еднаквите нива на заетост в началото на периода в края му разликата в стойността на показателя става значителна.
- Най-малко са заетите в сектор „Производство на химични продукти“ в област Перник, като поради негативната посока на изменение през периода тя запазва последната позиция.

Фиг. 72 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на химични продукти“ по приоритетни области. Източник: НОИ

9.1.9. СЕКТОР „ТЪРГОВИЯ НА ЕДРО, БЕЗ ТЪРГОВИЯ С АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ“

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ се различава съществено от характеристиките при предходните сектори. Спецификата на структурата се изразява в следните направления:

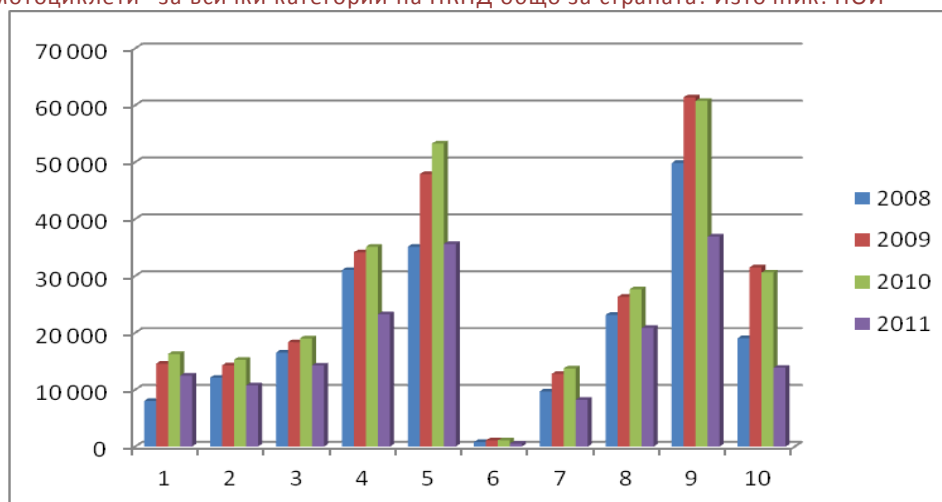
- Концентрация на голям брой заети лица в две категории и близки равнища на заетост в останалите групи по НКПД;
- За разлика от предходните сектори, тук с най-голям брой заети се отличава категорията с най-ниско квалификационно равнище - „Професии, неизискващи специална квалификация“, което определя ниското качество на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектора като цяло. При това степента на концентрация в тази група е много голяма и разликата с броя на заетите лица в останалите квалификационни групи е съществена. Като положителна може да бъде определена посоката на развитие на заетостта в групата – след ежегодното съществено нарастване на броя на заетите през

2009 и 2010 г. последната година от периода отбелязва съществен спад на равнището на заетост.

- Следващата квалификационна група с висока концентрация на броя на зетите лица е „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия”, което потвърждава оценката за по-ниско качество на професионално-квалификационната структура на сектора. И в тази категория се наблюдават сходни тенденции - ежегодно съществено нарастване на броя на зетите през 2009 и 2010 г. и съществен спад на равнището на заетост през 2011 г. Но за разлика от предишната категория тази посока на изменение на броя на зетите може да се определи като позитивна, тъй като тя е тясно свързана с дейностите в обхвата на сектора
- Сравнително по-висок е и броят на зетите в категорията „Административен персонал”, което потвърждава направения извод за по-ниско качество на професионално-квалификационната структура на сектора. И при нея, подобно на предходната категория, са налице аналогични тенденции - на равномерно ежегодно нарастване през първите две години и на спад през последната.
- Сред квалификационните групи с по-високи качествени характеристики сравнително по-високо е равнището на заетост в „Техници и други приложни специалисти”, но нивото е най-ниско в сравнение с останалите сектори. И тази категория се отличава през периода с тенденции на изменение, аналогични на предходните две групи.
- Другата категория с близко до предходната група равнище на заетост е „Президент, законодатели, висши служители и ръководители”. При нея изменението през периода е с аналогична посока - равномерно ежегодно нарастване през първите две години и спад през последната.
- Сравнително най-ниско в трите групи е равнището на заетост в категорията „Аналитични специалисти”, което в резултат на същите тенденции запазва разликата с броя на зетите в предходните три категории през периода 2008-2011 г.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на зетите лица в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети” на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора след предишните сектори. Тенденциите в изменението на отделните квалификационни групи в сектора имат за резултат запазване на позицията му сред останалите анализирани сектори.

Фиг. 73 Разпределение на зетите лица в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети” за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ

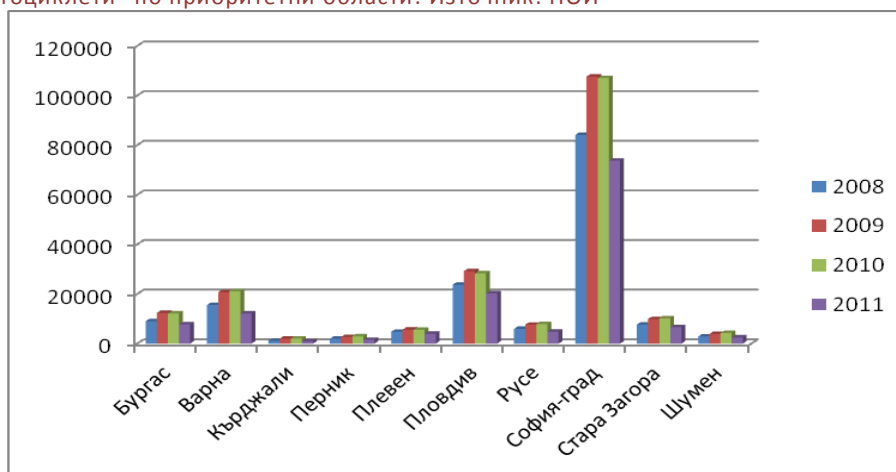
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по montaje на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области – София-град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Плевен, Шумен, Русе, Кърджали и Перник, показва следните особености:

- Налице е съществена концентрация на заетите лица от сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ в област София-град и значително превишение спрямо равнището в следващата област – Пловдив.
- През периода 2008-2011 г. броят на заетите лица и в двете области с най-високо равнище на показателя отбелязва аналогични тенденции на изменение – нарастване през 2009 г., незначително намаление през 2010 г. и съществен спад през 2011 г., в резултат на което разликата в равнището на заетост в сектора в двете области се запазва.
- В област Варна, при която също се отчита сериозна разлика спрямо равнищата в София-град и Пловдив, се наблюдават същите тенденции на изменение както и при предишните две и запазване на позицията в края на периода.
- Следващата позиция е за областите Бургас и Стара Загора. Аналогичната тенденция на изменение и сходните ежегодни темпове на промяна са причини за запазване на тяхното подреждане.
- Следващите области по брой заети лица в сектора са областите Русе и Плевен. Сходната посока в тяхното изменение се допълва от по-сериозен спад през 2011 г. в област Русе.

Подреждането на следващите области по брой на заети в сектора е Шумен, Кърджали и Перник. И при трите заетостта се характеризира с нарастване през 2009 г., незначително намаление през 2010 г. и съществен спад през 2011 г.

Фиг. 74 Разпределение на заетите лица в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ по приоритетни области. Източник: НОИ

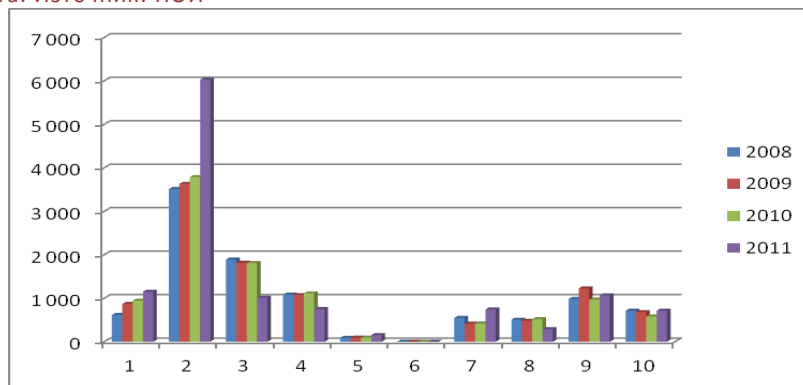
9.1.10. СЕКТОР „ПРОИЗВОДСТВО НА ДРУГИ МАШИНИ С ОБЩО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ, МЕХАТРОННИ СИСТЕМИ И АВТОМАТИЗАЦИЯ”

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Производство на други машини с общо предназначение, мехатронни системи и автоматизация” се различава съществено от характеристиките при предходните сектори. Спецификата на структурата се изразява в следните направления:

- Заедно със сектор „Електроника“ това е един от малкото сектори с преобладаващ брой на заетите лица от категориите с по-високи равнища на квалификация.
- Това е единственият от анализиранияте сектори, в който най-голям е броят на заетите лица в групата „Аналитични специалисти”. Посочената особеност е основание секторът да бъде отнесен към групата с най-високи качествени характеристики. При това степента на концентрация в тази категория е много голяма и разликата с броя на заетите лица в останалите квалификационни групи е съществена. Наблюдава се и ежегоден ръст на броя на заетите лица, изключително висок през 2011 г. за разлика от други сектори. Тази тенденция може да бъде оценена като изключително позитивно изменение - както по отношение на качествената характеристика на сектора, така и за неговото развитие като перспективен отрасъл на българската икономика.
- Следващата квалификационна група с по-висок брой на заетите лица е „Техници и други приложни специалисти”, което потвърждава оценката за по-високото качество на професионално-квалификационната структура на сектора. След запазване на равнището на заетост през по-голяма част от периода, през 2011 г. се наблюдава намаление на броя на заетите лица ;
- Сравнително по-висок в сравнение с другите сектори е броят на заетите лица и от друга квалификационна група с по-високи качествени характеристики - „Президент, законодатели, висши служители и ръководители”. И при нея, подобно на групата „Аналитични специалисти”, се наблюдава ежегоден ръст на заетостта през целия период.
- Аналогична на групата „Техници и други приложни специалисти” е посоката на изменение в броя на заетите лица в категорията „Административен персонал” - запазват се нивата на заетост през първите две години и спадат през последната.
- Позитивна е тенденцията и в категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии”. След първоначално намаление на заетостта и последвало задържане на нейното равнище, през 2011 г. се наблюдава сериозен ръст на броя на заетите лица.
- В обратна посока се променя броят на заетите в категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по montaje на изделия” – след запазване на равнището през две от годините следва намаление през 2011 г.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Производство на други машини с общо предназначение, мехатронни системи и автоматизация” на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора на челна позиция по качество сред анализиранияте. Тенденциите в изменението на повечето от квалификационните групи в сектора са положителни, което допълва оценката за позитивното развитие на професионално-квалификационната му структура.

Фиг. 75 Разпределение на заетите лица в сектор „Мехатроника“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ

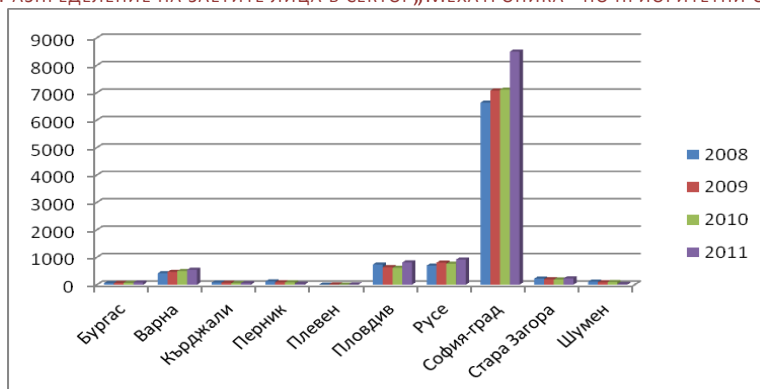

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по montaje на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Производство на други машини с общо предназначение, мехатронни системи и автоматизация“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области – София-град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Плевен, Шумен, Русе, Кърджали и Перник, показва следните особености:

- Налице е съществена концентрация на заетите лица от сектора в област София-град и значително превишение спрямо равнището в следващата област – Пловдив. В резултат на тенденцията на ежегодно увеличение на броя на заетите през периода и особено през 2011 г. разликата с останалите области се засилва.
- Положителна е тенденцията на изменение през периода 2008-2011 г. на броя на заетите лица и в областите Пловдив и Русе - двете области с най-високо равнище на показателя след София-град. Но поради по-ограничения темп на годишен ръст разликата в равнището на заетост в сектора в двете области спрямо нивото в София-град се запазва.
- В областите Варна и Стара Загора, при които също се отчита сериозна разлика спрямо равнищата в София-град, се наблюдават същите тенденции на изменение както и при предишните две - ръст в броя на заетите лица през периода.
- Във всички останали области броят на заетите лица в сектора е незначителен и не оказва съществено влияние върху тенденциите на развитие на професионално-квалификационната структура.

Фиг. 76 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В СЕКТОР „МЕХАТРОНИКА“ ПО ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ. Източник: НОИ

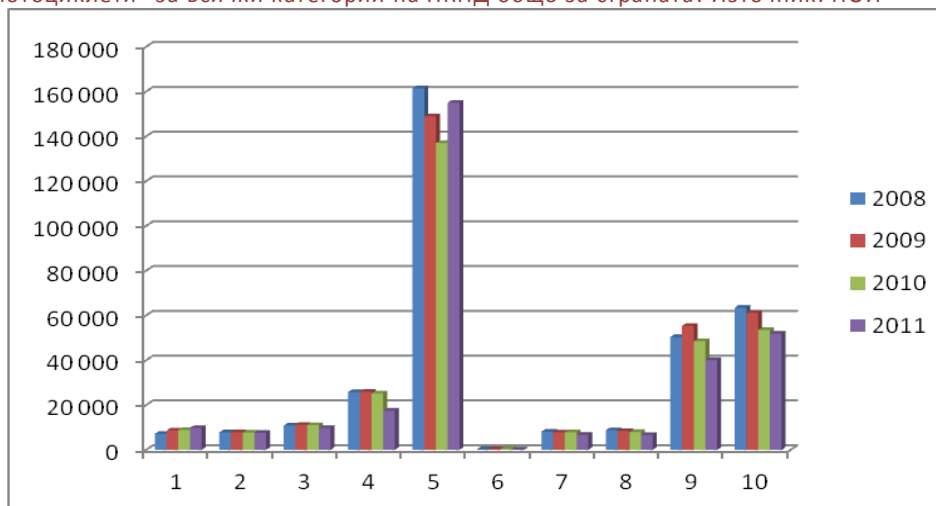
9.1.11. СЕКТОР „ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО, БЕЗ ТЪРГОВИЯ С АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ”

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети” се различава съществено от характеристиките при повечето предходни сектори. Спецификата на структурата се изразява в следните направления:

- Това е един от анализиранияте сектори, в който най-голям е броят на заетите лица в групата „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия”. Посочената особеност е основание секторът да бъде отнесен към групата с по-ниски качествени характеристики. При това концентрацията в тази категория е много голяма и разликата с броя на заетите лица в останалите квалификационни групи е съществена. Това определя и същественото намаление на равнището на заетост, по-силно изразено в началото на периода като ефект от освобождаването на заети лица с по-ниска квалификация заради кризата. През последната година тенденцията се променя и се отчита сериозен ръст, в резултат на което броят на заетите се доближава до нивото от преди кризата.
- Следващата квалификационна група с по-високо равнище на заетост е „Професии, неизискващи специална квалификация”, което потвърждава оценката за по-ниско качество на професионално-квалификационната структура на сектора. След първоначалното ограничено нарастване на броя на заетите лица в началото на периода тенденцията е на засилване на спада през 2010 г. и 2011 г.
- Сравнително по-висок в сравнение с групите с по-високи качествени характеристики е броят на заетите в категорията „Административен персонал”, което потвърждава извода за по-ниско качество на професионално-квалификационната структура на сектора. При нея равнището на заетост се задържа през по-голяма част от периода, а през последната година намалява.
- Сред квалификационните групи с по-високи качествени характеристики сравнително по-високо е равнището на заетост и в квалификационната група „Президент, законодатели, висши служители и ръководители”, но нивото е най-ниско в сравнение с останалите сектори. Това е единствената група с положително изменение и нарастване на броя на заетите лица през периода.
- Другата категория с близко до предходната група равнище на заетост е „Техници и други приложни специалисти”. При нея изменението през периода е незначително и броят на заетите лица се запазва.
- Сравнително най-ниско в трите групи е равнището на заетост в категорията „Аналитични специалисти”, което запазва нивото си през периода 2008-2011 г.
- Специфично за сектора е и по-ниското ниво на заетост в групите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” и „Техници и други приложни специалисти”. И при двете категории намалението на броя на заетите лица е незначително, поради което и равнището на заетост в тях се променя в малка степен през периода 2008-2011 г.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети” на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора след предишните анализирани сектори. Тенденциите в изменението на отделните квалификационни групи в сектора запазват тази негова позиция.

Фиг. 77 Разпределение на заетите лица в сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“ за всички категории на НКПД, общо за страната. Източник: НОИ

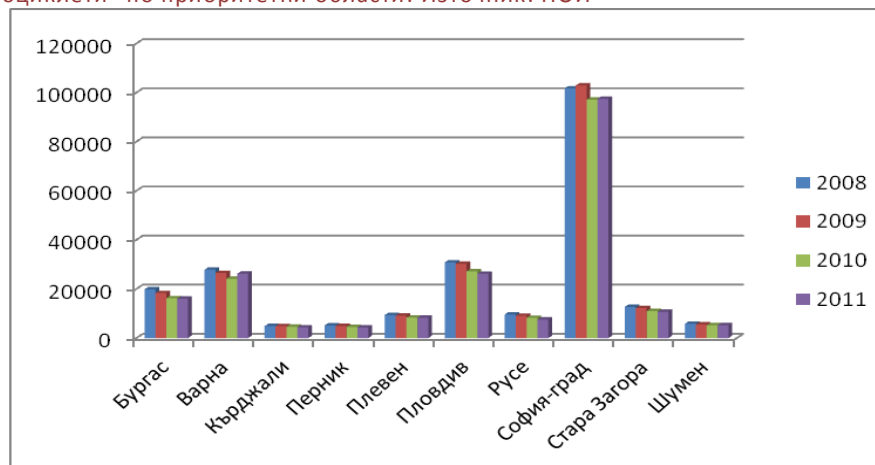
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на зетите лица в сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области – София-град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Плевен, Шумен, Русе, Кърджали и Перник, показва следните особености:

- Налице е съществена концентрация на зетите лица от сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ в област София-град и значително превишение спрямо равнището в следващата област – Пловдив;
- През периода 2008-2011г. броят на зетите лица и в двете области с най-високо равнище на показателя отбелязва аналогични тенденции на изменение – нарастване през 2009г., съществено намаление през 2010г. и незначителен спад през 2011г. в резултат на което разликата в равнището на заетост в сектора в двете области се запазва.
- В област Варна, при която също се отчита сериозна разлика спрямо равнищата в София-град и Пловдив, се наблюдават същите тенденции на изменение както и при предишните две и запазване на позицията в края на периода.
- Подобно на подреждането на областите по брой зети лица и в сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“ следващата позиция е за областите Бургас и Стара Загора. Аналогичната тенденция на изменение и със сходните ежегодни темпове на промяна е причина за запазване на тяхното подреждане.
- Следващите области с близък като равнище брой на зетите лица в сектора са областите Русе и Плевен. Сходната посока в тяхното изменение се допълва от по-сериозен спад през 2011 г. в област Русе.

Подреждането на следващите области по брой на зети в сектора е Шумен, Кърджали и Перник. И при трите заетостта нараства през 2009 г. и незначително намалява през 2010 г. и 2011 г., прати което стойността на показателя и при трите области се запазва като ниво през целия период.

Фиг. 78 Разпределение на заетите лица в сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“ по приоритетни области. Източник: НОИ

9.1.12. СЕКТОР „СТРОИТЕЛСТВО“

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Строителство“ се различава съществено от характеристиките при предходните сектори. Нейната специфика се изразява в следните направления:

- Концентрация на голям брой заети лица в две категории и близки равнища на заетост в останалите групи по НКПД.
- За разлика от предходните сектори и аналогично на структурата на сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“, тук с най-голям брой се отличава категорията с най-ниско квалификационно равнище - „Професии, неизискващи специална квалификация“. Това определя сектора като такъв с ниско качество на професионално-квалификационната структура на заетите лица. При това концентрацията в тази категория е много голяма и разликата с броя на заетите лица в останалите квалификационни групи е съществена. Като цяло заетостта в групата се развива положително – има съществен годишен спад на броя на заетите през 2009 и 2010 г. и по-ограничен темп през последната година от периода.
- Следващата квалификационна група с висока концентрация на броя на заетите лица е „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“, което потвърждава оценката за по-ниско качество на професионално-квалификационната структура на сектора. И в тази категория се наблюдават сходни тенденции – съществен годишен спад на броя на заетите през 2009 и 2010 г. и по-ограничен темп на намаление през последната година. Но за разлика от предишната категория тази посока на изменение на броя на заетите може да се определи като негативна, тъй като тя показва дефицит на квалифицирани кадри в сектора.
- Сравнително по-висок е и броят на заетите в категорията „Техници и други приложни специалисти“. При нея негативната тенденция е по-слабо изразена като темп на ежегодно намаление.

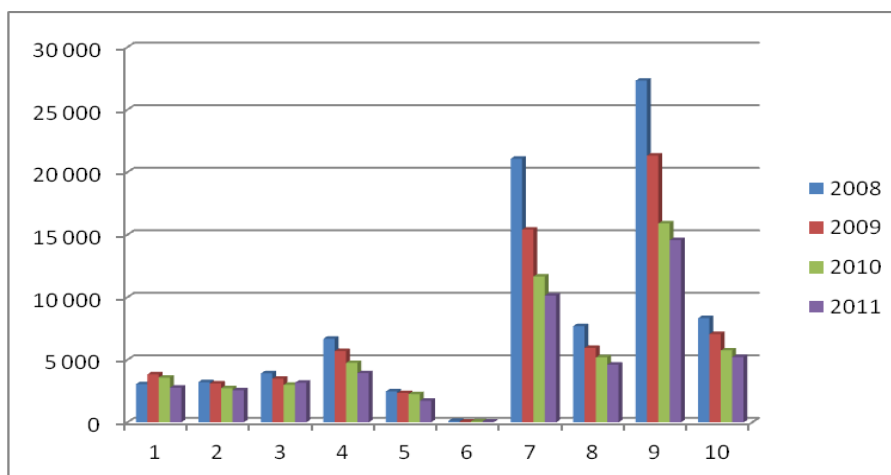
От категориите с по-високо квалификационно равнище най-голям е броят на заетите в групата „Административен персонал“. И при нея, подобно на предходната категория, е налице равномерно ежегодно намаление през целия период.

- Другата категория с близко до предходната група равнище на заетост е „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“. При нея изменението през периода се характеризира с разнопосочни тенденции - ежегодно нарастване през първата година и намаление през останалите две години, което е по-силно изразено през 2011 г. в сравнение с 2010 г.
- Като положителна може да бъде определена динамиката на заетите лица в категорията „Техници и други приложни специалисти“, тъй като негативната посока през първите две години е компенсирана частично от нарастване на заетите през 2011 г.
- Сравнително най-малък от трите групи с най-високо квалификационно равнище е броят на заетите в категорията „Аналитични специалисти“, който отбелязва сравнително слабо намаление в рамките на анализирания период.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Строителство“ на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора сред тези с по-негативни качествени характеристики на квалификация на заетите лица. В сектор „Строителство“, който е сред най-засегнатите от кризата, се наблюдава едновременно сериозен спад в броя на заетите и влошаване на техните качествени характеристики. Тенденциите в изменението на отделните квалификационни групи в сектора запазват позицията му сред останалите приоритетни сектори.

Фиг. 79 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В СЕКТОР „СТРОИТЕЛСТВО“ ЗА ВСИЧКИ КАТЕГОРИИ НА НКПД ОБЩО ЗА СТРАНАТА.
Източник: НОИ

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

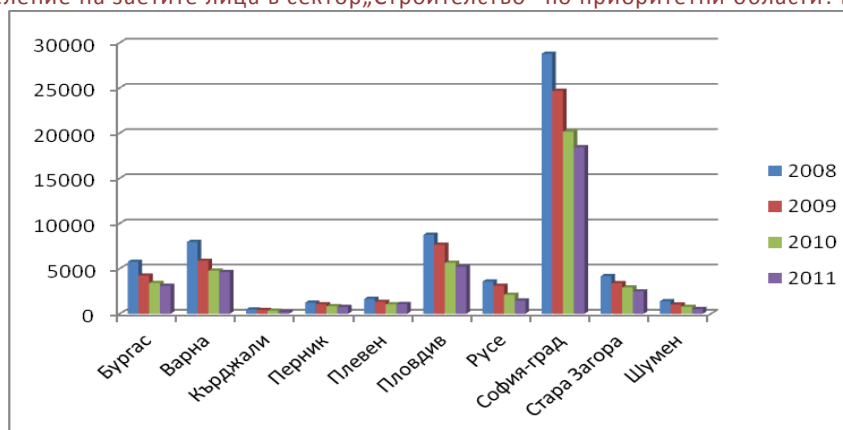
Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Строителство“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области – София-град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Плевен, Шумен, Русе, Кърджали и Перник, показва следните особености:

- Налице е изключителна концентрация на по-голяма част от заетите лица от сектора в област София-град и значително превишение спрямо равнището в следващата област – Пловдив. Това е резултат от съсредоточаването на строителната дейност и на строителните фирми в столицата.

- В резултат на значителното свиване на строителната дейност заради кризата през периода 2008-2011 г. броят на заетите лица и в двете области с най-високо равнище на показателя отбелязва аналогични тенденции на изменение – съществено намаление през 2009 г., още по-голямо през 2010 г. и по-ограничен спад през 2011 г.
- В област Варна, при която също се отчита сериозна разлика спрямо равнищата в София-град и Пловдив, се наблюдават същите тенденции на изменение, както и при предишните две, и запазване на позицията в края на периода, но годишният спад в броя на заетите лица е по-висок през 2010 г.
- Подобно на подреждането на областите по брой заети лица следващата позиция е за областите Бургас и Стара Загора. Аналогичната тенденция на изменение с област Бургас и сходните ежегодни темпове на промяна е причина за запазване на тяхното подреждане.
- Следващите области с близък като равнище брой на заетите лица в сектора са областите Русе и Плевен. Сходната посока в изменението се допълва от по-сериозен спад през 2010 г. в област Русе.

Подреждането на следващите области по брой на заети в сектора е Шумен, Кърджали и Перник, като и при трите изменението на равнището на заетост се характеризира с ежегодно намаление, прати което стойността на показателя и при трите области се запазва като ниво през целия период.

Фиг. 80 Разпределение на заетите лица в сектор „Строителство“ по приоритетни области. Източник: НОИ

9.1.13. СЕКТОР „ПРОИЗВОДСТВО НА БЕЗАЛКОХОЛНИ НАПИТКИ, МИНЕРАЛНИ И ДРУГИ БУТИЛИРАНИ ВОДИ“

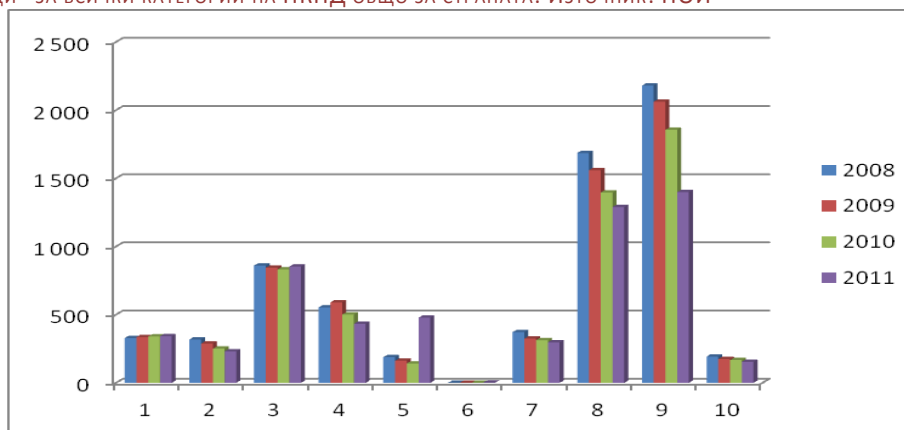
Професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води“ се характеризира със следните особености:

- Сериозно преобладава броят на заетите лица от категориите с по-ниски качествени характеристики, голяма е групата на неквалифицираните и слабо квалифицирани кадри.
- Най-голям е броят на заетите лица в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“, като за целия период е налице ежегодна тенденция на намаление на показателя - с почти еднакви темпове през първите две години и значителен спад през 2011 г. спрямо 2010 г. Посочената динамика на ограничаване на броя на заетите лица от категорията с най-ниски качествени характеристики може да бъде определена като позитивна по отношение на професионално-квалификационната структура на заетите лица.

- Висок е броят на заетите лица и в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по montaje на изделия”, което е знак за подобряване на качествата на професионално-квалификационната структура на сектора. По отношение на тази категория тенденцията е на ежегодно намаление на броя на заетите с относително равномерни темпове. Това определя и посоката на намаляване на разликата с равнището на заетост в предходната група.
- Специфичен за сектора е сравнително по-големият брой заети лица от групата „Техници и други приложни специалисти”. Той не само запазва високото си равнище през периода, но през 2011 г. отбелязва, макар и несъществено увеличение спрямо 2010 г.
- От групите с по-високи качествени характеристики като равнище на квалификация най-голям е броят на заетите в групата „Административен персонал”. Разнопосочни са тенденциите в изменението на броя на заетите от категорията. Първоначалният ръст в равнището на показателя през 2009 г. е последван от намаление с почти еднакви темпове на броя на заетите от групата през 2010 и 2011 година.
- Броят на заетите лица в групите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Аналитични специалисти” и „Президент, законодатели, висши служители и ръководители”, е малък в сравнение с двете групи с най-много заети. Те се отличават с разнопосочни тенденции на изменение през периода. При първата е налице ежегодно намаление, което в края на периода е по-малко. При втората след негативното изменение за първите две години през 2011г. се наблюдава ръст на броя на заетите лица.
- Ежегодно намаление с по-висок темп през 2009 г. и почти еднакви темпове през останалите години на равнището на заетост има в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии”, в резултат на което в края на анализирания период тя запазва позицията си сред останалите групи.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води” на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора в групата със сравнително ниско качествено равнище. Като положителни факти могат да се посочат ръстът в броя на заетите лица в категорията „Техници и други приложни специалисти”, както и забавените темпове на годишен спад при повечето от останалите. Тенденциите в изменението на повечето квалификационни групи свидетелстват за първи стъпки в посока на преодоляване на негативите от кризата.

Фиг. 81 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води” за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ

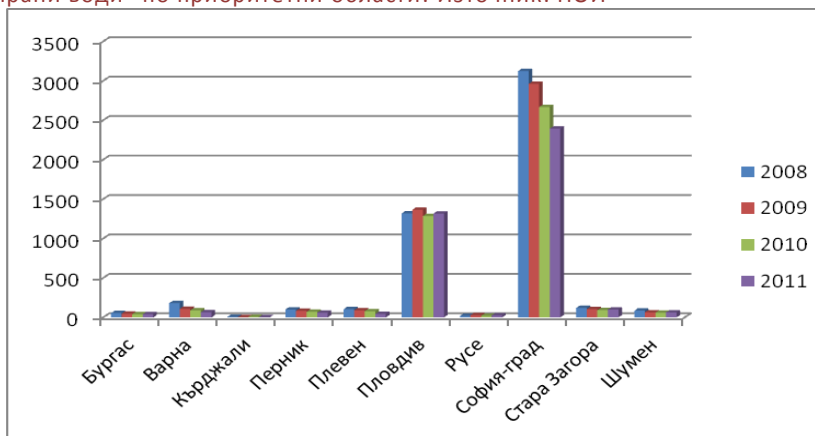

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области показва следните особености:

- Налице е изключителна концентрация на заетите лица от сектора в област София-град и значително превишение спрямо равнището в следващата област – Пловдив. Въпреки че броят на заетите отбелязва много съществено намаление през периода, което се засилва през 2010 и 2011 г., разликата с останалите области остава съществена.
- През периода 2008-2011 г. броят на заетите лица в другата област с най-високо равнище на показателя – Пловдив, отбелязва разнопосочни тенденции на изменение – нарастване през 2009 г., незначително намаление през 2010 г. и минимален ръст през 2011 г. В резултат на това разликата в равнището на заетост в сектора в двете области се запазва.
- Област Варна, при която се отчита сериозна разлика спрямо равнищата в София-град и Пловдив, се наблюдава тенденция на изменение през целия период, по-силно изразена през 2009 г., и запазване на позицията в края на периода.
- Във всички останали области броят на заетите лица от сектор „Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води“ е много по-нисък, поради което той не оказва съществено влияние върху състоянието и развитието на професионално-квалификационната му структура. При повечето от приоритетните области равнището на заетост през периода се отличава с годишен спад.

Фиг. 82 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на безалкохолни напитки, минерали и други бутилирани води“ по приоритетни области. Източник: НОИ

9.1.14. СЕКТОР „ТРАНСПОРТ“

Анализът на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Транспорт“ се базира на проучаване на разпределението на заетите лица по основни квалификационни групи съгласно НКПД. Информацията за сектора се основава на обобщаване на данни за заетите лица в икономическите дейности.

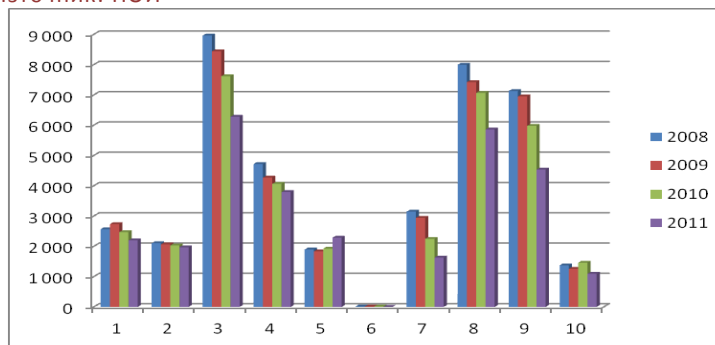
Професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Транспорт“ се характеризира със следните особености:

- Най-голям е броят на заетите лица в групата „Техници и други приложни специалисти“. Въпреки тенденцията на засилващ се годишен спад през периода 2008-2011 г., особено силно изразена през последната година, посочената характеристика може да се определи като добър показател за професионално-квалификационната структура на сектора.
- Втората като брой на заетите лица в сектор „Транспорт“ е групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия“, което потвърждава направената оценка за сравнително добро качество на професионално-квалификационната структура. В резултат на по-ниските темпове на годишен спад на броя на заетите лица в категорията в края на периода тя намалява разликата с нивото на заетост в предходната категория. Посоченото изменение на категорията е основание за извода, че все още не може да се дефинира тенденция за стабилизиране на нейното равнище и съответно за подобряване на качествената структура на заетите лица в сектора.
- Голям е броят на заетите лица и в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“. По отношение на тази категория тенденцията е по-различна – след известно задържане на броя на заетите лица в началото на периода от 2010 г. започва ежегоден спад, отразяващ последствията от кризата и по-съществения брой на освободените лица с ниска квалификация в сравнение със заетите от другите групи.
- Следващата група с по-значителен брой заети лица е тази на „Административен персонал“. По отношение на нея като положителна може да бъде определена както тенденцията на ограничаване на темпа на спад на показателя през 2009 г. спрямо 2008 г. Вследствие на това намалението на броя на заетите лица през 2010 г. и 2011 г. е незначително и много по-малко в сравнение с предходния период.
- Съществен и при това запазващ равнището си е броят на заетите лица в групата с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Аналитични специалисти“.
- Съществено е и равнището на показателя за групата с най-високи качествени характеристики – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“. При нея броят на заетите лица се отличава с разнопосочни тенденции на изменение - след положително изменение през 2009 г. ежегодно намаление с почти еднакви темпове през 2010 и 2011 г.
- Ускоряване на ежегодното намаление на броя на заетите лица се отбелязва в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“, което е следствие от процеса на оптимизиране на общата структура на персонала.

Посочените характеристики на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Транспорт“ на база разпределението им по основни квалификационни групи дават основание нейното качество да бъде определено като сравнително добро. Едновременно с това тенденциите в изменението на повечето групи отразяват влиянието на глобалната криза върху повечето от отраслите на българската икономика. Поради това с изключение на категорията „Аналитични специалисти“, която се отличава с положително изменение през периода, за останалите групи от професионално-квалификационната структура на отрасъла времевият интервал 2008-2011 г. се характеризира с негативна промяна.

Фиг. 83 а Разпределение на заетите лица в сектор „Транспорт“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ

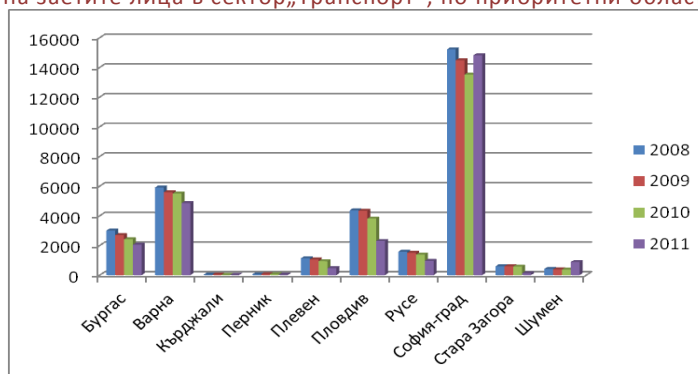

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на зетите лица в сектор „Транспорт“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области – София-град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Плевен, Шумен, Русе, Кърджали и Перник, показва следните особености:

- Налице е изключителна концентрация на зетите лица от сектора в област София-град и значително превишение спрямо равнището в следващата област – Варна. През периода 2008-2011 г. равнището на заетост отбелязва разнопосочни тенденции на изменение – ежегодно намаление през първите две години и последвал съществен ръст в броя на зетите и доближаване до равнището от 2008 г.
- Въпреки че броят на зетите в област Варна отбелязва намаление през всички години от периода, разликата с останалите области остава съществена.
- Сериозният спад на зетите в сектор „Транспорт“ в област Пловдив през периода 2008-2011 г. и особено през последната година я доближаване по брой на зетите лица до следващата област по равнище на показателя – Бургас, в която намалението е с по-ограничени годишни темпове.
- Областите Русе и Плевен са следващите по брой на зетите лица в сектор „Транспорт“. При тях се отчита аналогична тенденция на изменение през целия период – по-ограничено ежегодно намаление, което се засилва през 2011 г.
- Във всички останали области броят на зетите лица от сектор „Транспорт“ е много по-нисък, поради което той не оказва съществено влияние върху състоянието и развитието на професионално-квалификационната му структура. При повечето от приоритетни области равнището на заетост през периода се отличава с негативно изменение.

Фиг. 84 Разпределение на зетите лица в сектор „Транспорт“, по приоритетни области. Източник: НОИ

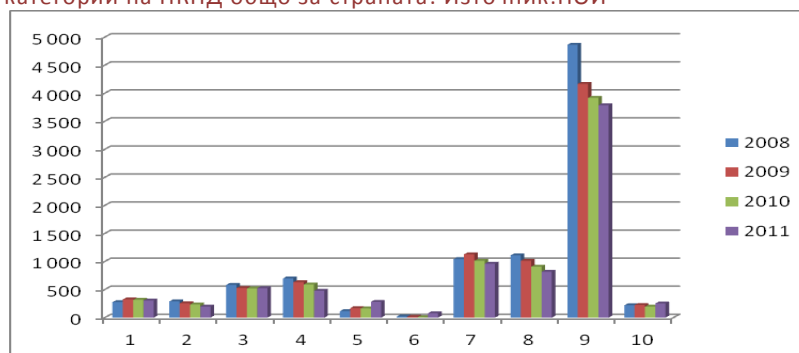

9.1.15. СЕКТОР „ПРОИЗВОДСТВО И КОНСЕРВИРАНЕ НА ПЛОДОВЕ И ЗЕЛЕНЧУЦИ“

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ се доближава до голяма степен до тази на сектор „Месопреработване“:

- Подобно на структурата в сектор „Месопреработване“, най-голям е броят на заетите лица в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“. Това определя характеристиката му като сектор с най-ниско качество на професионално-квалификационната структура на заетите лица. След значителното годишно намаление на равнището на заетост в началото на периода, заради освобождаването предимно на лица с ниска квалификация по време на кризата, през следващите години броят на заетите лица намалява с по-ниски темпове.
- Следващата квалификационна група с по-високо равнище на заетост е „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“. Изменението на броя на заетите лица през наблюдавания период отразява процеса на по-ограничено в сравнение с предходната категория освобождаване на кадри и намаляване на равнището на заетост. След нарастване на броя на заетите от категорията през 2009 г. следващите години се отличават с ниски темпове на ежегоден спад.
- Третата като равнище на заетите лица квалификационна група в сектора е „Оператори на машини и съоръжения и работници по montaje на изделия“. При нея негативната тенденция се проявява през целия период с почти равни темпове.
- Сравнително по-висок в сравнение с предходните сектори е броят на заетите в категорията „Административен персонал“, което потвърждава направения извод за по-ниско качество на професионално-квалификационната структура на сектора. Посоката на годишно изменение в броя на заетите през целия период е аналогична на предходната категория.
- За сектора е специфично сравнително по-високото ниво на заетост в категорията „Техници и други приложни специалисти“ в сравнение с останалите две с по-високи качествени характеристики. Относително по-високият брой на заетите лица тук се допълва от тенденция на задържане на равнището на заетост.
- Делът на заетите лица в категориите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“ и „Аналитични специалисти“, като равнище е най-малък в сравнение с предходните сектори. Това също е основание качеството на професионално-квалификационната структура на сектора да бъде определено като по-ниско. При категориите „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“ и „Аналитични специалисти“ се проявяват две противоположни тенденции – при първата има нарастване и задържане на равнището на заетост, докато при втората се наблюдава ежегодно намаление.

Фиг. 85 Разпределение на заетите лица в сектор „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник:НОИ

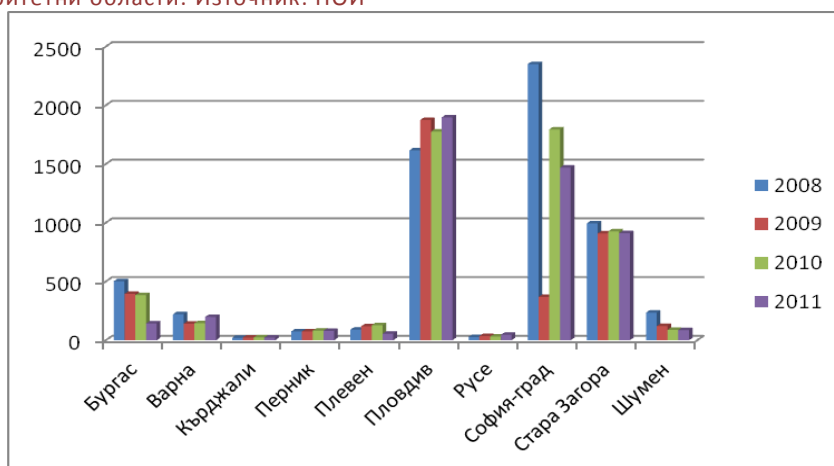

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области – София-град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Плевен, Шумен, Русе, Кърджали и Перник, показва следните особености:

- Налице е изключителна концентрация на заетите лица от сектора в област София-град и Пловдив и значително превишение спрямо равнището в останалите области.
- В резултат на различните тенденции в изменението на броя на заетите лица в двете области водещата позиция се променя. В началото най-високо е равнището на заетост в сектора в област София-град. През 2009 г. обаче там има изключителен спад, който не може да бъде компенсиран от ръста през следващите две години. В област Пловдив пък се наблюдава ръст в заетостта през 2009 и 2011 г. което е причина в края на периода най-много да са заетите лица от сектора в област Пловдив.
- През периода 2008-2011 г. броят на заетите лица в другата област с високо равнище на показателя – Стара Загора, отбелязва незначително намаление през 2009 г. и запазва равнището си през останалите години. В резултат на това разликата в равнището на заетост с предходните две области се запазва.
- Област Бургас, при която също се отчита сериозна разлика спрямо равнищата в София-град и Пловдив, в резултат на сериозния спад през 2011 г. в края на периода се изпреварва като ниво от област Варна, която се отличава с преобладаващо положителното изменение.
- Във всички останали области броят на заетите лица от сектор „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ е много по-нисък, поради което той не оказва съществено влияние върху състоянието и развитието на професионално-квалификационната му структура. При повечето от приоритетни области равнището на заетост през периода се отличава с негативно изменение.

Фиг. 86 Разпределение на заетите лица в сектор „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ по приоритетни области. Източник: НОИ

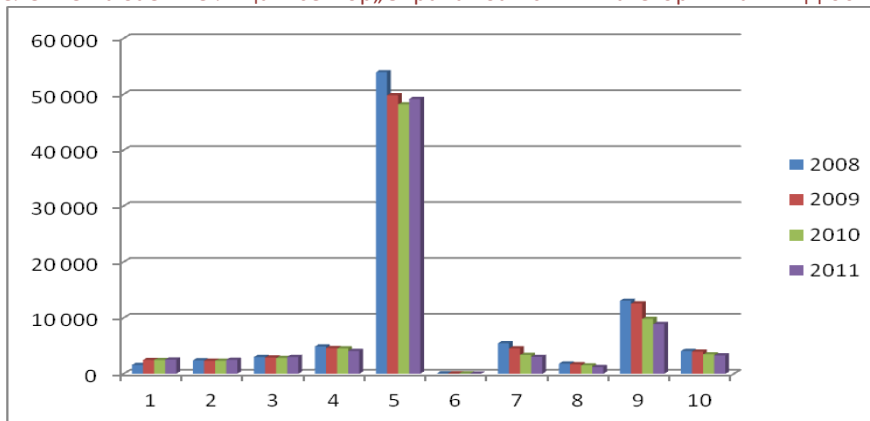
9.1.16. СЕКТОР „ОХРАНА“

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Охрана“ се доближава до структурата в сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“ и отразява ориентацията на сектора основно към сферата на услугите. Спецификата на структурата се изразява в следните направления:

- Това е един от анализирани сектори, в който най-голям е броят на заетите лица в групата „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“. Посочената особеност е основание секторът да бъде отнесен към групата с по-ниски качествени характеристики. При това степента на концентрация на тази категория и разликата с броя на заетите лица в останалите квалификационни групи е съществена. Това определя и същественото намаление на равнището на заетост, по-силно изразено в началото на периода като ефект от освобождаването на заети лица с по-ниска квалификация вследствие кризата. През последната година тенденцията се променя и се отчита известен ръст, в резултат на който броят на заетите се доближава до нивото от 2009 г.
- Следващата квалификационна група с относително по-високо равнище на заетост е „Професии, неизискващи специална квалификация“, което потвърждава оценката за по-ниско качество на професионално-квалификационната структура на сектор „Охрана“. След първоначалното по-ограничено намаление на броя на заетите лица в началото на периода тенденцията е на засилване на спада през 2010 г. и 2011 г.
- Сравнително по-висок в сравнение с групите с по-високи качествени характеристики е броят на заетите в категорията „Административен персонал“. При нея след задържане на равнището на заетост през по-голямата част от периода има намаление на броя на заетите лица през последната година.
- Сред квалификационните групи с по-високи качествени характеристики сравнително по-високо е равнището на заетост в квалификационната група „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, но нивото е най-ниско в сравнение с останалите сектори. Това е единствената група, в която броят на заетите лица през периода нараства.
- Другата категория с близко до предходната група равнище на заетост е „Техници и други приложни специалисти“. При нея изменението през периода е незначително, което води до запазване на броя на заетите лица.
- Сравнително най-ниско в трите групи е равнището на заетост в категорията „Аналитични специалисти“, което се запазва като ниво през периода 2008-2011 г.
- Специфично за сектора, за разлика от останалите анализирани сектори, е по-ниското в сравнение с равнището на категориите с по-високи качествени характеристики ниво на заетост в групата „Техници и други приложни специалисти“. При тази категория изменението е незначително и равнището на заетост се запазва през периода 2008-2011г.

Характеристиките на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Охрана“ на база разпределението им по основни квалификационни групи съгласно НКПД поставят сектора сред тези с по-ниски качествени характеристики. Тенденциите в изменението на отделните квалификационни групи в сектора показват негативно развитие през по-голяма част от периода.

Фиг. 87 Разпределение на заетите лица в сектор „Охрана“ за всички категории на НКПД общо за страната

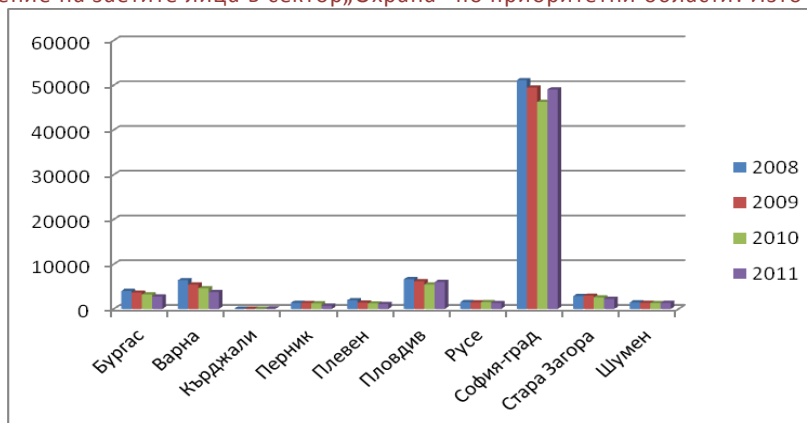
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Охрана“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области показва следните тенденции:

- Налице е изключителна концентрация на по-голяма част от заетите лица от сектора в област София-град и значително превишение спрямо равнището в следващата област – Пловдив. Това е резултат от съсредоточаването на охранителната дейност и на охранителните фирми в столицата.
- През периода 2008-2011 г. броят на заетите лица и в двете области с най-високо равнище на показателя отбелязва аналогични тенденции на изменение – след ежегодното намаление - по-съществено през 2010 г., позитивна тенденция и ръст на заетостта през 2011 г.
- В област Варна, при която също се отчита сериозна разлика спрямо равнищата в София-град и Пловдив, се наблюдава ежегоден спад с почти еднакви темпове през целия период.
- Следващите позиции са за областите Бургас и Стара Загора. И в двете има намаление на броя на заетите лица.
- Следващите области с близък като равнище брой на заетите лица в сектора са Русе и Плевен, които се отличават със сходна посока в тяхното изменение.

Подреждането на останалите области по брой на заети в сектора е Шумен, Перник и Кърджали. И при трите има ежегодното намаление през всяка година от периода 2008 – 2011 г., пради което стойността на показателя и за трите области се запазва като ниво през целия период.

Фиг. 88 Разпределение на заетите лица в сектор „Охрана“ по приоритетни области. Източник: НОИ

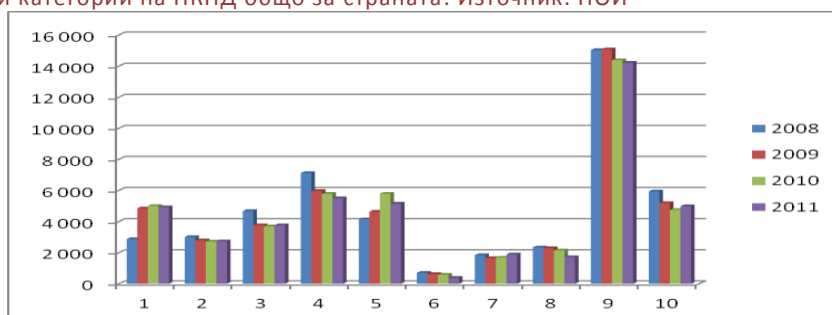

9.1.17. СЕКТОР „ДЕЙНОСТИ ПО ОБСЛУЖВАНЕ НА СГРАДИ И ОЗЕЛЕНЯВАНЕ”

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване” се доближава до характеристиките на секторите „Месопреработване” и „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци”. Основните тенденции се свеждат до :

- Най-голям е броят на заетите лица в групата „Професии, неизискващи специална квалификация”, което определя характеристиката му като сектор с ниско качество на професионално-квалификационната структура на заетите лица. След първоначалното нарастване на броя на заетите лица през 2009 г. следващите години се характеризират с по-съществен темп на годишно намаление на заетостта, което е следствие от освобождаването предимно на лица с ниска квалификация заради кризата. Посочената тенденция по отношение на квалификационната структура може да бъде определена като положителна.
- Следващата квалификационна група е „Административен персонал”. Тенденциите в изменението на броя на заетите лица през наблюдавания период отразяват процеса на по-ограничено в сравнение с предходната категория освобождаване на кадри и намаляване на равнището на заетост. След по-голямото намаление на броя на заетите от категорията през 2009 г., следващите години се отличават с нисък спад.
- Третата по равнище на заетите лица квалификационна група в сектора е „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия”. Тя е едната от трите групи, при които през периода 2008-2010г. има ръст на броя на осигурените. През 2011 г. обаче се отбелязва известен спад.
- Сравнително по-висок в сравнение с предходните сектори е броят на заетите в категорията „Президент, законодатели, висши служители и ръководители”, което от позициите на качество на професионално-квалификационната структура е положителна тенденция. При това посоката на годишно изменение в броя на заетите през целия период е положителна, като по-сериозно нарастване се наблюдава през 2009 г.;
- За сектора специфично е сравнително по-високото ниво в категорията „Техници и други приложни специалисти” в сравнение с останалите две с по-високи качествени характеристики. След първоначалния спад през 2009г. относително по-големият брой на заетите се допълва от тенденция на задържане на равнището на заетост през останалите години от периода.
- Броят на заетите лица в категорията „Аналитични специалисти” е най-малък, като при нея се наблюдава негативна тенденция, макар и с ниски темпове на ежегодно намаление.
- Намаляване на броя на заетите лица през периода се наблюдава и при категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажа на изделия”, като тенденцията е на засилване на спада през 2011 г.
- С положително изменение се отличава категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии”, която след незначително намаление на броя на заетите лица отбелязва ежегоден ръст през останалата част от периода.

Фиг. 89 Разпределение на заетите лица в сектор „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване” за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ

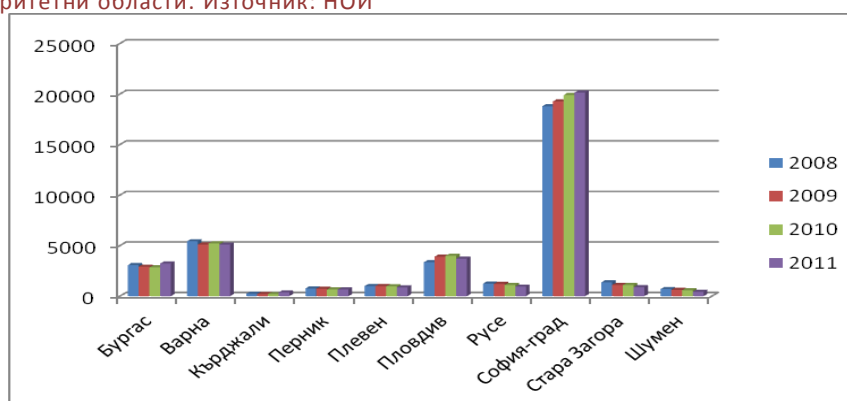

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, Дейности по обслужване на сгради и озеленяване и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтажи на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области показва следните тенденции:

- Налице е изключителна концентрация на по-голяма част от заетите лица от сектора в област София-град и значително превъзходно спрямо равнището в следващата област – Варна, което е резултат от съсредоточаването на основната част от дейностите и фирмите в столицата.
- През периода 2008-2011 г. броят на заетите лица в двете области с най-високо равнище на показателя отбелязва разнопосочни тенденции на изменение – докато в София-град заетостта отбелязва устойчива тенденция на ежегодно нарастване, в област Варна, макар и незначително, равнището на заетост през периода намалява.
- В област Пловдив, при която също се отчита сериозна разлика спрямо равнищата в София-град, се наблюдават различни посоки на изменение през периода – след първоначално нарастване на броя на заетите лица през 2009 и 2010 г., в последната година тенденцията е на намаление.
- Положителна е посоката на изменение на броя на заетите лица в област Бургас, която след задължане на равнището на заетост през 2009 и 2010 г., през 2011 г. отбелязва известен ръст на показателя.
- Аналогична е тенденцията на изменение в броя на заетите лица от сектора в областите Стара Загора и Русе – на намаление на броя на заетите лица, като то е по-силно изразено във втората област.
- Следващите области с близък брой на заетите лица в сектора са областите Плевен и Перник, в които поради незначителното изменение през периода равнището на заетост се запазва относително постоянно.
- С най-малък брой заети лица се отличава Кърджали, като и в тази област изменението през периода в равнището на заетост е слабо изразено.

Фиг. 90 Разпределение на заетите лица в сектор „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване“ по приоритетни области. Източник: НОИ

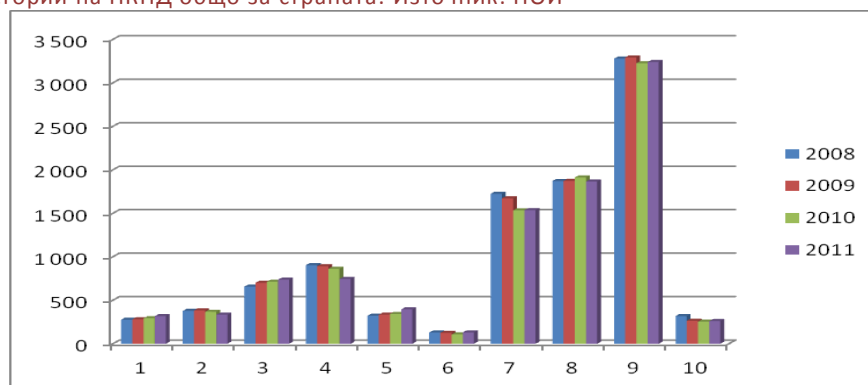

9.1.18. СЕКТОР „ПРОИЗВОДСТВО НА МЛЯКО И МЛЕЧНИ ПРОДУКТИ”

Спецификата на професионално-квалификационната структура на заетите лица в сектор „Производство на мляко и млечни продукти” се изразява в следните направления:

- Подобно на структурата в секторите „Месопреработване”, „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване” и „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци” най-голям е броят на заетите лица в групата „Професии, неизискващи специална квалификация”, което определя характеристиката му като сектор с ниско качество на професионално-квалификационната структура на заетите лица. При това равнището на заетост се запазва относително постоянно през целия период, което показва, че в сектора не се наблюдава сериозно освобождаване на лица с ниска квалификация.
- Следващата квалификационна група с по-високо равнище на заетост е „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия”. Тенденциите в изменението на броя на заетите лица през наблюдавания период в групата са аналогични на предишната категория и отразяват процеса на задължане на равнището на заетост и в тази категория, което може да бъде определено като позитивна за сектора тенденция.
- Третата като брой заети лица квалификационна група в сектора е „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии”, като при нея след спада в началото на периода през останалите години също се наблюдава задържане на нивото на заетост.
- Сравнително по-висок е броят на заетите в категорията „Административен персонал”. Посоката на годишно изменение през целия период е негативна, като по-висок е спадът през последната година.
- Специфично за сектора е сравнително по-високото ниво на заетост в категорията „Техници и други приложни специалисти” в сравнение с останалите две с по-високи качествени характеристики. При това категорията се отличава с ежегоден ръст през целия анализиран период.
- Броят на заетите лица в категориите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка – „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” и „Аналитични специалисти” е най-малък в сравнение с предходните сектори. При категориите „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” и „Аналитични специалисти” се проявяват две противоположни тенденции – при първата има ежегодно нарастване и задържане на равнището на заетост, докато при втората след ръста през първата година се наблюдава ежегодно намаление.

Фиг. 91 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на мляко и млечни продукти” за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ

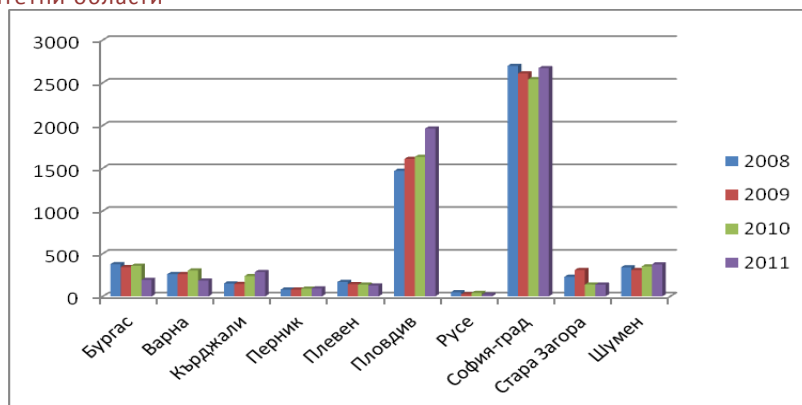

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, Производство на мляко и млечни продукти и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по montaje на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация. 10. Без професионална група

Анализът на регионалната структура на заетите лица в сектор „Производство на мляко и млечни продукти“ на база разпределението им по основни професионално-квалификационни групи в приоритетните области показва следните тенденции:

- Налице е изключителна концентрация на по-голяма част от заетите лица от сектора в област София-град и значително превъзходство спрямо равнището в следващата област – Пловдив. При това след незначително намаление в началото на периода през следващите години там броят на заетите лица от сектора се увеличава, поради което разликата със следващата област остава съществена.
- В област Пловдив през периода 2008-2011 г. броят на заетите лица отбелязва ежегоден ръст, по-съществен през 2010 г. В резултат на тази тенденция равнището на заетост в сектора отбелязва нарастване през периода.
- И в област Шумен броят на заетите лица в сектора се отличава с ежегоден ръст. Това свидетелства за развитие на сектора в региона, което поставя Шумен пред останалите области като равнище на заетост.
- В областите Бургас и Варна, при които се отчита сериозна разлика спрямо равнищата в София-град и Пловдив, се наблюдават различни посоки на изменение през целия период. При първата има намаление на броя на заетите през 2009 и 2011 г. и ръст през 2010 г., докато при втората след ръст през 2009 и 2010 г. се отчита годишен спад през 2011 г.
- Подобно на подреждането на областите по общ брой заети лица, следващата позиция е за област Стара Загора. Аналогична тенденция на изменение – на разнопосочна промяна, е в сила и за тази област – след ръст през 2009 г. последователно намаление на броя на заетите лица през следващите две години.
- Следващите области с близък брой на заетите лица в сектора са Плевен и Кърджали, които се отличават с различни посоки на изменение. Докато при първата се отчита ежегоден спад, при втората тенденцията е на годишно нарастване, в резултат на което позициите на двете области в края се променят.
- С най-малко заети лица в сектора се отличават Русе и Перник, които не отбелязват съществена промяна в равнището на заетост през периода 2008 – 2011 г.

Фиг. 92 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на мляко и млечни продукти“ по приоритетни области

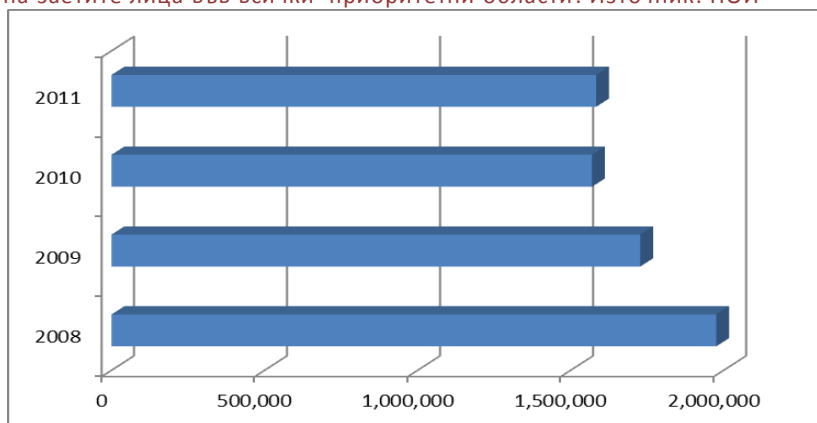
9.2. РЕГИОНАЛЕН АНАЛИЗ НА ПРОФЕСИОНАЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ОСНОВНИ КВАЛИФИКАЦИОННИ ГРУПИ ПРОФЕСИИ

Регионалният анализ на професионално-квалификационната структура на заетите лица дефинира основните тенденции в разпределението на работещите по трудов договор в отделните категории за периода 2008-2011 г. в приоритетните за целите на проекта области. Изследвано е състоянието на отделните професионални групи съгласно НКПД по приоритетни области, на базата на което е направена сравнителна оценка за изменението на професионално-квалификационната структура в регионален аспект.

Анализът на изменението на общия брой заети в приоритетните области – Бургас, Варна, Кърджали, Перник, Плевен, Пловдив, Русе, София-град, Стара Загора и Шумен, за периода 2008-2011 г. откроява следните по-важни тенденции:

1. Налице е намаление на общия брой за периода с 392 410 души - от 1 976 045 (2008 г.) до 1 583 635 (2011 г.). Спад има във всички разглеждани области.
2. Тенденцията на ежегодно намаление на общия брой на заетите лица се проявява през първите две години, а през 2011 г. е налице нарастване, макар и незначително - с 13 051 лица.
3. Броят на заетите лица спада през първите две години от периода, като е по-силно изразен през 2009 г. – с 12.56 на сто спрямо 2008 г., в сравнение с периода 2010/2009 г. – с 9.10 на сто. През 2011 г. се отбелязва положителна промяна, изразяваща се в ръст от 0.83 на сто спрямо равнището на показателя за 2010 г.

Фиг. 93 Общ брой на заетите лица във всички приоритетни области. Източник: НОИ

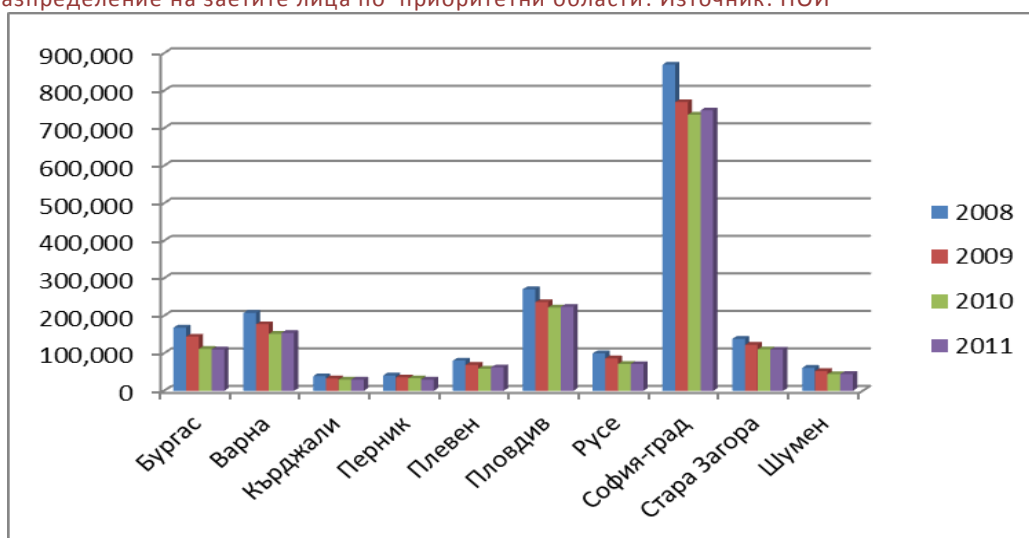

По приоритетни области изменението на общия брой на заетите лица за периода 2008-2011 г. се отличава със следните особености:

1. Най-голям е броят на заетите лица в София-град, като въпреки ежегодното намаление (от 869 541 до 747 546 лица) показателят надхвърля над три пъти стойността за следващата приоритетна област – Пловдив. Подреждането на останалите приоритетни области според равнището на заетост е Варна, Бургас, Стара Загора, Русе, Плевен, Шумен, Перник и Кърджали.
2. Налице е намаление на общия брой на заетите лица през изследвания период във всички области, определени като приоритетни за целите на проекта.

3. Общата тенденция на намаление на показателя през първите две години от периода и положителната промяна през последната са характерни и за областите Варна, Кърджали, Плевен, Пловдив, София-град и Шумен, докато в областите Бургас, Перник, Русе и Стара Загора броят на заетите лица спада през целия период.
4. По-високи в сравнение със средните за всички области са темповете на намаление на броя на заетите в областите Бургас (където спадът от 22.42 на сто през 2010/2009 г. е най-големия годишен спад), Варна, Кърджали, Плевен, Русе и Шумен.
5. Сравнително най-добро е изменението на показателя в София-град. Там се отбелязва най-нисък спад през двете начални години – съответно с 11.48 на сто и 4.37 на сто, както и ръст през 2011 г. спрямо 2010 г. – с 1.56 на сто.
6. Като най-неблагоприятна може да се определи тенденцията в изменението на показателя в Бургас – и като намаление за всички години от периода, и като засилване и сериозен спад през втората година.
7. Засилване на негативната тенденция на изменение в броя на заетите лица има в областите Бургас – от -14.38 на сто до -22.42 на сто, Плевен – от -14.01 на сто до -14.76 на сто, Русе – от -13.15 до -17.23 на сто, и в Шумен – от -14.09 на сто до -15.65 на сто.
8. Ограничаване на темпа на спад се регистрира в областите Варна - от -14.53 на сто до -14.52 на сто, Кърджали - от -15.07 на сто до -10.60 на сто, Перник - от -11.96 на сто до -6.59 на сто, Пловдив – от -12.66 на сто до -6.06 на сто, София-град – от -11.48 на сто до -4.37 на сто и Стара Загора – от -11.44 на сто до -9.78 на сто.
9. Най-съществен ръст на заетите лица през 2011 г. спрямо 2010 г. има в област Плевен – с 6.20 на сто, във Варна – с 1.59 на сто и в София-град – с 1.56 на сто. В областите Кърджали (0.85 на сто), Шумен (0.83 на сто) и Пловдив (0.75 на сто) положителната промяна е по-слабо изразена.

Фиг. 94 Разпределение на заетите лица по приоритетни области. Източник: НОИ

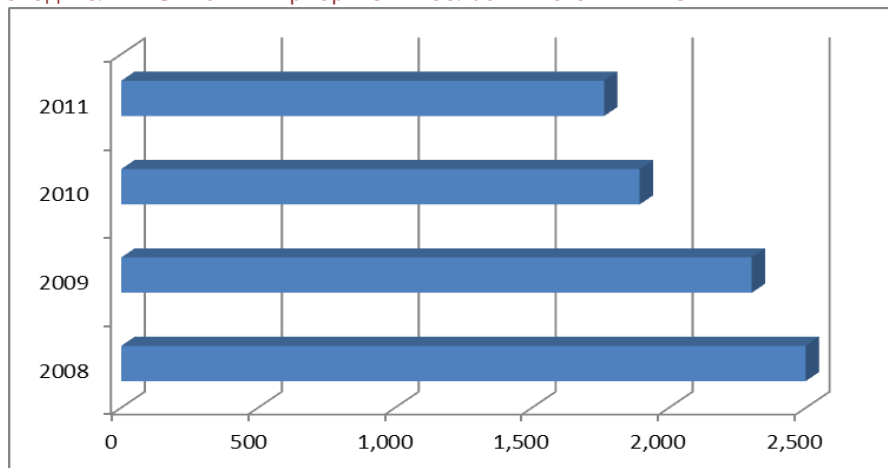
Посочените изменения в показателя брой на осигурените лица са резултат от негативните процеси в икономиките на съответните региони вследствие на кризата. Теотразяват неблагоприятното развитие на пазарите на труда в приоритетните области и сериозното нарастване на равнището на безработицата през анализирания период 2008-2011 г.

9.2.1. КАТЕГОРИЯ „ПРЕЗИДЕНТ, ЗАКОНОДАТЕЛИ, ВИСШИ СЛУЖИТЕЛИ И РЪКОВОДИТЕЛИ ”

Анализът на регионалната структура на заетите лица от категорията „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” по приоритетни области показва няколко важни характеристики:

1. И при тази категория, подобно на изменението в общия брой на заетите лица, за периода се отбелязва намаление на заетите - с 18 325 души или 19.63% - от 93 351 (2008 г.) до 75 026 души (2011 г.). Спад има във всички разглеждани области.
2. Тенденцията на ежегодно намаление на общия брой на заетите лица от категорията „Президент, законодатели, висши служители и ръководители ” се проявява през всичките години на периода, като темповете на годишен спад намаляват – от 8.65 на сто (2009/2008г.) до 7.57 на сто (2010/2009 г.) и 4.81 на сто (2011/2010 г.).

Фиг. 95 Общ брой на заетите лица от категория 1 „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” във всички приоритетни области. Източник: НОИ

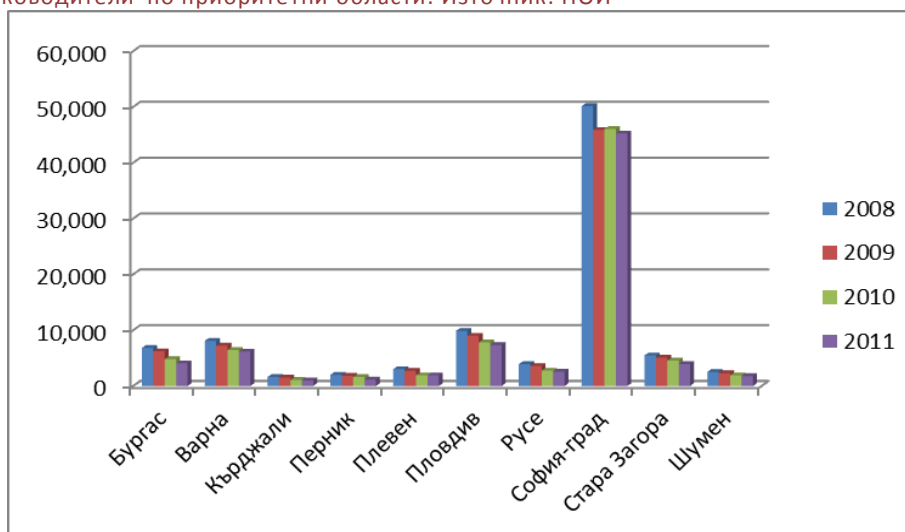
По приоритетни области изменението на общия брой на заетите лица за периода 2008-2011 г. се отличава със следните особености:

1. Най-голям е броят на заетите лица от категорията „Президент, законодатели, висши служители и ръководители ” в София-град. Това е свързано с местонахождението на органите на законодателната и изпълнителната власт в столицата, както и с най-високия брой на ръководни служители и на ръководители на предприятия поради концентрацията на преобладаващата част от фирмите в София-град.
2. По брой заети лица от тази категория София-град превишава над 5 пъти следващата област - Пловдив. Ежегодното намаление (от 50 135 до 45 221 души) е най-слабо изразено в столицата, поради което в края на периода разликата със следващата област става още по-голяма - над 6 пъти.
3. Подреждането на останалите приоритетни области според броя на заетите лица от категорията „Президент, законодатели, висши служители и ръководители ” следва подреждането в зависимост от общия брой заети лица: Варна, Бургас, Стара Загора, Русе, Плевен, Шумен, Перник и Кърджали.
4. Налице е намаление на общия брой на заетите лица от категорията през изследвания период във всички области, определени като приоритетни.

5. С изключение на София-град, във всички останали области след първоначално нарастване, темповете на спад на заетите от категорията през втората година се забавят.
6. Наблюдава се засилване на негативната тенденция през втората година от периода и сериозен спад през 2010 г. спрямо 2009 г. във всички области с изключение на София-град, където изменението е положително – с 1.36 на сто. Най-съществено е намалението на заетите от тази категория в областите Плевен (30.26 на сто), Кърджали (27.94 на сто), Бургас (22.72 на сто), Шумен (17.77 на сто).
7. През третата година от периода най-силно е негативното изменение в областите Перник (28.00 на сто), Бургас (15.58 на сто), Стара Загора (14.19 на сто), Кърджали (10.30 на сто).
8. По-високи в сравнение със средните за всички области са темпове на намаление на броя на заетите лица от категорията през 2009 г. спрямо 2008 г. в областите Варна (10.56 на сто), Плевен (9.07 на сто), Бургас (9.02 на сто), Пловдив (8.94 на сто). Спадът е по-ограничен в областите Кърджали (6.38 на сто), Стара Загора (7.29 на сто) и Шумен (7.88 на сто).
9. Всички области с изключение на София-град през втората година от периода отбелязват по-бърз спад в броя на заетите лица от категорията спрямо средното равнище.
10. По-високо е негативното изменение на броя на заетите лица от категорията през 2011 г. спрямо 2010 г. в повечето области с изключение на Плевен (0.16 на сто), София – град (1.74 на сто), Варна (4.25 на сто). Най-голям е спадът в областите Перник (28.00 на сто), Бургас (15.58 на сто), Стара Загора (14.19 на сто), Кърджали (10.30 на сто).
11. По-добро в сравнение с общата тенденция през трите години от периода 2008-2011 г. е изменението на броя на заетите лица от категорията „Президент, законодатели, висши служители и ръководители ” в София-град. Относително по-ограничени са темповете на спад на показателя и в област Варна.
12. Най-неблагоприятна на базата на темповете на ежегоден спад е тенденцията в изменението на броя на заетите лица от категорията в Бургас и Кърджали.
13. Задълбочаване на ежегодния спад има в областите Перник и Стара Загора..

Фиг. 96 Разпределение на заетите лица от категория 1 „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” по приоритетни области. Източник: НОИ

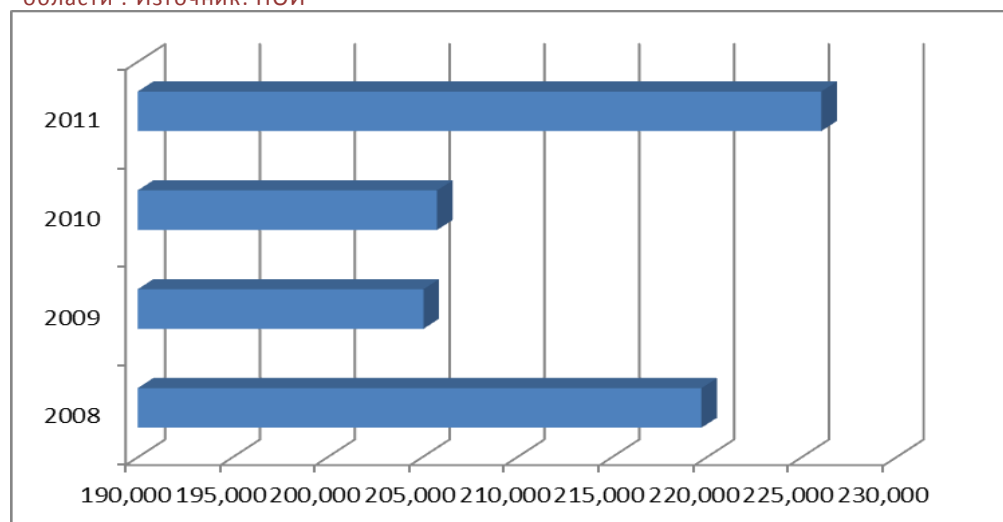

9.2.2. КАТЕГОРИЯ „АНАЛИТИЧНИ СПЕЦИАЛИСТИ“

Анализът на изменението на броя на зетите лица от категорията „Аналитични специалисти“ в приоритетните области за периода 2008-2011 г. дава основание да се определят следните важни тенденции:

1. За разлика от намалението в общия брой на зетите лица, броят на зетите от тази категория за периода нараства с 6 312 души - от 219 734 лица (2008 г.) до 226 046 лица (2011 г.). Положителното изменение от 2.87 на сто се дължи на ръста на зетите основно в София- град и в по-малка степен във Варна, което компенсира негативното изменение в останалите области.
2. След първоначалното намаление на броя на зетите от тази категория през 2009 г. спрямо 2008 г. през останалите две години тенденцията е на ръст, по-съществен през 2011 г. - с 20 253 лица.
3. Годишното изменение на броя на зетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризира с отрицателна стойност за първата година от периода – – 6.67 на сто, и положителна динамика след това. Тя е много по-силно изразена през 2011 спрямо 2010г. – 9.84, в сравнение с 2010/2009г. – 0.36 на сто.

Фиг. 97 Общ брой на зетите лица от категория 2 „Аналитични специалисти“ във всички приоритетни области . Източник: НОИ

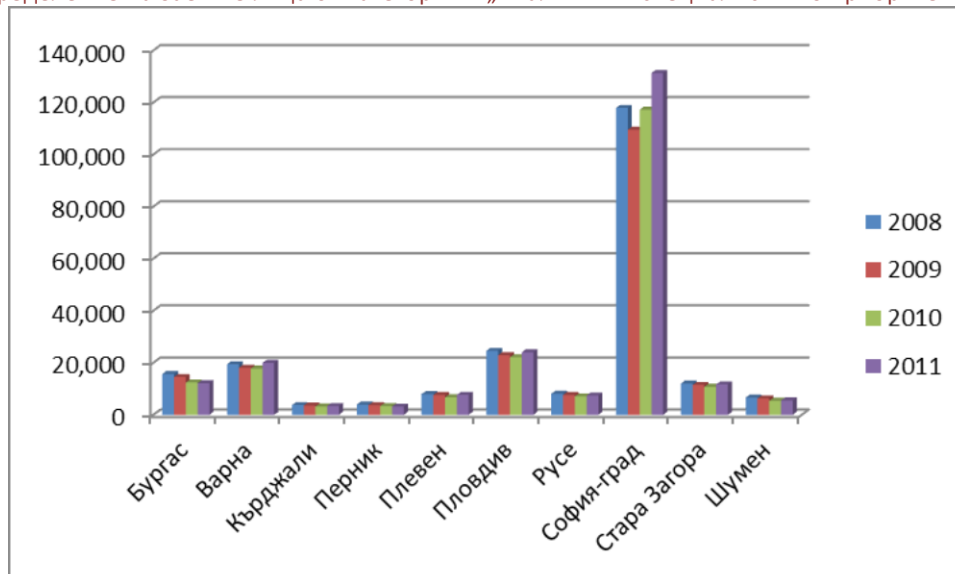

По приоритетни области изменението на броя на зетите лица от категория „Аналитични специалисти“ за периода 2008-2011 г. се отличава със следните особености:

1. Най-голям и при тази категория е броят на зетите лица в София-град поради концентрацията на преобладаващата част от фирмите там. Равнището на показателя в столицата превишава около 5 пъти нивото в следващата област - Пловдив. Нарастването с 13 394 лица (от 117 898 до 131 292 души) е най-силно изразено в София, поради което в края на периода разликата със следващата област става още по-голяма - над 5,5 пъти.
2. Подреждането на останалите приоритетни области според броя на зетите лица от категория „Аналитични специалисти“ следва подреждането на областите в зависимост от общия брой зети лица - Варна, Бургас, Стара Загора, Русе, Плевен, Шумен, Кърджали, Перник.
3. Общата тенденция на намаление на показателя през 2009г. спрямо 2008г. е най-силно изразена в областите Бургас (-7.32 на сто), София (-7.11 на сто) и Варна (-7.01 на сто).

4. Положителна промяна в броя на заетите от тази категория през 2010 г. спрямо 2009 г. има единствено в София-град – със 7 на сто, докато за останалите области изменението е негативно. Най-съществен е спадът в броя на заетите в областите Бургас (14,61 на сто), Шумен (14.49 на сто), Плевен (11.87 на сто), докато в областите Варна (1.63 на сто), Пловдив (3.51 на сто), Стара Загора (6.09 на сто) намалението е по-незначително.
5. С изключение на областите Перник (-6.99 на сто) и Бургас (-2.05 на сто), в които броят на заетите през 2011 г. спрямо 2010 г. намалява, в останалите се отбелязва ръст, който е най-силно изразен в Плевен (с 14.41 на сто), Варна (с 12.24 на сто) и София-град (с 12.05 на сто).
6. По-високи в сравнение със средните за всички области са темповете на спад в областите Бургас (където спадът през 2010/2009 г. от 14.61 на сто е най-голямото годишно негативно изменение), Перник, Русе, Шумен.
7. Сравнително най-добро е изменението на показателя в София-град, където ръстът на заетите от тази категория през 2010/2009 г. е 7 на сто, а през 2011/2010 г. – 12.05 на сто.
8. Най-неблагоприятна е тенденцията в изменението на показателя в Бургас – и като посока на намаление за всички години от периода, и като засилване и сериозен спад през втората година.
9. Броят на заетите лица от категорията намалява и през трите години в област Перник, съответно с 6.39 на сто, 8.24 на сто и 6.99 на сто.

Фиг. 98 Разпределение на заетите лица от категория 2 „Аналитични специалисти“ по приоритетни области

Източник: НОИ

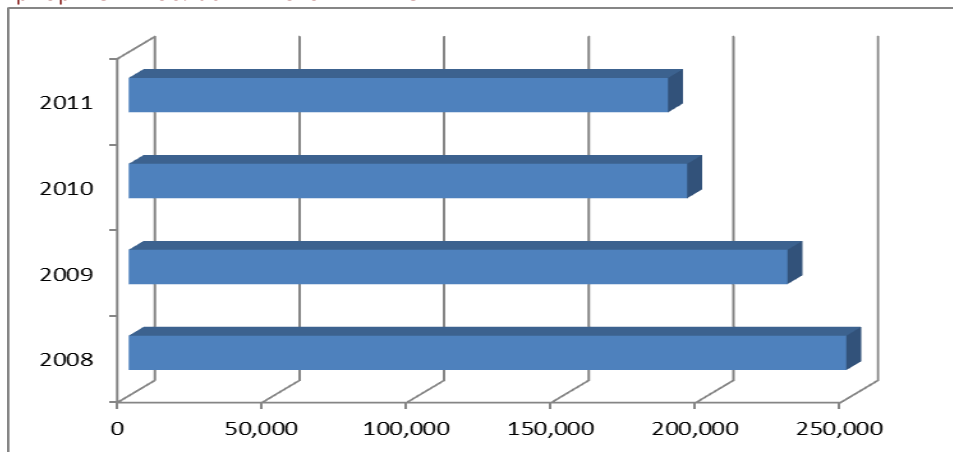
9.2.3. КАТЕГОРИЯ „ТЕХНИЦИ И ДРУГИ ПРИЛОЖНИ СПЕЦИАЛИСТИ“

Анализът на регионалната структура на заетите лица от категория „Техници и други приложни специалисти“ по приоритетни области показва няколко важни характеристики:

1. И при тази категория, подобно на изменението в общия брой на заетите лица, за периода 2008-2011 г. се отбелязва намаление на заетите - с 24.84% (с 61 623 души) - от 248 092 (2008 г.) до 186 469 души (2011 г.). Спад има във всички разглеждани области.

- Тенденцията на ежегодно намаление на общия брой на заетите лица от категория „Техници и други приложни специалисти“ се проявява през всички години на периода. Първоначално спадът се засилва – от 8.21 на сто (2009/2008 г.) до 15.21 на сто (2010/2009 г.), а в края на периода съществено намалява – до 3.42 на сто (2011/2010 г.).

Фиг. 99 Общ брой на заетите лица от категория 3 „Техници и други приложни специалисти“ във всички приоритетни области. Източник: НОИ

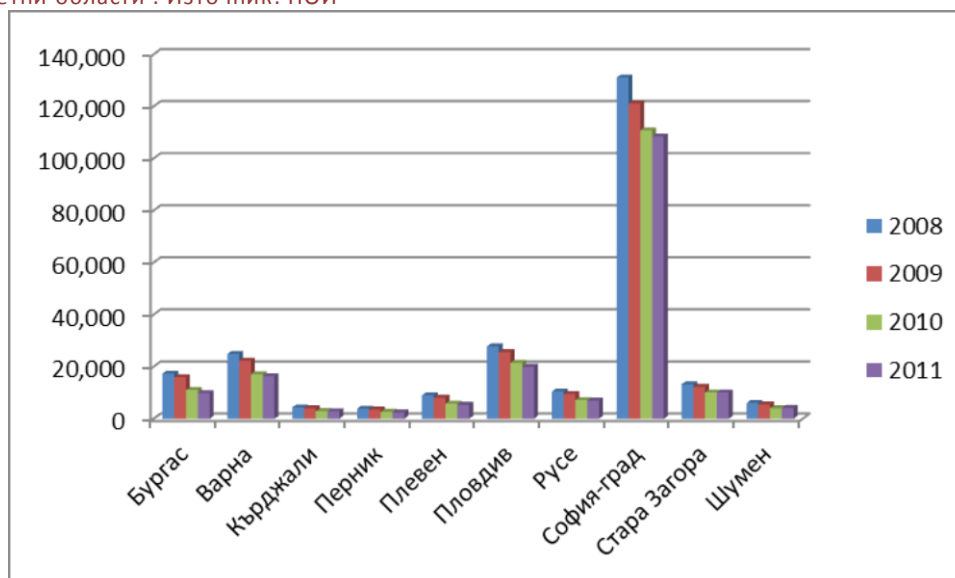
По приоритетни области изменението на броя на заетите лица от категорията „Техници и други приложни специалисти“ за периода 2008-2011 г. се отличава със следните особености:

- Най-голям е броят на заетите лица от категорията в София-град, като въпреки намалението през периода с 22 651 лица, той превишава над 4 пъти равнището в следващата област - Пловдив.
- Подреждането на останалите приоритетни области според броя на заетите лица от категорията „Техници и други приложни специалисти“ следва подреждането на областите по общ брой заети лица: Варна, Бургас, Стара Загора, Русе, Плевен, Шумен, Кърджали и Перник.
- Общият брой на заетите лица от категорията „Техници и други приложни специалисти“ през изследвания период намалява във всички приоритетни области.
- Във всички приоритетни областите след първоначално нарастване, темповете на спад в категорията през втората година намаляват, а в областите Шумен и Стара Загора през последната година броят на заетите се увеличава.
- Негативното изменение в броя на заетите лица от категорията „Техници и други приложни специалисти“ през 2009 г. спрямо 2008 г. е най-силно изразено в областите Варна (10.67 на сто), Плевен (10.61 на сто), Шумен (9.18 на сто), Русе (9.14 на сто).
- Наблюдава се засилване на негативната тенденция през втората година от периода и сериозен спад през 2010 г. спрямо 2009 г. във всички области. Най-съществено е намалението на заетите от тази категория в областите Бургас (30.65 на сто), Кърджали (27.60 на сто), Плевен (27.86 на сто), Шумен (26.12 на сто).
- През 2011 г. спрямо 2010 г. най-силен е спадът в областите Бургас (11.26 на сто), Перник (9.69 на сто), Плевен (7.59 на сто), Пловдив (7.06 на сто), докато в областите Шумен и Стара Загора заетите се увеличават съответно с 2.46 на сто и с 0.32 на сто.
- По-високи в сравнение със средните за всички области са темповете на намаление на броя на заетите лица от категорията през 2009 г. спрямо 2008 г. в областите Варна (10.67

на сто), Плевен (10.61 %), Шумен (9.18 %), Русе (9.14 %). Спадът е по-ограничен в областите Стара Загора (7.52 %), София-град (7.61 %) и Кърджали (7.76 %).

9. Всички области с изключение на София-град през втората година от периода отбелязват по-голям спад в броя на заетите лица от категорията „Техници и други приложни специалисти“ спрямо средното равнище.
10. По-сериозно е негативното изменение в броя на заетите лица от категорията през 2011 г. спрямо 2010 г. в повечето области с изключение на Шумен (2.46 на сто) и Стара Загора (0.32 на сто). Най-голямо е отклонението в областите Бургас (-11.26 на сто), Перник (-8.69 на сто) и Плевен (-7.59 на сто).
11. По-добро в сравнение с общата тенденция през трите години от периода 2008-2011 г. е изменението в броя на заетите лица от категорията „Техници и други приложни специалисти“ в София-град. Относително по-ограничени са темповете на спад на показателя и в областите Стара Загора и Пловдив.
12. Най-неблагоприятна като темп ежегоден спад е тенденцията в изменението на броя на заетите лица от категорията в Бургас, Плевен, Варна, Перник и Русе.

Фиг. 100 Разпределение на заетите лица от категория „Техници и други приложни специалисти“ по приоритетни области. Източник: НОИ

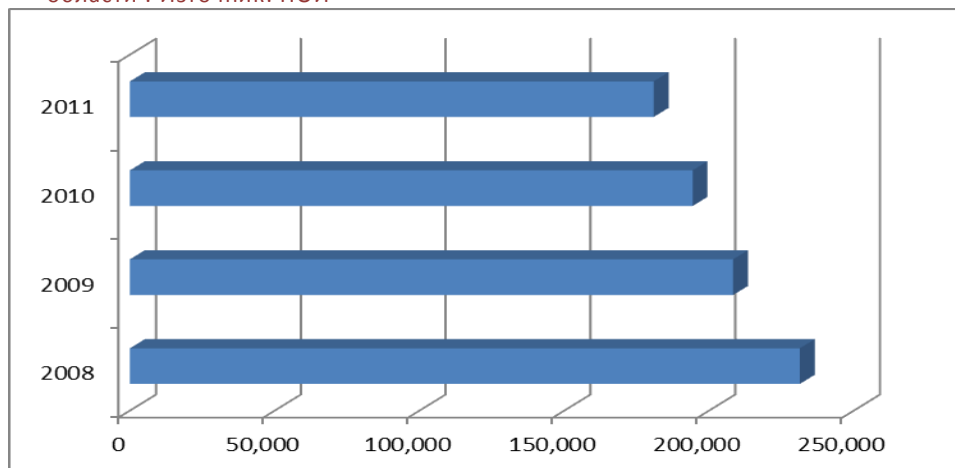

9.2.4. КАТЕГОРИЯ „АДМИНИСТРАТИВЕН ПЕРСОНАЛ“

Разпределението на заетите лица в категория „Административен персонал“ по приоритетни области се отличава със следните характеристики:

1. Аналогично на тенденцията в изменението на общия брой заети лица и при категорията „Административен персонал“ за периода 2008-2011 г. се отбелязва намаление на заетите - с 21.81% (с 50 462 души) - от 231 363 (2008 г.) до 180 901 души (2011 г.). Спад има във всички разглеждани области.
2. Тенденцията на ежегодно намаление на общия брой заети лица от категорията „Административен персонал“ се проявява през всички години на периода, като темповете на годишен спад след нивото от 9.94 на сто през 2009/2008 г. отслабват в последните две години от периода – съответно 6.72 на сто (2010/2009 г.) и 6.93 на сто (2011/2010 г.).

Фиг. 101 Общ брой на заетите лица от категория 4 „Административен персонал“ във всички приоритетни области . Източник: НОИ

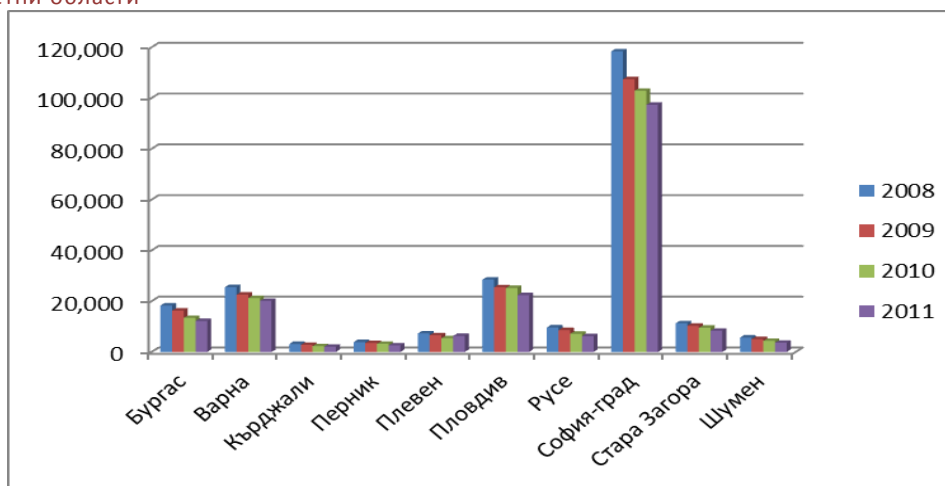
По приоритетни области изменението на броя на заетите лица от категория „Административен персонал“ за периода 2008-2011 г. се отличава със следните особености:

1. Най-голям е броят на заетите лица от категорията в София-град, като въпреки намалението от 21 029 лица той превишава над 4 пъти равнището в следващата област - Пловдив. По отношение на останалите приоритетни области подреждането им следва реда им по общ брой заети лица.
2. През анализирания период общият брой на заетите лица от категорията „Административен персонал“ намалява във всички приоритетни области.
3. Динамиката на изменението на показателя по области отбелязва разнопосочни тенденции. В областите Бургас, Кърджали, Перник, Плевен, Русе и Шумен спадът на заетите от категорията през втората година сериозно се ускорява, докато в областите Варна, Пловдив, София-град и Стара Загора той се забавя. През последната година в областите Перник, Пловдив, Стара Загора и Шумен негативната тенденция се засилва, а в останалите области се наблюдава по-слабо намаление на броя на заетите лица от категорията „Административен персонал“.
4. Негативното изменение в броя на заетите лица от категорията през 2009 г. спрямо 2008 г. е най-силно изразено в областите Варна (11.29 на сто), Кърджали (11.29 на сто), Бургас (10.79 на сто), Плевен (10.45 на сто), Шумен (9.18 на сто) и Русе (9.14 на сто).
5. Засилване на негативната тенденция и сериозен спад в броя на заетите от категорията през 2010 г. спрямо 2009 г. се отбелязва в областите Бургас (17.76 на сто), Кърджали (18.64 на сто), Плевен (17.66 на сто), Русе (17.02 на сто). Ограничаване на спада в заетите има в областите Пловдив (-0.94 на сто), София град (-4.23 на сто), Варна (-6,13 на сто).
6. През 2011 г. спрямо 2010 г. най-силно е негативното изменение в областите Перник (20.71 на сто), Шумен (16.08 на сто), Русе (13.48 на сто), Стара Загора (12.35 на сто), Пловдив (11.18 на сто). В тях темповете на спад на броя на заетите лица спрямо предходния период се засилват. Единствено в област Плевен заетите се увеличават с 16.54 на сто.
7. По-високи в сравнение със средните за всички области са темпове на намаление в броя на заетите лица от категорията през 2009 г. спрямо 2008 г. в областите Варна (11.55 на сто), Кърджали (11.29 на сто), Бургас (10.79 на сто), Пловдив (10.72 на сто), Русе (10.69 на сто). Спадът е по-ограничен в област София-град (8.58 на сто).

8. Всички области с изключение на Пловдив (-0.94 на сто) и София-град (-4.23 на сто) през втората година от периода отбелязват по-високи темпове на спад в броя на заетите лица от категорията „Административен персонал“ спрямо средното равнище.
9. По-високо от средното е негативното изменение на броя на заетите лица от категорията през 2011 г. спрямо 2010 г. в повечето области с изключение на Варна (5.21 на сто), София-град (5.34 на сто) и Бургас (9.16 на сто). Най-голямо е отклонението в областите Перник (-20.71 на сто), Плевен (-16.54 на сто) и Шумен (-16.08 на сто).
10. По-добро в сравнение с обща тенденция през трите години от периода 2008-2011 г. е изменението на броя на заетите лица от категорията „Административен персонал“ единствено в София-град. Относително по-ограничени са темповете на спад на показателя и в областите Варна, Стара Загора и Пловдив.
11. Най-неблагоприятна на базата на равнището на темповете на ежегоден спад е тенденцията в изменението на броя на заетите лица от категорията в Шумен, Бургас, Русе и Перник.

Фиг. 102 Разпределение на заетите лица от категория 4 „Административен персонал“ по приоритетни области

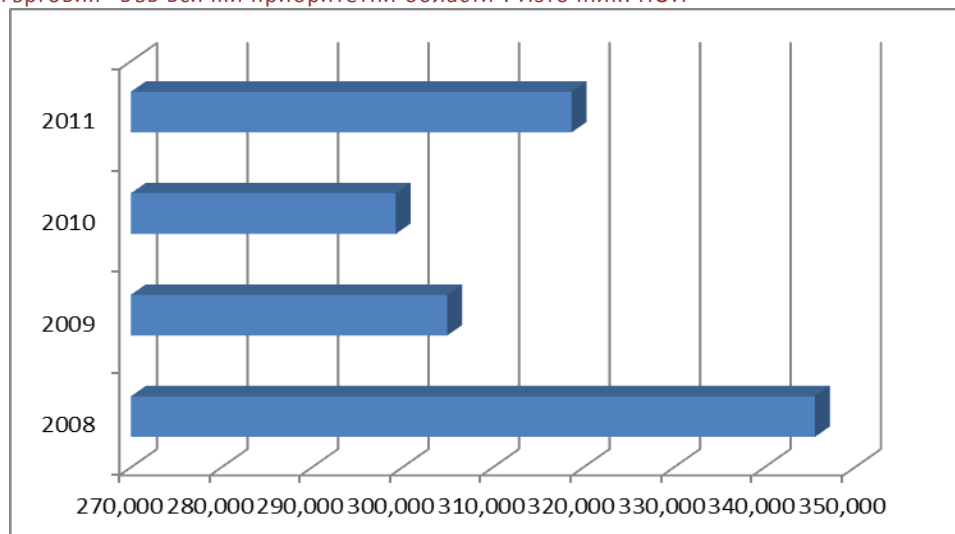

9.2.5. КАТЕГОРИЯ „ПЕРСОНАЛ, ЗАЕТ С УСЛУГИ ЗА НАСЕЛЕНИЕТО И ОХРАНА”

Разпределението на заетите лица в категорията „Персонал, зает с услуги за населението и охрана” по приоритетни области се отличава със следните характеристики:

1. Броят на заетите от тази категория, аналогично на изменението на общия брой на заетите лица за периода, отбелязва намаление – с 26 871 души (7.75 на сто) - от 345 592 лица (2008 г.) до 318 721 лица (2011 г.). С изключение на София-град, където заетите се увеличават с 4393 души, в останалите области тенденцията е на спад с различен процент през отделните години от анализирания период.
2. След първоначалното намаление в броя на заетите от тази категория през 2009 г. и 2010 г., през 2011 г. се наблюдава тенденция на положително изменение и ръст от 6.5 на сто – с 19 440 души.
3. Темповете на годишно изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризират с отрицателни стойности през 2009/2008 г. – с 11.75 на сто, и през 2010/2009 г. – с -1.87 на сто, и ръст през 2011/2010 г. година – с 6 на сто.

Фиг. 103 Общ брой на заетите лица от категория 5 „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” във всички приоритетни области . Източник: НОИ

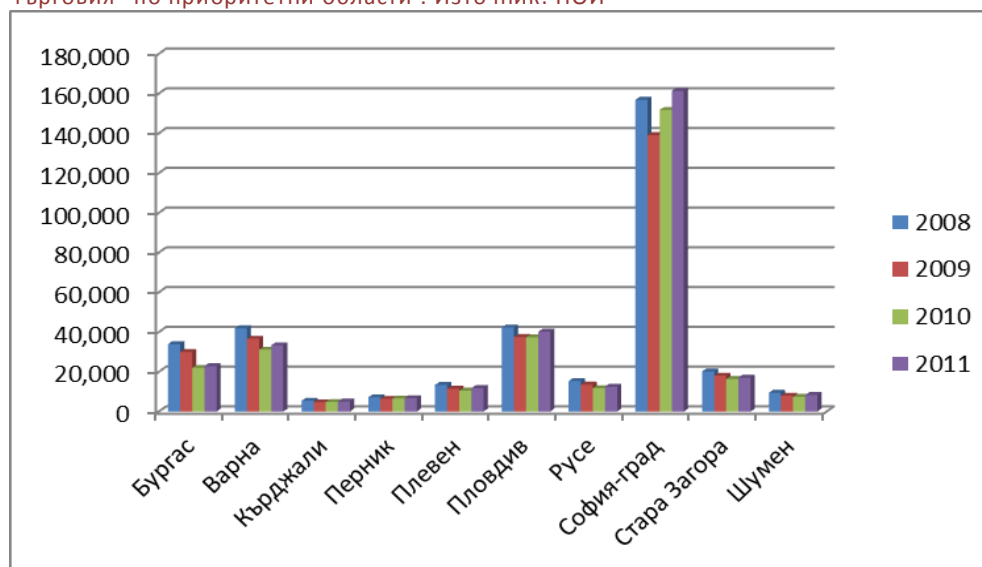

Изменението на категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” за периода 2008-2011 г. се характеризира със следните особености :

1. Най-голям и при тази категория е броят на заетите лица в София-град, като равнището на показателя в столицата превишава над 3.8 пъти нивото в следващата област - Пловдив. Нарастването с 4 393 лица (от 156 816 до 161 209 души) е причина в края на периода разликата с Пловдив да нарасне до над 4 пъти.
2. Подреждането на останалите приоритетни области според броя на заетите лица от категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” следва в общи линии подреждането по общ брой заети лица - Варна, Бургас, Стара Загора, Русе, Плевен, Шумен, Перник, Кърджали.
10. Общата тенденция на намаление на показателя през 2009 г. спрямо 2008 г. е най-силно изразена в областите Шумен (15.45 на сто), Кърджали (13.86 на сто), Плевен (13.84 на сто) и Варна (12.58 на сто).
11. Положителна промяна в броя на заетите от тази категория през 2010 г. спрямо 2009 г. има в София-град – с 9.12 на сто, в Перник – с 2.91 на сто и в Кърджали – с 2.30 на сто. За останалите области изменението е негативно. Най-съществен е спадът на заетите в областите Бургас (26,67 на сто), Варна (15.11 на сто), Русе (13.29 на сто), Стара Загора (9.38 на сто). В областите Пловдив (0.34 на сто) и Шумен (7.15 на сто) негативното изменение е по-незначително.
12. Броят на заетите лица от категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” през 2011 г. спрямо 2010 г. се увеличава във всички приоритетни области, като най-съществен е ръстът в Шумен (12.77 на сто) , Плевен (12.02 на сто), Пловдив (7.48 на сто) и Варна (7.29 на сто).
13. По-високи в сравнение със средните за всички области са темпове на намаление на броя на заетите лица в областите Бургас, Варна, Русе, Плевен и Шумен.
14. Сравнително най-добро е изменението на показателя в София-град. Там има ръст през две последователни години от периода - 2010/2009 г. с 9.12 на сто и 2011/2010 г. с 6.26 на сто. Аналогично е изменението и в Кърджали – съответно с 2.30 на сто и 5.16 на сто, и в Перник – с 2.91 на сто и 2.19 на сто.

15. Най-неблагоприятна е тенденцията в изменението на показателя в Бургас, Варна и Русе – и като посока на намаление за двугодишен период 2008-2010 г., и като засилване и сериозен спад през втората година.
16. Като негативна може да се определи в известна степен и тенденцията на изменение в броя на заетите лица от категорията в областите Плевен, Шумен и Стара Загора.

Фиг. 104 Разпределение на заетите лица от категория 5 „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” по приоритетни области . Източник: НОИ

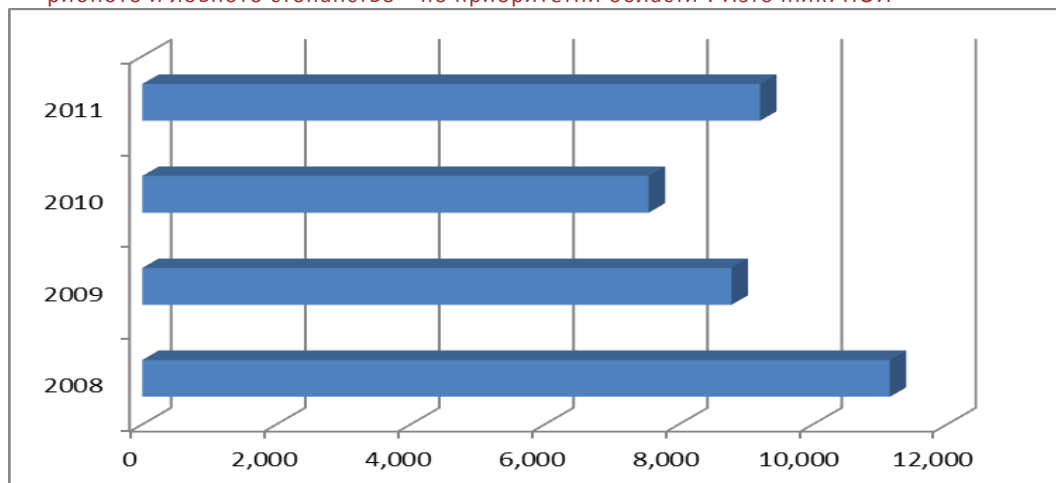

9.2.6. КАТЕГОРИЯ „КВАЛИФИЦИРАНИ РАБОТНИЦИ В СЕЛСКОТО, ГОРСКОТО, РИБНОТО И ЛОВНОТО СТОПАНСТВО”

Разпределението на заетите лица в категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” по приоритетни области се отличава със следните характеристики:

1. Броят на заетите от тази категория аналогично на изменението на общия брой на заетите лица за периода отбелязва намаление, макар и по-ограничено в сравнение с другите категории – с 1 935 души (17.36 на сто) - от 11 149 лица (2008 г.) до 9 214 лица (2011 г.). С изключение на Плевен, където заетите се увеличават с 979 души, и Перник – с ръст от 162 души, в останалите области тенденцията е на спад с различен процент през отделните години от анализирания период.
2. След първоначалното намаление на броя на заетите от тази категория през 2009 г. и 2010 г., през 2011 г. се наблюдава тенденция на положително изменение и значителен ръст от 22.02 на сто – с 1 663 души спрямо 2010 г.
3. Годишното изменение в броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризира с отрицателни стойности през 2009/2008 г. (-21.17 на сто) и през 2010/2009 г. (-14.09 на сто) и с ръст през 2011/2010 г. с 22.02 на сто.

Фиг. 105 Общ брой на заетите лица от категория 6 „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ по приоритетни области . Източник: НОИ

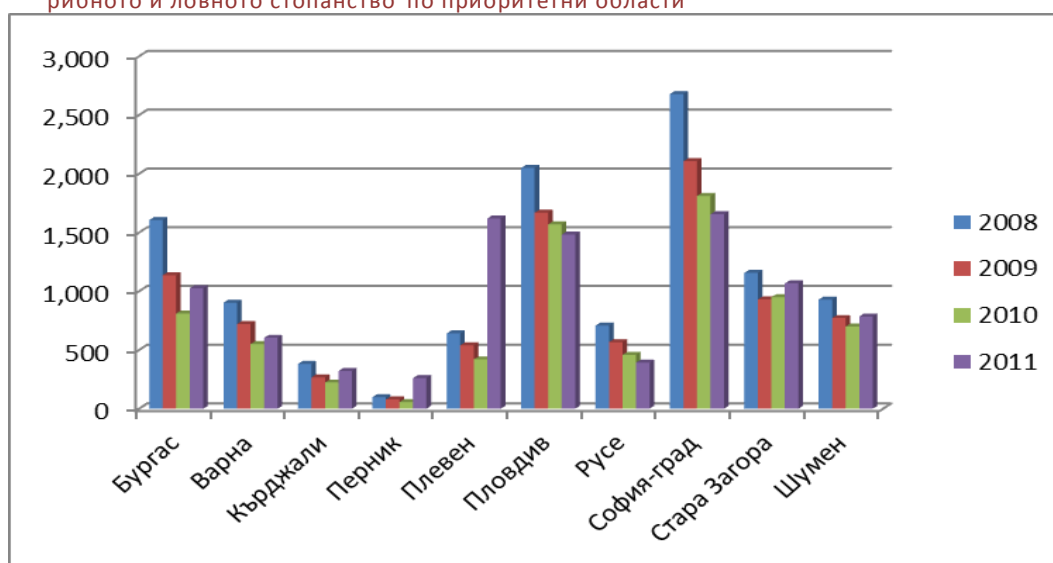
Изменението на категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ за периода 2008-2011 г. по приоритетни области се характеризира със следните особености:

1. И при тази категория най-голям е броят на заетите лица в София-град. За разлика от останалите категории, превишението на показателя в столицата в сравнение със следващата област не е така ясно изразено. След София-град най-много са заетите от тази категория в началото на периода в Пловдив, а в края на периода в резултат на сериозния ръст на заетите - в област Плевен. Въпреки намалението в абсолютния брой на заетите от тази категория и в София-град, в края на периода най-много са заетите в категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ в столицата, следвана от Плевен и Пловдив.
2. Подреждането на останалите приоритетни области според броя на заетите лица от категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ се различава от подреждането в зависимост от общия брой заети лица и се променя в рамките на анализирания период. След Плевен и Пловдив най-много заети от тази категория има в Стара Загора, Бургас, Шумен, Варна, Русе, Кърджали и Перник.
3. Общата тенденция на намаление на показателя през 2009 г. спрямо 2008 г. е най-силно изразена в областите Кърджали (29.92 на сто), Бургас (29.16 на сто) и София-град (21.35 на сто).
4. Най-сериозен е спадът в броя на заетите от категорията през 2010 г. спрямо 2009 г. в областите Перник (29.11 на сто), Бургас (28.67 на сто), Варна (23.68 на сто). По-ограничено е намалението в областите Пловдив (5.88 на сто) и Шумен (9.20 на сто).
5. Положителна промяна в броя на заетите от тази категория през 2010 г. спрямо 2009 г. има в Стара Загора (ръст от 2.04 на сто). Намаление на спада има в Пловдив (от 18.59 до 5.88 на сто), Шумен (от 16.90 до 9.20 на сто) София град (от 21.35 на сто до 14.05 на сто), Кърджали (от 29.92 на сто до 16.48 на сто). За останалите области изменението е негативно.
6. Броят на заетите лица от категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство“ през 2011 г. спрямо 2010 г. се увеличава във всички приоритетни области с изключение на областите Русе (-14.60 на сто), София-град (-8.61 на сто) и Пловдив (-5.61 на сто). Отбелязва се много съществен ръст в броя на заетите от

категорията в Перник (с 366.07 на сто) , Плевен (с 285.77 на сто), Кърджали (44.39 на сто) и Бургас (26.51 на сто).

7. По-голям в сравнение със средните за всички области е спадът на броя на заетите лица в областите Бургас, Кърджали, Перник, Плевен, Русе.
8. Сравнително най-добро е изменението на показателя за периода в Перник, Плевен, Кърджали и Бургас, което се дължи на изключителните темпове на ръст на заетите лица през последната година от периода.
9. Най-неблагоприятна е тенденцията в изменението на показателя в Русе, Пловдив и София град, в които има намаление през целия период.

Фиг. 106 Разпределение на заетите лица от категория 6 „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” по приоритетни области

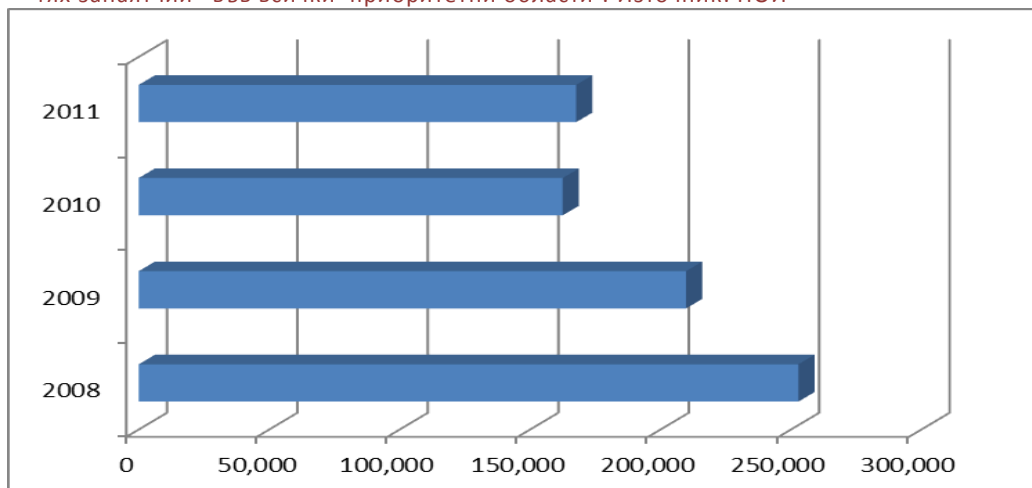

9.2.7. КАТЕГОРИЯ „КВАЛИФИЦИРАНИ ПРОИЗВОДСТВЕНИ РАБОТНИЦИ И СРОДНИ НА ТЯХ ЗАНАЯТЧИИ”

Разпределението на заетите лица в категория „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” по приоритетни области се отличава със следните характеристики:

1. Броят на заетите от тази категория за периода 2008-2011 г. отбелязва съществено намаление, което следва общата тенденция на спад в общия брой на заетите. От 252 908 лица в началото на периода техният брой спада до 167 754, което е намаление с 37.33 на сто. Намаление в броя на заетите от категорията за периода има във всички приоритетни области.
2. След намаление на броя на заетите от тази категория през 2009 г. и засилване на спада през 2010 г., през 2011 г. се наблюдава тенденция на макар и незначително положително изменение и ръст от 3.18 на сто – с 5 165 души спрямо 2010 г.
3. Годишното изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризира с отрицателни стойности през 2009/2008 г. – -17.03 на сто, и през 2010/2009 г. – -22.52 на сто, и с ръст през 2011/2010 г. – с 3.18 на сто.

Фиг. 107 Общ брой на заетите лица от категория 7 „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ във всички приоритетни области . Източник: НОИ

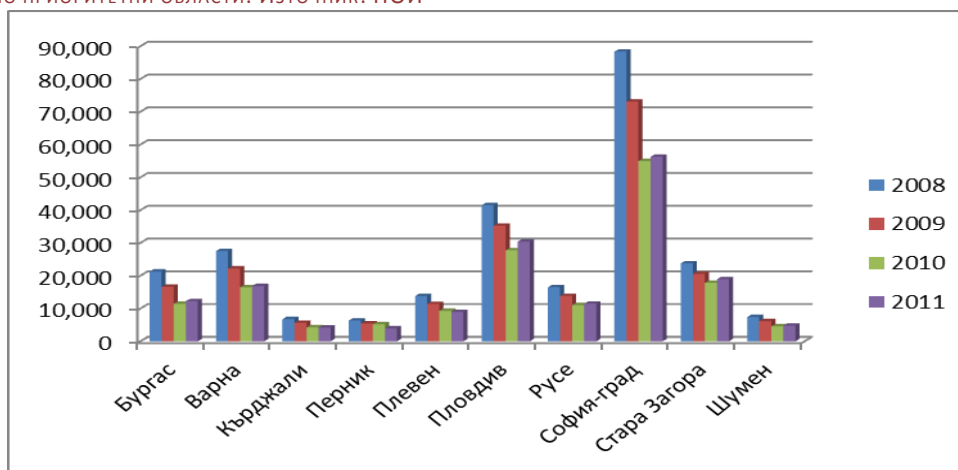
Изменението на категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ за периода 2008-2011 г. по приоритетни области се характеризира със следните особености :

1. Най-голям и при тази категория е броят на заетите лица в София-град, като равнището на показателя в столицата превишава 2 пъти нивото в следващата област - Пловдив. Изменението на броя на заетите лица в двете области през 2008-2011 г. позволява тази разлика да се запази и в края на периода.
2. Подреждането на останалите приоритетни области според броя на заетите лица от категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ следва в общи линии подреждането по общ брой заети лица. Особеност е изпреварващата позиция на Стара Загора пред Варна и Бургас. Следват ги областите Русе, Плевен, Шумен, Кърджали и Перник.
3. Общата тенденция на намаление на показателя през 2009 г. спрямо 2008 г. е най-силно изразена в областите Бургас (21.91 на сто), Варна (19.42 на сто), Плевен (17.45 на сто) и София град (17.27 на сто).
4. Най-сериозен е спадът на броя на заетите от категорията през 2010 г. спрямо 2009 г. отново в областите Бургас (31.20 на сто), Варна (25.87 на сто), София-град (24.79 на сто), както и в Шумен (26.28 на сто) и Кърджали (24.65 на сто). По-ограничена е тенденцията на намаление на заетите в областите Перник (3.44 на сто), Стара Загора (13.24 на сто) и Плевен (18.37 на сто).
5. Положителна промяна в броя на заетите от тази категория през 2010 г. спрямо 2009 г. има в Перник (от -14.62 до -3.44 на сто) и Стара Загора (от -13.42 до -13.24 на сто). При останалите области негативната тенденция се задълбочава, което намира отражение в по-високи отрицателни темпове.
6. Броят на заетите лица от категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ през 2011 г. спрямо 2010 г. се увеличава във всички приоритетни области с изключение на областите Перник (-24.87 на сто), Плевен (-3.80 на сто) и Кърджали (-1.49 на сто). По-съществен е ръстът на броя на заетите от категорията в Пловдив (9.45 на сто), Бургас (7.07 на сто) , Стара Загора (6.21 на сто).
7. По-високи в сравнение със средните за всички области са темповете на намаление на броя на заетите лица в областите Бургас, Варна, Кърджали, Перник, Русе, Шумен.

8. Сравнително най-добро е изменението на показателя за периода в Стара Загора, Плевен и Пловдив.
9. Най-неблагоприятна е тенденцията в изменението на показателя в Кърджали, Перник и Плевен, в които през целия период има спад.

Фиг. 108 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА ОТ КАТЕГОРИЯ 7 „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” по приоритетни области. Източник: НОИ

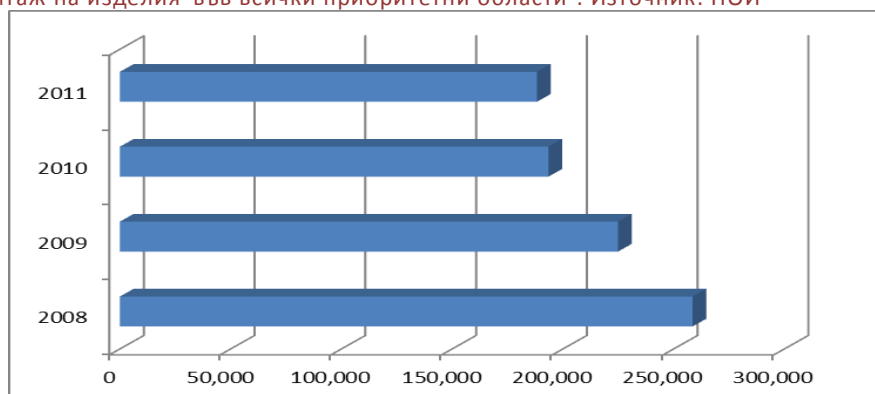

9.2.8. КАТЕГОРИЯ „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия”

Разпределението на зетите лица в категория „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” по приоритетни области се отличава със следните характеристики:

1. Като резултат от намалението на броя на зетите от категорията за периода 2008-2011 г. общият брой намалява с 27.17% (със 70 248 души) - от 258 564 (2008 г.) до 188 316 души (2011 г.). Спад има във всички разглеждани области.
2. Тенденцията на ежегодно намаление на общия брой на зетите лица от категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” се проявява през всички години на периода. Темпът на годишен спад се засилва леко - от 13.01 на сто през 2009/2008 г. до 13.97 на сто през 2010/2009 г. Негативната тенденция се ограничава в края на периода, което намира израз и в по-ниския спад през 2011 спрямо 2010 г. – с 2.68 на сто.

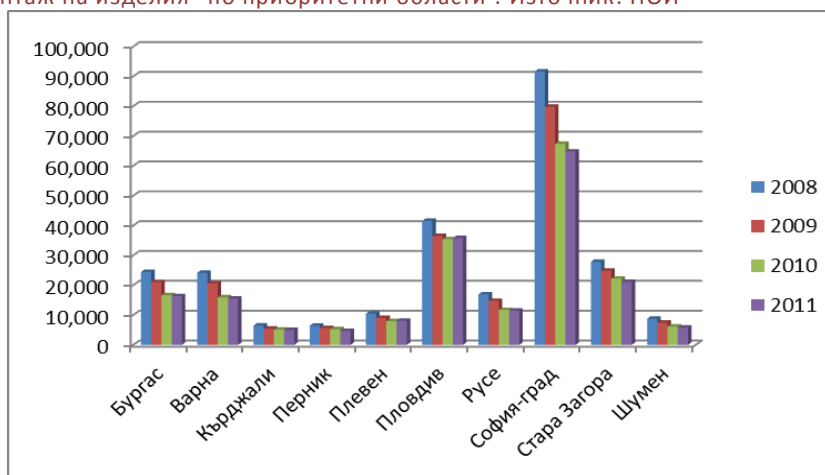
Фиг. 109 Общ брой на зетите лица от категория 8 „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” във всички приоритетни области . Източник: НОИ

Изменението на категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” за периода 2008-2011 г. по приоритетни области се характеризира със следните особености:

1. И при тази категория, както и при останалите категории по НКПД, броят на заетите лица е най-голям в София-град, като равнището на показателя в столицата превишава 2 пъти нивото в следващата област - Пловдив. В резултат на аналогични тенденции в изменението на броя на заетите в двете области през разглежданите години разликата се запазва и в края на периода.
2. Поддръждането на останалите приоритетни области според броя на заетите лица от категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” следва поддръждането на областите по общ брой заети лица.
3. Общата тенденция на намаление на показателя през 2009 г. спрямо 2008 г. е най-силно изразена в областите Кърджали (25.67 на сто), Бургас (22.76 на сто), Варна (22.72 на сто), Плевен (20.61 на сто).
4. Намалението на заетите от тази категория се забавя през 2010 г.. Най-сериозен е спадът през 2010 г. спрямо 2009 г. в областите Бургас (13.84 на сто), Русе (13.53 на сто), Шумен (10.76 на сто). Ръст се наблюдава в областите Кърджали (9.07 на сто) и Пловдив (1.89 на сто).
5. Броят на заетите лица от категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” през 2011 г. спрямо 2010 г. се увеличава във всички приоритетни области с изключение на областите Перник (-5.32 на сто), Стара Загора (-4.19 на сто), Русе (-4.02 на сто) и София град (-2.52 на сто). По-съществен е ръстът на показателя в Кърджали (4.71 на сто), Шумен (0.60 на сто) и Бургас (0.20 на сто).
6. По-бързо намалява броят на заетите лица в областите Бургас, Варна, Плевен, Перник, Русе, Стара Загора и Шумен.
7. Сравнително най-добро е изменението на показателя за периода в Пловдив, Плевен и Кърджали.
8. Най-неблагоприятна е тенденцията в изменението на показателя в София-град, Стара Загора, Шумен и Перник, където има спад през целия период.

Фиг. 110 Разпределение на заетите лица от категория 8 „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” по приоритетни области. Източник: НОИ

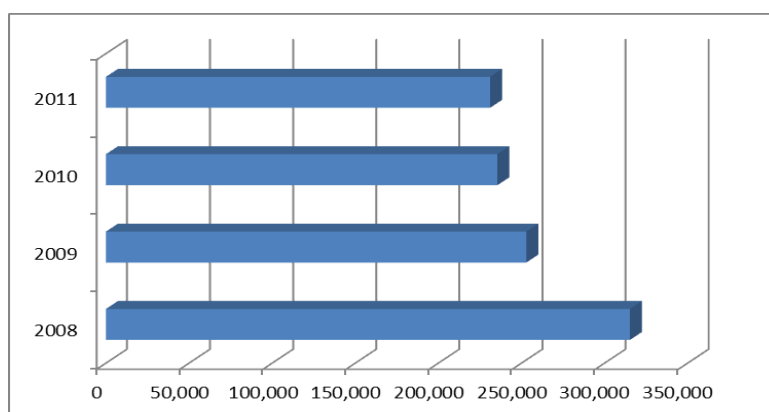

9.2.9. КАТЕГОРИЯ „ПРОФЕСИИ, НЕИЗИСКВАЩИ СПЕЦИАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ”

Разпределението на зетите лица в категорията „Професии, неизискващи специална квалификация” по приоритетни области се отличава със следните характеристики:

1. Като резултат от намалението на броя на зетите от категорията за периода 2008-2011 г. общият брой намалява с 26.67% (с 84 104 души) - от 315 292 (2008 г.) до 231 188 души (2011 г.). Спад има във всички разглеждани области.
2. Тенденцията на ежегодно намаление на общия брой зети лица от категорията „Професии, неизискващи специална квалификация” се проявява през всичките години на периода. След спад от 19.76 на сто през 2009/2008 г. намалението се забавя през последните две години от периода до съответно 6.85 на сто (2010/2009 г.) и 1.88 на сто (2011/2010 г.).

Фиг. 111 Общ брой на зетите лица от категория 9 „Професии, неизискващи специална квалификация” във всички приоритетни области. Източник: НОИ

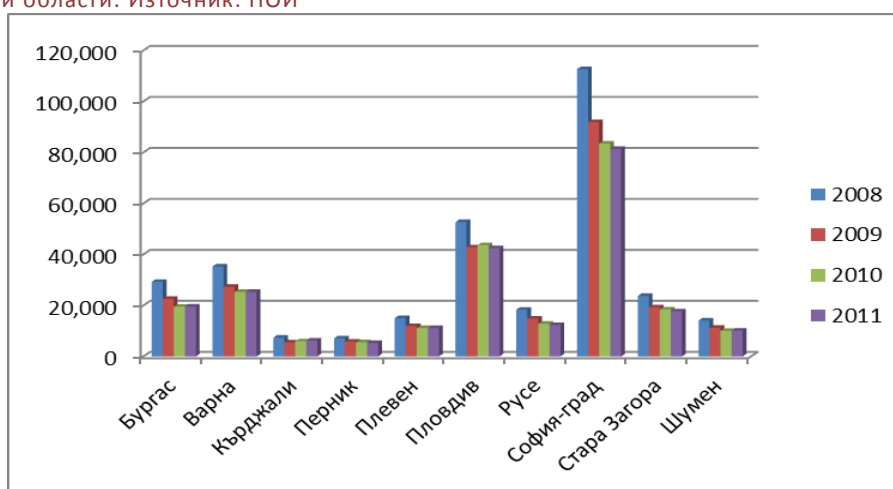

Изменението на категорията „Професии, неизискващи специална квалификация” за периода 2008-2011 г. по приоритетни области се характеризира със следните особености:

1. И при тази категория, както и при останалите категории по НКПД, броят на зетите лица е най-голям в София-град, като равнището на показателя в столицата превишава 2 пъти нивото в следващата област - Пловдив. В резултат на аналогични тенденции в изменението на броя на зетите в двете области през всички разглеждани години разликата се запазва и в края на периода.
2. Подреждането на останалите приоритетни области според броя на зетите лица от категорията „Професии, неизискващи специална квалификация” следва подреждането на областите по общ брой зети лица.
3. Общата тенденция на намаление на показателя през 2009 г. спрямо 2008 г. е най-силно изразена в областите Кърджали (25.67 на сто), Бургас (22.76 на сто), Варна (22.72 на сто), Плевен (20.61 на сто).
4. Намалението на зетите от тази категория се ограничава през 2010 г. Най-сериозен е спадът през 2010 г. спрямо 2009 г. в областите Бургас (13.84 на сто), Русе (13.53 на сто), Шумен (10.76 на сто). Ръст се наблюдава в областите Кърджали (9.07 на сто) и Пловдив (1.89 на сто).

5. Броят на зетите лица от категорията „Професии, неизискващи специална квалификация“ през 2011 г. спрямо 2010 г. се увеличава във всички приоритетни области с изключение на областите Перник (-5.32 на сто), Стара Загора (-4.19 на сто), Русе (-4.02 на сто) и София-град (-2.52 на сто). По-съществен е ръстът на показателя в Кърджали (4.71 на сто), Шумен (0.60 на сто) и Бургас (0.20 на сто).
6. По-значително е намалението на броя на зетите лица в областите София град, Пловдив, Бургас, Варна и Стара Загора.
7. Сравнително най-добро е изменението на показателя за периода в Кърджали, Плевен и Шумен.
8. Най-неблагоприятна е тенденцията в изменението на показателя в София град, Стара Загора, Русе и Перник, в които има спад през целия период.

Фиг. 112 Разпределение зетите лица от категория 9 „Професии, неизискващи специална квалификация“ по приоритетни области. Източник: НОИ

9.3. АНАЛИЗ НА ПРОФЕСИОНАЛНО-КВАЛИФИКАЦИОННАТА СТРУКТУРАТА НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА ПО ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ

Анализът на професионално-квалификационната структура на зетите лица в приоритетните за проекта области – София-град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Русе, Плевен, Шумен, Кърджали и Перник, има за цел:

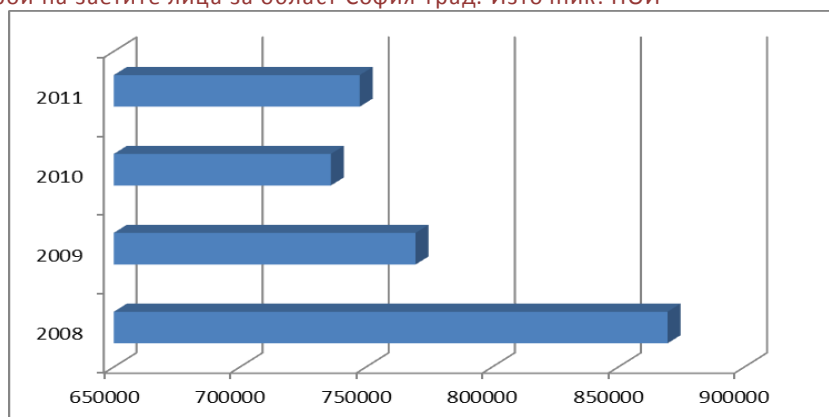
- да посочи най-важните характеристики в състоянието на основните професионално-квалификационни групи по НКПД в посочените области;
- да дефинира тенденциите в изменението на професионално-квалификационната структурата в отделните области през периода чрез изследване на динамиката на основните квалификационни групи.

9.3.1. ОБЛАСТ СОФИЯ-ГРАД

Като област, в която е концентриран най-голям и постоянно нарастващ брой на зетите лица, формиращи и най-висок относителен дял на работещите в регионален план, състоянието и изменението на професионално-квалификационната структура на работната сила в София-град има определящо значение за формирането на тенденциите на национално ниво.

1. Общият брой на заетите лица в област София-град за периода 2008-2011 г. отбелязва намаление с 121 995 лица – 14.03 на сто. Спадът е резултат от същественото намаление в началото на периода. Тенденцията е на забавящ се ежегоден спад, който в края на периода се трансформира в положителна промяна.
2. След съществено намаление на броя на заетите през 2009 г. – с 99 844 лица (11.48 на сто) и по-нисък спад през 2010 г. – с 33 645 лица (4.37 на сто), през 2011 г. се наблюдава тенденция на макар и незначителен ръст от 1.56 на сто – с 11 494 души спрямо 2010 г.
3. Темповете на годишно изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризират с отрицателни стойности през 2009/2008 г. – с -11.48 на сто, и през 2010/2009 г. – с -4.37 на сто, и ръст през 2011/2010 г. – с 1.56 на сто.

Фиг. 113 Общ брой на заетите лица за област София-град. Източник: НОИ

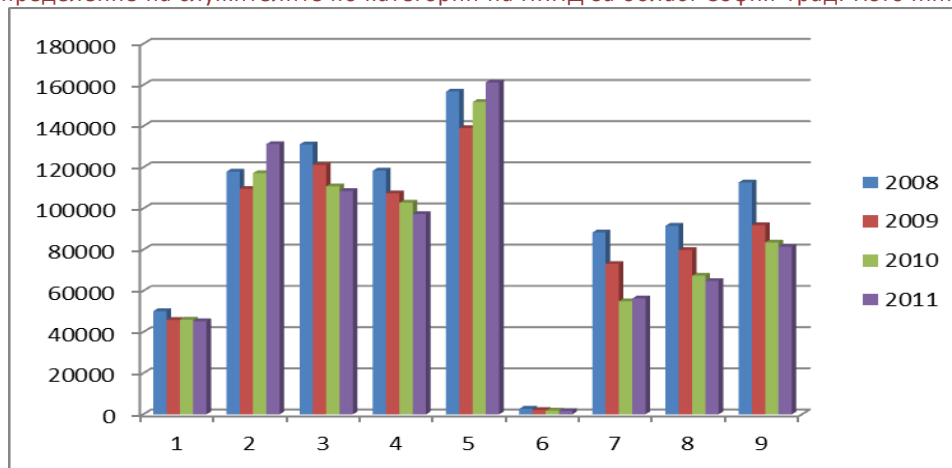

В състоянието на професионално-квалификационната структура на приоритетните области се наблюдават следните особености:

- В общата структура се наблюдава високо равнище на заетите в групите с по-високо равнище на квалификация. Те преобладават над нивото на заетост в групите с ниска квалификация.
- Позитивно е високото равнище на заетите лица в категориите, характеризиращи се с по-висока степен на образование и квалификация – „Аналитични специалисти“, „Техници и други приложни специалисти“ и „Административен персонал“.
- Голям и близък като стойности е броят на заетите и в другите две категории, от които зависи по-високото квалификационно равнище на работната сила – „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях специалисти“ и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“
- От групите с по-висока квалификация най-съществен е броят на заетите в групата „Аналитични специалисти“. Налице е засилваща се положителна тенденция при равнището на заетост, проявяваща се в по-висока степен в края на периода – (7 на сто през 2010/2009 г. и 12.05 на сто през 2011/2010 г.). Като резултат тя изпреварва по брой заети групата на „Техници и други приложни специалисти“.
- Поради тенденцията на ежегодно намаление на броя на заетите в групата „Техници и други приложни специалисти“ (7.61 на сто през 2009/2008 г., 8.56 на сто през 2010/2009 г. и 2.08 на сто през 2011/2010 г.), въпреки ограничения темп на спад в края на периода, като общо ниво на заетост групата изостава спрямо тази на „Аналитичните специалисти“.

- Висок и запазващ се като равнище е броят на заетите в групата с най-добро образование и квалификация - „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“. След по-сериозния спад през 2009 г. - с 8.53 на сто, през следващите години измененията са по-незначителни – ръст от 0.36 на сто през 2010 г. и спад от 1.74 на сто през 2011 г.
- Най-голям е броят на заетите лица от категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“, което е следствие от преобладаващото развитие на услугите в сравнение с производствения сектор. Въпреки сериозното намаление в равнището на заетост през 2009 г. (с 11.34 на сто) през следващите години се наблюдава ежегодна тенденция на нарастваща заетост в тази група (9.12 на сто през 2010/2009 г. и 6.26 на сто през 2011/2010 г.). В резултат на това тя запазва водещата си позиция в професионално-квалификационната структура на заетите лица в област София-град.
- Разнопосочни са тенденциите в изменението на броя на заетите лица в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях специалисти“. След засилване на спада от 17.27 на сто през 2009/2008 г. до 24.79 на сто през 2010/2009 г. следва ръст от 2.35 на сто през 2011/2010 г., което не позволява еднозначно дефиниране на посоката на изменение.
- По отношение на групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ се наблюдава тенденция на ежегодно намаление на броя на заетите лица. Положителен е фактът, че темпът на спад през периода се ограничава – от 21.35 на сто през 2009/2008 г. до 14.05 на сто през 2010/2009 г. и 8.61 на сто през 2011/2010 г.
- Аналогична на предходната група е динамиката в изменението на показателя в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“. Въпреки ежегодното намаление на работната сила с ниска квалификация вследствие на интензивното ѝ освобождаване поради кризата (с 18.44 на сто през 2009/2008 г., 9.16 на сто през 2010/2009 г. и 2.52 на сто през 2011/2010 г.) броят на заетите лица с най-ниско квалификационно равнище остава висок.

Фиг. 114 Разпределение на служителите по категории на НКПД за област София-град. Източник: НОИ

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

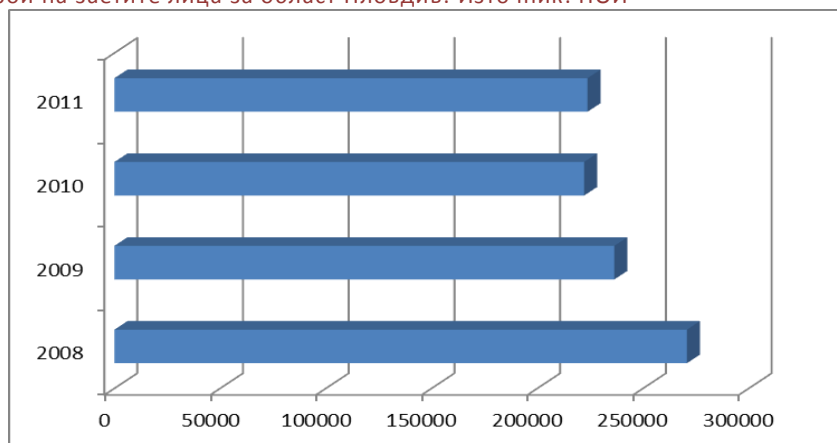

9.3.2. ОБЛАСТ ПЛОВДИВ

Общите тенденции в изменението на професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Пловдив до голяма степен се доближават до динамиката на показателя в област София-град.

1. Общият брой на заетите лица в област Пловдив за периода 2008-2011г. отбелязва намаление с 46 931 лица – 17.33 %. Изменението в броя на заетите за периода е резултат от същественото намаление в началото на периода, като тенденцията е на намаляващ ежегоден спад, който в края на периода се трансформира в положителна промяна.
2. След по-съществено намаление в броя на заетите през 2009 г. – с 34 266 лица и по-нисък годишен спад през 2010 г. – с 14 330 лица, през 2011 г. се наблюдава макар и незначителен ръст от 1 665 души спрямо 2010 г.
3. Темповете на годишно изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризират с отрицателни стойности през 2009/2008 г. – с -12.66 на сто, и през 2010/2009 г. – с -6.06 на сто, и ръст през 2011/2010 г. – с 0.75 на сто.

Фиг. 115 Общ брой на заетите лица за област Пловдив. Източник: НОИ

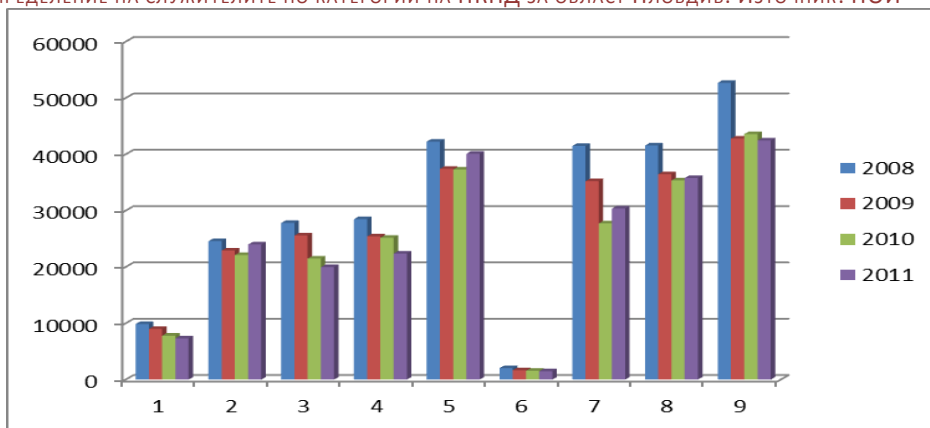

Професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Пловдив се характеризира със следните особености:

- За разлика от общата характеристика на професионално-квалификационната структура на заетите лица в област София град, където преобладават групите с по-високо равнище на квалификация, в област Пловдив, макар и несъществено, с по-голям брой заети лица са групите с по-ниско квалификационно равнище.
- От групите с по-висока квалификация най-голям е броят на заетите в групата „Аналитични специалисти“. Налице е засилваща се положителна тенденция, проявяваща се в намаляващ спад през 2010/2009 г. (с 3.51 %) и ръст от 8.50 % през 2011 г. Като резултат от посочената динамика групата изпреварва по брой заети групата на „Техници и други приложни специалисти“ в края на изследвания период.
- Поради тенденцията на ежегодно намаление на броя на заетите в групата „Техници и други приложни специалисти“ (8.02 на сто през 2009/2008 г., 16.04 на сто през 2010/2009 г. и 7.06 на сто през 2011/2010 г.), въпреки ограничения темп на спад, в края на периода като общо ниво на заетост групата изостава спрямо „Аналитичните специалисти“.
- Аналогично на предходната група е изменението на броя на заетите лица в групата „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“. След засилващ се спад - през 2009 г. с -8.94 на сто и през 2010 г. – с -13.25 на сто, в последната година от периода намалението е по-ограничено – с -5.94 на сто.

- Най-голям като резултат от приоритетното развитие на търговията и услугите е броят на заетите лица от категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“. Въпреки сериозното намаление в равнището на заетост през 2009 г. (с 11.42 на сто) през следващите години се наблюдава ежегодна тенденция на нарастваща заетост в тази група - минимален спад от 0.34 на сто през 2010/2009 г. и ръст от 7.48 на сто през 2011/2010 г. В резултат тази група като брой заети лица запазва водещата си позиция в професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Пловдив.
- В групата „Административен персонал“ като цяло се засилва негативната тенденция – след съществения спад от 10.72 на сто през 2009/2008 г. следват незначително намаление от 0.94 на сто и сериозно понижението от 11.18 на сто. Въпреки тези тенденции равнището на групата „Административен персонал“ надвишава като стойности нивото на заетите в останалите професионално-квалификационни групи с по-високи качествени характеристики
- За разлика от област София-град, в Пловдив се наблюдава значителен брой на заетите в групите „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ и „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“. Като следствие от по-ограниченото намаление на броя на заетите лица в първата група – с 12.24 на сто през 2009/2008 г. и 3.00 на сто през 2010/2009 г., и нарастването от 1.18 на сто през 2011/2010 г., в края на периода тя изпреварва по стойност равнището на заетост в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“.
- В резултат на сериозния и задълбочаващ се спад в броя на заетите лица от категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ през първите години от периода (15.08 на сто през 2009/2008 г. и 21.25 на сто през 2010/2009 г.), въпреки ръста от 9.45 на сто през 2011 г. групата в края на периода изостава като равнище на заетост в сравнение с „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“.
- Въпреки намалението през две години – с 18.79 % през 2009 г. и с 2.67 % през 2011 г., и като резултат от нарастването с 1.89 % през 2010 г. броят на заетите в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“ е съществен. Това показва сериозни резерви по отношение на подобряване на качеството на работна сила в областта.
- Подобно на структурата в област София-град, и в област Пловдив са налице две противоположни тенденции – на високо равнище на заетите и в групата с ниска квалификация, и в групите с по-високо равнище на образование и подготовка.

ФИГ. 116 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА СЛУЖИТЕЛИТЕ ПО КАТЕГОРИИ НА НКПД ЗА ОБЛАСТ ПЛОВДИВ. ИЗТОЧНИК: НОИ

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

9.3.3. ОБЛАСТ ВАРНА

Изменението на общия брой заети лица по категории на НКПД в област Варна се характеризира със следните промени:

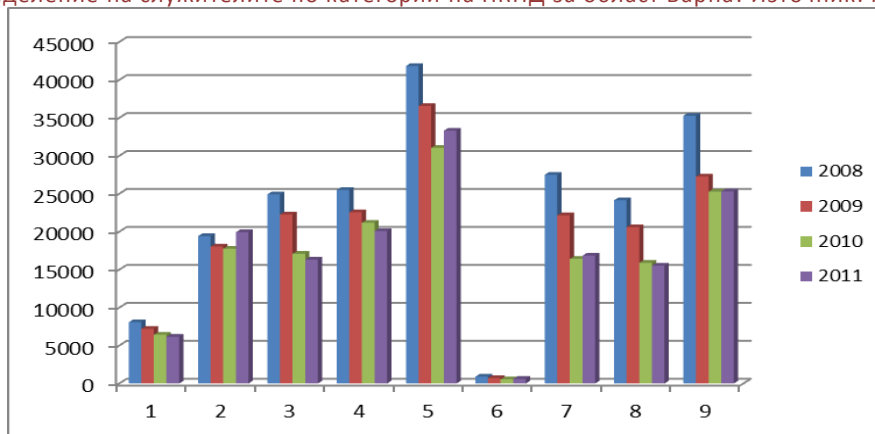
1. Общият брой на заетите лица в област Варна за периода 2008-2011 г. отбелязва по-сериозно намаление в сравнение с областите София-град и Пловдив - с 53 516 лица или 25.78 на сто. Изменението в броя на заетите за периода е резултат от същественото намаление с почти равни темпове в две последователни години и незначителния ръст от 1.59 на сто през 2011 г. спрямо 2010 г.
2. След значителния спад на броя на заетите през 2009 г. – с 30 172 лица и през 2010 г. – с 25 755 лица, през 2011 г. се наблюдава тенденция на макар и незначителен ръст от 2 411 души спрямо 2010 г.
3. Темповете на годишно изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризират с отрицателни стойности през 2009/2008 г. – с 14.53 на сто, и през 2010/2009 г. – с 14.52 на сто, и ръст през 2011/2010 г. с 1.59 на сто.

Професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Варна се отличава със следните особености:

- За разлика от областите София-град и Пловдив, при които преобладават равнищата на заетост в групите с най-високо и най-ниско ниво на професионална квалификация, в област Варна се отбелязват близки като стойност нива на броя на заетите лица в групите с по-високо равнище на квалификация - „Аналитични специалисти” и „Техници и други приложни специалисти”, и групите със сравнително по-лоши качествени характеристики - „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия”. Такива стойности на показателя по отделните групи свидетелстват за сравнително добра професионално-квалификационна структура на областта.
- Най-високо е равнището на заетите в групите „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” и „Професии, неизискващи специална квалификация”. Вследствие на тенденциите през периода разликата между тях се запазва относително постоянна и в края на изследвания времеви интервал. По отношение на първата категория големият брой заети лица е свързан с регионалната икономическа структура и силната ѝ зависимост от отрасъл „Туризъм”.
- Подобряването на професионално-квалификационната структура в областта се дължи на положителното изменение на групата „Аналитични специалисти”, която отбелязва аналогично на предходните области изменение през периода. Налице е засилваща се положителна тенденция, проявяваща се в намаляващ спад - през 2009/2008 г. с 7.01 на сто и през 2010/2009 г. – с 1.63 на сто, и сериозен ръст от 12.34 на сто през 2011/2010 г. Като резултат от посочената динамика в края на изследвания период групата изпреварва по брой заети „Техници и други приложни специалисти”.
- Поради тенденцията на ежегодно намаление на броя на заетите в групата „Техници и други приложни специалисти” (10.67 на сто през 2009/2008 г., 23.22 на сто през 2010/2009 г. и 4.55 на сто през 2011/2010 г.), въпреки ограничения темп на спад, в края на периода като общо ниво на заетост групата изостава спрямо „Аналитичните специалисти”.

- Подобно на тенденцията в изменението на общия брой заети лица, в групата „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” се наблюдава същественото намаление с почти равни темпове в две последователни години – с 10.56 на сто през 2009/2008 г. и с 10.95 на сто през 2010/2009 г. През последната година темпът на негативна промяна се забавя до -4.25 на сто.
- Висок е броят на заетите в групата „Административен персонал”. Той надвишава като стойности нивото на заетите в останалите професионално-квалификационни групи с по-високи качествени характеристики. Въпреки негативната тенденция на ежегоден спад - с 11.55 на сто през 2009/2008 г., с 6.13 на сто през 2010/2009 г. и с 5.21 на сто през 2011/2010 г., заетите в групата заемат съществен дял в професионално-квалификационната структура на област Варна.
- Като резултат от приоритетното развитие на търговията и услугите най-голям е броят на заетите лица от категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия”. Въпреки сериозното намаление в равнището на заетост през 2009 г. - с 12.58 на сто и през 2010 г. – с 15.11 на сто, през 2011 г. се наблюдава годишен ръст от 7.29 на сто. В резултат тази група като брой заети лица запазва водещата си позиция в професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Варна. Като равнище тя превишава съществено заетите в останалите квалификационни групи.
- Неблагоприятно е изменението в броя на заетите в категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” през първите две години от периода. Те се характеризират с тенденция на задълбочаващ се спад - от 19.42 на сто през 2009/2008 г. до 25.87 на сто през 2010/2009 г. Като положителна може да се определи посоката през последната година, в която се отбелязва ръст от 2.53 на сто.
- Аналогични на предходната група са и тенденциите в изменението на броя на заетите лица в „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия”: задълбочаващ се спад от 14.71 на сто през 2009/2008 г. до 22.83 на сто през 2010/2009 г.. При тази група негативната посока се запазва, макар и с по-ограничено намаление от 2.30 на сто през 2011/2010г.
- Като негативно може да се определи изменението на броя на заетите лица от групата „Професии, неизискващи специална квалификация”. След сериозния спад от 22.72 на сто през 2009 г. в резултат на освобождаването на голям брой нискоквалифицирани работници в началния етап от кризата, следва по-ограничен темп на намаление през 2010 г. – със 7.29 на сто, и макар и незначителен ръст от 0.10 на сто през 2011 г.
- Негативно е изменението през първите две години и в групата „Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство”, при която спадът спира през 2011 г., когато се отбелязва ръст от 9.62 на сто.
- Изменението на професионално-квалификационната структура в област Варна по основни групи съгласно НКПД се характеризира с известно подобряване чрез едновременното проявление на две тенденции – на нарастване през последната година на броя на заетите лица в някои от групите с по-високо равнище на образование и квалификация и същевременно засилващ се през периода спад в броя на заетите лица от групата с най-ниско качество на образование и подготовка.

Фиг. 116 Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Варна. Източник: НОИ

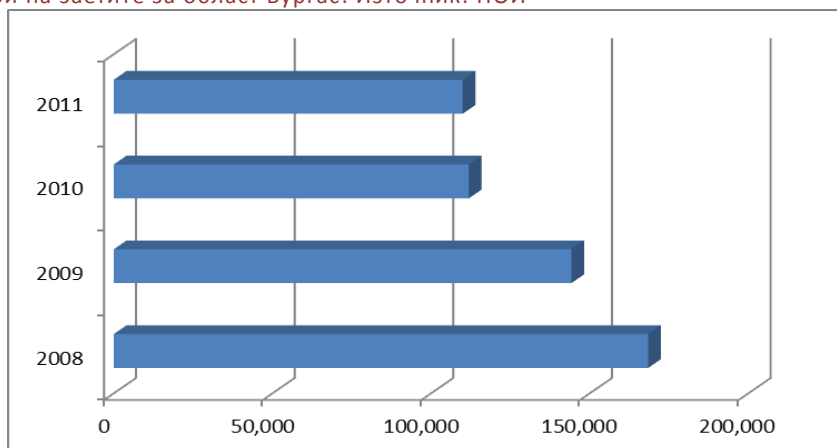
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

9.3.4. ОБЛАСТ БУРГАС

Общият брой на заетите лица по категории на НКПД в област Бургас се характеризира със следните промени:

1. Общият брой на заетите лица в област Бургас, както и при останалите области за периода 2008-2011 г., отбелязва намаление - с 58 418 души , като по темп на спад – с 34.68 на сто, регионът изпреварва предходните три области. Общият спад е резултат от задълбочаване на негативната тенденция през втората година от периода и нейното продължение, макар и с по-нисък темп, през 2011 г.
2. За разлика от областите София град, Пловдив и Варна, в които след намаление на броя на заетите лица през първите две години от периода следва ръст, в област Бургас негативната посока продължава и през 2011 г. След по-значителния спад в броя на заетите през 2009 г. – с 24 226 лица и през 2010 г. – с 32 332 лица, през 2011 г. тенденцията продължава, макар и с по-малко годишно намаление от 1 860 души спрямо 2010 г.
3. Темповете на годишно изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризират с отрицателни стойности за целия времеви интервал: през 2009/2008 г. – - 14.38 на сто, през 2010/2009 г. – -22.42 на сто и през 2011/2010 г. – -1.66 на сто.

Фиг. 117 Общ брой на заетите за област Бургас. Източник: НОИ

Професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Бургас се характеризира със следните особености:

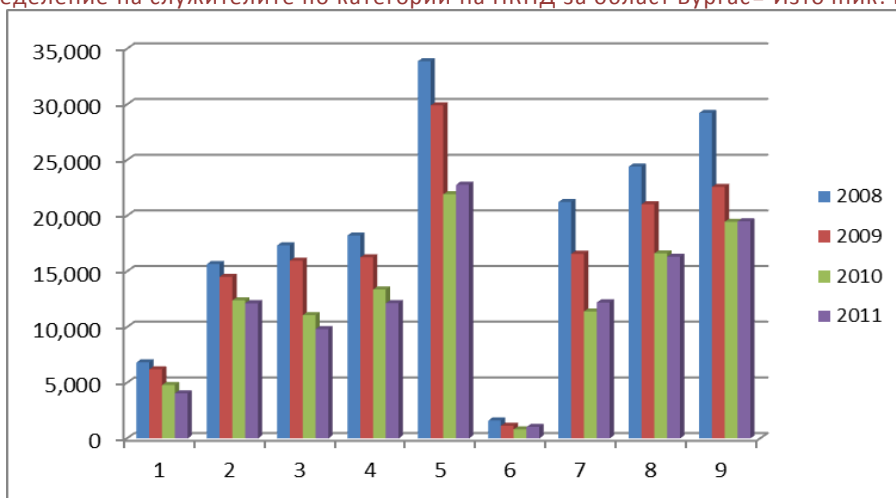
- Подобно на професионално-квалификационната структура на област Пловдив, и в област Бургас преобладава заетостта в групите с по-ниско ниво на професионална квалификация - „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“, „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ и „Професии, неизискващи специална квалификация“. Подобни характеристика на професионално-квалификационната структура свидетелстват за сериозни резерви по отношение на подобряване на нейните качествени параметри.
- Най-високо е равнището на заетите в групите „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“ и „Професии, неизискващи специална квалификация“. Вследствие на сходните тенденции на изменение през периода те запазват относително постоянна разликата помежду си и в края на изследвания времеви интервал. По отношение на първата категория големият брой заети лица е свързан с регионалната икономическа структура и силната ѝ зависимост от отрасъл „Туризм“.
- За разлика от предишните три области, в които подобряването на професионално-квалификационната структура се дължи основно на положителното изменение на групата „Аналитични специалисти“, в област Бургас тази група се отличава с намаление през целия период. Налице е засилваща се негативна тенденция през първите две години - през 2009/2008г. със 7.32 на сто, през 2010/2009г. – с 14.61 на сто, и по-ограничен спад през последната година 2011/2010 г. – с 2.05 на сто. Като резултат от посочената динамика въпреки сериозния спад в групата има повече заети в сравнение с групата на „Техници и други приложни специалисти“ в края на изследвания период.
- Поради тенденцията на по-съществено в сравнение с предходната група ежегодно намаление, броят на заетите в групата „Техници и други приложни специалисти“ намалява значително (със 7.92 на сто през 2009/2008 г., с 30.65 на сто през 2010/2009 г. и с 11.26 на сто през 2011/2010 г.). Като резултат в края на периода като общо ниво на заетост групата изостава спрямо „Аналитични специалисти“.
- Сходно на изменението на предходната група е изменението в броя на заетите лица в групата „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“. След спада от 9.02 на сто през 2009/2008 г. и 22.72 на сто през 2010/2009 г. през последната година темпът на негативна промяна се забавя – намалението е с 15.58 на сто.
- Въпреки ежегодния спад - с 10.79 на сто (2009/2008 г.), със 17.76 на сто (2010/2009 г.) и 9.16 на сто (2011/2010 г.), заетите в групата „Административен персонал“ заемат съществен дял в професионално-квалификационната структура на област Бургас. Техният брой се изравнява с тези от групата „Аналитични специалисти“.
- Най-голям като резултат от приоритетното развитие на търговията и услугите е броят на заетите лица от категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“. Въпреки сериозното и засилващо се намаление в равнището на заетост през 2009 г. – с -11.71 на сто и през 2010 г. – с -26.67 на сто, през следващата година се наблюдава ръст от 3.94 на сто. В резултат тази група като брой заети лица запазва водещата си позиция в професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Бургас и като равнище превишава съществено заетите в останалите квалификационни групи.
- Неблагоприятно е изменението в броя на заетите в категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ през първите две години от

периода, които се характеризират със задълбочаващ се спад - от 21.91 на сто (2009/2008 г.) до 31.20 на сто (2010/2009 г.). Положителна е посоката през последната година, в която се отбелязва ръст от 7.07 на сто.

- Негативно изменение в броя на заетите лица през целия период се наблюдава в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” – засилване на годишния спад от 13.84 на сто (2009/2008 г.) до 20.97 на сто (2010/2009 г.) и продължаващо, макар и с по-ограничен темп намаление от 1.86 на сто през последната година от периода.
- Подобно на динамиката в област Варна, и в област Бургас като негативно може да се определи изменението на броя на заетите лица от групата „Професии, неизискващи специална квалификация”. След сериозния спад от 22.76 на сто през 2009 г. и 13.84 на сто през 2010 г. в резултат на освобождаването на голям брой нискоквалифицирани работници следва ограничен ръст на заетите през 2011 г. – с 0.20 на сто.
- Негативно е изменението през първите две години и в групата „Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство”. В нея негативната посока се обръща през 2011 г., когато се отбелязва ръст от 9.62 на сто.
- Изменението на професионално-квалификационната структура в област Бургас по основни групи съгласно НКПД се характеризира с негативни тенденции за по-голяма част от групите – както в тези с по-високо равнище на образование и квалификация, така и при повечето от групите с по-ниско качество на образование и подготовка. Наблюдава се известно подобряване на професионално-квалификационната характеристика на базата на нарастване на броя на заетите лица в групата „Аналитични специалисти”. Въпреки това тенденциите в нейното изменение са недостатъчни за подобряване на качествените ѝ характеристики. Причини са намаляващият спад в броя на заетите лица в категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия”, сравнително по-слабото изменение при категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия”, както и динамиката в групата с най-ниска квалификация - „Професии, неизискващи специална квалификация”.

Фиг. 118 Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Бургас= Източник: НОИ

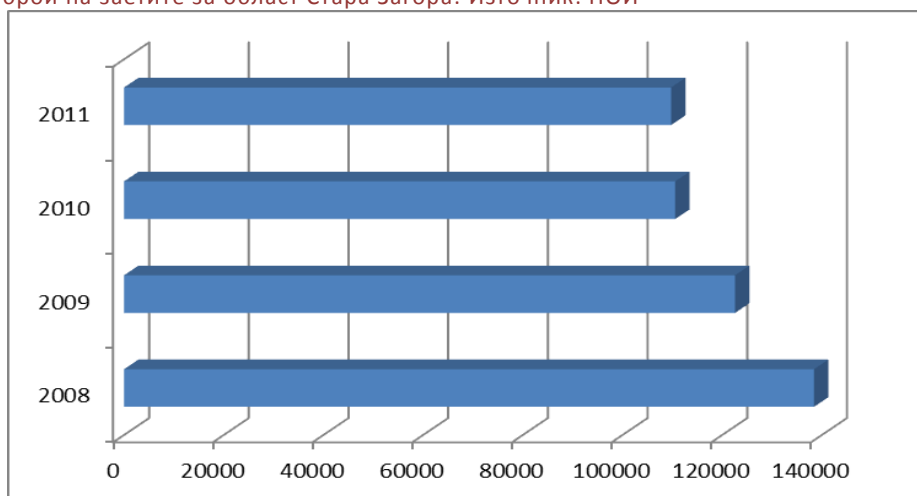
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

9.3.5. ОБЛАСТ СТАРА ЗАГОРА

Динамиката в изменението на общия брой на заетите лица по категории на НКПД в област Стара Загора се характеризира със следните промени:

1. Общият брой на заетите лица в област Стара Загора, както и при предходните области, за периода 2008-2011 г. отбелязва намаление - с 28 682 души, като по темп на спад – с 20.72 на сто, тя се нарежда след София-град и Пловдив. Изменението в броя на заетите за периода е резултат основно от по-ясно изразената негативната тенденция на спад през втората година от периода и нейното продължение, макар и с по-нисък темп, през следващите.
2. Подобно на динамиката в броя на заетите лица в област Бургас и за разлика от областите София-град, Пловдив и Варна, в които след намаление на броя на заетите лица през първите две години от периода следва ръст, в Стара Загора негативното развитие продължава през целия период. След по-значителния спад на броя на заетите през 2009 г. – с 15 842 лица и през 2010 г. – с 11 991 лица, през 2011 г. тенденцията се запазва, макар и с незначително годишно намаление от 849 души спрямо 2010 г.
3. Темповете на годишно изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризират с отрицателни стойности за целия времеви интервал - през 2009/2008 г. – с -11.44 на сто, през 2010/2009 г. – с -9.78 на сто и през 2011/2010 г. – с -0.77 на сто.

Фиг. 119 Общ брой на заетите за област Стара Загора. Източник: НОИ

Професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Стара Загора се отличава съществено от състоянието в предходните области на страната. Спецификата се проявява основно в следните направления:

- Най-съществен е броят на заетите лица в категорията с най-ниски качествени характеристики – „Професии, неизискващи специална квалификация“, въпреки тенденцията за тяхното намаляване в края на наблюдавания период. За разлика от другите райони, където втората по значимост група е на „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“, следващите квалификационни групи, в които са концентрирани по-голям брой работещи в област Стара Загора, са „Оператори на машини, съоръжения и работници по монтаж на изделия“ и „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“. При това равнището на заетост в посочените групи, въпреки известен спад през отделни години, запазва високите си стойности. Посочената особеност в

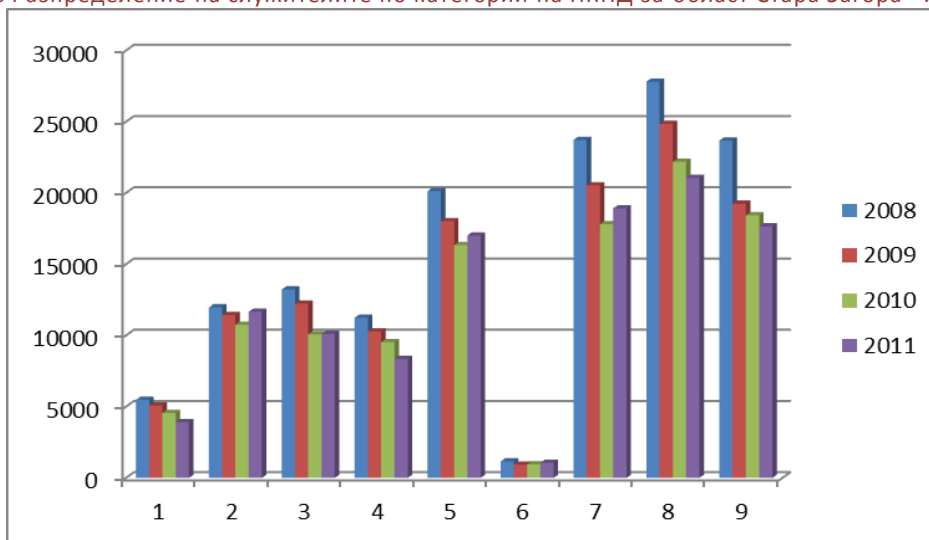
професионално-квалификационната структура на заетите лица е свързана с приоритетното развитие на отраслите от сферата на енергетиката и рудодобива в района и големият брой на заетите в тях и в свързаните с тях отрасли и дейности.

- Съществен е и броят на заетите лица в категориите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка като „Аналитични специалисти” и „Техници и други приложни специалисти”, които, въпреки негативните тенденции през отделни години, запазват сравнително високи нива. Поради това и разликата с категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” е много по-малка в сравнение с другите разглеждани области. И по отношение на тези категории причината за високата заетост е структурата на регионалната икономика и свързаното с нея състояние на регионалния пазар на труда.
- Подобряването на професионално-квалификационната структура в областта се дължи до голяма степен на изменението на групата „Аналитични специалисти”, която аналогично на предходните области отбелязва положителна промяна през периода. Налице е ограничен спад - през 2009/2008 г. с 4.53 на сто и 2010/2009 г. – с 6.09 на сто и сериозен ръст от 8.64 на сто през 2011/2010 г. Като резултат от посочената динамика в групата тя изпреварва по брой заети групата „Техници и други приложни специалисти” в края на изследвания период.
- Поради по-високите темпове на ежегодно намаление на броя на заетите в групата „Техници и други приложни специалисти” (7.52 на сто през 2009/2008 г., 17.63 на сто през 2010/2009 г.) и ограничения ръст от 0.32 на сто през 2011/2010 г. в края на периода като общо ниво на заетост групата изостава спрямо „Аналитичните специалисти”.
- За разлика от тенденциите в останалите области, където след по-високите темпове на спад през първите две години намалението на заетите в групата „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” през последната година е по-ограничено, в област Стара Загора негативното изменение се задълбочава през целия период – -7.29 на сто през 2009/2008 г., -10.03 на сто през 2010/2009 г. и -14.19 на сто през 2011/2010г.
- Подобно е изменението на броя на заетите лица и в групата „Административен персонал” - засилване на негативната тенденция - от -8.58 на сто (2009/2008 г.), през -7.42 на сто (2010/2009 г.) до -12.35 на сто (2011/2010 г.).
- Броят на заетите лица от категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” отбелязва противоположни посоки на изменение - след сериозното намаление в равнището на заетост през 2009 г. (с 10.52 на сто) през 2010/2009 г. се наблюдава по-малък спад - от 9.38 на сто, и ръст от 4.22 на сто през 2011/2010 г.
- Подобно е изменението в броя на заетите лица от категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии”. След сериозен ежегоден спад с почти еднакви темпове – с 13.42 на сто през 2009/2008 г. и 13.24 на сто през 2010/2009 г., през последната година от периода се наблюдава ръст от 6.21 на сто.
- Положителна е и посоката на изменение на броя на заетите лица в категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство”. Тя отбелязва съществен ръст и то в края на наблюдавания период.
- Негативно е изменението на броя на заетите лица в категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” през целия период. Като положителен факт следва да се отбележи по-слабото намаление през последната година от периода.

След ежегоден спад с почти еднакви темпове през двете последователни години – с 10.68 на сто през 2009/2008 г. и 10.71 на сто през 2010/2009 г., намалението през 2011 г. спрямо 2010 г. е само с 5.07 на сто.

- И в групата с най-ниско ниво на образователна и професионална подготовка – „Професии, неизискващи специална квалификация”, броят на зетите лица намалява през целия период, но темповете на изменение се различават от предходната група. След съществен спад от 18.75 на сто през 2009/2008 г. като резултат от масовото освобождаване на нискоквалифицирани работници в началния етап от кризата следва по-ограничено намаление през следващите две години – съответно с 4.24 на сто през 2010/2009 г. и 4.19 на сто през 2011/2010 г.
- Посочените характеристики са основание областта да бъде определена като район с най-високо равнище на професионално-квалификационната структура на зетите лица в сравнение с предходните. При това негативните тенденции в изменението на някои от категориите имат много по-ограничено проявление в областта в сравнение с останалите разглеждани райони.
- Тенденциите в изменението на основните професионално-квалификационни групи потвърждават направения извод за високо качество на структурата на работещите в област Стара Загора . Те свидетелстват и за сравнително по-ограничено въздействие на кризата върху регионалната заетост - запазва се високото равнище на заетост в групите с по-високо равнище на образователна и професионална подготовка.

Фиг. 120 Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Стара Загора= Източник: НОИ

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

9.3.6. ОБЛАСТ ПЛЕВЕН

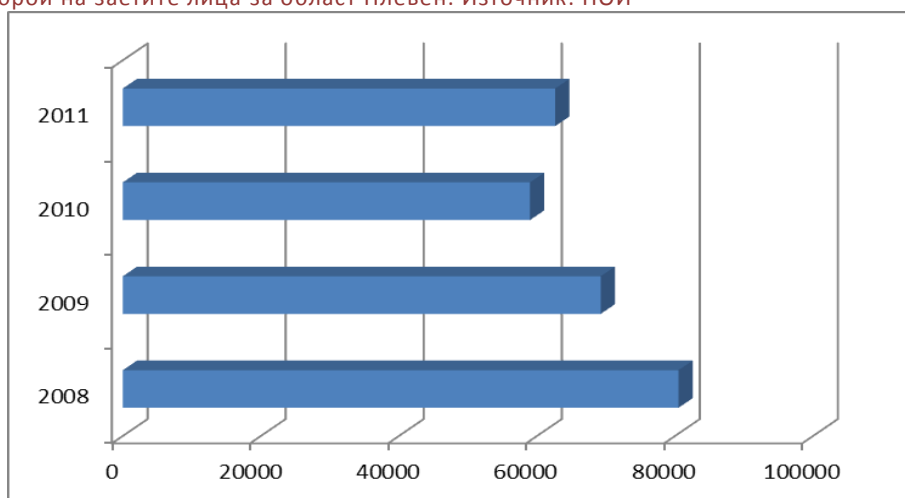
Динамиката в изменението на общия брой на зетите лица по категории на НКПД в област Плевен се характеризира със следните промени:

1. Както и в останалите области, общият брой на зетите лица в област Плевен за периода 2008-2011 г. отбелязва намаление - с 17 843 души. По темп на спад – 22.16 на сто, тази

област се доближава до област Стара Загора. Изменението в броя на заетите за периода е резултат от негативната тенденция с почти еднакви темпове през първите две години на периода и от положителната промяна през 2011 г. в сравнение с 2010 г.

2. Подобно на тенденциите в областите София-град, Пловдив и Варна, след намаление на броя на заетите лица през първите две години от периода следва положително изменение. След по-значителния спад на броя на заетите през 2009 г. – с 11 277 лица, и през 2010 г. – с 10 223 лица, през 2011 г. следва, макар и сравнително по-малък, годишен ръст от 3657 души спрямо 2010 г.
3. Годишното изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризира с почти еднакви отрицателни стойности за две последователни години – през 2009/2008 г. – -14.01 на сто, през 2010/2009 г. – -14.76 на сто, и ръст през 2011/2010 г. – 6.20 на сто.

Фиг. 121 Общ брой на заетите лица за област Плевен. Източник: НОИ

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Плевен се характеризира със следните особености:

- Подобно на професионално-квалификационната структура на областите Пловдив и Бургас, преобладават заетите в групите с по-ниско ниво на професионална квалификация - „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии”, „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” и „Професии, неизискващи специална квалификация”. Подобна характеристика на професионално-квалификационната структура свидетелства за сериозни резерви по отношение на подобряване на нейните качествени параметри.
- Разпределението на заетите лица по основни квалификационни групи е аналогично на състоянието в преобладаващата част от предишните области. Въпреки по-същественото намаление през началните години от периода, най-голям е броят на заетите в групата „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия”. Динамиката на заетите лица от категорията може да се определи като положителна поради намаляващия темп на ежегоден спад – от 11.42 на сто през 2009/2008 г. до 0.34 на сто през 2010/2009 г., и ръста през 2011 г. в сравнение с 2010 г. от 7.48 на сто.
- Високо е равнището на заетите в групата „Професии, неизискващи специална квалификация”. Тенденциите на изменение на техния брой през периода са сходни с предишната група – спад с намаляващи темпове през първите две години – съответно с

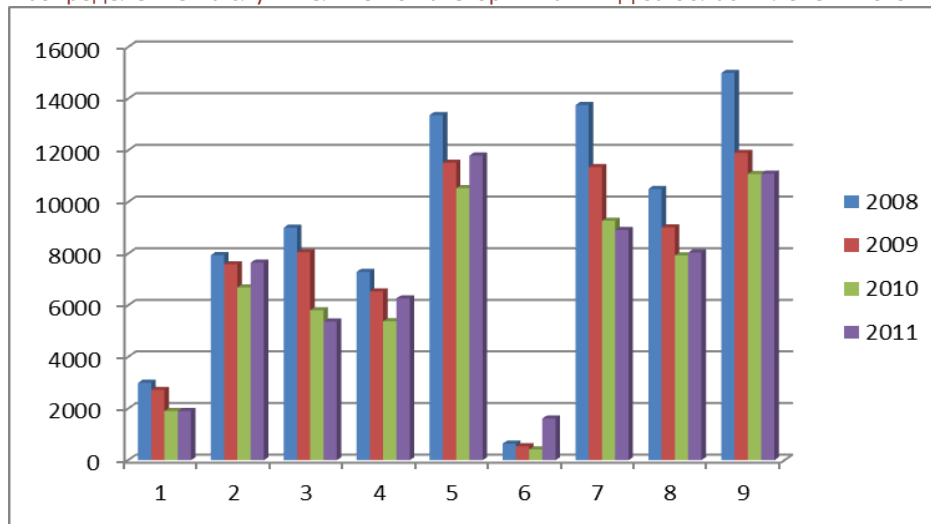
20.61 на сто през 2009/2008 г. и с 6.88 на сто през 2010/2009 г. и положителна промяна и ръст от 0.11 на сто в края на изследвания времеви интервал.

- Сравнително високо е равнището на заетост на лицата в групите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия”.
- По отношение на първата група негативното изменение е в сила за целия период. Сериозният спад през 2009 г. – със 17.45 на сто, и през 2010 г. – с 18.37 на сто, е последван от ограничено намаление на броя на заетите в групата през 2011 г. – с 3.80 на сто. Това може да се оцени като положително развитие за професионално-квалификационната структура на работната сила в областта.
- При категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” тенденциите в изменението на броя на заетите лица могат да се определят като позитивни. След намаляващи темпове на ежегоден спад – от 14.18 на сто през 2009/2008 г. и 12.08 на сто през 2010/2009 г. , през 2011 г. броят на заетите лица отбелязва ръст от 1.45 на сто.
- От групите с по-високи качествени характеристики най-голям е броят на заетите лица от групата „Аналитични специалисти” , която аналогично на предходните области отбелязва положителна промяна през периода. След годишен спад - през 2009/2008 г. с 4.42 на сто и през 2010/2009 г. с 11.87 на сто, равнището на показателя расте с 14.41 на сто през 2011/2010 г. Като резултат от посочената динамика в групата тя изпреварва по брой заети групата „Техници и други приложни специалисти” в края на изследвания период.
- Поради тенденцията на негативно изменение на броя на заетите в групата „Техници и други приложни специалисти” през целия период – с по-високи темпове през първите две години (-8.02 на сто през 2009/2008 г. и -16.04 на сто през 2010/2009 г.) и -7.06 на сто през 2011/2010 г., в края на периода като общо ниво на заетост групата изостава спрямо „Аналитични специалисти”.
- Подобна на динамиката на групата „Аналитични специалисти” е изменението в броя на заетите лица от категорията „Административен персонал”. След засилваща се негативна тенденция на ежегоден спад - от 10.45 на сто през 2009/2008 г. и 17.66 на сто през 2010/2009 г., следва ръст от 16.54 на сто през 2011 г. в сравнение с 2010 г.
- Сходни са и тенденциите в динамиката на броя на заетите лица в групата с най-високо равнище на образование и квалификация - „Президент, законодатели, висши служители и ръководители”. Намалението е много по-силно изразено през 2010 г. спрямо 2009 г. – с 30.26 на сто, в сравнение с първата година , когато е 9.07 на сто През 2011 г. се регистрира ограничен ръст от 0.16 на сто.
- Професионално-квалификационната структура в област Плевен по основни групи съгласно НКПД се характеризира с известно подобряване на своите характеристики на базата на нарастване в края на периода на броя на заетите лица в групите с най-висока квалификация - „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” и „Аналитични специалисти”. Едновременно с това в тази посока действа и сериозното и нарастващо през периода 2008-2011 г. намаление на заетите лица в групата с най-ниска квалификация - „Професии, неизискващи специална квалификация”. Промяната в броя на работещите и при двете групи може да бъде определено като положителна тенденция за състоянието на структурата в областта.

- Позитивна тенденция е и бързо намаляващият спад в броя на заетите лица в категориите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“, което е показателно за стабилизиране на заетостта в тези групи.
- Съществено е намалението на броя на заетите лица в категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство“ през целия период, като спадът е по-ясно изразен в началото на периода. Посочената тенденция по отношение на професионално-квалификационната структура на заетите лица в областта може да се оцени като негативна.

Фиг. 122 Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Плевен. Източник: НОИ

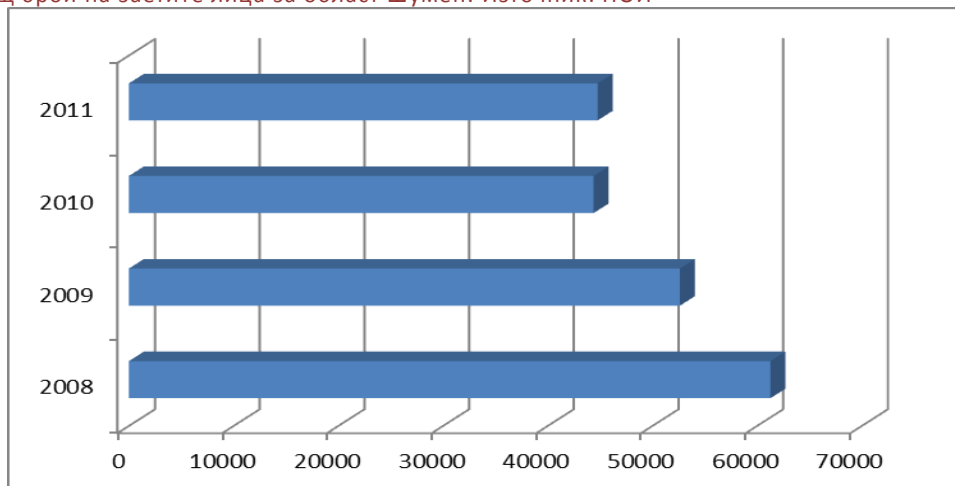
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

9.3.7. ОБЛАСТ ШУМЕН

Изменението на общия брой на заетите лица по категории на НКПД в област Шумен се отличава със следните характеристики:

1. Общият брой на заетите лица в област Шумен, както и при останалите области за периода 2008-2011 г., отбелязва намаление - с 16 510 души. По темп на спад – с 26.94 на сто, Шумен се нарежда сред областите с по-сериозно изменение. Промяната в броя на заетите за периода е резултат на негативната тенденция с почти еднакви темпове през първите две години и положителната промяна през 2011 г. в сравнение с 2010 г.
2. Подобно на тенденциите в областите София-град, Пловдив, Варна и Стара Загора, след намаление на броя на заетите лица през първите две години от периода следва ръст. По-значителният спад на броя на заетите през 2009 г. – с 8638 лица, и през 2010 г. – с 8242 лица, е последван през 2011 г. от ограничен ръст с 307 души.
3. Темповете на годишно изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризират с близки отрицателни стойности за две последователни години – през 2009/2008 г. – -14.09 на сто, през 2010/2009 г. – -15.65 на сто, и положителен темп през 2011/2010 г. – 0.83 на сто.

Фиг. 123 Общ брой на заетите лица за област Шумен. Източник: НОИ

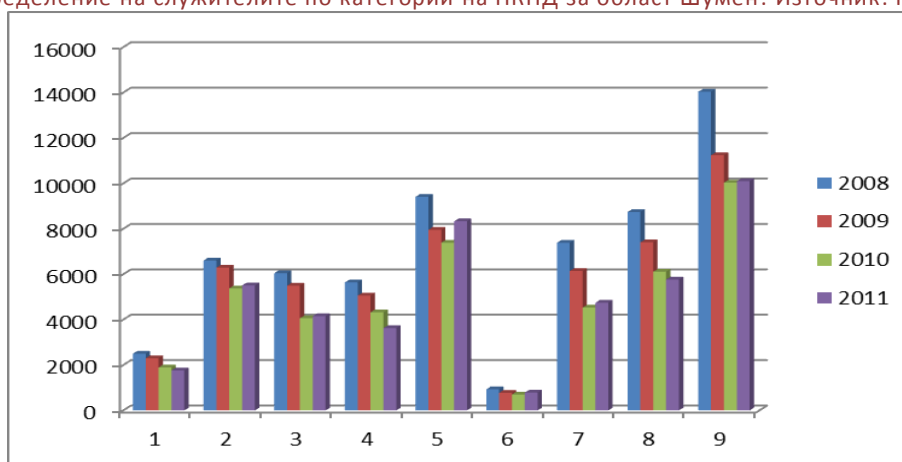
Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Шумен се характеризира със следните особености:

- Докато в началото на периода преобладават заетите от групите с по-ниски качествени характеристики, в резултат от тенденциите през времевия интервал 2008-2011 г. ситуацията се променя в полза на заетите от групите с по-високо равнище на квалификация.
- За разлика от повечето от предходните области, в които най-много са заетите от категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“, в област Шумен най-голям е броят на заетите в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“. Това показва съществени резерви по отношение на подобряване на качеството на работна сила. Броят на заетите от категорията отбелязва намаляващ спад – от 19.90 на сто през 2009/2008 г. до 10.76 на сто през 2010/2009 г. и ръст през 2011 г. от 0.68 на сто спрямо 2010 г.
- По-силно изразена е позитивната тенденция в изменението на броя на заетите лица в категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“. Темповете на ежегоден спад намаляват – от 15.45 на сто през 2009/2008 г. до 7.15 на сто през 2010/2009 г., а през 2011 г. има ръст от 12.77 на сто.
- От категориите с по-високи качествени характеристики, както и в останалите области, с най-голям брой заети лица и с положителни тенденции се отличава групата „Аналитични специалисти“. След годишен спад от 4.84 на сто през 2009/2008 г. и 14.49 на сто през 2010/2009 г. заетите от групата през 2011 г. нарастват с 2.42 на сто. В резултат на тези тенденции броят на заетите лица от тази група се доближава до нивото на „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“. Посочената тенденция може да се оцени като положително изменение на професионално-квалификационната структура на заетите лица в областта.
- В групата „Техници и други приложни специалисти“ негативното изменение е по-силно изразено – с по-високи темпове през първите две години (-9.18 на сто през 2009/2008 г., -26.12 на сто през 2010/2009 г.) и ръст от 2.46 на сто през 2011/2010 г. Ето защо в края на периода като общо ниво на заетост групата изостава спрямо „Аналитични специалисти“.
- Негативна е тенденцията в броя на заетите лица в групата с най-високо равнище на образование и квалификация - „Президент, законодатели, висши служители и

ръководители" през целия период. Намалението е много по-силно изразено през 2010/2009 г. – със 17.77 на сто, в сравнение с 2009/2008г. – със 7.88 на сто, и с 2011/2010 г. – с 6.87 на сто.

- Сравнително високо е равнището на заетост на лицата в групите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“. Налице е още една специфика по отношение на професионално-квалификационната структура на заетите лица в областта – по-високото равнище на заетост в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ спрямо тази в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“.
- При категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ като цяло тенденцията в изменението на броя на заетите лица може да се определи като позитивна. След темпове на ежегоден спад – от 16.80 на сто през 2009/2008 г. и 26.28 на сто през 2010/2009 г. , през 2011 г. броят на заетите лица отбелязва ръст от 4.75 на сто.
- По отношение на втората група „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ негативното изменение е в сила за целия период. Сериозният спад през 2009 г. – с 15.31 на сто, и през 2010 г. – със 17.44 на сто, е последван от ограничено намаление на броя на заетите в групата през 2011 г. – с 5.65 на сто, което може да се оцени като положително развитие за професионално-квалификационната структура на работната сила в областта.
- Изменението на професионално-квалификационната структура в област Шумен може да се характеризира като положително по отношение на повечето групи. Област Шумен е единствената от приоритетните, в която се наблюдава положително изменение в края на периода в броя на заетите лица в следните групи: „Аналитични специалисти“, „Техници и други приложни специалисти“, „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“, „Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство“, „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“.

Фиг. 124 Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Шумен. Източник: НОИ

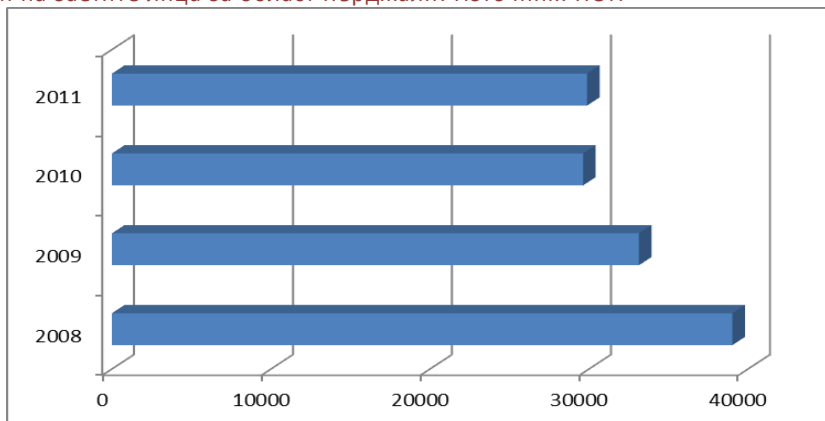
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

9.3.8. ОБЛАСТ КЪРДЖАЛИ

Общият брой на заетите лица по категории на НКПД в област Кърджали се характеризира със следните особености:

1. И в област Кърджали, както и в останалите области, за периода 2008-2011 г. се отбелязва намаление - с 9142 души, като по темп на спад – с 23.42 на сто, тя се доближава до областите със средно равнище на изменение. Промяната в броя на заетите за периода е резултат на намаляващ темп на негативната тенденция през първите две години и положителна промяна през 2011 г. в сравнение с 2010 г.
2. Подобно на тенденциите в областите София-град, Пловдив, Варна, Стара Загора и Шумен, след намаление на броя на заетите лица през първите две години от периода следва ръст. Броят на заетите намалява повече през 2009 г. – с 5880 лица и през 2010 г. – с 3515 лица. През 2011 г. следва ограничен ръст от 253 души спрямо 2010 г.
3. Темповете на годишно изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризират с отрицателни стойности за две последователни години - 2009/2008 г. – -15.07 на сто, 2010/2009 г. – -10.60 на сто, и ръст през 2011/2010 г. с 0.85 на сто.

Фиг. 125 Общ брой на заетите лица за област Кърджали. Източник: НОИ

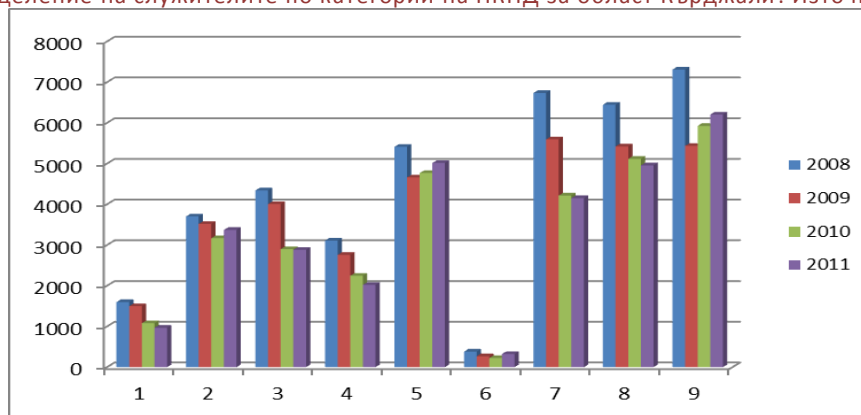
Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Кърджали се характеризира със следните особености:

- Подобно на професионално-квалификационната структура на областите Пловдив, Бургас и Шумен, преобладават равнищата на заетост в групите с по-ниско ниво на професионална квалификация - „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“, „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ и „Професии, неизискващи специална квалификация“. Подобни характеристики на професионално-квалификационната структура свидетелстват за сериозни резерви по отношение на подобряване на нейните качествени параметри.
- Аналогично на състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Шумен, и в област Кърджали най-голям е броят на заетите в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“. След съществено намаление през 2009 г. от 25.67 на сто, което е резултат на интензивното освобождаване на нискоквалифицирани кадри заради кризата, следващите две години отбелязват нарастване на броя на заетите от категорията – с 9.07 на сто през 2010/2009 г. и с 4.71 на сто през 2011/2010 г.

- Тенденциите в динамиката на броя на заетите лица в категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“ се характеризират с аналогично на предишната категория изменение. Това е така както по отношение на годишния спад през първата година – с 13.86 на сто през 2009/2008 г., така и по отношение на ръста през 2010 г. – от 2.30 на сто, и през 2011 г. – с 5.16 на сто.
- От категориите с по-високи качествени характеристики, както и в останалите области с най-голям брой заети лица и с положителни тенденции се отличава групата „Аналитични специалисти“. След годишен спад от 5 % през 2009/2008 г. и 9.93 % през 2010/2009 г. заетите от групата през 2011 г. нарастват с 6.44 %. Посочената тенденция може да се оцени като положително изменение на професионално-квалификационната структура на заетите лица в областта.
- В групата „Техници и други приложни специалисти“ се наблюдава силно изразен спад и то през целия период – с по-високи темпове през първите две години - 7.76 на сто през 2009/2008 г., 27.60 на сто през 2010/2009 г., и 0.62 % през 2011/2010 г. Поради това в края на периода като общо ниво на заетост групата изостава спрямо „Аналитични специалисти“.
- Ясно изразена е негативната тенденцията в изменението на броя на заетите лица в групата с най-високо равнище на образование и квалификация - „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“ през целия период. Намалението е много по-силно изразено през втората година 2010/2009 г. – с 27.94 на сто, в сравнение с първата година - с 6.38 на сто, и 2011/2010 г. – с 10.30 на сто. По темпове на ежегоден спад в тази категория област Кърджали заема водеща позиция.
- Аналогично е изменението на броя на заетите и в групата „Административен персонал“. След засилващ се ежегоден спад – от 11.29 на сто през 2009/2008 г. до 18.64 на сто през 2010/2009 г. идва по-слабо намаление от 9.94 на сто през 2011/2010 г.
- Сравнително високо е равнището на заетост на лицата в групите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“. Налице е и още една специфика по отношение на професионално-квалификационната структура на заетите лица в областта – в резултат на динамиката в двете групи в края на периода се отбелязва промяна и по-високо равнище на заетост в групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ спрямо тази в групата „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“.
- При категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“, въпреки негативното движение, като цяло тенденцията в изменението на броя на заетите лица може да се определи като позитивна. Налице са намаляващи темпове на ежегоден спад – от 15.89 на сто през 2009/2008 г. до 5.64 на сто през 2010/2009 г. и 3.13 на сто през 2011 г. спрямо 2010 г.
- По отношение на втората група „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ е налице негативно изменение за целия период. След засилване на годишния спад от 16.94 на сто през 2009/2008 г. до 24.64 на сто през 2010/2009 г. следва ограничено намаление на броя на заетите в групата през 2011 г. – с 1.49 на сто. Това може да се оцени като положително развитие за професионално-квалификационната структура на работната сила в областта.
- Най-силно изразено е положителното изменение в броя на заетите лица, особено през последната година от периода, в групата „Квалифицирани работници в селското, горското,

ловното и рибното стопанство", което е резултат от развитието на регионалната икономическа структурата на района. Ограничаването на темповете на годишен спад – от 29.92 на сто (2009/2008 г.) до 16.48 на сто (2010/2009 г.), е последвано от сериозен ръст в броя на заетите от групата с 44.39 на сто.

Фиг. 126 Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Кърджали. Източник: НОИ

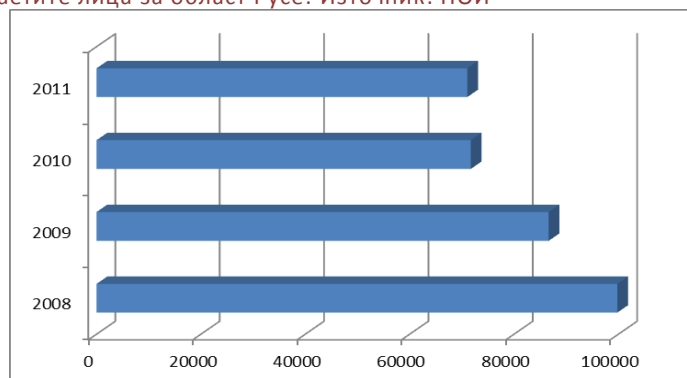
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

9.3.9. ОБЛАСТ РУСЕ

Динамиката в изменението на общия брой на заетите лица по категории на НКПД в област Русе се характеризира със следните промени:

1. Общият брой на заетите лица в област Русе, както и при останалите области за периода 2008-2011 г., отбелязва намаление - с 28 734 души. По темп на спад – с 28.79 на сто, Русе се нарежда сред областите със силно изразена негативна тенденция. Изменението в броя на заетите за периода е резултат основно от по-ясно изразения спад през втората година от периода и неговото продължение, макар и с по-нисък темп, през следващите години.
2. Подобно на динамиката в броя на заетите лица в областите Бургас и Стара Загора, негативната посока продължава през целия период. Значителният спад на броя на заетите през 2009 г. – с 13 127 лица, и през 2010 г. – с 14 934 лица, продължава и през 2011 г., но с по-ограничен темп - от 673 души спрямо 2010 г.
3. Годишното изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризира с отрицателни стойности за целия времеви интервал: през 2009/2008 г. – - 13.15 на сто, през 2010/2009 г. – -17.23 на сто, и през 2011/2010 г. – -0.94 на сто.

Фиг. 127 Общ брой на заетите лица за област Русе. Източник: НОИ

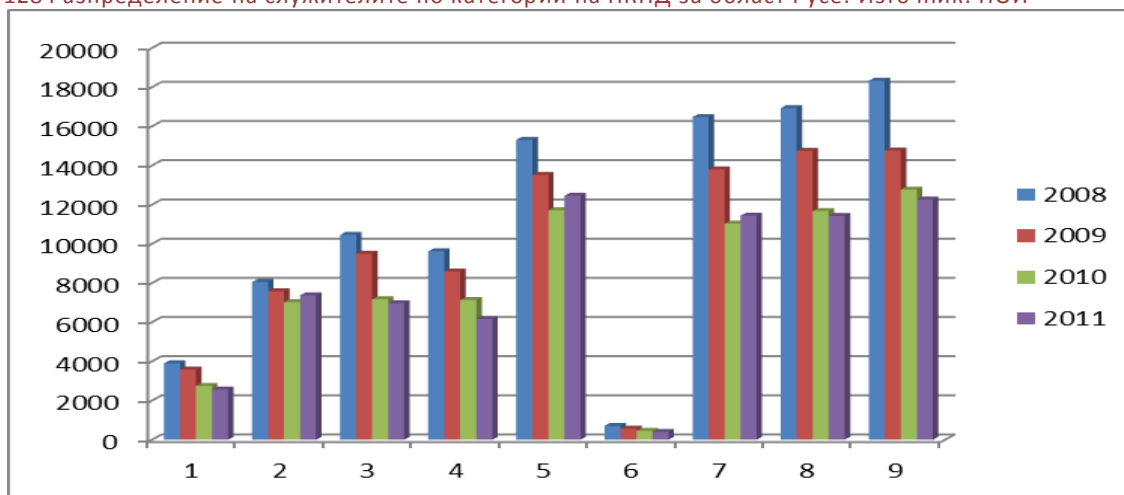

Състоянието на професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Русе се характеризира със следните особености:

- Подобно на професионално-квалификационната структура на областите Пловдив, Бургас, Стара Загора, Плевен, Шумен и Кърджали, преобладават заетите в групите с по-ниско ниво на професионална квалификация. Подобна характеристика на професионално-квалификационната структура свидетелстват за сериозни резерви по отношение на подобряване на нейните качествени параметри.
- В началото на периода най-голям е броят на заетите лица от групата „Професии, неизискващи специална квалификация”. В резултат от нейното изменение и на по-добрата посока в динамиката на групата „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” в края на периода последната заема изпреварваща позиция. Като следствие от промените в двете групи в област Русе най-голям е броят на заетите в категорията „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия”. Динамиката на заетите лица от категорията може да се определи като положителна поради близките темпове на ежегоден спад – от 11.72 на сто през 2009/2008 г. до 13.29 на сто през 2010/2009 г. и ръста през 2011 г. в сравнение с 2010 г. от 6.25 на сто.
- Въпреки значителното намаление в броя на заетите в групата „Професии, неизискващи специална квалификация”, равнището там остава високо. Тази група се характеризира с намаляващ ежегоден спад – от 19.41 на сто през 2009/2008 г. до 13.53 на сто през 2010/2009 г. и 4.02 на сто през 2011/2010 г.
- Сравнително високо и близко като стойност е равнището на заетост на лицата в групите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия”.
- При категорията „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” тенденциите в изменението на броя на заетите лица могат да се определят като позитивни. След спад от 16.25 на сто през 2009/2008 г. и 20.08 на сто през 2010/2009 г. през 2011г. броят на заетите лица отбелязва ръст от 3.75 на сто.
- По отношение на групата „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” негативното изменение е в сила за целия период. Сериозният спад на заетите през 2009 г. – с 12.89 на сто, и през 2010 г. – с 20.80 на сто, е последван от ограничено намаление на броя на заетите в групата през 2011 г. – с 2.15 на сто. Това може да се оцени като положително развитие за професионално-квалификационната структура на работната сила в областта.
- От групите с по-високи качествени характеристики най-голям е броят на заетите лица от групата „Аналитични специалисти”, която аналогично на предходните области отбелязва положителна промяна през периода. След годишен спад - през 2009/2008 г. с 5.81 на сто и през 2010/2009 г. с 7.38 на сто, равнището на показателя расте с 4.98 на сто през 2011/2010 г. Като резултат от посочената динамика в групата в края на изследвания период тя изпреварва по брой заетигрупата „Техници и други приложни специалисти”.
- В групата „Техници и други приложни специалисти” има тенденция на по-силен спад в броя на заетите през целия период. Тя е с по-високи темпове през първите две години (-9.14 на сто през 2009/2008 г. и -24.55 на сто през 2010/2009 г.) и по-слаба - -2.86 на сто през 2011/2010 г. Поради това в края на периода като общо ниво на заетост групата изостава спрямо „Аналитични специалисти”.

- Аналогична е посоката на изменение на заетите лица в групата „Административен персонал“, като темповете на годишен спад са по-високи в сравнение с предишната категория. След засилващ се ежегоден спад - от 10.69 на сто през 2009/2008 г. и 17.02 на сто през 2010/2009 г., следва по-ограничено намаление от 13.48 на сто през 2011 г. в сравнение с 2010 г.
- С ежегодно намаление, което е най-високо през втората година от периода, се характеризира и изменението на броя на заетите лица в групата с най-високо равнище на образование и квалификация - „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“. Намалението е много по-силно изразено през 2010/2009 г. – с 23.38 %, в сравнение с с 8.23 % през 2009/2008 г. и спада от 6.31 % през 2011 г. спрямо 2010 г.
- Тенденциите в изменението на професионално-квалификационната структура в област Русе по основни групи съгласно НКПД са негативни, въпреки известно подобряване на професионално-квалификационната характеристика на базата на нарастване в края на периода на броя на заетите лица в групите „Аналитични специалисти“, „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“ и „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“. Едновременно с това в положителна посока действа сериозното намаление през периода 2008-2011 г. на заетите лица в групата с най-ниска квалификация - „Професии, неизискващи специална квалификация“.
- Като позитивна тенденция може да бъде определен и намаляващият спад в броя на заетите лица в категориите „Техници и други приложни специалисти“ и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“, което е показателно за стабилизиране на заетостта в тези групи.
- Съществено е намалението на броя на заетите лица в категорията „Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство“ през целия период. Спадът е по-ясно изразен в началото на периода - с 19.92 на сто (2009/2008 г.) и 19.05 на сто (2010/2009 г.). Посочената тенденция може да се оцени като негативна по отношение на професионално-квалификационната структура на заетите лица в областта.

Фиг. 128 Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Русе. Източник: НОИ

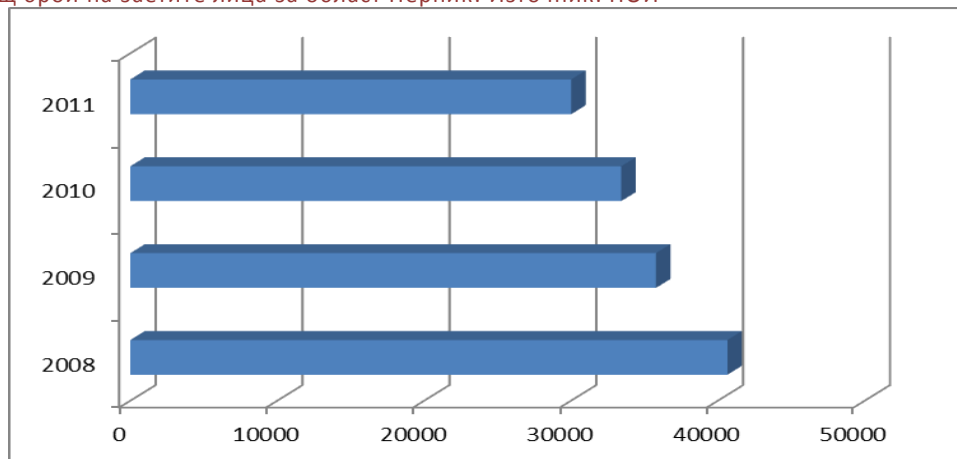
Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

9.3.10. ОБЛАСТ ПЕРНИК

Изменението на общия брой на заетите лица по категории на НКПД в област Перник се характеризира със следните тенденции:

1. Общият брой на заетите лица в областта, както и при останалите анализирани области, за периода 2008-2011 г. отбелязва намаление - с 10 639 души. По темп на спад – с 26.16 на сто, Перник се нарежда сред областите с по-силно изразена негативна тенденция. Изменението в броя на заетите за периода е резултат основно от по-високия спад през 2009 г. и 2011 г. и по-ниския темп на намаление през 2010 г.
2. Подобно на динамиката в броя на заетите лица в областите Бургас, Стара Загора и Русе, негативната посока продължава през целия период. По-значителният спад в броя на заетите през 2009 г. – с 4863 лица, продължава с по-ограничен темп на намаление през 2010 г. – с 2359 лица, и се засилва през 2011 г. – с 3417 души спрямо 2010 г.
3. Темповете на годишно изменение на броя на заетите лица през периода 2008-2011 г. се характеризират с отрицателни стойности за целия времеви интервал: през 2009/2008 г. – -11.96 на сто, през 2010/2009 г. – -6.59 на сто, и през 2011/2010 г. – -10.22 на сто.

Фиг. 129 Общ брой на заетите лица за област Перник. Източник: НОИ

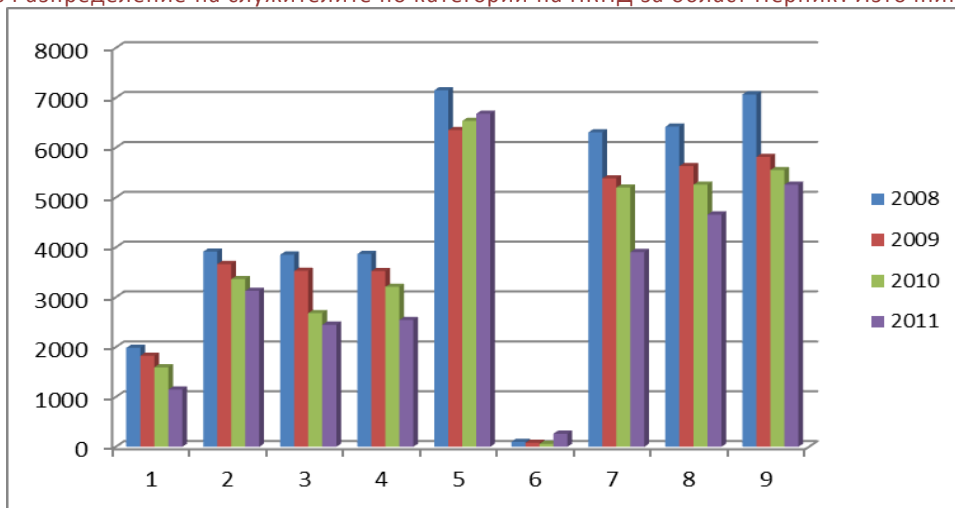

Професионално-квалификационната структура на заетите лица в област Перник се характеризира със следните особености:

- Подобно на професионално-квалификационната структура на областите Пловдив, Бургас, Стара Загора, Плевен, Шумен, Кърджали и Русе, преобладават заетите в групите с по-ниско ниво на професионална квалификация. Подобни характеристики на професионално-квалификационната структура са резултат от установената регионална икономическа структура и налагат предприемането на сериозни действия за подобряване на нейните качествени параметри.
- Разпределението на заетите лица по основни квалификационни групи е аналогично на състоянието в преобладаваща част от предишните области. Въпреки по-същественото намаление през началните години от периода, най-голям е броят на заетите в групата „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия“. Динамиката на заетите от категорията може да се определи като положителна поради промяната от годишен спад от 11.17 на сто през 2009/2008 г. в нарастване на броя на заетите с 2.91 на сто през 2010/2009 г. и с 2.19 на сто през 2011 г. в сравнение с 2010 г.

- Високо е равнището на заетите в групата „Професии, неизискващи специална квалификация“. Тенденциите на изменение на техния брой през периода са сходни на предишната група – спад с намаляващи темпове към края на периода – съответно 17.76 на сто през 2009/2008 г. , 4.51 на сто през 2010/2009 г. и 5.32 на сто през 2011/2010 г.
- Сравнително високо е равнището на заетост в групите „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии“ и „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“.
- По отношение на първата група негативното изменение е в сила за целия период. Сериозният спад пред 2009 г. – с 14.62 на сто, е последван от по-ограничено намаление през 2010 г. – с 3.44 на сто. Негативната тенденция се задълбочава през последната година от периода със спад от 24.87 на сто (2011/2010 г.).
- При категорията „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия“ тенденциите в изменението на броя на заетите лица е аналогична на предишната група. След намаляващ темп на годишен спад – от 12.30 на сто през 2009/2008 г. до 6.66 на сто през 2010/2009 г. , следва по-съществено негативно изменение през 2011 г. – с -11.40 на сто.
- От групите с по-високи качествени характеристики най-голям е броят на заетите лица от групата „Аналитични специалисти“. Въпреки негативното изменение във всички останали категории - „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“, „Техници и други приложни специалисти“ и „Административен персонал“, поради по-слабо изразените темпове на годишен спад в края на периода тя изпреварва останалите като равнище на заетите. След годишен спад - през 2009/2008 г. с 6.39 на сто, през 2010/2009 г. с 6.99 на сто, броят на заетите от групата отбелязва изпреварващо ниво на заетост.
- В групата „Техници и други приложни специалисти“ има тенденция на по-силно негативно изменение на броя на заетите през целия период. То е с по-високи темпове през втората година - -8.43 на сто през 2009/2008г., -24.01 на сто през 2010/2009г. и -8.69 на сто през 2011/2010г. В края на периода като общо ниво на заетост групата изостава спрямо „Аналитични специалисти“.
- Ежегодно намаление на заетите лица през целия период има и в групата „Административен персонал“, но спадът, за разлика от предишната категория, е по-висок през последната година. Негативната тенденция на ежегоден спад - от 8.87 на сто през 2009/2008 г. и 9.02 на сто през 2010/2009 г., се засилва до 20.71 на сто през 2011 г. в сравнение с 2010 г.
- Аналогични на предходната категория са тенденциите в изменението на броя на заетите лица в групата с най-високо равнище на образование и квалификация - „Президент, законодатели, висши служители и ръководители“. Спадът се ускорява ежегодно - от 8.01 на сто (2009/2008 г.) през 12.71 на сто (2010/2009 г.) до 28 % през 2011 г. спрямо 2010 г.
- Тенденциите в изменението на професионално-квалификационната структура в област Перник по основни групи съгласно НКПД се характеризират с негативна промяна при всички категории и през всички години от анализирания времеви интервал. Влошаване на неблагоприятните тенденции се отбелязва през последната година, за разлика от повечето други области, при които през 2011 г. за повечето от категориите промяната е в положителна посока. Това е основание професионално-квалификационната структура на област Перник да бъде определена като незадоволителна и с влошени параметри в рамките на наблюдавания период.

Фиг. 130 Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Перник. Източник: НОИ

Легенда: 1. Президент, законодатели, висши служители и ръководители. 2. Аналитични специалисти. 3. Техници и други приложни специалисти. 4. Административен персонал. 5. Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия. 6. Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство. 7. Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии. 8. Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия. 9. Професии, неизискващи специална квалификация.

Раздел 10. ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ЗА ПРОМЯНА НА НОРМАТИВНАТА УРЕДБА

Основен проблем на пазара на труда се оказва заетостта и запазването на работните места. Усилията следва да бъдат насочени приоритетно към стимулиране на работодателите в реалния сектор за разкриване на нови работни места и съхранение на съществуващите. За целта следва да се направят адекватни промени в законодателната система, в т.ч. и в данъчното законодателство.

Една от необходимите промени е **създаването на възможности за почасово наемане на работа и заплащане**, без да е необходимо оформянето му в съществуващите сега форми на трудови договори (нова форма на договор, например, за наемане за днес за 2 часа). За целта са необходими промени не само в КТ, но и в Кодекса за социално осигуряване, така че да може да се натрупва и да се зачита за осигурителен стаж всеки изработен час. Това ще създаде възможност за по-голяма гъвкавост и заетост на пазара на труда и по-голяма сигурност в доходите.

Друга възможност за стимулиране на работодателите по различните оперативни програми е **създаването на подходящи и лесни за изпълнение изисквания при насърчаването на работодателите за разкриване на нови работни места**. За целта следва да се преразгледат и опростят изискванията и условията по тях, особено що се отнася до опростяване на документооборота и до устойчивост на изискванията в хода на изпълнение на самите договори (да не се променят условията и изискванията по време на изпълнението).

Да се въведе задължителен стаж за младежите след завършване/или по време на обучение в системата на средното и висшето образование. При добро представяне да бъдат предпочитани при наемане на работа. Например големи почивни станции на морето се нуждаят от допълнителен персонал за обслужване на почиващите. Работодателят би бил затруднен да наеме наведнъж необходимото количество персонал за качествено и бързо обслужване, то той би могъл чрез подобни задължителни стажове да сключи договор с ТОХ, който да предостави необходимия брой млади хора (срещу осигурено нощуване и храна). Подобен стаж би могъл да се осигури за всички сфери. Това би помогнало на младежите, които излизат на пазара на труда, да не чувстват отчаяни и безпомощни в намирането на работа. Това би трябвало да е необходима и задължителна част от образователната система. Много от гимназистите се ориентират още в 10-ти клас да следват в чужбина, като една от основните причини за това е именно задължителният стаж, който чуждестранните университети изискват и осигуряват, както и предоставените възможности за последваща професионална реализация.

Необходимо е да се обърне специално внимание за **подготовка на учителите, които ще работят с деца от различен етнос** (и особено деца от маргиналните групи), така че да съумеят да формират у тях необходимите норми на поведение и трудови навици. Целта е децата да ги вградят и в семейната среда, в която растат. За целта учителите със специалност „Начална педагогика“ трябва да преминават през специално психологическо обучение. По този начин ще се създаде и работа за психолози. Това обучение може да бъде и елемент от програмите и мерките на пазара на труда, финансирани със средства по ОП РЧР.

Основни изводи във връзка с анализа на образователната и професионално-квалификационната структура на заетите лица:

Основни препоръки във връзка с образователната и професионално-квалификационна структура на заетите лица

1. Подобряване на информационното осигуряване и набиране на необходимите данни за състоянието и качеството на работната сила чрез:

- пълна и актуална информация за образователното равнище и професионалната подготовка и обучение на завършващите различните образователни степени;
- детайлна информация за състоянието и потребностите на трудовия пазар на национално, браншово, отраслово и регионално ниво;
- персонална информация за образователното равнище и професионалната квалификация на всички заети лица по основни икономически дейности и сектори - чрез НАП.

2. Изграждане на електронна платформа от съвместими електронни регистри за образователното и квалификационното равнище на заетите лица като елемент на е-правителство - поддържани от МОМН и актуализирани чрез НАП.

Част от нея следва да бъде информационната система за оценка на компетенции на работната сила. Това ще осигури:

- набиране на необходимата информация за прогнозиране на потребностите от кадри по икономически дейности, сектори и региони;
- планиране на по-реалистични параметри на приема в отделните образователни степени и по професионални направления.

3. Изграждане на система за идентификация и прогнозиране на потребностите от кадри на национално, регионално, секторно ниво и по икономически дейности 4. Разработване на краткосрочна и средносрочна прогноза за държавен план за прием на ученици и студенти по образователни степени и професионални направления с активното участие и след съгласуване с организациите на работодателите на различните равнища

4. Подобряване на образователната и професионална подготовка чрез:

- целенасочена и финансово обезпечена държавна политика и стратегия за развитие на средното и висшето образование в краткосрочен и средносрочен план, съдържащи конкретни мерки за преодоляване на изоставането спрямо равнището в ЕС;
- анализ на реализацията на завършващите отделните образователни степени и по професионални направления и обвързване на финансирането със степента на реализация;
- законодателни промени и практическо реализиране на комплексни мерки по отделни образователни степени за ограничаване на броя на ранно напускащите образователната система лица;
- разработване и прилагане на мерки на национално, регионално и фирмено равнище за развитие на различните форми на формално образование и обучение и на неформално обучение за преодоляване на сериозното изоставане на страната в „Учене през целия живот“;
- разширяване на алтернативните режими на обучение във висшето образование;
- дефиниране в ДООИ на ключовите компетенции за отделните професии и на система за тяхното оценяване.

5. Въвеждане на данъчни облекчения за работодателите и за отделните лица чрез:

- Въвеждане на минимален праг на разходите за обучение на едно заето лице;

- Въвеждане в ЗКПО на данъчни облекчения за средствата, които предприятията изразходват за обучение и развитие на персонала, в т.ч.:
- Въвеждане на специфични данъчни облекчения за работодателите, които организират, предлагат и изплащат на обучение свои работници;
- Въвеждане на ваучери като сметка за образование ???;
- Въвеждане на диференциран размер на данъчните облекчения за развитие на допълнителното доброволно осигуряване за безработица и/или професионална квалификация и въвеждане на индивидуални сметки за обучение;
- Въвеждане в ЗОДФЛ на данъчни облекчения за личните разходи за образование и обучение, в т.ч. покриване на разходите за пътуване;
- Въвеждане в ЗКПО на финансови стимули за работодателите, които осигуряват работни места за младежи и осъществяват обучение на работното място.

6. Активно включване на работодателите в:

- дефиниране на очакванията за бъдещото развитие на ниво предприятия, икономически дейности и региони;
- определяне на количествените и качествени параметри на необходимата работна сила на базата на анализа за състоянието и развитието на фирмата, икономическата дейност и региона;
- оценка на потребностите от обучение по професии и специалности, които съответстват на дефинираните нужди от работна сила – по икономически дейности и региони;
- разработване и актуализиране на държавните образователни изисквания и конкретното съдържание на учебните програми;
- оценка на резултатите от обучението.

ЛИТЕРАТУРНИ ИЗТОЧНИЦИ

1. Индекс на разходите на работодателите за труд за първото и за второто тримесечие на 2012 година, НСИ, www.nsi.bg
2. Национална стратегия на Република България по миграция и интеграция (2008 – 2015 г.)
3. Конвергентна програма на Република България 2012 – 2015 г., МФ, април 2012 г.
4. Европа 2020: Национална програма за реформи, актуализация 2012 г., МФ, април 2012 г.
5. Национална програма за развитие: България 2020, август 2012 г.
6. Отчет на МТСП за периода юли 2009 – юни 2012 г., юни 2012 г.
7. Отчет за 2011 г. за изпълнение на Националната стратегия за демографско развитие на Република България 2006 – 2020 г., МТСП
8. Актуализирана стратегия по заетостта на Република България 2012 – 2020 г.
9. Кратък отчет на Плана за действие на Агенцията по заетостта през 2011 г.
10. Интернет сайта на Агенцията по заетостта, Статистика и анализи - <http://www.az.government.bg/internal.asp?CatID=25&WA=Analyses/Analyses.htm>
11. Практически измерения на европейската и националната политика по заетостта, д-р Елка Димитрова, семинар на МТСП, 26-27 юни 2012 г.
12. Статистически справочник, демография, икономика и социално осигуряване, НОИ, 2010 г. и 2011 г.
13. МТСП Националната стратегия за демографско развитие за периода 2005 – 2015г.
14. Националната стратегия за регионално развитие за периода 2005 – 2015;
15. Българска стопанска камара, (2011), „Пазар на труда – състояние и тенденции”, С. 2011.
16. Л. Дулевски. Пазарът на труда. изд.Тракия.,С.2009
17. Европейски институт „Проучване на нуждите на българския пазар на труда от висококвалифицирана работна ръка” С. 2011
18. ИСС. Антикризисни мерки на пазара на труда - опитът на страни членки на ЕС 2010г.
19. ИСС. Пазарът на труда в условията на финансова и икономическа криза – предизвикателства и възможни решения.
20. Пенсионното осигуряване в Република България – проблеми и необходими решения.С.2011
21. Възможности за възстановяване,икономически растеж, заетост и догонващо развитие на Република България. С. 2011
22. ИСС Предизвикателства пред трудовите пазари в контекста на Стратегия “Европа 2020””
23. ИСС. Предизвикателствата пред демографската политика на България в контекста на Стратегия “Европа 2020”” 2011.
24. <http://www.competencemap.bg>
25. ЦИА и ИОО. ЕС 2020 и приоритетите за България. Доклади.2010г.
26. Преброяване 2011 – основни резултати
27. Национален план за действие по заетостта през 2012 г.
28. Национален семинар. “Активна политика на трудовия пазар по време на икономическа криза”., материали. С.,2010 г.
29. Работна среща. “Промени на пазарите на труда в България и Австрия в контекста на европейския процес за гъвкавост и сигурност”., материали. С.,2010 г.
30. Работна среща. ”Прилагане на българската пътека за гъвкавост и сигурност.” материали. С.,2010 г.
31. Кръгла маса на тема : ”Икономическата криза – законодателството в подкрепа на бизнеса”. НЦИОМ и БСК. Изследване на тема: Състоянието на бизнеса в условията на икономическа криза. С., юни 2010.
32. Агенция по заетостта. Информация за държавите с най-много издадени разрешения за работа за чужденци у нас през 2009 г. С.,2010.
33. Проучване: Производство, заетост, разходи и ефективност на труда в българската промишленост през периода 1997 - 2009 г. БСК със съдействието на Фондация „Фридрих Еберт”. 2009г.
34. НСИ. Наблюдение на работната сила през 2009 г. Навлизане на младите хора на пазара на труда.
35. Интернет сайт на НСИ - www.nsi.bg
36. Интернет сайт на Национален център по здравна информация

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ И ФИГУРИТЕ

Фиг. 1 Население на България	21
Фиг. 2 Динамика на населението на страни от ЕС 2000 -2060 г.	21
Фиг. 3 Естествен прираст на населението и миграция	22
Фиг. 4 Структура на емигрантите по възраст.....	23
таблица 2 Работна сила на 15-64 г. по степени на образование през 2012 г. Източник: НСИ	30
таблица 3 - Заети лица 15-64 г. и коефициент на заетост по тримесечия през 2012 г.....	31
таблица 3а - Заети лица 2005-2012 г.....	31
таблица 4 Заети лица на 15-64 г. по степени на образование през 2012 г.	32
Фиг. 6 Регистрирани безработни по професионален признак. Източник: АЗ.....	35
Фиг. 7 Регистрирани безработни по образователен признак. Източник: АЗ	35
таблица 6 Учене през целия живот в някои европейски страни (% от населението на възраст между 25 и 64 г., участващо в обучение и тренинг)	44
таблица 7 Заети лица на 15-64 г. и коефициент на заетост по статистически области през 2012 г. Източник: НСИ	46
Таблица 8 Наети лица по трудови и служебни правоотношения по икономически дейности през 2012 г.	47
таблица 9 Заети лица на възраст от 15 до 64 години.....	52
Фиг. 8 Относителен дял на заетите лица на 15-64-годишна възраст по пол.....	52
таблица 10 Заети лица 15-64 г. и коефициент на заетост в ЕС-27 и в България.....	53
таблица 11 Заетост при населението на възраст 20-64 години в България и в ЕС.....	54
Фиг. 9 Наети лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности, в хил. Източник: НСИ. 56	
таблица 12 Средна месечна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в икономическите дейности.....	57
Фиг. 10 Изменение на наетите лица и на средната месечна работна заплата	57
таблица 13 Структура на разходите за труд на работодателите за наетите по трудово и служебно правоотношение лица, 2008 – 2010 г. (в %).....	58
Фиг. 11 Разходи на работодателя за труд на едно наето лице по трудово и служебно правоотношение, 2008 – 2010 г. в лева. Източник: НСИ	58
таблица 14 Индекс на общите разходи на работодателите за труд за периода 2008 - 2012 година , в %.....	59
таблица 15 Осигурени лица 15-64 годишна възраст и среден осигурителен доход по пол и местоживееене (2008 - 2011).....	60
таблица 16 Самоосигурени лица 15-64 годишна възраст и среден осигурителен доход по пол (2008 - 2011 г.) ..	61
таблица 17 Самоосигурени лица 15-64 годишна възраст и среден осигурителен доход по пол, населено място и възраст през 2011 г.	62
таблица 18 Наети лица на 15-64 годишна възраст, осигурени по трудови и служебни правоотношения и среден осигурителен доход по пол (2008 - 2011 г.).....	63
Фиг. 12 Осигурени по трудови и сружебни правоотношения лица и среден осигурителен доход по категории персонал за 2011 г. Източник: НОИ	65
таблица 19 Тенденции в осигурените лица по основни икономически дейности и квалификационни групи професии, за които се определят минимални осигурителни прагове и среден осигурителен доход, при база 2010 г. = 100	66
таблица 20 Заети лица на 15 - 64 навършени години и коефициенти на заетост по региони. Източник: НСИ	68
таблица 21 Заети лица на 15 - 64 навършени години и коефициенти на заетост по пол и региони (2008 – 2011 г.) (в хил. и в %). Източник: НСИ	69
Фиг. 13 Средна месечна работна заплата на наетите лица на 15 - 64 навършени години по региони (2008 – 2010 г.).....	70
таблица 22 Изменение на средна месечна работна заплата на наетите лица на 15 - 64 навършени години по региони (2008 – 2010 г.) в лв., Източник: НСИ и собствени изчисления	70
таблица 23 Изменение на средния месечен осигурителен доход на наетите лица на възраст от 15 до 64 навършени години по региони (2008 – 2011 г.) в лв. Източник: НОИ и собствени изчисления	71

таблица 24 Среден месечен осигурителен доход на наетите по трудови и служебни правоотношения лица на 15 - 64 навършени години по категории персонал, пол и населено място за област Плевен за 2011 г. (в лв.) Източник: НОИ	73
таблица 32 Среден месечен осигурителен доход на наетите лица на 15 - 64 навършени години по категории персонал, пол и населено място за област Кърджали за 2011 г. (в лв.). Източник: НОИ	83
таблица 34 Наети по трудови и служебни правоотношения лица на 15-64 г. (2008 – 2011 г.) по сектори	86
таблица 35 Наети по трудови и служебни правоотношения мъже на 15-64 г. през периода 2008 г. – 2011 г. по сектори.....	88
таблица 36 Наети по трудови и служебни правоотношения жени на 15-64 г. (2008 г. – 2011 г.) по сектори.....	89
таблица 37 Среден осигурителен доход на наети по трудови и служебни правоотношения лица на 15-64 г. през периода 2008 г. – 2011 г. по сектори	91
таблица 38 Среден осигурителен доход на наети по трудови и служебни правоотношения мъже на 15-64 г. (2008 г. – 2011 г.) по сектори	93
таблица 39 Среден осигурителен доход на наети по трудови и служебни правоотношения жени на 15-64 г. (2008 г.–2011 г.) по сектори.....	94
таблица 40 Общо заети лица на 15-24 годишна възраст и коефициент на заетост по пол (в хил.). Източник: Евростат	96
таблица 41 Безработни лица на 15-24-годишна възраст и коефициент на безработица по пол (2008 – 2011 г.) в хил.....	97
Фиг. 14 Коефициент на безработица сред населението 15-24 г. и 15-64 годишна възраст.....	97
Фиг. 15 Осигурени наети по т.с.п. лица на 15-24 г. по пол (2008-2011 г.).....	98
Фиг. 16: Изменение на наетите по т.с.п. лица на 15-24 г. по пол и населено място при база 2008 г. = 100.....	99
Фиг. 17 Изменение на осигурените лица на 15-24 годишна възраст, наети по трудови и служебни правоотношения по пол и по категории персонал (2008 – 2011 г.). Източник: НОИ.....	100
Фиг. 18 Среден осигурителен доход на наетите по т.с.п. лица на 15-24 г. по пол и населено място (2008-2011г.)	101
Фиг. 19 Разлика в СОД на мъжете и жените на 15-24 годишна възраст, наети по т.с.п. (2008-2011 г.).....	102
Фиг. 20 Среден осигурителен доход на наетите по т.с.п. лица на 15-24 годишна възраст по пол и по категории персонал за 2011 г.	103
Фиг. 21 Изменение на средния осигурителен доход на наетите по т.с.п. лица на 15-24 години по категории персонал за 2011 г.	104
Фиг. 22 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. по пол и по области (2008-2011 г.)	105
Фиг. 23 Изменение на наетите по т.с.п. лица на 15-24 г. по области при база 2008 г. = 100	106
Фиг. 24 СОД на осигурените по т.с.п. лица на 15-24-годишна възраст (2008-2011 г.).....	107
Фиг. 25 СОД на осигурените по т.с.п. мъже на 15-24-годишна възраст (2008-2011 г.)	108
Фиг. 26 СОД на осигурените по т.с.п. жени на 15-24-годишна възраст (2008-2011 г.).....	108
Фиг. 27 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Плевен. Източник: НОИ и собствени изчисления.....	109
Фиг. 28 Изменение на осигурените по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по пол и квалификационни групи професии (2008 - 2011 г.) в област Плевен. Източник: НОИ и собствени изчисления.....	110
Фиг. 29 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Русе	111
Фиг. 30 Изменение на осигурените по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по пол и квалификационни групи професии (2008 - 2011 г.) в област Русе	112
Фиг. 31 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Варна.....	113
Фиг. 32 Изменение на осигурените по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по пол и квалификационни групи професии (2008 - 2011 г.) в област Варна	114
Фиг. 33 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Шумен	115

Фиг. 34 Изменение на осигурените по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по пол и квалификационни групи професии(2008 - 2011 г) в област Шумен	116
Фиг. 35 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Бургас.....	117
Фиг. 36 Изменение на осигурените по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по пол и квалификационни групи професии (2008 - 2011 г) в област Бургас.....	118
Фиг. 37 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011г. в област Ст.Загора	119
Фиг. 38 Изменение на осигурените по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по пол и квалификационни групи професии (2008 - 2011 г.) в област Стара Загора.....	120
Фиг. 39 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Перник	120
Фиг. 41 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област София-град.....	122
Фиг. 42 Изменение на осигурените по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по пол и квалификационни групи професии (2008 - 2011 г.) в област София	123
Фиг. 43 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. в област Кърджали.....	123
Фиг. 44 Изменение на осигурените по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по пол и квалификационни групи професии (2008 - 2011 г.) в област Кърджали	124
Фиг. 45 Осигурени по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по квалификационни групи професии за 2011 г. област Пловдив	125
Фиг. 46 Изменение на осигурените по т.с.п. лица на 15-24 г. и СОД по пол и квалификационни групи професии (2008 - 2011 г.) в област Пловдив.....	126
таблица 42 Наети по трудови и служебни правоотношения лица на 15-24 г. (2008 г. – 2011 г). по сектори	128
таблица 43 Наети по трудови и служебни правоотношения мъже на 15-24 г. (2008 г. – 2011 г.) по сектори	129
таблица 44 Наети по трудови и служебни правоотношения жени на 15-24 г. (2008 г. – 2011 г.) по сектори.....	131
таблица 45 Среден осигурителен доход на наети по трудови и служебни правоотношения лица на 15-24 г. (2008 г. – 2011 г.) по сектори	132
таблица 46 Среден осигурителен доход на наети по трудови и служебни правоотношения мъже на 1524 г. (2008 г –2011 г.) по сектори	135
таблица 47 Среден осигурителен доход на наети по трудови и служебни правоотношения жени на 1524 г. (2008 г. – 2011 г.) по сектори	137
Фиг. 47 Работна сила (15-64 години) по завършено образование в България (хил. души)	139
Фиг. 48 Образователна структура на заетите лица в България	140
Фиг. 49 Съпоставка между образователната структура на заетите лица в България и ЕС-27.....	141
Фиг. 50 Нетни коефициенти на записване на населението в образователната система по възрастови групи	141
Фиг. 51 Записани учащи по степени на образованието според МСКО – 97.....	142
Фиг. 52 Учене през целия живот в ЕС и България - % от населението на възраст между 25 и 64 години, участващо в образование и обучение. Източник: Евростат.....	143
таблица 48 Разпределение на заетите лица по трудови правоотношения по основни класове съгласно НКПД (2008-2011 г.). Източник: НОИ	145
Фиг. 53 Заети лица по трудово правоотношение от всички категории на НКПД общо за страната. Изт.: НОИ	145
Фиг. 54 Изменение на броя на заетите лица по трудово правоотношение за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	146
Фиг. 55 Разпределение на заетите лица по трудово правоотношение по 10 категории на НКПД общо за страната, абсолютни стойности. Източник НОИ.....	147
Фиг. 56 Разпределение на заетите лица по трудово правоотношение по 10 категории на НКПД общо за страната, относителен дял. Източник: НОИ	148
Фиг. 57 Разпределение на заетите лица в сектор„Електроника” общо за страната. Източник: НОИ.....	152
Фиг. 59 Разпределение на заетите лица в сектор„Електротехника” общо за страната. Източник: НОИ.....	154

Фиг. 61 Разпределение на заетите лица в сектор „Машиностроене“ общо за страната. Източник: НОИ	157
Фиг. 62 Разпределение на заетите лица в сектор „Машиностроене“ по приоритетни области. Източник: НОИ ..	158
Фиг. 63 Разпределение на заетите лица в сектор „Метали“ общо за страната. Източник: НОИ	160
Фиг. 64 Разпределение на заетите лица в сектор „Метали“ по приоритетни области. Източник: НОИ	161
Фиг. 65 Разпределение на заетите лица в сектор „Мебели“ общо за страната. Източник: НОИ	162
Фиг. 66 Разпределение на заетите лица в сектор „Мебели“ по приоритетни области. Източник: НОИ	163
Фиг. 67 Разпределение на заетите лица в сектор „Месопреработване“ общо за страната. Източник: НОИ	165
Фиг. 68 Разпределение на заетите лица в сектор „Месопреработка“ по приоритетни области. Източник: НОИ ..	166
Фиг. 69 Разпределение на заетите лица в сектор „Туризъм“ общо за страната. Източник: НОИ	167
Фиг. 70 Разпределение на заетите лица в сектор „Туризъм“ по приоритетни области. Източник: НОИ	168
Фиг. 71 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на химични продукти“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	170
Фиг. 72 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на химични продукти“ по приоритетни области. Източник: НОИ	171
Фиг. 73 Разпределение на заетите лица в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	172
Фиг. 74 Разпределение на заетите лица в сектор „Търговия на едро, без търговия с автомобили и мотоциклети“ по приоритетни области. Източник: НОИ	173
Фиг. 75 Разпределение на заетите лица в сектор „Мехатроника“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	175
Фиг. 76 Разпределение на заетите лица в сектор „Мехатроника“ по приоритетни области. Източник: НОИ	175
Фиг. 77 Разпределение на заетите лица в сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	177
Фиг. 78 Разпределение на заетите лица в сектор „Търговия на дребно, без търговия с автомобили и мотоциклети“ по приоритетни области. Източник: НОИ	178
Фиг. 79 Разпределение на заетите лица в сектор „Строителство“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	179
Фиг. 80 Разпределение на заетите лица в сектор „Строителство“ по приоритетни области. Източник: НОИ	180
Фиг. 81 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на безалкохолни напитки, минерали и други бутилирани води“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	181
Фиг. 82 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на безалкохолни напитки, минерали и други бутилирани води“ по приоритетни области. Източник: НОИ	182
Фиг. 83 а Разпределение на заетите лица в сектор „Транспорт“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	184
Фиг. 84 Разпределение на заетите лица в сектор „Транспорт“, по приоритетни области. Източник: НОИ	184
Фиг. 85 Разпределение на заетите лица в сектор „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	185
Фиг. 86 Разпределение на заетите лица в сектор „Преработка и консервиране на плодове и зеленчуци“ по приоритетни области. Източник: НОИ	186
Фиг. 87 Разпределение на заетите лица в сектор „Охрана“ за всички категории на НКПД общо за страната	188
Фиг. 88 Разпределение на заетите лица в сектор „Охрана“ по приоритетни области. Източник: НОИ	188
Фиг. 89 Разпределение на заетите лица в сектор „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	189
Фиг. 90 Разпределение на заетите лица в сектор „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване“ по приоритетни области. Източник: НОИ	190
Фиг. 91 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на мляко и млечни продукти“ за всички категории на НКПД общо за страната. Източник: НОИ	191
Фиг. 92 Разпределение на заетите лица в сектор „Производство на мляко и млечни продукти“ по приоритетни области	192
Фиг. 93 Общ брой на заетите лица във всички приоритетни области. Източник: НОИ	193
Фиг. 94 Разпределение на заетите лица по приоритетни области. Източник: НОИ	194

Фиг. 95	Общ брой на заетите лица от категория 1 „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” във всички приоритетни области. Източник: НОИ	195
Фиг. 96	Разпределение на заетите лица от категория 1 „Президент, законодатели, висши служители и ръководители” по приоритетни области. Източник: НОИ	196
Фиг. 97	Общ брой на заетите лица от категория 2 „Аналитични специалисти” във всички приоритетни области . Източник: НОИ	197
Фиг. 98	Разпределение на заетите лица от категория 2 „Аналитични специалисти” по приоритетни области	198
Фиг. 99	Общ брой на заетите лица от категория 3 „Техници и други приложни специалисти”	199
Фиг. 100	Разпределение на заетите лица от категория „Техници и други приложни специалисти”	200
Фиг. 101	Общ брой на заетите лица от категория 4 „Административен персонал” във всички приоритетни области . Източник: НОИ.....	201
Фиг. 102	Разпределение на заетите лица от категория 4 „Административен персонал”	202
Фиг. 103	Общ брой на заетите лица от категория 5 „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” във всички приоритетни области . Източник: НОИ	203
Фиг. 104	Разпределение на заетите лица от категория 5 „Персонал, зает с услуги за населението, охрана и търговия” по приоритетни области . Източник: НОИ	204
Фиг. 105	Общ брой на заетите лица от категория 6 „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” по приоритетни области . Източник: НОИ.....	205
Фиг. 106	Разпределение на заетите лица от категория 6 „Квалифицирани работници в селското, горското, рибното и ловното стопанство” по приоритетни области	206
Фиг. 107	Общ брой на заетите лица от категория 7 „Квалифицирани производствени работници и сродни на тях занаятчии” във всички приоритетни области . Източник: НОИ.....	207
Фиг. 109	Общ брой на заетите лица от категория 8 „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” във всички приоритетни области . Източник: НОИ	208
Фиг. 110	Разпределение на заетите лица от категория 8 „Оператори на машини и съоръжения и работници по монтаж на изделия” по приоритетни области . Източник: НОИ	209
Фиг. 111	Общ брой на заетите лица от категория 9 „Професии, неизискващи специална квалификация”	210
Фиг. 112	Разпределение заетите лица от категория 9 „Професии, неизискващи специална квалификация”	211
Фиг. 113	Общ брой на заетите лица за област София-град. Източник: НОИ.....	212
Фиг. 114	Разпределение на служителите по категории на НКПД за област София-град. Източник: НОИ.....	213
Фиг. 115	Общ брой на заетите лица за област Пловдив. Източник: НОИ	214
Фиг. 118	Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Варна. Източник: НОИ.....	218
Фиг. 119	Общ брой на заетите за област Бургас. Източник: НОИ.....	218
Фиг. 120	Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Бургас= Източник: НОИ	220
Фиг. 121	Общ брой на заетите за област Стара Загора. Източник: НОИ	221
Фиг. 122	Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Стара Загора= Източник: НОИ.....	223
Фиг. 123	Общ брой на заетите лица за област Плевен. Източник: НОИ.....	224
Фиг. 124	Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Плевен. Източник: НОИ	226
Фиг. 125	Общ брой на заетите лица за област Шумен. Източник: НОИ	227
Фиг. 126	Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Шумен. Източник: НОИ.....	228
Фиг. 127	Общ брой на заетите лица за област Кърджали. Източник: НОИ.....	229
Фиг. 128	Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Кърджали. Източник: НОИ.....	231
Фиг. 129	Общ брой на заетите лица за област Русе. Източник: НОИ	231
Фиг. 130	Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Русе. Източник: НОИ	233
Фиг. 131	Общ брой на заетите лица за област Перник. Източник: НОИ	234
Фиг. 132	Разпределение на служителите по категории на НКПД за област Перник. Източник: НОИ	236